

BREVE OG AKTSTYKKER

VEDRØRENDE

JOHAN LUDVIG
HEIBERG

VED

MORTEN BORUP

Tredie Bind

1840 – 1852

GYLDENDAL

1949

BREVE OG AKTSTYKKER
VEDRØRENDE
JOHAN LUDVIG HEIBERG

*Udgivet med Understøttelse af
Carlsbergfondet*

BREVE OG AKTSTYKKER

VEDRØRENDE

JOHAN LUDVIG
HEIBERG

UDGIVET AF

DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB

VED

MORTEN BORUP

Tredie Bind

1840 — 1852

GYLDENDAL

1949

Tilsynsførende:
DANIEL PREISZ

COPYRIGHT 1949 BY
DET DANSKE SPROG- OG LITTERATURSELSKAB, COPENHAGEN
PRINTED IN DENMARK, FR. BAGGES KGL. HOFBOGTRYKKERI

BREV-REGISTER

Fra J. L. Heiberg til

- J. G. Adler: Nr. 471, 528.
Augusta Afzelius: Nr. 729.
H. C. Andersen: Nr. 464, 745.
C. C. G. Andræ: Nr. 483, 521, 539, 599, 604, 609, 645.
A. P. Berggreen: Nr. 446.
Bernhard v. Beskow: Nr. 759, 763, 768.
H. V. Bissen: Nr. 590.
G. V. Blom: Nr. 596.
August Bournonville: Nr. 661, 663, 678, 706.
M. W. Brun: Nr. 689, 691, 699.
Georg Carstensen: Nr. 504, 506.
Edvard Collin: Nr. 617, 621, 625, 674.
Jonas Collin: Nr. 461, 463, 465, 501, 507, 508, 512, 515, 518—520, 524—526,
529, 531, 538, 540, 543, 546, 549, 552, 554—557, 560—561, 564, 566—569,
573, 578, 597—598, 600—603, 605—606, 608, 612, 614—615, 618—620, 622—
624, 626—630, 632—636, 639—641, 643—644, 654.
Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Komité: Nr. 495, 510.
Det kongelige Teaters Direktion: Nr. 466, 469—470, 489, 494, 533.
Thomas Hansen Erslev: Nr. 458.
Fr. Fabricius: Nr. 591.
Mathilde Fibiger: Nr. 718—719.
H. A. Hansen: Nr. 462, 522, 534, 544—545, 547, 550, 616, 638, 698, 725.
J. P. E. Hartmann: Nr. 452, 454.
A. F. Hartnack: Nr. 740.
Carsten Hauch: Nr. 472, 563.
Henrik Hertz: Nr. 455, 479, 511, 532, 559, 607, 651, 712, 717, 731, 766, 772, 774.
C. Hostrup: Nr. 708, 726.
F. L. Høedt: Nr. 771.
Søren Kierkegaard: Nr. 582.
Kirke- og Undervisningsministeriet: Nr. 658, 668, 682, 687, 692, 711, 715, 734,
757.
Orla Lehmann: Nr. 535, 537, 542, 588.
J. G. v. Levetzau: Nr. 450, 481, 485, 487, 490, 492, 631.
F. L. Liebenberg: Nr. 570—571.
J. N. Madvig: Nr. 646—648, 659, 696, 713.
Kr. Mantzius: Nr. 551.
H. L. Martensen: Nr. 486.
C. Molbech: Nr. 447, 484, 576, 735.

Chr. K. F. Molbech: Nr. 451.
 D. G. Monrad: Nr. 460, 565.
 J. P. Mynster: Nr. 517, 580.
 N. P. Nielsen: Nr. 754.
 J. H. Paulli: Nr. 486, 730.
 Julie Sødring: Nr. 722.
 Henrik Wergeland: Nr. 482.
 Julie Werliin: Nr. 548.
 L. Zinck: Nr. 453.
 H. C. Ørsted: Nr. 498, 562.

Til J. L. Heiberg fra

Augusta Afzelius: Nr. 728.
 H. C. Andersen: Nr. 541, 637.
 Kr. Arentzen: Nr. 748.
 A. L. Arnesen: Nr. 677.
 Carl Bagger: Nr. 553.
 Bernhard v. Beskow: Nr. 686, 761, 765, 769.
 Bestyrelsen for det norske Teater i Bergen: Nr. 752, 760.
 Preben Bille-Brahe: Nr. 585.
 G. V. Blom: Nr. 595.
 Cosmus Bornemann: Nr. 743.
 August Bournonville: Nr. 660, 662, 664, 679.
 Chr. Hvid Bredahl: Nr. 610.
 M. W. Brun: Nr. 657, 690, 697.
 Georg Carstensen: Nr. 503, 505.
 Edvard Collin: Nr. 655.
 Jonas Collin: Nr. 656, 714.
 Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Komité: Nr. 493, 496, 509.
 Det kongelige Teaters Direktion: Nr. 468, 491.
 Vilhelm Faxe: Nr. 592, 594.
 Ilia Fibiger: Nr. 724.
 Augusta Maria Hall: Nr. 558.
 Chr. Hansson: Nr. 751.
 Carsten Hauch: Nr. 473, 499, 749.
 Henrik Hertz: Nr. 475, 513—514, 574, 652, 710, 716, 732, 736, 767, 773.
 H. P. Holst: Nr. 670.
 F. Holstein: Nr. 669.
 C. Hostrup: Nr. 672—673, 684, 700, 707.
 F. L. Høedt: Nr. 770.
 Fr. Høegh-Guldberg: Nr. 642.
 Søren Kierkegaard: Nr. 581, 583, 733.
 Kirke- og Undervisningsministeriet: Nr. 653, 685, 693, 704, 756, 758.
 J. L. A. Kolderup-Rosenvinge: Nr. 680.
 Orla Lehmann: Nr. 536, 587, 589.
 G. F. V. Lund: Nr. 572.
 J. N. Madvig: Nr. 650, 721, 727, 747.
 Kr. Mantzius: Nr. 737.

VII

- C. Molbech: Nr. 456, 575, 709.
J. P. Mynster: Nr. 516, 530.
N. P. Nielsen: Nr. 665, 675, 681, 683, 694—695, 702—703, 738—739, 742, 753, 755.
F. C. Olsen: Nr. 523.
Fr. Paludan-Müller: Nr. 502.
Lauritz Vilhelm Petersen: Nr. 579.
Ferdinand Printzlau: Nr. 527.
Claudius Rosenhoff: Nr. 744, 746, 775.
C. N. Rosenkilde: Nr. 676.
J. C. Ryge: Nr. 474.
Benjamin Schlick: Nr. 705.
H. C. Schumacher: Nr. 577, 584, 586, 593, 611, 701.
Athalia Schwartz: Nr. 750, 762.
Carl Simony: Nr. 776.
J. Th. Suhr: Nr. 613.
A. F. Tscherning: Nr. 488.
Fr. Walther: Nr. 688.
Henrik Wergeland: Nr. 476, 478, 480.
C. E. F. Weyse: Nr. 477, 500.
Michael Wiehe: Nr. 764.
H. C. Ørsted: Nr. 497, 723.

Om J. L. Heiberg fra

- M. W. Brun: Nr. 667.
Jonas Collin: Nr. 459, 467.
Ilia Fibiger: Nr. 741.
Mathilde Fibiger: Nr. 720.
Kirke- og Undervisningsministeriet: Nr. 649, 671.
G. F. Lassen: Nr. 666.
C. Molbech: Nr. 445, 457.
J. C. Ryge: Nr. 448—449.

I Anledning af den Directionsforsamling, som jeg formoder vil finde Sted i Morgen, tillader jeg mig at gjøre min ærede Hr. Collega opmærksom paa, at det bliver nødvendigt med Hensyn paa Decorationsvæsenet til Dorotea's 5te Act (hvorom jeg har havt en foreløbig Samtale med Dr. Ryge, som forleden Aften uforanlediget kom op til mig med Insp. Lassen,) at vi derom holde en Samtale; som jeg mener, først allene, og siden efterat have tilkaldt Ryge og Lassen; siden den første nu engang er kommen ind i en affaire, der egentlig ikke vedkommer ham nærmest, men Maleren og Machinmesteren; og den Anden af Ryge er bleven taget med paa Raad, ved en Sammenkomst, disse Herrer have holdt en Aften paa Theatret. Jeg vilde derimod meget ønske og bede, at Prof. Heiberg maatte blive udenfor denne Deliberation, hvori jeg troer, hans Opposition mere vil skade end gavne; og vilde i den Anledning foreslaae, at han i Morgen enten reent blev borte, eller ikke mødte før henimod Kl. 2. Førrend imellem 12 og 1, eller noget efter 12 vil jeg neppe kunne møde (om jeg overhovedet kan det); da jeg lider af en meget ubehagelig Forkølelse, der holder mig ved Sengen en god Deel af Formiddagen.

I Anledning af Prof. Heiberg — og det nu in specie af den Nielsenske Rollesag — maa jeg tillige endnu engang tillade mig at bemærke, hvor høist ønskeligt det vil være, og allermest i Theatrets nærværende vaklende Stand, at Prof. Heibergs Nærværelse i Directionen ikke finder Sted, uden naar den forlanges i Anledning af Censur-Sager. Stykkernes Rollebesætning er jo en Gienstand, der aldeles ikke er tillagt ham nogen Deel i ved den Kongel. Resolution, hvorved hans Stilling til Theatret erholdt en anden Retning, hvilken jeg frygter, han vil gjøre alt for meget dirigerende.

Deres Høivelbaarenheds

ærbødige

C. Molbech.

30 Høistærede!

Da jeg veed, at De har havt den Godhed at indstudere Weyses og min Cantate med de Partihavende, saa tillader jeg mig at henvende mig til Dem med

en Klage over den utilbørlige Maade, hvorpaa Solosangerne have forvansket min Text ved Opførelsen igaar Aftes, og som har vakt det tilstedeværende dannede Publicums store Misbilligelse. Professor Weyse har sagt mig, at han, hvad de af mig gjorde Forandringer angaaer, har indført dem i Partituren, hvorfra de ligeledes ere indførte i Partierne, men at Sangerne have fundet Vanskelighed ved at forandre de Ord, som de engang havde indøvet. Denne Indvending, som kunde have en Art af Gyldighed, ifald der var Tale om at synge i en Opera paa Theatret, kan dog neppe være antagelig, naar Sangerne staae med deres Partier i Haanden, og følgelig kunne læse Texten i det Øieblik, da de synge den; og i det Hele forekommer det mig besynderligt, at Personer, som ville føre Navn af »Kunstnere«, kunne finde Vanskeligheder i et Punkt, som ikke vilde koste noget dannet Menneske mindste Uleilighed. Forresten skulde jeg ikke have omtalt den hele Sag, dersom ikke Cantaten var bestemt til at gjentages imorgen ved Capellet's Enkekasses Concert, og jeg derfor endnu nærede Haab om, ved Deres Godhed at see den iaftes stedfundne, kun altfor mærkelige Mangel rettet. Paa Grund heraf tillader jeg mig at angive de Steder i Cantaten, hvor Afvigelser fra den trykte Text have været hørlige for saagodtsom Alle:

I N° 1 synger Hr. Schwartz: Hos hedengangne Fædre Kongen er,
istedenfor boer. 20

I N° 4 ere i alle tre Stropher Lin. 4 og 5 aldeles forkeerte, og desuden Lin. 2
i 2den Strophe.

I N° 5, 2den Strophe, 3die Linie ligeledes.

Med Høiagtelse

ærbødigst 25
 J. L. Heiberg.

447. J. L. Heiberg til C. Molbech.

Kjøbenhavn 15 Febr. 1840.

Høistærede Hr. Justitsraad!

Jeg kan ikke lade to hele Dage hengaae uden at takke Dem hjerteligt for den biographiske Skizze, som jeg har læst i det Exemplar, De var saa god at sende min Kone igaar. Om Publicum maaskee vil finde det Billede, De har fremstilt, altfor flatteret, veed jeg ikke; og selv tør jeg vel ikke have nogen Mening om Ligheden, eller idetmindste ikke uden Ubeskedenhed yttre mit Haab om, at en virkelig Lighed, om end idealiseret, finder Sted. Og dog kan jeg ikke rive mig løs fra den behagelige Forestilling, at Portraitet er godt og ligner. Heri ligger da naturligviis ogsaa Visheden om, at det er idealiseret, som ethvert godt Portrait bør være. Men at see sine egne Træk paa eengang lignende og ideali-

serede, er Noget, som baade forøger og forhøier vor Selvkundskab, og tillige viser os, hvad der bør være Maalet for vor fremtidige Stræben. Saaledes har da Læsningen af denne Skizze — som De selv kalder den — virkelig skjænket mig et lærerigt Overblik over den hidtil afsluttede Periode i mit litterære Liv, 5 medens den paa den anden Side ansporer mig til at gaae videre frem paa Banen, for, om muligt, selv at komme til at svare til Fremstillingens Idealitet og fyldestgjøre saa skjønne Løfter, som de, der indirect ligge i denne.

Skjøndt jeg ikke uden Undseelse tænker paa, at denne saa smigrende Skil- dring skal fremstilles for det store Publicum, hvoraf Mangen vistnok vil spotte 10 over min Virkeligheds Afgang fra det ideale Billede, saa vilde jeg dog ikke for høi Priis undvære den Glæde, hvormed jeg i sand ydmyg Taknemmelig- hed paaskjønner, at det er blevet mig forundt at opleve hvad der ellers først efter Døden pleier at blive Skribenten tildeel: den Lykke, ved en kyndig og smagfuld Haand at fremstilles for Efterverdenen i sin sande og ædlere Indi- 15 vidualitet. Og hvad der ikke lidet forhøier min Følelse af denne saa sjeldne Lykke, er endnu den Omstændighed, at min Biograph er den samme indsigt- fulde og venligtsindede Critiker, som banede mine første Forsøg Vei til en Plads i Litteraturen, paa en Tid, da de Allerfleste miskjendte disse mine første Be- stræbelsers Gyldighed eller Adkomst.

20 Jeg beder Hr. Justitsraaden modtage Forsikringen om den Taknemmelig- hed, hvormed jeg stedse forbliver

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

I Hast.

448. J. C. Ryge til J. G. v. Levetzau.

D. 28 Febr. 1840

25 Høivelbaarne Herr Kammerherre!

Da jeg formoder, at den Sag, hvilken jeg i Mandags tog mig den underdanige Frihed at andrage for Deres Høivelbaarenhed, idag vil blive foretagen i Direc- tionsmødet, saa tillader jeg mig, i dybeste Ærbødighed at bede Deres Høivel- baarenhed om, i hvad Beslutning De end desangaaende tager, dog for Alting 30 ikke at sætte mig i noget underordnet Forhold til Professor Heiberg. I 11 Aar har jeg nu fungeret som Scene-Instructeur ved det Kongelige Theater, og i denne min Qvalitet aldrig været Andre subordineret, end Hans Excellence min forhenværende Theaterchef, der, hvis det skulde gøres fornødent, vist ikke vil nægte mig et ligesaa fordeelagtigt Vidnesbyrd i Almindelighed, som det, 35 vedfølgende 2 Breve fra ham in specie indeholde. Skulde jeg nu subordinates en tredie Mellemperson, da maatte jeg ansee det som en Degradation, jeg i Sandhed ikke fortiener.

Deres Høivelbaarenheds første Ord til Theaterpersonalet vare, at naar man mødte Dem med Velvillie, da kunde man vente den Samme af Dem. Jeg opfyldte uvægerligen Deres Høivelbaarenheds første Begiæring til mig d. 20 Febr. om, Dagen efter at udføre Palnatokes betydelige Rolle, uagtet jeg kunde have undskyldt mig med, at jeg, da jeg kort efter min Hiemkomst fra Udlandet optraadte i denne Rolle, af Mangel paa fysisk Kraft udførte den langt under min egen Tilfredshed, og altsaa kun invita Minerva kunde træde op i den anden Gang. Jeg har derved aflagt et umiskiendeligt Beviis paa min Lydig-
 5
 10
 15
 20
 25
 30
 35
 40
 45
 50
 55
 60
 65
 70
 75
 80
 85
 90
 95
 100
 105
 110
 115
 120
 125
 130
 135
 140
 145
 150
 155
 160
 165
 170
 175
 180
 185
 190
 195
 200
 205
 210
 215
 220
 225
 230
 235
 240
 245
 250
 255
 260
 265
 270
 275
 280
 285
 290
 295
 300
 305
 310
 315
 320
 325
 330
 335
 340
 345
 350
 355
 360
 365
 370
 375
 380
 385
 390
 395
 400
 405
 410
 415
 420
 425
 430
 435
 440
 445
 450
 455
 460
 465
 470
 475
 480
 485
 490
 495
 500
 505
 510
 515
 520
 525
 530
 535
 540
 545
 550
 555
 560
 565
 570
 575
 580
 585
 590
 595
 600
 605
 610
 615
 620
 625
 630
 635
 640
 645
 650
 655
 660
 665
 670
 675
 680
 685
 690
 695
 700
 705
 710
 715
 720
 725
 730
 735
 740
 745
 750
 755
 760
 765
 770
 775
 780
 785
 790
 795
 800
 805
 810
 815
 820
 825
 830
 835
 840
 845
 850
 855
 860
 865
 870
 875
 880
 885
 890
 895
 900
 905
 910
 915
 920
 925
 930
 935
 940
 945
 950
 955
 960
 965
 970
 975
 980
 985
 990
 995

i dybeste Ærbødighed

J. C. Ryge Dr.

449. J. C. Ryge til J. G. v. Levetzau.

D. 7. Marts 1840

Høivelbaarne Herr Kammerherre!

15

....

I Øvrigt kan jeg nu ikke længer tilbageholde den Bemærkning, at min Autoritet hos Theaterpersonalet, neppe vinder ved den Maade, paa hvilken Hr. Prof. Heiberg tillader sig, ikke alene i de Spillendes, men ogsaa i Chorpersonalets og Statisternes Paahør, fra Parquettet at criticere og dadle mine Anordninger paa Scenen. Pligtskyldig Agtelse for, og ubegrændset Tillid til Deres Høivelbaarenheds ridderlige Løvte, nærmere at ville bestemme det Forhold, i hvilket vi fremtidig skulde staae til hinanden, have hidtil alene afholdt mig fra, at bruge Repressalier imod Hr. Professorens Mangel paa Tact for det Sømmelige.

25

i dybeste Ærbødighed

J. C. Ryge Dr.

450. J. L. Heiberg til J. G. v. Levetzau.

Kjøbenhavn den 10 Marts 1840.

Høivelbaarne Hr. Kammerherre!

I Continuation af den Samtale, som jeg igaar havde den Ære at have med Hr. Kammerherren angaaende den mulige Collision af Hr. Dr. Ryges og mine Functioner ved Prøver paa nye Stykker, tillader jeg mig endnu at anføre Følgende, ogsaa med Hensyn paa den forventede nye Instrux for de ved denne Leilighed Fungerende.

Naar man sammenholder de 3 Punkter i det Kongelige Rescript af 10de August f. A., nemlig, at det paalægges mig: 1) at deeltage i Censuren, 2) at lede Oplæsningerne, 3) at overvære Prøverne, naar Directionen ønsker det: saa synes heraf at fremgaae, at det er et litterært, et poetisk og critisk Over-
 5 tilsyn, som er mig anbetroet, naturligviis under Directionens Autoritet. I Erkjendelsen af, at det netop er et saadant, hvorpaa det hidtil har manglet ved Theatrets Præstationer, da Enhver af de forresten fungerende Embedsmænd kun har sin særegne Detail at paasee, men det ikke paahviler Nogen at regu-
 10 lere det poetiske Indtryk af det Hele, har man villet bøde paa denne Mangel ved at ansætte en ny Embedsmand, hvem netop dette Hverv, Resultatet af det Hele, paalaae. Kun under denne Forudsætning ere de tre adskilte Punkter i den Kongelige Resolution i Harmonie med hverandre, og concurrere alle til eet og samme Øiemed. Til at opfylde dette udfordres nemlig: 1) at have en Stemme ved Valget af Stykkerne, 2) ved Oplæsningen af disse at meddele
 15 de Spillende det poetiske eller dramatiske Indtryk af det hele Værk, 3) ved Prøverne at fremme hvad der kan befordre dette Indtryk, og ikke mindre at fjerne hvad som kunde skade det.

Hvad nu dette sidste Punkt angaaer, da forekommer det mig, at al Collision med Scene-Instructeuren falder bort, naar man betænker, at Denne har
 20 at paasee Scenens materielle Fordringer (Ind- og Udgange, Massernes Gruppering etc.), jeg derimod de mere ideale. Vel kan det let arrivere, at de sidste gjøre en Forandring ønskelig i de første, men isaafald vil det neppe falde mig vanskeligt at overbevise en Mand som Hr. Dr. Ryge, der selv har Sands for de ideale Fordringer, og hvem jeg desuden sjeldent har fundet uimodtagelig for
 25 gyldige Grunde. I det modsatte Tilfælde har man jo Directionen for at decidere i Sagen.

Følgende Bemærkning vil maaskee nærmere oplyse den omhandlede Gjenstand: Ved nye, originale, ikke-anonyme Stykker pleier Forfatteren selv at være tilstede ved Prøverne for at udøve det digteriske eller critiske Overtilsyn
 30 af det Hele; og i dette Tilfælde har man aldrig fundet, at Forfatterens Myndighed traadte enten Scene-Instructeurens eller nogen anden Embedsmands for nær. Men ved oversatte eller anonyme Stykker, og i det Hele ved saadanne, hvor Forfatteren ikke selv har kunnet være tilstede, eller ikke har villet det, eller ikke har formaaet at paasee sit eget Bedste, har alt Overtilsyn i æsthe-
 35 tisk Henseende manglet, og store Misforstaaelser og Misgreb have fundet Sted, hvilke under etaarvaagent critisk Øie vilde have været undgaaede — Exempler vilde kunne anføres i Mængde. Den Function, som nu manges Forfatter frivillig paatager sig at udføre ved Prøverne paa hans eget Stykke, denne er det, som jeg antager at paaligge mig ved Prøverne paa alle Stykker,
 40 — hvorfor jeg heller ikke er vel tilfreds med den Restriction, som ligger i Re-

scriptets Ord: »hvis det af Directionen ønskes«, eftersom disse Ord synes at admittere visse Undtagelser. Jeg betragter mig selv som den enten nærværende eller fraværende, enten levende eller afdøde Digters Advocat, som har at paa-see Alt, hvad der fra det digteriske Standpunkt kan være at iagttage ved Op-førelsen af Stykkerne. 5

Hvad navnlig min Medvirkning ved Indstuderingen af »Dorotea og Gomez Arias« angaaer, da tør jeg uden Ubeskedenhed sige, at jeg har bidraget til at oplyse mangen Misforstaaelse af dette Stykke, saavel i det Større, som i det Mindre, og at Meget endnu kunde være skeet, dersom Tiden havde været til-strækkelig, og min Autoritet havde været mindre indskrænket. Mangen Feil, 10 som [uden] mit Tilsyn vilde være begaaet, er nu forbleven en ukjendt Mulighed saavel for Directionen som for Publicum. Saaledes, for blot at nævne Eet: Dersom jeg ikke havde erkyndiget mig om Costumerne, vilde alle Maurerne (Mandfolk og Fruentimmer) være traadt ind paa Scenen med sværtede An-sigter, ifølge Hr. Dr. Ryges Ordre til Chorpersonalet. Da jeg gjorde ham op- 15 mærksom paa det Urigtige heri, indrømmede han det ogsaa strax, men und-skyldte sig med det Vildledende i, at Høvdingen, Cañeri, omtales som Sort, hvorimod jeg igjen indrømmede ham, at denne Vildfarelse var saare naturlig og let forklar[lig]. Men Sagen er, at Ingen af Dem, som have Detail-Forretninger ved Stykkernes Indstudering, kan saaledes være inde i det Hele, som Den, 20 der ex officio maa sætte sig paa det allernøieste ind deri. Ved nemlig først at læse Stykkerne som Deeltager i Censuren; ved dernæst at foretage Foran-dringer og Rettelser i dem, eller foreslaae Forfatteren saadanne; ved derpaa at gennemstudere dem paanye og endelig foredrage dem ved Oplæsningen, erholder jeg en Kundskab til Stykkernes Ensemble og poetiske Indtryk, samt 25 til alle de Details, der befordre dette, — en Kundskab, som nødvendigen maa overgaae den, som erhverves ved blot at læse dem med Hensyn paa dette eller hiint specielle Formaal.

Ovenstaaende tillader jeg mig at indstille til Hr. Kammerherrens nærmere behagelige Overveielse. 30

Med Høiagtelse

allerærbødigst

J. L. Heiberg.

451. J. L. Heiberg til Chr. K. F. Molbech.

14 Mai 1840.

Efter at have læst de mig meddeelte »Billeder af Jesu Liv«, undlader jeg ikke at yttre den oprigtige Mening, at denne lille Digtsamling fortjener at publi- 35 ceres, og at den da udentvivl vil finde fortjent Paaskjønnelse og vække en god Stemning for den talentfulde unge Digter. Jeg indstiller til Deres nærmere Overveielse, hvorvidt Et og Andet kunde concentreres noget mere, da det fore-

kommer mig, at enkelte Steder give en altfor luxuriøs Paraphrase af den bibelske Fremstilling. Det er ikke allevegne tilstrækkeligt at udmale Situationerne i den yderste Detail; ofte vil denne Udmalen retfærdiggjøres ved at afvinde Stoffet en ny Side, et nyt Synspunkt, hvorved det lykkes at see den evangeliske Sandhed i et nyt, mere indre Lys. Paa ikke faa Steder er Dette lykkedes Dem. Som de heldigste Stykker maa jeg udmærke Jesu Gang paa Havet og Opvækkelsen af Lazarus; som det mindst heldige forekommer mig Enken af Nain, i hvilket sidste Stykke netop Detail-Fremstillingen synes mig at være altfor detailleret, uden at give os nogen ideal Erstatning for Vidtløftigheden. — Hvad Versificationen angaar, da er den særdeles flydende og i det Hele taget meget correct. Hvad der i denne Henseende endnu kan være at forbedre, vil Deres Øre selv sige Dem, og det er aabenbart, at De heri ikke trænger til nogen Læremester.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

15 452. *J. L. Heiberg til J. P. E. Hartmann.*

Kjøbenhavn den 4 Juni 1840.

Høistærede!

Hermed følger N° 3, som er den omtalte Romance, hvilken Anna (min Kone) i første Act reciterer i en Monolog, men i anden Act synger for Kong Valdemar, der sidder under Træerne udenfor Borgen, omringet af sine Hoffolk og Dronningens Damer, hvilke udgjøre Choret. Kun den sidste Linie i hver Strophe, nemlig Refrainet, er bestemt til at synges af Choret. De kan nu enten lade denne Linie synges først af Anna, og derpaa gjentages af Choret, eller lade den strax synges i Chor. Hav den Godhed at betænke, at min Kones Stemme nærmer sig meget til en Alt. Lad hende derfor ikke gaae for høit, thi

25 saa kan hun ikke foredrage Ordene tydeligt. Lad hende derfor ikke gaae høiere end til , og det endda ikke for hyppigt. Hvad hun ogsaa er meget bange for, er at synges, naar et blæsende Instrument ledsager hendes Stemme med Melodien. Hun synger bedst i b Tonarter; jo flere b'er, jo bedre.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

30

453. *J. L. Heiberg til L. Zinck.*

9 Juni 1840.

Mon cher ami!

Jeg undlader ikke at underrette Dig om, at Hartmann har paataget sig Compositionen af Kroningsstykket, og haaber, at Du ikke i denne Anledning er vred

paa mig. Men som Du veed, blev mit først bestemte Sujet, hvilket jeg vilde have udarbejdet for Dig, forandret, efter Kongens Villie. Jeg maatte vælge et andet, og tog da, i Tidens Knaphed, min gamle Plan til en »Kong Valdemar Atterdag« frem paanye. Denne Plan havde jeg allerede for flere Aar siden meddeelt Hartmann, som havde stor Lyst til den og siden ofte har mindet mig om den. 5 Jeg kunde da nu, eftersom det ham allerede lovede Sujet blev valgt, umuligt gaae ham forbi, uden at spørge ham, om han endnu havde Lyst til dette Arbejde. Dette gjorde jeg da, — endog efter Dit eget Raad — og Udfaldet blev, at han udbad sig at componere Stykket. — Men jeg haaber, at Du, ligesaalidt som jeg, har opgivet et tilkommende Arbejde i Fælledekskab, og jeg haaber ikke 10 mindre, at Tiden til dette Arbejde er temmelig nær.

Din hengivne

J. L. Heiberg.

454. *J. L. Heiberg til J. P. E. Hartmann.*

13 Juni 1840.

Høistærede!

15

Hermed følge nu N° 10, 11, 12.

Hvad Dandsen i N° 10 angaaer, da ønsker jeg, at den maa blive rask, cirkulende, hvirvlende, livlig phantastisk, ikke — hvad Balletmester Bournonville synes at have Mod paa — grandios, udtrykkende en høitidelig Besværgelse. Han vil udentvivel endnu idag henvende sig til Dem, for at gjøre Aftale om 20 Dandsemusiken; jeg maa da bede Dem ei at give efter for hans maaskee min Plan modstridende Fordringer. Tillige anseer jeg det for nødvendigt, at den hele Dands ikke varer længe, omtrent 5 Minuter.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg. 25

455. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

21 Juni 1840.

I den Tanke, at det maaskee paa Familiens Vegne (nemlig Valdemar Atterdags) kan interessere Dem at læse Kroningsstykket, inden De seer det, sender jeg Dem herved et Correctur-Aftryk, som jeg beder om at erholde tilbage, naar De har læst det, imod at jeg, naar Stykket er udkommet, tilstiller Dem 30 et bedre Aftryk.

Jeg beder Dem, ikke at meddele det til Andre.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

456. C. Molbech til J. L. Heiberg.

Lund. 25. Jun. 1840.

Jeg kan ikke negte mig den Fornøielse, kiære Hr. Professor! at sige Dem et Par skriftlige Ord om »Syvsøverdagen«, som jeg endelig i Gaar fandt en god og rolig Time til — hvilket jeg vilde og ønskede — at læse con gusto et
5 amore; og som jeg dernæst i Aftes læste for min Kone og Dr. Reuterdaahl. Det var især ved denne sidste Læsning, at Stykket gjorde sit fulde Indtryk paa mig — ligesom vi alle tre vare i høi Grad henrevne og indtagne af dets ypperlige Naturlighed, Lethed, nationale Plastik og Colorit, saavel som af den geniale og heldige Maade, hvorpaa Skuespillets romantisk-fantastiske Elementer smelte
10 sammen med det prosaisk-reelle og naturlige Element. Jeg vil ikke tale om den poetiske Lyrik, der — om endog sparsommere, end man ønskede af denne Digter — er anbragt; men med en vist nok rigtig og hensigtsmæssig Oeconomie; thi saadant overrasker jo Ingen ved et Arbeide af Dem. Imidlertid turde det vel være vist, at Romanzen »Konning Volmer drager afsted paa Jagt« er en
15 Perle i den rige danske Romanze-Literatur, og et af de skønneste og mest classiske Digte af dette Slags, og overhovedet af alvorligere lyrisk Natur, De har skrevet. Er det frembragt nu ved denne Leilighed, eller i den tidligere Tid, da De var sysselsat med Valdemar Atterdag? Jeg vilde antage det sidste. Imidlertid kommer jeg vel i ethvert Tilfælde til — var det endog blot for dette
20 ene Digts Skyld — at gjøre et Supplement til Deres Artikel i Anthologien. Jeg havde en stor Satisfaction af, at Dr. Reuterdaahl, som en Mand af yderst grundig og alsidig Dannelse, saaledes ogsaa af meget god æsthetisk Smag, i det mindste i Poesie, hvor han overalt er hjemme — skiøndt ikke dansk, dog var ganske usædvanligt indtaget, ja henrevet af Deres Skuespils Fuld-
25 kommenheder, og bl. a. af den overordentlige Lethed, og lette Modtagelighed for Læser og Tilskuere, han — ligesom jeg — fandt at være en af dets udmærkende Egenskaber. Jeg kan heller ikke andet end tænke mig, at det, naar de komiske Partier gives med fornøden Lethed og Naturlighed, *men uden mindste Carricatur* (NB. især fra Phisters og Foersoms Side — i Fald den sidste,
30 som jeg nu ei erindrer, bliver Hummelskou) og i de romantiske med den ligesaa fornødne, uden Tvivl høist nødvendige Correction, Værdighed og overhovedet høiere sceniske Stiil, vil og maa blive en classisk og staaende Artikel i vort Repertoire — i sit Slags ligesaa heldigt for samme, som Elverhøi og »Nei«. At i det mindste alle Requisite hertil ere tilstede, vil neppe nogen
35 Sagkyndig negte. — Kun een lille Frygt er opstaaet hos mig: hvorledes vil det kunne i Tiden blive med Applicationen paa Kroningsfesten? At denne i al Fald, naar Stykket længere hen gives i Saisonen, anvendes i et Par Omgange, vil jeg antage, gaaer an. Men fremdeles? Bestandigen at gentage denne Kroningsslutning, vil, forekommer det mig, baade være mindre passende,

og omsider medføre Mathed og Flauhed. Gaaer det da an at giøre nogen Forandring i Slutningen — eller skal bestandigen, jeg haaber i mange Aar, Kanonsalver, Chorsang, m. m. minde os om Kroningen d. 28de Jun. 1840? — For Resten er der nu hverken Anledning, Tid, Sted eller Evne til andre opstigende kritiske Smaatanker, end i det allerhøieste den ene: er Valdemars Forvand-⁵ling (kan man næsten sige), efterat Talismanens Kraft er bleven skienket Gurre Sø, i sin Heelhed og Ytring naturligt og tilstrækkeligt motiveret, fra Digterens og Poesiens Side? Derom bærer jeg nogen Tvivl, som det meget skulde glæde mig, om De kunde hæve. Kong V. kunde, mener jeg, meget vel faae Kiærlighed til Gurre, eller forelske sig i Stedets Natur, uden at Dronning¹⁰ Helvig derfor saa at sige skulde dele denne hans Kiærlighed; saa lidt som jeg øiner nogen dybere Grund til, at han ligesaa pludselig, fra at hade Marsken, bliver dennes Ven. Man maatte da troe, at Talismanens Kraft bragte Kongen til at elske Alt hvad han havde hadet før, og omvendt; men derom meldes intet, hverken i Sagnet eller Stykket. Nu er vist nok K. Valdemar i¹⁵ Syvsoverdagen ikke Historiens Valdemar Atterdag; men dog kan det ikke hindres her, saalidt som i noget Drama, hvori en mærkelig og udmærket historisk Person fremtræder, at Læseren eller Tilskueren meer eller mindre vil foranlediges til at identificere den historiske Persons Skikkelse med den poetiske; og da troer jeg vel ikke, at man her ganske vil kunne finde sig i, at see²⁰ i den barske, voldsomme, kraftfulde, men tillige kloge, snedige, statskløgtige Konge, en næsten sentimentalt godmodig, blød og eftergivende Ægteemand, m. m.

Jeg tillader mig, saa ganske løseligt at bemærke dette, uagtet jeg i dette Øieblik af meer end een Grund, og saaledes ogsaa fordi Postens Afgang eller Slutning nøder mig til at ile, ikke er i Stand til nogenlunde at udføre mine²⁵ Tanker i Sammenhæng. Jeg haaber meget snart mundtligt at kunne fortsætte dette Skriftlige. Paa Søndag tænker jeg at være tilbage i Kiøbenhavn. Jeg ønsker og haaber, at Dagen d. 28de Jun. der — i den forladte Hovedstad — maa gaae roligt og fredeligt af. — For et Par Timer siden er Baron Berzelius ankommen hertil fra Stockholm. Han siges at ville Løverdag Morgen gaae over³⁰ til Kiøbenhavn, for, om Eftermiddagen formodentlig, at begive sig til Frederiksborg. Jeg kommer i Aften til at samles med ham.

Med min Kones og mine egne venligste Hilsener i Deres Hiem, er jeg med Hengivenhed

Deres meget forbundne

C. Molbech.³⁵

(Jeg kan endnu ikke andet end gratulere til, at De overvandt Dem Selv til at give K. Valdemars Rolle til Nielsen — for hvem den synes mig at passe, som støbt. Kragh havde uden Tvivl ikke blot forspillet, men forspildt den, og med den en stor og vigtig Ingrediens af Stykket).

457. *C. Molbechs Censur over »Syvsoverdag«.*

Den 5. Jul. 1840.

Syvsoverdag,

romantisk Comedie i tre Acter, af J. L. Heiberg.

(Bestemt til Opførelse i Anledn. af Deres Majestæters Kroningshøitid.

5

d. 1. Jul. 1840).

Da det kun er en Formalitet, at et Stykke, som længe og ofte har været aftalt og omtalt med Forfatteren, og som Tiden ikke har tilladt at tilstille Directionens Medlemmer før samtidigen med de Rollehavende: vil jeg, med Hensyn til min Mening om dette nye og originale dramatiske Arbeide af en

10 Digter, der aldrig endnu har gientaget sig selv, indskrænke mig til at referere mig til et Brev, jeg tilskrev Forfatteren, Dagen efter Stykkets første Læsning, og med det friske Indtryk af samme. Jeg kan, med Hensyn til Stykkets Opførelse i den tilkommende Saison, ligeledes nøies med at yttre Ønsket, at dette eien-

15 Drama, maa ved en ny og omhyggelig Indstudering, endnu vinde paa Skuepladsen hvad det der kan modtage af forhøiet Virkning; hvortil mueligen ogsaa kan høre (imod al Sædvane), at det vel var ønskeligt Hr. Phister lidt mere kunde marquere sit Spil i en Rolle, der forekom mig at være af betydeligt

svagere Effect da jeg saae Stykket, end ved at læse det. Endelig kan jeg ikke

20 andet, end ogsaa her at yttre: at ligesom jeg anseer Forfatterens Forandring, at give Valdemars Rolle til Hr. Nielsen i Stedet for til Hr. Kragh, for at have været yderst heldig for Stykkets Opførelse: saaledes kan jeg ikke andet end være overbevist om, at denne vilde have vundet ganske betydeligt, om Dronningens Rolle havde været tildeelt Mad. Nielsen i Stedet for Mad. Hansen.

25

C. Molbech.

458. *J. L. Heiberg til Thomas Hansen Erslev.*

Kbhavn 6 Juli 1840.

Den store Accuratesse, hvormed den mig vedkommende Artikel i det danske Forfatter-Lexicon er udarbeidet, gjør mig det til Pligt at efterkomme Deres Velbaarenheds Opfordring saa samvittighedsfuldt som muligt. Jeg har derfor

30 med Blyant bemærket i Margen hvad jeg troede, der kunde være at rette og tilføie. Maaskee har jeg tilføiet Mere, end De skjætter om; men isaafald behage De blot at forkaste. Det Par Rettelser, som findes paa de to første Sider, ere autentiske, uagtet de ikke harmonere med Molbechs Biographie, hvoraf jeg kan tænke, at de herhen hørende Steder ere tagne.

35

Med Høiagtelse

ærbødigst

J. L. Heiberg.

459. *Jonas Collin til J. G. v. Levetzau og J. G. Adler.* Kjøbenhavn, d. 18 Julii 1840.

Ved forleden at besøge Heibergs for at tale med ham om et »Geburtsdagstykke« traf jeg dem i en Stemning, som, i mit mangeaarige nøie Bekiendtskab til dem begge, var mig ganske ny og paafaldende. Utillbøielighed hos ham til at skrive, hos hende til at spille. Det var ikke hvad man vel kan finde hos Theaterfolket, Lunefuldhed eller Caprice, men det var Udbrud af Følelsen af at være upaaskiønnet eller glemt; — at han for hans sidste Arbeide, Syvsoverdag, ingen særlig Godtgørelse har erholdt (for Fata morgana fik han extra 400 r) ikke at tale om, at det ordinaire Honorar er bleven tilbageholdt til Gieldsbetaling, syntes at krænke baade ham og hende; og paa Fru Heiberg havde desuden det skuffede Haab, hun af nogle Udtalelser fra Directionens Side havde gjort sig om at faae Bidrag til at foretage en kort Sommerreise eller tage Ophold paa Landet i nogen Tid, hvortil hendes Helbred trænger, havt ugunstig Indflydelse.

Uden at ville blande mig i Sagen har jeg troet, med Hensyn til begge de Paagiældendes Vigtighed for den danske Scene, at burde underrette den fraværende Theaterbestyrelse derom.

Collin.

460. *J. L. Heiberg til D. G. Monrad.*

Kjøbenhavn 27 Juli 1840.

Høistærede!

20

Da De for nogle Dage siden anmodede mig om at skrive en Anmeldelse af Dr. Martensens »Mester Eckard«, var det min Hensigt at opfylde denne Begjæring, og kun den Omstændighed, at jeg i de samme Dage blev overvældet med endeel andre, heterogene Forretninger, nødte mig til at opsætte mit Forehavende. Og nu, da jeg staaer i Begreb med at benytte Resten af den korte Sommerferie til at tage paa Landet eller gjøre en lille Reise — jeg veed endnu ikke, hvilken af Delene — forudseer jeg, at der atter vil indløbe en Standsning i Udførelsen af mit Forsæt. Da jeg nu seer, at De allerede for noget siden har begyndt at levere en Anmeldelse af samtlige Disputatser, og jeg følgerig kan tænke, at De til Fortsættelsen af denne Artikel venter paa mit Bidrag, saa anseer jeg det for Pligt at underrette Dem om, hvorledes Sagerne i denne Henseende staae, for at De imidlertid kan henvende Dem til en Anden med den samme Opfordring, som det skulde have været mig en Fornøielse at efterkomme, dersom ikke Omstændighederne havde lagt Hindringer iveien.

Deres ærbødigste

35

J. L. Heiberg.

461. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Kjøbenhavn 16 August 1840.

Hr. Conferenceraaden

har jeg herved den Ære at remittere »Maurerpigen«. Dersom jeg ikke igjen idag havde været Patient og maattet underkaste mig en Aareladning, saa skulde Styk-

ket være blevet sendt tilbage samme Dags Aften istedenfor næste Dags Morgen. Min Dom kunde jeg ønske at suspendere, indtil Hr. Conferenceraaden selv har læst Stykket — jeg staaer nemlig i den Formening, at De endnu ikke har læst det. Kun Dette vil jeg ligefrem tilstaae, at jeg af »Mulattens« Forfatter havde ventet mig noget mere Tilfredsstillende; thi vel har jeg som Criticus

10 Meget at indvende mod »Mulatten«, men som Censor kunde jeg dog aldrig være i Tvivl om at stemme for dens Antagelse. Her derimod synes Sagen mig mere tvivlsom. I »Mulatten« er det idetmindste tydeligt, hvad Digteren har tilsigtet; man seer, hvad det er, som har begeistret ham, og for hvilket han igjen har villet begeistre sine Tilhørere. Men her kunde jeg fristes til at spørge,

15 hvorfor han har skrevet dette Stykke; hvad det er, som har henrevet ham selv i denne Opgave, og hvormed han har tænkt at fængsle Publicums Interesse eller vinde dets Deeltagelse; kort sagt, den poetiske Intention forekommer mig at være uklar. Stykket kaldes en Tragedie, men jeg seer ikke i Sujettet nogen Nødvendighed for et tragisk Udfald; dersom Digteren havde villet, kunde han

20 have endet sit Stykke paa en modsat Maade; men en saadan Ubestemthed er høist skadelig for Virkningen.

Jeg maatte tage meget feil, om ikke Forfatteren, af Iver for at faae sit Arbeide færdigt, har forhastet sig med det. Idetmindste synes det at bære Præg af Hastværk, og især mod Slutningen. Dette Hastværks-Præg finder jeg ud-

25 trykt deels i en ikke ringe Mængde af Usandsynligheder og umotiverede Begebenheder, deels i en meer end almindelig Skjødesløshed i Stiil og Versification. Begge Dele skal jeg nærmere oplyse, hvis jeg kommer til at give en udførligere Bedømmelse. Især forekomme Sang-Texterne mig at være — mellem os sagt — hvad man kalder sjuskede, undertiden endog i den bekjendte Oehlen-

30 schlägerske nonchalante Maneer (Vid. Sangen pag. 76).

Ifald ovenstaaende Hypothese (nemlig om Forhastelsen) er grundet, vil Forf. ved en Revision og omhyggeligere Udarbeidelse af sit Stykke — ikke blot hvad Sproget, men hvad selve Planen angaaer — maaskee kunne give det den Klarhed, over hvis Mangel jeg klager, den Tydelighed i Hovedcharacteren,

35 som jeg nu ikke kan finde, med eet Ord: en egenlig Pointe, uden hvilken intet dramatisk Værk kan bestaae, men som nu, ifald den virkelig er der, ligger saa skjult, at Publicum vist ikke vil finde den.

Med Høiagtelse

allerærbødigst

J. L. Heiberg.

462. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn den 17 August 1840.

Kjære Hansen!

Deres Brev af 7de August har jeg modtaget, og takker Dem for Deres venlige Lykønskninger, af hvilke jeg dog blot kan modtage den ene, nemlig den i Anledning af Ridderkorset; den anden maa jeg derimod bede Dem opsætte⁵ til en anden Gang, om ikke til Evigheden. Theaterdirecteur er jeg nemlig ikke bleven, men er kun, som før, i al Beskedenhed Theaterdigter; ja jeg er forsaavidt Mindre end tilforn, som jeg ikke mere er tillige Theater-Oversætter. Fra denne sidste Function er jeg, ifølge mit Ønske, bleven afskediget, og har derimod paataget mig at deeltage i Theater-Censuren, holde Læseprøver paa¹⁰ Theatret og have Tilsyn med de andre Prøver, fremdeles at gjøre Udvalg af Stykker til Oversættelse, samt veilede Forfattere og Oversættere ved Anbringelsen af forlangte Forandringer i deres indleverede Arbejder. Denne Forandring i min Stilling, som dog ikke giver mig noget nyt Prædicat, men tvertimod skiller mig ved et af de gamle, er foregaaet allerede for et Aar siden,¹⁵ men er dog nok ligefuldt Grunden til det falske Rygte, at jeg skulde være bleven Theaterdirecteur, hvilket jeg ingenlunde er, uagtet jeg rigtignok har faaet Sæde og raadgivende Stemme i Directionens Censur- og andre litterære Møder.

Det glæder mig ret af Hjertet, at jeg kan gratulere Dem til Noget, som er²⁰ bedre end et Ridderkors, nemlig til en saa ærefuldt overstaaet Examen, til den derpaa følgende foreløbige Ansættelse, og til det tilkommende bedre Embede, hvorom De har Løfte, ligesom Adkomst dertil. Selv i den foreløbige Ansættelse, saa ringe end de dermed forbundne Fordele ere, gaar det Dem jo allerede godt, saavidt jeg kan see af Deres Brev, thi De har jo Udsigt til andet²⁵ Erhverv, og det har da ingen Nød, at Deres Financer, hvorover De klager (ligesom næsten Alle føre samme Klage), jo nok vil forbedre sig. Med Deres Kundskaber, Deres Flid og redelige Stræben vil De nok komme frem i Verden. De maa endog ansee det for en sjelden Lykke, at De i saa ung en Alder allerede er i Besiddelse af saa mange Midler til at komme i en passende Virksomhed³⁰ og derved i en lykkelig Stilling. Det er ogsaa idetmindste en lille Lykke at leve paa saa behageligt et Sted som Vordingborg, jeg mener i saa skjøn en Egn, thi denne fraregnet kjender jeg ikke meget til Stedet, især siden min Bedstemoder, Madam Stephensen er død, thi medens hun levede, vare der dog to Mennesker, som jeg kunde lade overbringe en Hilsen; nu erindrer jeg kun³⁵ eet Individ, og det er Overlærer Lange. Dog jo, hans Kone, som jeg ogsaa kjender lidt til (hun er en Søster til Digteren Paludan Müller), er det andet. Seer De dem, saa hils dem fra mig. Bring ogsaa en Hilsen til det gamle Gaasetaarn, hvis ærværdige Stifter jeg har tilladt mig at besyngte i »Syvsoverdag«,

hvoraf jeg herved sender Dem et Exemplar, ligesom af »Emilies Hjertebank« og »Een i Alle«. A propos, hvad den sidste angaaer, da maa jeg bede Dem være forvisset om, at Forfatteren til En Hverdagshistorie ikke er en Forfatterinde, og at jeg heller ikke kan hilse ham fra Dem, eftersom De ikke
5 kjender ham.

Det gjør mig ret ondt, at De har været her et Par Gange uden at træffe mig. Dengang De bragte Noderne, var jeg netop paa Frederiksborg til Kroningen. Men hvorfor spurgte De ikke efter min Kone? — Baade fra hende og min Moder skal jeg hilse Dem.

10 Lev ret vel, og lad mig af og til høre fra Dem.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

463. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

30 Aug. 1840.

Hr. Conferenceraaden

15 har jeg herved den Ære at tilbagesende Manuscriptet af »Maurerpigen«.

Jeg tvivler ikke paa, at Andersen jo allerede har fortalt Dem, at min Kone ønsker sig fritagen for Rollen i dette Stykke, da hun, foruden mange andre Grunde, anfører, at denne Rolle ligger udenfor hendes Fag, uden at tale om den store Anstrengelse, som den vil kræve, en ikke ringere end i Paludan-
20 Müllers Stykke, af hvis Følger hun endnu lider. Jeg hører, at Andersen skal være bleven heel fortvivlet over min Kones Vægning, uagtet han dog maa have været forberedt derpaa, thi allerede for længe siden, da han fortalte hende sit Sujet, yttrede hun, at denne Rolle rimeligviis ikke vilde blive passende for hende; han maa altsaa fra først af have været betænkt paa at erstatte hende
25 med en Anden. Hvorom Alting er, saa haaber jeg, at Hr. Conferenceraaden ved Deres Indflydelse over Andersen vil bedre end Nogen kunne stille ham tilfreds og faae ham til at tage mod Raison; og det er i denne Anledning jeg tillader mig at henvende mig til Dem istedenfor at debattere Sagen med ham selv.

Deres allerærbødigste

30

J. L. Heiberg.

464. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

9 Septbr. 1840.

At min Kone ogsaa ønsker sig fritagen for den anden Rolle i Deres nye Stykke, undlader jeg ikke herved at tilmelde Dem, i Svar paa Deres Skrivelse til hende.

Ærbødigst

35

J. L. Heiberg.

465. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kbhavn 28 Septbr. 1840.

Høistærede Hr. Conferenceraad!

Efter at min Kone har læst »det ubekjendte Mesterstykke«, som rimeligviis aldrig vil blive bekjendt som et saadant, er det hendes Ønske at blive fritagen for Rollen, som iøvrigt er det bedste i Stykket. — Jeg har beholdt 5 samme Mesterstykke, da jeg formoder, at det snart skal oplæses.

For et Øieblik siden modtog jeg fra Justitsraad Molbech Hr. Holsts Oversættelse af »Wallensteins Død«, med Begjæring om at expedere den saa hurtigt som muligt, da det hastede formedelst Hr. Holsts forestaaende Afreise. Men isaafald havde J. R. Molbech ikke behøvet at beholde Manuscriptet lige siden 10 det sidste Censurmøde, hvilket iovermorgen bliver 14 Dage. Formodentlig har det nu ogsaa snart Hast med Borgaards »Undine«, som Justitsraaden har ruget over i ligesaa lang Tid, og som jeg alligevel endnu ikke har faaet. Ingen kan mere end jeg ønske, at Censuren hurtig maa være afgjort; men hvad kan det hjælpe, at Een er hurtig, naar de Andre ere langsomme? Naar det er muligt, 15 lægger jeg gjerne alt andet Arbeid tilside, for strax at læse Stykkerne, men det gjør jeg naturligviis for at fremme Sagen, ikke for at Stykkerne kunne faae Tid til at sove en maanedlang Søvn i Justitsr. Molbechs Portefeuille eller i hans Bordskuffe. Kort sagt, jeg veed ikke, hvorfor jeg skal være ti Gange saa hurtig, for at han kan være ti Gange saa langsom. Naar han fra et Censur- 20 møde tager Stykkerne hjem med sig, skal han næsten aldrig sende mig dem inden det næste Møde, men først i dette tager han dem med, om der saa gik hele Maaneder hen, og heraf følger da tillige, at man i det næste Møde endnu ikke kan discutere Sagen, fordi de andre Censorer endnu ikke have læst Stykkerne. Det synes derfor, at Halvparten af Censurmøderne holdes blot for at 25 aflevere og modtage Pakker, ligesom paa et Post-Contoir. — Imidlertid skal jeg nu see at blive færdig om et Par Dage.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

466. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 9de October 1840. 30

I den Kongelige Resolution af 10de August 1839, som den høie Direction har communiceret mig i sin meget ærede Skrivelse af 20de samme Maaned og samme Aar, paalægges det mig »at være tilstede ved og lede« Oplæsningen af nye, til Opførelse paa det Kongelige Theater antagne Stykker. Ikke desmindre er det i indeværende Saison allerede to Gange hændet, at der er blevet 35 ansat en ny Oplæsning paa de af mig allerede oplæste Stykker, saa at jeg hverken har kunnet være tilstede ved disse Oplæsninger, eller lede dem,

hvilke tvende Functioner ere mig paalagte ved den Kongelige Resolutions udtrykkelige Ord. Jeg kan saaledes ikke indsee Andet, end at der er skeet et formeligt Indgreb i en allerhøieste Bestemmelse, som Ingen har Ret til at rokke, da den upaatvivlelig maa staae ved Magt, saalænge Hans Majestæt
5 Kongen ikke selv har forandret den. Den første af disse Uregelmæssigheder fandt Sted ved Lystspillet »Bagtalelse«; den anden er foregaaet igaar ved Sørge-
spillet »Maurerpigen«. Den Omstændighed, at jeg havde oplæst begge disse Stykker, inden den anden Oplæsning fandt Sted, kan ikke forandre Sagen, eftersom den Kongelige Resolution ikke indlader sig paa nærmere Bestemmelse
10 af Maaden, hvorpaa Oplæsningerne skulle holdes, men kun i Almindelighed sætter dem under mit Tilsyn og min Ledelse, saa at jeg, hvad denne Gjenstand angaaer, er den eneste Autoritet, og følgelig ingen Forandring i den vedtagne, af Directionen approberede og ved Opslag i Foyeen bekjendtgjorte Orden kan indføres, uden min foregaaende Betænkning og Indvilgelse. Den høie Direction
15 vil nemlig erindre, at den for Oplæsningerne bestemte Forretningssgang er indført i Overensstemmelse med mit eget Forslag, ligesom Forslaget jo heller ikke vel kunde udgaae fra Andre end Den, under hvis Tilsyn og Ledelse den Kongelige Resolution har henlagt hele denne Sag. I den faste Overbeviisning, at den høie Direction, i dette Punkt ligesaavel som i andre, vil paasee, at Hans Maje-
20 stæts Befalinger og dens egne Bestemmelser blive efterlevede, er det min allerærbødige Begjæring, at Den eller De, som paa den angivne Maade have gjort Indgreb i de mig allernaadigst tillagte Functioner, og derved ikke mindre have gjort Indgreb dels i Hans Majestæts egen Resolution, dels i Directionens Detail-Bestemmelser desangaaende, maae blive dragne til Ansvar derfor; frem-
25 deles at jeg ved den høie Direction maa erholde officiel Meddelelse om, at Dette er skeet; endelig at jeg maa være fritagen for at holde nogen Oplæsning paa Theatret, indtil jeg har erholdt den attraaede Satisfaction, og derved seer den mig tillagte, om end ringe, Embeds-Myndighed gjenoprettet.

Ved samme Leilighed tillader jeg mig at reclamere mod en anden Uregel-
30 mæssighed, som ligeledes har fundet Sted, idet nemlig de tvende Syngestykker »Sheriffen« og »Regimentets Datter« ere blevne prøvede og opførte uden foregaaende Oplæsning. Ogsaa denne Fremgangsmaade maa jeg ansee for aldeles ubeføiet; thi om man end vil antage, at ved visse Stykker er en Oplæsning ikke nødvendig, saa er det dog ligeledes mig, hvis Betænkning herom maa ind-
35 hentes, og ingen Anden kan være berettiget til paa egen Haand at afgjøre dette Spørgsmaal. Desuden har det hidtil været Praxis, at Syngespil oplæstes ligesaavel som andre Stykker; ja, da »Norma« skulde indstuderes, og jeg foreslog at lade Oplæsningen af dette Stykke falde bort, som unødvendig, yttrede Theaterchefen, at den, for den vedtagne Ordens Skyld, dog hellere maatte finde
40 Sted, hvilket da ogsaa skete.

468. *Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.*

d: 24' Octb. 1840

Efterat have modtaget Herr Professorens Skrivelse af 8' d: M:, hvori De besværer Dem over, deels at der paa de 2 nye Stykker Lystspillet »Bagtalelse« og Sørgespillet »Maurerpigen« ere holdte Oplæsninger uden Deres Vidende og
 5 Overværelse, deels at Syngestykkerne »Sheriffen« og »Regimentets Datter« ere prøvede og bragte til Opførelse uden forudgaaet Oplæsning, og derfor beder Dem fritaget for at holde nogen Oplæsning indtil De har erholdt den Satisfaction, som De formener at kunne gjøre Fordring paa i ovenberørte Anledning; — fandt Directionen sig, da de af Dem paaankede Tilfælde ere passerede
 10 medens Herr Conferentsraad Collin fungerede som Theaterchef, foranlediget at udbede sig hans Yttringer om det Passerede.

Idet man nu meddeler Herr Professoren en Afskrift af den fra Herr Conferentsraaden modtagne Erklæring, undlader man ikke at tilføie, at Directionen, efter de derved fremkomne Oplysninger, ikke finder Anledning til at
 15 foretage videre i denne Sag.

Directionen for de Kongelige Skuespil

J. G. v. Levetzau.

C. Molbech.

Adler.

/ Rindom.

469. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 29 October 1840.

20 Som Den, der ved Prøverne paa »Syvsoverdag« har overtaget Hr. Dr. Ryges Functioner, finder jeg mig foranlediget til at klage for den høie Direction over en Uorden, som fandt Sted ved den sidste Prøve paa bemeldte Stykke, hvilken afholdtes Onsdagen den 28de dennes, om Formiddagen, idet nemlig Hr. Balletmester Bournonville opholdt Dandsepersonalet saa længe paa Hoftheatret, at
 25 12 Personer af samme deels slet ikke mødte ved Prøven paa »Syvsoverdag«, deels kom for sildigt til at tage Deel i Prøven paa Dandsen i dette Stykke. Hvad der gjør denne Fremgangsmaade fra Hr. Balletmesterens Side saa meget utilladeligere, er den Omstændighed, at Hr. Larcher havde Dagen iforveien paa Balletmesterens Begjæring sendt Bud til mig, med Forespørgsel, om
 30 ikke Dandsepersonalet gjerne kunde udeblive fra Prøven, eftersom det tilstrækkelig havde indstuderet Dandsen, hvilken Begjæring jeg aldeles afslog, ikke fordi jeg antog, at en Prøve paa Dandsen var nødvendig for dennes egen Skyld, men fordi jeg fandt det uundgaaeligt til Ensembles Tilveiebringelse, at Dandsepersonalet prøvede i Forbindelse med Chorpersonalet, Orchestret og
 35 Maskineriet. Følgen af den omtalte Uorden blev, at det vigtige Punkt i Stykket, hvor alle disse Elementer gribe ind i hinanden, ikke kunde blive fuldstændig

prøvet, saa at det nu kom an paa et Lykketræf, om det paa Forestillingsaftenen vilde gaae af uden Dérangement.

Af Hr. Regisseur Fredstrup har jeg ladet mig opgive Navnene paa de deels udeblevne, deels for sildigt komne Personer, hvilke ere følgende:

...

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

5

470. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.* Kjøbenhavn den 30 October 1840.

Den høie Directions ærede Skrivelse af 24de dennes, med hosfødte Bilag, har jeg modtaget, og finder det aldeles i sin Orden, at Directionen, »efter de 10 derved fremkomne Oplysninger, ikke finder Anledning til at foretage videre i denne Sag«, ligesom jeg selv, paa Grund af de samme Oplysninger, frafalder enhver Paastand, forsaavidt som Sagen er et Factum og hører til det Forbigangne. Men med Hensyn paa Fremtiden undlader jeg ikke herved at protestere mod den af Hr. Conferenceraad Collin givne Forklaring af den paa- 15 beraabte Kongelige Resolution, ligesom jeg — tiltrods for den Agtelse, som jeg, ikke mindre end alle Andre, nærer for denne Mand — endvidere maa protestere mod det i Slutningen af hans Brev udtalte Princip, hvilket, dersom det toges til Følge, vilde etablere den Sætning, at der ved det Kongelige Theater ikke findes Embedsmænd, men kun Betjente. Denne Bemærkning har jeg troet 20 at skyldte baade Sagen og mig selv.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

471. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

Kbhavn 13 Novbr. 1840.

Ifølge Aftale har jeg herved den Ære at tilstille Hr. Geheime-Etatsraaden 25 en Afskrift af den Vise, som jeg, paa Jfr. Østerbergs Begjæring, har indlagt i 6te Scene af »Et Eventyr i Rosenborg Have«, i Stedet for Arien: »Amor gaaer omkring og tigger«. — Prof. Weyse har allerede componeret denne Vise.

Frederikke.

1.

30

En Elskovserklæring? hvad er det saa meer?
Saa stor en Fortrød jeg ikke deri seer.
Og selv om man engang sit Hjerte lod fange,
Man dør ei strax deraf, . . . min Søster, vær ei bange!

2.

See Kjærlighedsguden! som Betler han gaaer,
 Og samler det Lidt, som han af Mildhed faaer.
 For ham som for Enhver er Tiderne trange,
 5 Han nøies med en Skjærv, . . . min Søster, vær ei bange!

3.

Et følede Smil, et medlidende Svar
 Kan gives af Den, som ellers Intet har;
 Og hvis alligevel han Meer tør forlange,
 10 Viis ham til Andre hen, . . . min Søster, vær ei bange!

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

*472. J. L. Heiberg til Carsten Hauch.

[²⁸/₁ 1841]

Visselig er det med et »Ja«, at jeg besvarer Deres Spørgsmaal: om vi skulle
 15 glemme den gamle Strid. Og dog kunde jeg for mit Vedkommende maaskee
 med større Grund svare »Nei« — thi jeg har allerede for længe siden skrevet
 det Hele i Glemmebogen, uidentvilt i samme Betydning, som De: Vreden,
 Bitterheden er forsvunden, kun det tørre Factum staaer tilbage som Gjen-
 stand for en affectløs Erindring. Selv om jeg havde været personlig irriteret
 20 imod Dem — hvilket jeg dog neppe troer, saavidt jeg nu kan erindre — vilde
 ikke desmindre »Vilhelm Zabern«, »Guldmageren« og »den polske Familie« have
 udslettet ethvert saadant Indtryk. De erkjender, at der har været Uret paa
 Deres Side; modtag den samme Tilstaaelse fra mig, endskjøndt det forstaaer
 sig af sig selv, thi i enhver Strid, som føres med Heftighed, er der altid nogen
 25 Uret. Dog foretrækker jeg at have denne Uret, som altid følger med Ivrig-
 heden, for at skrive paa den kjedsommelige circumspicerende Maade, som be-
 tegner den fornemme Polemik.

Men lad mig nu, inden jeg forlader denne Materie, sige Dem Eet, som ingen-
 lunde kan eller bør forstyrre det gode Forhold, hvori jeg glæder mig over igjen
 30 at staae til Dem. De veed vel, at der allerede for flere Aar siden er begyndt
 en Udgaave af mine samlede Skrifter, paa Schubothes Forlag. Hidtil er det
 kun de poetiske Skrifter, som ere udkomne i 8 Bind. Først nu skal der be-
 gyndes paa Skrifterne i Prosa, og mellem disse ville ogsaa de af mine critiske
 og polemiske Skrifter, som, uden Hensyn paa deres sande Værd, have vakt
 35 endel Sensation og gjort Opsigt, blive indlemmede, kun forsaa vidt som de ere
 litterair-historiske Actstykker. Jeg veed vel, at denne Fornydelse af hvad man
 i een Henseende kunde ønske glemte, lettelig misforstaaes. Men det har der-

for ogsaa fra først af været min Hensigt at ledsage Samlingen med en Fortale, hvori jeg udviklede den rette Synspunkt derfor. Jeg vil deri gjøre opmærksom paa, at det er en reen Misforstaaelse, naar man troer, at Forfatteren, ved paanye at udgive slige Skrifter i en Samling, derved ligesom skulde erklære, at han endnu acquiescerer i de samme Synsmaader, eller i Eet og Alt er af samme Mening, som dengang han skrev disse Ephemere. Men han betragter dem derimod blot fra den factiske Side. De existere nu engang, og i Litteraturen saavel som i den politiske Historie kunne Facta ikke alene ikke forandres, men det er endog Pligt at samle og opbevare dem. [Resten mangler]

473. Carsten Hauch til J. L. Heiberg.

Sorø den 7de Febr. 1841. 10

Jeg takker Dem ret af Hiertet for Deres sidste Brev, og jeg kan med Sandhed sige, at jeg sielden har faaet nogen Skrivelse, der har glædet mig meer. Jeg føler og skatter al den Deeltagelse De viser mig, især har den Godhed, at De selv vil bebyrde Dem med Alt, hvad der angaaer Stykkets Arrangement for Theateret, meget rørt mig, og jeg skal aldrig glemme den Forsonlighed, hvormed De kommer mig imøde. De forekommer mig ligesom en kjær Ven, fra hvilken Misforstaaelser og vel ogsaa min egen Iilsindighed i lang Tid havde skilt mig, og som jeg nu har gienfundet for aldrig meer at tabe ham, thi selv giennem Stormen er et luttret Forhold forberedt. Jeg beder Dem ret meget at bevidne Deres Frue min Taknæmmelighed, for hendes Velvillie i at ville paatage sig Luccardis's Rolle, derved vil denne vinde en Betydning, som ingen Anden kunde give den. Jeg erkjender Gyldigheden i alle Deres Indvendinger og sender Dem derfor hermed de vigtigste af de Forandringer, som De anseer for nødvendige eller ønskelige. Svends Kæmper maae nu tænkes at komme ind igiennem et Sideværelse, hvori siden Kampen foregaaer. Jeg lader et Øienvidne fortælle det Hele, netop i det Øieblik, hvori det skeer, thi dette giver et høiere dramatisk Liv end Beretningen om hvad der alt er forbigaent. Scenen, hvori Axel finder Knuds Liig, ønskede jeg at conservere, ikke just for den ydre historiske Sandheds Skyld, men fordi jeg troer det tragisk betydningsfuldt, at Knud falder som et Offer for Valdemar, og at dette er Tilfældet bliver først anskueligt, naar denne Scene bliver staaende. Denne tilligemed Slutnings-scenen, hvori Svend, der vilde omgive sin Datter med den høieste jordiske Glands, seer at han ved sin Færd har styrtet hende i Graven, ligesom ogsaa Situationen i Kirken, hvori den Idee, han bekæmper, gjør sig giældende mod hans Villie i hans eget Indre og tvinger ham til at virke fiendtligt mod sin egen Plan, angiver, mener jeg, især de Momenter, hvori den høiere Verdensstyrelse, der virker tilintetgjørende paa enhver eensidig Retning, gjør sig giældende; dog

hvis De troer, at Scenen ved Knuds Liig altformeget vil retardere Handlingen, saa kan den vel maaskee, med Hensyn paa Opførelsen, falde bort.

Hvad de mange Sceneforandringer angaaer, saa indseer jeg, at de maae forstyrre Tilskuerne, jeg har derfor fulgt Deres Vink og gjort et Forslag, hvor-
5 efter den ene Sceneforandring bortfalder.

Deres Anmærkning med Hensyn paa Axels umotiverede Bortgang i Kirken slog mig strax ved sin Sandhed, jeg har derfor søgt at udfylde den virkelige og store Mangel, De har gjort mig opmærksom paa, og uagtet det er en mislig Sag at sætte sig paa ny ind i en forsvunden Stemning, saa troer jeg dog at
10 Tilsætningen ikke ganske vil forfeile sin Virkning.

Over de unødvendige Billeder giver jeg Dem Hals og Haand, De har en saa sikker Tact og en saa poetisk Følelse, at jeg ikke kan vente mig andet end For-
deel deraf, hvis De vil paatage Dem at udslette, hvad De anseer for at være
det meest Forstyrrende. Ogsaa hvad De finder stødende i Kongernes Møde i
15 2den Act giver jeg Dem fri Raadighed til at forandre. Jeg beder Dem ret meget
at undskylde, at jeg besværer Dem med slige Anmodninger, men jeg veed intet
bedre Raad, thi De vil langt bedre kunne indsee hvad der passer eller ikke
passer for Theateret end jeg.

Skulde det ikke være rigtigst, at Luccardis's Liig ikke blev skiult i en Busk
20 og ifølge deraf baaret frem paa Theateret, men at hun hvilede besløret i Bag-
grunden, til Svends Kæmper opdagede hende? Enhver saadan Transport er
forbunden med Vanskeligheder og Ubequemmeligheder.

Hvad nu Rollebesætningen angaaer, saa maa jeg atter her tage min Tilflugt
til Deres Godhed. Hvis Ryge endnu har en Funke tilbage af sin fordums Kraft,
25 og hvis han for Resten ikke vil trække Tiden for langt ud, da burde han vel
have Svends Rolle; i modsat Tilfælde er der neppe nogen Anden, der kan ud-
føre Rollen end Nielsen (skiøndt hans Spil i mine Tanker er noget declama-
torisk). Hvis Nielsen ei faaer Hovedrollen, kunde han vel spille Axel, Valde-
mar kunde maaskee gives af Holst. Med Hensyn paa Ditlefs Rolle har jeg tænkt
30 paa Phister, thi Ditlef skal være baade slet og klog, dog strækker hans Indsigt
sig ikke over de jordiske Ting, thi han har, trods sin Beregning, ikke forudset
det Indtryk, som Nattescenen i Kirken kunde frembringe i Svends Indre; dog
vil Phister maaskee, fordi man er vant til at see ham i comiske Roller, frem-
bringe et mindre heldigt Indtryk i Tragoedien. Eremitens Rolle ønskede jeg
35 i nogenledes gode Hænder, om ikke for Andet, saa fordi han slutter Stykket,
og efter mine Tanker, for at frembringe den nødvendige Ro mod Enden, maa
slutte det; og dog vilde jeg nødigt lægge den sidste Virkning i en slet Skuespil-
lers Haand. Kunde ikke Kragh spille denne Rolle? Jfr. Jørgensen eller Md.
Nielsen kunde maaskee spille Thorhildas Rolle. Alt dette er imidlertid kun
40 Forslag, helst ønsker jeg at overlade Rollebesætningen til Dem; da De nu en-

gang har taget Dem af Stykket, saa ønskede jeg ogsaa, at De skulde vaage over dets Vel og Vee i denne Henseende. Med Hensyn paa Besætningen af Knuds Rolle har jeg aldeles ingen Mening og befinder mig, hvad de mindre betydelige Skuespillere angaaer ganske i en terra incognita.

Til Sangen om Knud Lavard i 1ste Act maatte vel en passende Kæmpevisemelodie kunne findes, ligesom ogsaa en Kirkemelodie til Korsfarernes Psalme.

Og hermed maa det være nok for i Dag. Til Afsked maa jeg endnu engang takke Dem for det Venskab og den Godhed, De viser mig; at en saa skarpseende, fiint følede og mangesidig dannet Natur, som Deres har værddiget mit Stykke sin Opmærksomhed, er den høieste og bedste Løn jeg derfor kan ønske. Ikke blot Deres Roes men ogsaa Deres Indvendinger har jeg med Glæde læst, thi begge Dele vise mig, hvor dybt De er gaaet ind i Digtets Indderste, og de sidste indeholde desuden Fingerpeg, der for mig ere af stor Værdi og ikke kunne andet end vorde mit Digt til Gavn. Saalænge en Digter kan taale at høre Indvendinger, kan han endnu haabe at gaae frem, i modsat Tilfælde har han isoleret sig og er bleven stationair, og Tiden skrider ham da snart forbi.

Mange Hilsener fra Prof. Boyesen. Det er en Mand, som jeg overordentlig godt kan lide, hans Siæl er saa befriet for smaalige Hensyn, at det neppe nogensinde vil lykkes at danne en Philister af ham; dette vil imidlertid neppe recommandere ham i Sorøe.

Deres taknemmelige og af Hiertet hengivne

J. C. Hauch.

474. J. C. Ryge til J. L. Heiberg.

D. 7. Februar 1841.

Velbaarne Herr Professor!

25

Jeg fandt mig i Fredags foranlediget til, eventualiter at gjøre Theaterdirectionen opmærksom paa det Upassende i, hvis der i »Familien Mazarin« anbragtes Dands af det figurerende Dandsepersonale. Uden at jeg behøvede, desangaaende udførligt at udvikle mine Grunde, vare Hans Høivelbaarenhed Theaterchefen og høivelbaarne Hr. Geheime-Etatsraad Adler begge af samme Mening, og det behagede endogsaa den Første at tilføie, at De, Hr. Professor! vist ogsaa vilde finde et saadant Arrangement upassende. Denne Yttring bestemmer mig til, at tilskrive Dem disse Linier.

At Deres Frue baade vil synge og dandse for Kongen, forekommer mig lidt overflødigt. Dersom hun derimod vilde remplace Sagen ved Dands, da vil jeg ikke nægte, at jeg — skøndt mere med Hensyn til hende selv, end til Rollens Caracteer — vilde finde det ret hensigtsmæs[s]igt, idetmindste forsvar-

ligt; dog kun under den Betingelse, at hun enten dandsede alene, hvilket vistnok var det rigtigste, eller idethøieste accompagneret af en Chapeau, om hvilken man kunde antage, at han havde været hendes Informator i Dandsen; thi en Hofmand i Ludvig den 14des Tid vilde vel neppe nedlade sig til, for
 5 Kongens Aasyn, at dandse med en formeentlig borgerlig Pige. Men at anbringe en Dands, om hvilken man bør supponere, at den er hemmeligt indstuderet, og hvis eneste og egentlige Hensigt er, at henlede Kongens Opmærksomhed paa en enkelt Dame, en quadrille i en Salon, der ikke staaer i umiddelbar Forbindelse med Dandsesalen, og som kun er bestemt til Conversation og
 10 Spillepartier, finder jeg aldeles upassende, ligesom det ogsaa vilde virke forstyrrende paa det øvrige Scene-Arrangement.

Dette er min Mening. I Medhold af ovenanførte Theaterchefens Yttring, ønsker jeg nu ogsaa at vide Deres, inden jeg tager nogen endelig Beslutning angaaende, hvad jeg for mit Vedkommende som Rollehavende i Stykket troer
 15 at burde gjøre.

ærbødigst

J. C. Ryge Dr.

475. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

d. 6te Mts 1841.

(Koncept).

Kjære Ven.

20 Idet jeg takker Dem meget for det betroede Laan af medfølgende Mskpt, kan jeg ikke undlade, med et Par Ord at sige min Mening om samme. De har vel ikke bedt mig derom; men naar Göthe i Westöstl. Div: omtaler tre Ting, der ere vanskelige at undertrykke, Ilden, Kjærligheden og et Digt, og siger om det sidste »Er liest es Jedem froh u. laut, ob es uns quält, ob es erbaut« —
 25 saa vil jeg tilføie som den fjerde: Critiken over en nylig gjennemlæst Bog. Med den opvarter man sin Ven, »ob es ihn quält, ob es erbaut«.

Jeg troer, der er for mange Personer i dette Stykke til at det kan spilles godt paa vor Scene, og for faa Msker til at det kan interessere. Hovedpersonen, Svend, er unægtelig godt anlagt og især godt tænkt, men ikke saa vel
 30 udført. Fra ham udgaaer over hele Stykket en meget for stor Brede, en udmattende Gjentakelse af det Samme og det Samme, hs Ønske at skille sig ved sine Modstandere og hs Mangel af Beslutning til at udføre det. De samme fra- og tilraadende Tanker varieres i det Uendelige. Desuagtet er han den eneste poetiske Person i Stykket, og i Slutnings-Scenerne med Ditlef findes
 35 Meget, der er smukt og characteristisk, skjøndt just ikke nyt eller overvættets fiint. Men alle de andre Personer mangle en bestemt Individualitet. Ditlef, der er Handlingens Hoved-Drev, Eremitten og Luccardis (der er noget ingemannsk),

der paa en Maade ere stillede imod ham, fremdeles Vald. og Knud, alle disse vigtige Personer mangle msklig Physiognomie; jeg har ikke formaaet at interessere mig for dem. Det samme gjælder om Thorilda, der desuden er gske overflødig i Stykket. — Hvad endelig Opløsningen angaaer, da synes den mig mat. Man er heelt igjennem og ved utilbørlige Gjentagelser spendt paa Snigmordet. Dette finder omsider Sted, men saaledes at det ikke kan tilfredsstille dem, der sympathisere med Svends Følelser; thi Hovedpersonen, Valdemar, undkommer. Heller ikke tilfredsstilles de, der sympathisere med Valdemar og Landets sande Vel; thi enhver Flugt fra Scenen er udramatisk og efterlader Tomhed, naar den ikke forberedes spændende og indtræffer lige ved Tæppets Fald. Med denne Flugt burde Stykket have endt, og Landets Velfærd viist at være nøie forbundet med Valdemars Frelse. At Svends Forræderie viser sig forgjæves og bærer sin egen Straf i sig ved Fictionen om Luccardis Død (thi historisk er det nok ikke) er vistnok en lykkelig Idee, men for at Tilskuerne skulde gribes deraf, burde Svend ganske anderledes fremstilles at hænge med Liv og Sjæl ved sin Datter.

At Knud, der er skildret som et svagt Væsen, Ingen interesserer sig for, dør, er ikke tragisk. I Luccardis' Død har Forf. vel heller ikke søgt det trag. Total-Indtryk. Derimod er Svends Liv, hans Kæmp med sig selv, tragisk. Men dette trag. Element i hs Liv, hvor finder det sin Hvile, eller sin forsonende Opløsning? Hverken i Tilfredsstillelse af hs Hævn eller i hans Død. Derfor mener jeg ogsaa, at denne Tragoedie er et Brudstykke, hvis Slutning, Slaget paa Grathehede, mangler.

Forresten har jeg endnu kun to Ting at bemærke:

1., at jeg vel ikke behøver at forsikre, at jeg har glædet mig ved flere, skønne Enkeltheder i dette Stykke. Uagtet Dialogen i det Hele forekommer mig vel almindelig eller i det sædvanlige, navnlig oehlensl. Tragoediesprog, saa findes der dog igjen Repliker og lyriske Udbrud, der have virket paa mig som selvstændige lyriske Digte. De to Sangdigte ere ogsaa meget smukke.

2., at De, kjære Ven, endelig ikke maa aflade, for Fremtiden at laane mig deslige Manuskripter, af Frygt for at belemres med mine utidige Kritiker. Thi det er ikke rimeligt, at jeg ofte vil falde Dem til Byrde paa denne Viis. Men Hauch er et interessant Phænomen blandt vore Poeter, som man føler Trang til at yttre sig over.

Endnu engang takkende Dem for Laanet er jeg

Deres hengivne

Henr. Hertz.

Megen Correcthed i Sprog og Versification.

476. *Henrik Wergeland til J. L. Heiberg.*

Kristiania [18/3 1841].

De vil maaskee, høistærede Herr Professor, finde den Paastand, at det norske Publikum er for indskrænket for en Forfatter, saa rigtig den er i sig selv, mindre i sin Orden hos en saa norvagiserende Skribent, som De f. Ex. af et af de
 5 to hoslagte Poemer vil finde at jeg er; men Trangen, Ønsket om at see sit Publikum udvidet, vil dog ikke synes Dem unaturligt. Men hvorledes? En kritisk Journal gives ikke i vort hele Land, og saaledes har man ondt nok for selv hjemme at blive kjendt for hvad man er. Men i Danmark har man en saadan, og Kritiken der er beføjet til ogsaa at udstrække sin Ferle over den norske
 10 Green af Fælledslitteraturen. Jeg gad ret see noget af mig bedømt der til Veiledelse af en Opinion, som jeg har den Tanke om von Hörensagen at den ikke er mig gunstig, og saa ogsaa fordi jeg tænker paa at blive det danske Publikum noget bedre bekjendt gjennem et dramatisk Arbeide, jeg saa gjerne, naar jeg turde bebyrde Dem, Danmarks Aristarch, dermed, vilde lade gaae igjen-
 15 nem Deres Hænder.

Af Dem især ønskede jeg mig noget kjendt siden min Viin har begyndt at klare sig noget; og jeg fortjener at være det af andet end af Welhavens Kritik. Noget har jeg da fundet sammen til Dem, og det beder jeg Dem da at modtage og om muligt foranledige bedømt hvad der kunde fortjene dette. Jeg
 20 stoler i saa Henseende især paa »Blomsterstykket«, som mest skikket til at introducere mig for et Publikum, som vel omtrent tænker sig mig som en Slags Vildmand i Parnassets Buskadser.

Min Kompliment for Deres genifulde Kone. Naar De bringer hende den bør hun tænke paa Mohawkhøvdingen, der henrykt kastede sin Fjederhjelms ind
 25 paa Scenen for den Beundredes Fødder. Tør jeg lade et dramatisk Stykke gaae igjennem Deres Hænder? Det er idag den 18 Marts. »Fatte il verde?« Jeg sender Deres Kone min første Aurikel og en norsk Perle.

Deres

Henr. Wergeland.

30 477. *C. E. F. Weyse til J. L. Heiberg.*

Kbnhvn 21/3 41

Nei! nei!! nei!!! Det er Intet for mig! absit! Musikens Charakter er for det Meste af den Genre Publikum ikke forstaaer, og ikke gouterer: den er alvorlig, sørgelig og mystisk. Ved Melodramerne hører jeg alt Folk udraabe: hvortil skal den Musik nytte? man kan jo ikke forstaae Fru Heiberg. Zugestanden,
 35 at der er Poesie i Stykket: er den behagelig? mit nichten! Handlingen er heelt igjennem høist — unerfreulich, ja piinagtig. Og for hvem skal man interessere sig? Undine er ei Fisk, ei Flesk; halv en Naturaand, og halv et Menneske-

væsen, og med hendes Tilbagesynken i Dybet kan man dog ikke rigtigt komme tilrette, med mindre, man supponerer at Sjælen atter bliver taget fra hende, og lagt i Magazine. Huldbland er en utaalelig Pialt og Vakkelsvands; og Bertalda er, (som Holberg kalder det) — en Akkermær. Det begynder med den i de nyere Stykker stereotype Bøn, le plus grand Skidt du monde, naar ikke Situationen er saa alvorlig og sand, at Tilskueren ubevidst er med i Handlingen. To Vielser med Choraler! omne nimium vertitur in vitulum. Torden og Lynild samt Stormsymfonier; dem har jeg componert saa ofte, saa det neppe vilde være mig muligt at opfinde noget nyt. Og endelig Slagterscenen ved Slutningen! Fi pour un eternal malheur. Og mat og fælt som en Novembertaage — saaledes slutter det. Basta! absit. Men skal det componeres og opføres — (troe mig, det vil ikke gjøre Furore, til Trods for Fruens upaatvivlelig fortreffelige Spil — i de evige Klynkesituationer; —) da hils Borgaard fra mig, og siig ham, at jeg troer, at den unge Løvenskjold er den Bedste blant de Unge til at udføre det. Blæse ad al mulig rigoristisk Snak om hans Incorrektheed; han har Liv og Klang. Noget larmende er han vel; men han forstaaer at gjøre modern Effekt. Men til Trods for Fröhlich, Rung & Consorter, paastaaer jeg, der stikker mere i ham.

Und damit Gott befohlen.

Din hengivne Ven

C. E. F. Weyse.

P.S. Jeg har fra Universitetet faaet overdraget, at lave en af Oelenschläger digtet Cantate til Formælingen. O Herre i Himlen! staae mig bi! Tak, du Ædle! for Bøgerne.

478. *Henrik Wergeland til J. L. Heiberg.*

Christiania 2 April 1841.

Før De endnu, højstærede Herr Professor, er kommen Dem af Forundringen over mit første Brev, gaaer allerede Trudselen, at sende Dem min Omarbeidelse af Venetianerne i Opfyldelse. Men jeg maa søge en Mand, som forstaaer Tingen, en Autoritet, som kan give mig en acquiescabel Dom, og som vil hjælpe mig frem til en Plads paa Scenen, om jeg fortjener den. Jeg foragter selv altfor dybt Poeter uden Kald til at jeg vilde tillade mig at fortfare i en lignende Daarskab, den at ville paa Scenen, paa en god Scene, om jeg dertil ingen naturlig Adkomst besad.

De vil af hoslagte Kritik over Stykket i dets første (og paa Ære improviserede) Skikkelse see hvorledes det gik her. Men jeg vil af private Grunde ikke frembyde det igjen; — en er, at jeg har ingen Respekt for et Par Direktionsmedlemmers æsthetiske Omdømme, saasom for den rent militære og despotiske Wedel, med hvem jeg desuden staaer paa en fiendtlig Fod siden Studenterdagene. Med den talentfulde Linstow (Architekten, Slotsintendant, Deres

Landsmand) er det derimod ganske anderledes. Men han staaer alene med al sin bedre Skjønsmhed, og leer med mig over Militærvældet paa vort Theater, hvori ikke blot den commanderende General, men ogsaa Commandanten paa Agershuus ere Cæsar og Pompejus.

5 Siden mit første Brev, har jeg ladet mig sige, at De er Theatrets fungerende Censor, og da vil jeg blot, at De, om og naar De har fundet at Stykket kan lade sig indsendes, overleverer Overbringeren, min Fætter Cand. jur. Kancellist Looft det, som da paa mine Vegne vil friste Lykken. Lykken? Lykken burde ikke have noget at gjøre med slige Sager. Men det er nu engang saa at den vil have
10 sine Fingre om ethvert Scepter og i enhver Ting.

Looft har med denne Leilighed ogsaa medtaget et andet Stykke i samme Hensigt: en Vaudeville »Scædetterne iland« med Musik af Harpenisten Langballe fra Kbhvn. Skulde De ønske at see den, da har jeg sagt Looft at Intet er mig kjærere. Men bede Dem derom tør jeg ikke. Jeg har allerede taget Dem
15 formeget i Beslag.

Jeg har ladet Politiken for en stor Deel fare; jeg vil være hvad jeg har større Lyst til: Poet. Men hvilket indskrænket Publikum yder ikke Norge? Af Danmark og Norge kunde blive et; men i det første Rige er jeg kun lidet og ufordeelagtigt kjendt. Her er ingen Kritik; — men om jeg søgte et Tribunal
20 i D? Jeg frygter ikke derfor, uagtet jeg vel veed, at Dommen vilde i mange Maader blive Tilretteviisning eller Hjemviisning til ny og bedre etc. Men hvem er Imprimatur i Aar? Petersen?

Var jeg ikke belemret med Bygning og diverse Anlæg, gjorde jeg nok en Tour til Kbhvn. i Sommer. Nu kan det neppe skee. Et Aar vil maaskee atter rinde
25 uden at jeg er bleven mere kjendt i Danmark end jeg er. Jeg har længe været for ligegyldig dermed. Dog har jeg savnet eller troet at savne Enkelte: De og Deres lebendige Thalia, hvem begge jeg sender de venligste Hilsener fra

Henr. Wergeland.

479. J. L. Heiberg til Henrik Hertz.

22 Mai 1841.

30 Herved har jeg den Fornøielse at sende Dem Fortsættelsen af mine Skrifter, idet jeg, for at rose mine Vare, beder Dem bemærke, at kun $\frac{1}{3}$ af dette Binds Indhold staaer i flyvende Post. Omtrent det samme Forhold finder Sted ved de 2 følgende Bind, som ere under Pressen, saa at De selv maa tilstaae, at Besiddelsen af flyvende Post ikke kan gjøre denne Samling overflødig. Det
35 vil ikke undre Dem, at jeg bekæmper denne Mening; thi hvis den blev almindelig, vilde det være til Skade for Afsætningen, og ergo for Forfatteren.

Ved at tænke endnu mere paa Deres Formælingsstykke, er der faldet mig en Bemærkning ind, som jeg dog troer at burde henstille til Deres Overveielse,

uagtet jeg ikke er vis paa, at den er rigtig, eller at Forslaget lader sig udføre. Men det forekommer mig, som om Catastrophen maatte vinde i dramatisk Kraft, ifald Helene, istedenfor at opbrænde Svanehammen under en Monolog, medens hun er ene, derimod foretog denne Handling i den allersidste Scene, i hele Personalets Nærværelse, hvorved Stykket da vilde komme til at slutte med Det, som virkelig er Slutningen; og uagtet der naturligviis maatte forekomme endeel Repliker, efter at Tingen var skeet, vilde dog Fortællingen om Det, som Tilskuerne allerede vide, derved undgaaes.

Quid tibi videtur?

Deres hengivne

J. L. Heiberg. 10

480. *Henrik Wergeland til J. L. Heiberg.*

Christiania 27 Juni 1841.

Høistærede Herr Professor!

Mit Liv har været en Kamp mod Fordomme. Jeg føler Lyst til at give mig i Kast med den, at jeg i den Forstand skulde være en »Antidanus«, at et Arbeide, som ellers ikke maatte fortjene det, desaarsag skulde forstødes af et Publikum, jeg aldrig har havt den Slethed at hade eller den Uforsømmethed at foragte, uanseet hvor lidet jeg maa gjøre af l'ancien regime hertillands og det, det nærværende D. finder sig i. Man vil skriige over Forræderi her, naar man faaer at vide, at jeg som Forfatter har søgt i Danmark en Udvidelse af det Publikum, jeg hidtil har skrevet for; men det er en naturlig Egoisme, jeg ikke lægger Dølgemaal paa, at jeg, med al min uskrømtede Nationalfølelse, dog hellere vilde være en anden hvilkensomhelst større Literatur anhørig end den norske. Anklingen af denne Klage vil De finde i nogle af Stroferne i hoslagte lille Arbeide, hvori jeg replicerer en Polemik, som De nok neppe har noget Begreb om. 25

Jeg gjør mig dernæst store Tanker om Danskernes Humanitet, og maaskee Nyheden i denne Tilnærmelse turde klappe den mildt paa Hjertet. I en vis Maade en Appel, er det dog Retfærdigheden jeg søger, og jeg har den Tro om Theaterdirektionen, hvis Sammensætning dog er mig ubekjendt, at jeg ikke vil lide et Afslag af Hensyn, der ikke skulde være retfærdige. Vinder jeg Entréen, kan jeg være den danske Scene til Tjeneste, da det maaskee mindre mangler mig paa Kraften til at præstere noget, end paa den »Skole«, som er den p. t. herskende, og som det da vil være Klogskab af mig at tilegne mig.

Min Muse er bleven saa hærdet under en streng Opdragelse, at et Afslag kun vil blive henregnet til de mange Forsøg paa at reise sin Pande iveiret, hvorunder hun har vundet endeel af sin Styrke, sin Løvetand- eller Kokleare-Karskhed eller sit »Oberoende«, som Svensken siger. 35

Derfor, naar De er saa artig, saa lad staae til med Stykkerne. De gaae sin

Skjebne imøde, som Forfatteren gaaer sin, uden at jeg dog troer, at disse Skjebner staae i intimere Forbindelse end at jeg, selv i et dobbelt Afslags Tilfælde, kan være »ligegod for det!« Derfor og derfor og endelig fordi et Stykke, som jeg finder »Maurerpigen« at være, kan antages, benytter jeg mig af Deres Velvillighed og ønsker Stykkerne indsendte. Vaudevillen troer jeg burde maaskee ikke være anonym, fordi den er egnet til at overbevise om Antidanismens Nonexistence.

Prof. Petersen har jeg sendt Blomsterstykket etc. til i den Hensigt, ved en Anmeldelse at blive det danske Publikum noget bekendt. Men jeg er Dem erkjendtlig for Deres Godhed med at tilstille ham Deres Exemplarer. Det kan være nødvendigt, at det faaer Noget at dømme efter, uden at jeg dog troer, at f. Ex. den jammerlige Konows Forsøg paa at blæse op i den nedbrændte Antidanismes Aske gjør Fordommen stærkere eller svagere.

Det forekommer mig, at jeg ogsaa vedlagde Farcen »Engelsk Salt« de forrige Smaaarbejder. Den vil være nødvendig — ligesom ogsaa Kundskab om at den paadrog mig en fanatisk Forfølgelse af Ultrabladet »Granskeren«s Redaktør — forat forstaae det hermed følgende Vinægers Fjeldeventyr. I August — medio — maaskee jeg har den Fornøjelse at høre fra Dem? Jeg vil maaskee inden da have skrevet et Stykke, om ikke Bygningen af mit Landsted absorberer al Kraft og Tid. Gid jeg der engang kunde være Deres Vært. Men ikke for en Aften blot eller for een Dag. Der lod sig retgodt boe i »Grotten«, som jeg troer jeg vil kalde det fordi det er bygget over en vidunderlig Grotte.

Mit Huus vil bli' velsignet:
en Svale fløi derind.

25 Saa snar og glad som Tanken,
der gjennemfoer mit Sind.

De Begge kom fra Himlen.
Lod sig min Tanke see,
den guldblaa var som Svalen,
30 eller hvid som Snee.

Og Mage kom med Mage.
Det var et Varsel meer.
Thi noget Godt ei kommer
alene, siges der.

35 Uskyldighed og Ømhed
just søgte sig et Hjem.
Held dig, min nye Hytte,
at du behagte dem!

Omen accipi, som De seer. Til næste Aar ville de samme Svaler komme og boe under Taget. Kom som de, og Mange ville fange Varsel paa, at megen Discordanz havde stundet til og fanget sin Ende. Danismen i Person og Antidanismen boede i Huus sammen, sad paa een Altan sammen og saae udover Byen og Fjorden. Det var noget at see paa for Folk nedenunder! 5

Min venligste Hilsen til Deres elskværdige Hustru! min forbindtligste Tak for den ufortrødne Tjenstvillighed, De viser

Deres
Henr. Wergeland.

481. *J. L. Heiberg til J. G. v. Levetzau.*

Kjøbenhavn 29 August 1841. 10

Fra Hr. Rigs-Archivarius Wergeland i Christiania har jeg modtaget vedlagte to Skuespil, som han har forfattet, nemlig:

- 1) Venetianerne, eller Venskab og Kjærlighed,
- 2) Søcadetterne iland,

med tilhørende Partitur, indeholdende Musiken til Stykket, componeret 15
af Hr. Harpespiller Langballe;

hvilke tvende Stykker (hvoraf N° 1 har været opført paa Christianias Theater) han har anmodet mig om at tilstille den herværende Kongelige Theaterdirection, til sammes Bedømmelse, med Hensyn paa Brugbarheden for den danske Scene.

Allerærbødigst 20
J. L. Heiberg.

482. *J. L. Heiberg til Henrik Wergeland.*

Kjøbenhavn 21 October 1841.

Høistærede!

Hvad jeg nok befrygtede, er skeet: Deres tvende til Theaterdirectionen indleverede Stykker ere ikke blevne antagne. Jeg sender Dem herved Directionens 25 Skrivelse til Dem, hvoraf De imidlertid vil see, at det under de nærværende Forhold har været den dobbelt ubehageligt at maatte give et afslaaende Svar.

Manuscripterne tilligemed Partituren har jeg igaar afleveret til Deres Fætter, Hr. Cancellist Looft, fra hvem jeg havde modtaget dem.

At det har været saa længe, inden Resultatet er kommet, ligger i tilfældige 30 Omstændigheder. Deres sidste ærede Skrivelse, hvori De definitivt bestemte, at Stykkerne skulde indleveres til Directionen, var af 27 Juni, men jeg modtog den først den 23 Juli, altsaa paa en Tid, da næsten alle Theaterforretninger hvilede, og da desuden Hr. Geheime-Etatsraad Adler var fraværende. Jeg ønskede, at ogsaa han skulde deeltage i Censuren, for at den kunde blive 35

saa complet som muligt; men han kom først hjem fra sin Reise den 17 September.

Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke kan meddele Dem en behageligere Efterretning, til Gjengjæld for de mange behagelige Erindringer, hvilke jeg 5 under vor Correspondance i nærværende Anliggende har modtaget fra Dem. Især takker jeg Dem for Deres venlige Indbydelse til at besøge Dem i Deres »Grotte«, og for det nydelige lille Svale-Digt, som er vel skikket til at forhøie min Lyst til at udføre en Plan, som jeg længe har havt isinde, og som jeg ogsaa haaber at realisere engang.

10 Med det Ønske, at jeg engang maa være heldigere i at udrette en Commission fra Dem, forbliver jeg

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

483. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

1 Decbr. 1841.

15 Ordre, contre-ordre, désordre! Nu har Hofpræsten meldt sig fra Tjeneste iaften, og det forekommer mig, at Menigheden ikke kan taale at være under Tre. Desuden gaaer jo De som en sand Antichrist, og forhindrer dens Tilvæxt.

Altsaa intet Læsebal, ingen Dragonpunsch etc.

Men at De alligevel vil være os velkommen, ifald De, i Mangel af Billet til 20 den italienske Opera, vil komme her iaften, forstaaer sig af sig selv.

I Hast.

Deres

J. L. Heiberg.

484. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

15 Decbr. 1841.

Gode Hr. Justitsraad!

25 Med Beundring af Deres Hukommelse og med Erkjendtlighed for Deres Godhed, takker jeg Dem ret meget, baade for den kjærkomne Gave, paa hvilken jeg sætter særdeles stor Priis, og for Deres intenderede venskabelige Besøg igaar Aftes, hvis uheldige Udfald for mig jeg høilig beklager. Men da min Kone spillede, faldt det mig ikke ind, at Nogen kunde komme her, og jeg var derfor 30 selv i Theatret. Vi haabe, at Hr. Justitsraaden vil gjentage Deres Besøg en af de første Aftener, naar min Kone ikke spiller. For dog at undgaae den mulige Gjntagelse af det samme uheldige Tilfælde, skjøndt fremkaldt ved andre Aarsager, bemærker jeg, at vi iaften og imorgen ikke ere hjemme.

Deres Dialect-Lexicon er et Værk, som jeg længe har havt isinde at anskaffe 35 mig, og kun den uvilkaarlige Opsættelseslyst — eller snarere Opsættelses-Vane,

thi en Lyst er det ikke — har Skyld i, at det hidtil ikke er skeet. Men nu seer jeg en Himlens Styrelse deri, idet jeg har faaet Bogen som Gave, og med den kjæreste og ærefuldeste Paategning, som denne Bog kunde erholde.

Med de forbindtligste Hilsener til Fru Molbech

Deres ærbødigst hengivne 5

J. L. Heiberg.

485. J. L. Heiberg til J. G. v. Levetzau.

Kjøbenhavn 3 Januar 1842.

Hr. Kammerherre!

Ifølge min Kones Begjæring, og ikke mindre efter mit eget Ønske, tillader jeg mig herved at bede Deres Høivelbaarenhed om, at hun, efter nu at have ¹⁰ spillet 10 Gange i Comedien »Et Glas Vand«, maa herefter blive fritagen for at udføre Rollen i dette Stykke, ifald samme oftere skulde blive opført i denne Saison. Grunden til dette Ønske er en rimelig Frygt for, at de pøbelagtige In-
vectiver, som »Figaro« og andre Blade have fremført imod hende, i Anledning af hendes Costume, muligviis kunde influere paa det for nærværende Tid saa ¹⁵ depraverede Theater-Publicum, og fremkalde Optrin, hvis Undgaaelse maa være selve Directionen vigtigere, end et enkelt Stykkes fortsatte Opførelse. (Med Hensyn paa denne sidste tager jeg mig dog den Frihed at erindre om, at Jomfru Petersen har spillet Rollen i Sommer, under Skuespillernes Ophold i Odense). 20

I nærværende Sag befinder nemlig min Kone sig i et Alternativ, som ikke tilsteder noget Valg eller nogen Udvei. Beholder hun sin Dragt uforandret, da udsætter hun sig og Theatret for mulige Ubehageligheder; — forandrer hun derimod, da viser hun en svag Eftergivenhed for Stemmer, som ikke fortjene Agtelse; thi mod Costumets Rigtighed er der, under alle de kaade An- ²⁵ greb, ikke fremført en eneste motiveret Indvending. Det er klart, at da Gjenstandens Realitet i sig selv er altfor ubetydelig til at kunne vække nogen Opmærksomhed enten hos Publicum eller hos Journalisterne, saa maa Interessen for den være forceret frem; og denne Omstændighed, i Forbindelse med en anden, nemlig at Theatrets indre Forhandlinger ikke af sig selv kunne blive ³⁰ bekjendte for Publicum og Journalisterne, synes at angive den første Costume-Comités Mangel paa Discretion i Embedsforretninger, som Kilden til alle disse Ophævelser, om man end ikke vil antage, at Journalisterne, som ellers ikke pleie at være saa nøieregnende, hverken i Stort eller Smaat, have skrevet med paaholden Pen, eller under Dictat (være sig middelbart eller umiddelbart) af ³⁵ Personer, som derved have compromitteret deres Embedsstilling.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

486. *J. L. Heiberg til J. H. Paulli og H. L. Martensen.* Kjøbenhavn den 14 Januar 1842.

Circulaire

til

Deres Høiærværdigheder:

5 Hr. Hof- og Slotspræst Paulli, for Tiden Ridder af Dannebrog,

og

Hr. Professor Dr. theol. Martensen, med Tiden Commandeur af Dannebrog
samt Ridder af den preussiske røde Ørns fjerde Classe.

—
Vee! Vee! Vee!

10 Men jeg troede, det var en Aftale, at her ikke blev Læsebal før efter nærmere Tilsigelse.

Capitainen kom ikke, hvilket taler for Rigtigheden af min Tro, skjøndt jeg ganske underkaster denne Deres Høiærværdigheders Bedømmelse.

At Ingen modtoges i Onsdags, skete forresten af menneskekjærlige Grunde,
15 som dog Hensyn til den æsthetiske Moral forbyder mig at fremstille i Sort paa Hvidt.

Men vort Opraab, om at komme Dagen efter, blev foragtet.

Vee! Vee! Vee!

Af nærværende Circulaire er taget 2 Exemplarer, for at Ingen af Deres 2
20 Høiærværdigheder skal uleiliges med at besørge Circulationen.

Under min Haands Underskrift:

Læseballets Præses.

487. *J. L. Heiberg til J. G. v. Levetzau.*

Kjøbenhavn 20 Januar 1842.

Idet jeg herved har den Ære at tilstille Hr. Kammerherren det mig sendte
25 Drama af Gutzkow: »Die Schule der Reichen«, vedlægger jeg tillige et mig fra Theater-Contoret tilhændekommet Manuscript: »Regentsianeren«.

Hvad det Gutzkow'ske Stykke angaaer, da kan jeg ikke rose det. Det er usammenhængende, forvirret, sammenpakket og formløst, indeholder inconstante Characteurskildringer og fortvivlede shakspearske Efforts. Desuden er
30 Indholdet af meget underordnet Interesse, og synes kun beregnet paa et grovt Theaterpublicum. Det bevæger sig om samme Gjenstand, som »Brødrene Foster«, som vi ogsaa have faaet fra Hamborg, men som ikke gjorde Lykke paa vor Scene. Det er begribeligt, at saadanne Skildringer kunne behage i en By, som Hamborg, hvor Rigdom og Fattigdom næsten ere de eneste Cate-
35 gorier, hvori Tanken bevæger sig, kort sagt, i en By, hvorom Heine siger: »Hier herrscht nicht Macbeth, hier herrscht Banco«. Men vort Publicum er,

med alle dets Feil, dog vant til at fæste sin Interesse ved høiere Ideer end de mercantile, og er ogsaa vant til at finde mere Sammenhæng, mere dramatisk Concentration og større Fiinhed i Skildringen. Her er altfor megen umiddelbar, og følgelig kunstløs Skildring. Det er et godt Børsstykke, men det er ikke noget Theaterstykke, idetmindste ikke for os. 5

Det andet Stykke, »Regentsianeren«, er en aldeles raa Skildring af Studentertilivet, affattet i en slet Tone, og desuden manglende alt Talent, al Lune, al comisk Evne.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

488. *A. F. Tscherning til J. L. Heiberg.*

Havre d 13 Febr 1841 [o: 1842] 10

Høistærede

Noget vel længe har det været inden jeg har udrettet Deres Ærinde, men ved min Ankomst til Paris indfaldt Tøvevir og Gangene i Montmartre Kirkegaard bleve næsten ufremkommelige. Først den sidste Dag før min Afreise, kom jeg til at see Monumentet. Senere har jeg, uden dog ret at have haft 15 noget at bestille, været saa beskjeftiget at jeg ikke har haft Mod til at begynde det store Foretagende, at sende Dem Afskrift og Afbildning af Monument og Indskrift. Min Hensigt var nemlig at gjøre det meget pænt, men saa mærkede jeg nok, at om jeg blev dette Forsæt tro, kom det aldrig til Udførelse, hvorfor jeg denne Morgenstund satte alle Former og Pænheds Hensyn tilside, 20 og nedskrev Indskriften i en Blyantsramme, der angiver Gravstenens Omrids og omtrent Forholdene af Udmaalingen. Stenen er flad, har altsaa en lignende Side, hvorpaa den danske Indskrift staaer. Da denne er ganske nøie efter Deres Opgivende, saa har jeg ikke afskrevet den. Monumentet staaer paa et ret smukt Sted tæt ved Kirkegaardens vestlige, eller nordvestlige Begrænds- 25 ning, det staaer mellem tvende Gange og sees paa denne Maade fra begge Sider. Da Indskrifterne ere lange saa var det nødvendigt at vælge et Monument med store Flader, med mindre man vilde gjøre Bogstaverne saa smaae, at de kun vare læselige ganske i Nærheden. Det er altsammen hugget med Steenskrift og Bogstaverne i meget gode Forhold. Høiden af det hele er omtrent 30 5 à 6 Fod. Jeg haaber disse Oplysninger ere tilstrækkelige til Deres Hensigt, thi selv om De vil give Formen af Monumentet, i Deres Beretning derom, kan De lade det tegne med al den Nøiagtighed som ved en saadan Anledning er nødvendig. Den aller mindste Architekt vil vide at give de passende Forhold inden den angivne Grændse, dertil troer jeg at min Skitse saa temmelig 35 giver Forholdet, den er maaske lidt for høi imod Breden, Indskriftstenen er nemlig for høi imod Foden, og den øverste Kontur er ikke godt tegnet. Det Hele skal have et lidt mere trykket og afbrudt Udseende.

Jeg saae saa lidt af Paris at jeg intet andet veed at sige derom, end at det bestandig forekommer mig i blomstrende Udvikling, dog gjelder dette neppe om Dramatiken, som snarere synes i Stilstand, halv søvnfullet af bar Musik. Jeg saae ikke Rachel, som stedse vinder Bifald, idet hun bringer Racines og
5 Corneilles Stykker for Publicum. Men dette har intet andet at betyde end at man ogsaa heri holder sig af Modesyge til Ludvig XIV, til renaissance kort til Roccoco. Rachel er en gelatine capsul hvorved man bringer Pillerne til at glide ned med Lethed, ja endog med Velbehag. Med det politiske Liv er det ikke bedre fat end med det dramatiske, ogsaa det har kun svage Pulsslag man
10 har druknet det i Administration og Industrie, dog er man nok paa veie, ved en Art Homoeopathi igjen at bringe det paa fode. Ved at holde sig til Bogtrykkerne, i Trykkesager, som man senest har gjort, har man givet sig i Strid med Industrien, thi Bogtrykkerne har forlængesiden vendt sig til at betragte Skrifters Indhold, som Katuntrykkere betragte Tøimynstret, som et Vehikkel
15 for det betrykte Papirs Afsætning, det reelle i Sagen var Bogtrykkerlønnen. Ved at forandre dette undergraver Regjeringen Industrien, men paa Industriens narcotisk-politiske Virkning er dens hele Konservatisme begrundet. Mange begribe at der findes et Misforhold, men ingen har endnu fremsat med Fuldstændighed hvori det ligger.

20 Mine bedste Hilsner beder jeg Dem bringe til Deres Moder og meget elskværdige Frue. Seer hun, som jo af og til hænder, min Familie, da beder jeg den hilset og fortalt at jeg lever frisk og vel. Gjennem Georg kunde De maaske lade Buntzens høre fra mig. Idet jeg desuden betroer Dem Hilsner til Uddeling til andre gode Venner beder jeg Dem modtage Forsikring om at jeg
25 forbliver med særdeles Høiagtelse

Deres

A. F. Tscherning.

489. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn, 19 Februar 1842.

Til Directionen for de Kongelige Skuespil.

30 Det hændes ikke sjældent, at jeg dels hører, dels læser Yttringer, som tyde hen paa, at de dramaturgiske Forventninger, som man nærede i Anledning af min for lidt over 2½ Aar siden forandrede Ansættelse ved Theatret, ikke ere blevne opfyldte, at ingensomhelst Forbedring er opnaaet derved, og at jeg ikke gjør Gavn for den Gage, som jeg oppebærer, men at min Ansættelse maa
35 betragtes som en Sinecure. Desværre kan jeg ikke — idetmindste ikke aldeles — benægte disse Paastande. Men hvad jeg derimod kan gjøre, det er, at fremstille for Directionen, hvorledes hiint Misforhold hverken har sin Grund i mit Embedes Beskaffenhed, eller i min egen Mangel paa god Villie, men i andre

Hindringer, som det ikke tilkommer mig selv at rydde bort. Da det ikke er umuligt, at de anførte Ytringer engang i Tiden kunne lade sig høre fra competente Stemmer, ja maaskee endog fra høiere og allerhøieste Steder, hvor det er min Pligt at værne om mit gode Omdømme: saa er det mig en Trøst og Beroligelse at vide, at dette Brev, opbevaret i Theatrets Archiv, skal retfærdiggjøre mig for enhver Beskyldning eller Bebreidelse. 5

Den høie Direction vil erindre, at ved Kongelig Resolution af 10de August 1839 blev min Ansættelse ved Theatret forandret saaledes, at jeg fritoges for at levere Oversættelser, hvorimod der paalagdes mig endeel andre Forretninger af dramaturgisk Beskaffenhed. Disse forskjellige, i den allerhøieste Resolution 10 specielt angivne Poster lade sig henføre under følgende fem Hovedrubriker:

- 1) Deeltagelse i Censuren,
- 2) Omarbejdelser og Forandringer i Stykkerne,
- 3) Forslag til Repertoirets Forøgelse,
- 4) Ledelse af Oplæsningerne, 15
- 5) Bivaanelse af Prøverne, naar Directionen maatte ønske det.

Enhver af disse fem Rubriker skal jeg nu betragte særskilt, for at vise, hvorvidt det ved enhver af dem er gjort mig muligt eller umuligt at opfylde den mig paahvilende Pligt.

N° 1.

20

Deeltagelse i Censuren.

Her behøver jeg blot at erindre om, at Censurforhandlingerne, som først havde fundet Sted i de sædvanlige Directions møder om Fredagen, men ved den nuværende Theaterchefs Tiltrædelse henlagdes til en særskilt Ugedag, nemlig Onsdag, bleve, efter at de i en kort Tid vare regelmæssigen afholdte, siden 25 udsatte fra den ene Onsdag til den anden, med bestandig længere og længere Mellemlum, saa at de stedse bleve sjældnere og sjældnere, og vel nu maae antages at være aldeles afskaffede, eftersom intet saadant Møde er afholdt siden den 29de September forrige Aar, altsaa snart i fem Maanedere. Ved Censuren kan jeg følgelig ikke længere virke, idetmindste ikke paa den Maade, som var 30 tilsigtet ved den ovennævnte Kongelige Resolution, der udtrykkelig omtaler Deeltagelse i »Directionens Censurforhandlinger i dens Møder«; thi vel sender Directionen mig af og til et Manuscript til skriftlig Bedømmelse, men Dette er ikke Andet end hvad der allerede under min forrige Ansættelse bestandig er skeet. Det er nemlig indlysende, at der herved ikke kan udrettes det Samme, 35 som ved den mundtlige Debat, hvor man nøiagtigere kan forklare sig, og hvor saa mange andre Gjenstande, der have Indflydelse paa Censuren og paa Forøgelsen af Repertoiret, komme paa Tale.

Forresten er det ikke min Mening at beklage mig over Censurmødernes Afskaffelse. Tvertimod finder jeg denne Foranstaltning meget rimelig, da min Tilstedeværen i hine Møder vel ikke, i det Hele taget, har været til synderlig Nytte. Men at den kunde have været til Nytte, er en Mening, som jeg deler
5 med alle Dem, der kjende mig. Hvad der har været til Hinder derfor, hører det ikke til mit nærværende Øiemed at forklare. Her har jeg blot villet vise, at det ved den nu indførte Forretningsgang er gjort mig umuligt at virke noget Væsenligt til Opfyldelsen af min første Forpligtelse: Deeltagelse i Censuren.

10

N° 2.

Omarbejdelser og Forandringer i Stykkerne.

Allerede ved den ovennævnte Ophævelse af Censurmøderne er min Virksomhed med Hensyn paa Stykkernes Omarbejdelse og Forandring bleven meget indskrænket, eftersom det netop ved den mundtlige Discussion angaaende
15 Stykkernes Antagelse fornemmelig maa komme under Forhandling, hvorvidt og i hvilke Henseender en Forandring kan være nødvendig.

Dernæst er det, især ved Oversættelser, blevet temmelig almindeligt, at Directionen selv besørger Manuscripterne rettede, istedenfor at lade det udføres ved mig, i Overeensstemmelse med den mig tillagte Function. Hvergang Dette
20 finder Sted, og især naar tillige den Omstændighed indtræffer, at jeg ikke iforveien har havt Manuscriptet til Censur, gjør jeg først Bekjendtskab med Stykket, naar Regisseuren sender mig det til Oplæsning, og sædvanlig er denne Oplæsning da ansat til næste Dag, eller idetmindste til om faa Dage efter Tilsendelsen. Naar jeg nu — hvad saa godt som altid er Tilfældet — op-
25 dager de groveste Misforstaaelser af Originalen og en Mængde andre udisputerlige Feil i det allerede corrigerede Manuscript, og deriblandt ikke faa, hvis Bibeholdelse vilde være en Prostitution for Theatret: saa stræber jeg vel at faae de værste Pletter tagne bort; men den korte Tid, som, paa Grund af den allerede berammede Oplæsning, er mig levnet dertil, og fordetmeste Mangelen af det originale Stykke, hvis Opholdssted det næsten er umuligt at op-
30 dage, og som det desuden er meget vanskeligt at faae udleveret, ere til største Hinder for min Bestræbelse; hvorimod mit Arbejde vilde blive mig lettet og bedre udført, naar jeg erholdt Manuscript og Original i den Tid, da begge til ingen Nytte henligge i Directionen, hvor Oversættelsen blot underkastes en
35 Correctur, som jeg dog siden maa gjøre om. Det vil muligviis være i Directionens Erindring, at jeg et Par Gange har maattet forlange Oplæsninger udsatte, fordi de allerede corrigerede Oversættelser vare i en altfor slet Tilstand, til at jeg kunde rette dem inden den til Oplæsningen bestemte Tid; ja undertiden have de nødvendige Rettelser været saa betydelige, at der har maattet

skrives en ny Souffleurbog, hvilket da atter har trukket Oplæsningen og Indstuderingen ud, samt forvoldt Theatret en Udgift, som let kunde have været sparet.

Endelig er der en Omstændighed, som bevirker, at især mine større Omarbejdelser af originale Stykker, saadanne som jeg har foretaget f. Ex. med »Fiskeren« af Oehlenschläger, og nu nylig med »Svend Grathe« af Hauch, ⁵ blive for en stor Deel uden væsenlig Nytte; og denne Omstændighed er, at jeg selv, der ene kan forklare, af hvilke Hensyn til Scene-Arrangementet jeg har handlet, aldrig bliver tilkaldt og raadspurgt ved de Bestemmelser, som i denne Henseende tages. Heraf følger nu, at da den dramaturgiske Hensigt med de omarbejdede Partier ikke altid kan være tydelig for de Andre, som ¹⁰ skulle sætte Stykket i Scene, saa arbeide Disse ofte i en Retning, der er den modsatte af den Bane, jeg har villet aabne; Misforstaaelser og Feiltagelser finde da Sted, og ofte kunde jeg have sparet mig en med stor Flid og Tids-spilde foretagen Omarbejdelse, fordi den ikke benyttes til sit Øiemed, men snarere imod samme. At anføre Exempler kan jeg saameget bedre undlade, ¹⁵ som jeg engang har havt den Ære i et udførligt mundtligt Foredrag at oplyse Directionen om de mange Feil, som havde fundet Sted ved Scene-Arrangementet af »Fiskeren«, og som bevirkede, at de af mig med Hensyn paa Scene-Effecten omarbejdede Partier bleve aldeles uden Nytte. Directionen indvendte dengang Intet mod mine Bemærkninger; men at den alligevel maa være af ²⁰ den modsatte Mening, seer jeg deels deraf, at jeg siden den Tid ligesaa lidt er bleven tilkaldt, naar der med Theatrets andre Embedsmænd delibereredes om Stykkers Scene-Arrangement, deels af den Omstændighed, at Directionen, ved Oprettelsen af en Comitee for at sætte Stykker i Scenen, ikke har antaget, at Theaterdigteren, allerede paa Grund af sin Stilling som saadan, var det ²⁵ uundværligste Medlem af samme.

Men hvad jeg har bemærket ved den første Rubrik, gjentager jeg ved denne: at jeg ingenlunde beklager mig over den omtalte Tilstand. Jeg har aldeles ingen Passion for at rette Oversættelser, omarbejde Originaler, eller tage Deel i de Petitesser, som discuteses i en Scene-Comitee. Jeg kan meget godt und- ³⁰ være kjedsommelige Forretninger, da jeg har Brug nok for min Tid; men jeg har kun villet vise, at det er gjort mig vanskeligt at virke noget Væsenligt til Opfyldelsen af min anden Forpligtelse: Omarbejdelser og Forandringer i Stykkerne.

N° 3.

35

Forslag til Repertoirets Forøgelse.

Da Theatret forskriver alle nye franske Stykker, og erholder dem, saasnart de ere udkomne i Trykken, saa vilde det være rimeligt, at disse strax ved deres Ankomst overleveredes mig, hvem netop den Forpligtelse paaligger, at fore-

slaae et Udvalg af dem, istedenfor at de nu sendes af Boghandleren til Directionen, hos hvilken de henligge i lang Tid, og ofte ubenyttede. I ældre Tider, endog inden min nuværende Ansættelse gjorde mig den omtalte Forretning til Pligt, erholdt jeg sædvanlig de nye franske Stykker til Udvalg, og var der-
 5 ved saa heldig at kunne forsyne Repertoiret med nogle af dets allerbedste Støtter. Nu derimod, da dette Udvalg udtrykkelig er paalagt mig, seer jeg aldrig mere noget af de nye Stykker, som skulde tjene til Basis derfor, saa at jeg ikke har været istand til at gjøre noget Forslag siden »Familien Mazarin«, som var det sidste. Den offentlige Stemme har, som bekjendt, lagt Directionen
 10 det til Last, at Comedien »Et Glas Vand« ikke var bragt paa Scenen, inden Skuespillerne selv fremdroge den ved deres Sommerforestillinger. Havde det mig tilkommende Udvalg været mig betroet, da skulde der ikke have været Grund til hiin Anke. Men uagtet jeg ofte mundtlig har for Theaterchefen omtalt denne Hindring, er der dog endnu ikke raadet Bod paa den, og jeg maa der-
 15 for antage, at det er Directionens Villie, at det skal have sit Forblivende dermed.

Iøvrigt udøver det under første Rubrik omtalte Forhold ogsaa her sin Indflydelse. Thi da jeg, tiltrods for min Andeel i Censuren, holdes saa aldeles udenfor den, at jeg ikke engang erfarer, hvilke af de indsendte (endog af mig selv censurerede) Stykker der blive antagne, og hvilke forkastede; og da det
 20 fremdeles holdes ligesaa hemmeligt for mig, hvilke fremmede Originaler Directionen selv allerede har udvalgt, og givet til en eller anden Oversætter: saa er jeg uvidende om Repertoirets hvilende Fond, og veed altsaa heller ikke, i hvilken Retning Fornyelsen især behøves. Og da jeg ligeledes ikke længere erholder nogen Meddelelse om Rollebesætningen i de antagne Stykker, saa
 25 veed jeg ligesaalidt, hvilke Skuespillere det kommer an paa at give Beskjæftigelse, et Hensyn, der ikke er uvæsenligt ved Udvalget af saadanne Stykker, som ikke paatrængende anbefale sig ved deres egen Fortrinlighed.

Ogsaa her bemærker jeg, at jeg ingenlunde beklager mig over Sagernes Stilling, da det tvertimod kan være mig fordeelagtigt nok at slippe for at læse
 30 en Masse af Skuespil, hvoraf de fleste ere slette og ubrugbare. Men jeg har kun villet gjøre opmærksom paa, at naar jeg ikke erholder de Stykker, hvoraf jeg skal gjøre Udvalg, saa kan jeg intet Udvalg gjøre, og at det følger, under den nuværende Forretningsgang, er mig absolut umuligt at opfylde min tredie Forpligtelse: Forslag til Repertoirets Forøgelse.

35

N° 4.

Ledelse af Oplæsningerne.

Denne er den eneste af de mig paalagte Functioner, som ikke er bleven mig enten ganske eller væsenligen fratagen; denne er saaledes nu min eneste stadi-
 35 gige Forretning i Theatrets Tjeneste.

Ikke desmindre har jeg dog ogsaa i dette Punkt enkelte Gange truffet paa Indskrænkninger, der, om de end ikke væsenlig hemme min Virksomhed, dog bidrage til at forringe Personalets Respect for den bestaaende strenge Orden ved disse vigtige Forberedelser, hvilke alle Dramaturger ere enige om at betragte som den første Betingelse for den sceniske Kunsts heldige Udøvelse. 5
Jeg har allerede eengang før, nemlig i Skrivelse til Directionen af 9de October 1840, anket over et formeentligt Indgreb i mine Functioner ved Oplæsningerne. Et lignende Tilfælde har fundet Sted i indeværende Saison, idet Directionen ikke allene har overdraget Hr. Borggaard, selv at oplæse sit Stykke, »Hulen i Kullafjeld«, men ei engang har givet mig ringeste Underretning om denne 10
Bestemmelse, en Underretning, hvortil jeg, som Den, der ifølge den Kongelige Resolutions udtrykkelige Ord skal lede alle Oplæsninger, upaatvivlelig var berettiget. Og da jeg, som sagt, ikke fik nogen Meddelelse derom, saa kunde jeg ikke engang efterkomme den mig ved samme Resolution ubetinget paa-
lagte Pligt: at være tilstede derved. 15

Jeg gjentager, hvad jeg allerede i min oven anførte Skrivelse af 9de October 1840 har bemærket: at et saadant Indgreb er, ifølge min Formening, lovstridigt, eftersom det involverer Ophævelsen af en Bestemmelse i en Kongelig Resolution. Det maa nemlig bemærkes, at den nævnte allerhøieste Resolution paalægger mig Ledelsen af Oplæsningerne aldeles ubetinget, og uden den ind- 20
skrænkende Bestemmelse, som finder Sted ved visse andre Punkter, nemlig at det skal skee, »hvis det af Directionen ønskes«, eller naar dertil »maatte være Anledning«. Nærværende Punkt er derimod ikke sat under Directionens Godtbefindende, og ikke gjort afhængigt af nogen Anledning. Men Directionen maa naturligviis her have en anden, afvigende Lovfortolkning, hvis Retfærdig- 25
gjørelse bliver dens egen Sag, og hvori jeg for min Part gjerne skal acquiescere. Thi ogsaa her maa det være indlysende, at jeg aldeles ikke beklager mig over at have undgaaet det utaknemmelige Arbeide, at forelæse et daarligt Stykke. Dersom jeg turde følge min Lyst, skulde jeg renoncere paa mange andre Op-
læsninger. Men jeg har kun villet vise, at ogsaa i dette Punkt har jeg maattet 30
støde paa Hindringer, som idetmindste ikke ere skikkede til at forøge min Lyst og Iver, eller til at vedligeholde Personalets Respect baade for Sagen selv og for den Embedsmand, til hvis Bestyrelse den er overladt, uagtet jeg indrømmer, at det dog endnu ikke er gjort mig umuligt at opfylde den mig
paahvilende fjerde Forpligtelse: Ledelse af Oplæsningerne. 35

N° 5.

Bivaanelse af Prøverne, naar Directionen maatte ønske det.

Dette Ønske har Directionen kun yttret to Gange, nemlig ved »Dorotea og

Gomez Arias«, og ved mit eget Skuespil »Syvsoverdag«, ved hvilket Hr. Dr. Ryge havde frabedet sig at fungere som Scene-Instructeur. At Directionen ikke har ønsket det tiere, er naturligviis ikke min Skyld, ligesom jeg ogsaa er langt fra at beklage mig derover, men kun har villet vise, at jeg ligeledes i dette
5 Punkt ikke har erholdt synderlig Leilighed til at virke for det ved min Ansættelse tilsigtede Øiemed, nemlig forsaavidt angaaer min femte og sidste Forpligtelse: Bivaanelse af Prøverne, naar Directionen maatte ønske det.

Efter saaledes at have gennemgaaet de fem forskjellige Functioner, som
10 ved Kongelig Resolution ere mig paalagte, og efter at have viist, at der kun er een af disse, for hvilken jeg under de nuværende Forhold endnu kan virke nogenlunde, bliver Resultatet af hele denne Betragtning: at Directionen anseer mig for at være ubrugbar i Theatrets Tjeneste; og ihvor meget end denne Mening strider ikke blot imod min egen, men mod den almindelig antagne,
15 jeg kan sige, mod den offentlige Mening, saa kan den dog alligevel gjerne være rigtig, og det skal derfor være langt fra mig at nedlægge Protest imod den. At Directionens Medlemmer ofte have gjort mig den Ære at forsikre mig om det Modsatte, betragter jeg som en velvillig Høfligheds-Yttring, for hvilken jeg er taknemmelig, da den vist har været godt meent, uagtet Facta vise,
20 at den ikke har været meent. Paa den anden Side maa det bemærkes, at jeg selv har Intet at bebreide mig, og følgelig er uskyldig i det omtalte Forhold; thi jeg kan dristig opfordre Directionen og alle Andre til at nævne et eneste Tilfælde, hvor jeg har været forsømmelig, eller endog blot ladet det mangle paa Iver i Udførelsen af mine Forretninger; tvertimod har jeg ofte gjort Meer,
25 end der paalaae mig, aldrig Mindre. Directionen veed, at jeg stedse har udført Censuren hurtigt, at jeg har paa et Par Dage expederet Stykker, som have brugt halve Aar til at circulere mellem Directionens Medlemmer; den maa fremdeles vide, at jeg stedse har besørget alle Omarbejdelser hurtigt og grundigt; endvidere, at jeg aldrig har forsømt nogen Oplæsning, undtagen een
30 eneste Gang efter en Sygdom; fremdeles, at jeg ofte af egen Drift har udøvet en gavnlig Indflydelse paa Prøverne, og blandt Andet faaet grove Feil i Scene-Arrangementet rettede; endelig, at hvis jeg ikke har udrettet endnu Mere, saa er det, fordi jeg ikke har faaet Lov dertil.

Under slige Omstændigheder og i Følelsen af det Ydmygende, som ligger
35 i at oppebære en Gage, for hvilken man, ifølge den almindelige Mening, ikke gjør Fyldest, og ikke mindre i Betragtning af den lige saa ydmygende Følelse for en Mand i min litterære Stilling, at være degraderet til den Ringeste og Uvirksomste ved en Institution, for hvilken han, med Opoffrelse af næsten

hele sit Liv, har virket saa Meget, og under gunstige Omstændigheder kunde virke endnu Mere, — paa Grund af alt Dette, siger jeg, vilde det vistnok være det i sig selv Rigtigste og med min Tilbøielighed meest Overeensstemmende at begjære min Afsked, især da jeg vel turde haabe, at Hans Majestæt Kongen vilde allernaadigst bevilge mig en passende Pension efter henved fjorten Aars 5 Ansættelse ved Theatret og tre tidligere Aars Ansættelse ved Universitetet i Kiel, og det saa meget mere, som jeg sagtens turde gjøre grundet Regning paa, at Directionen vilde med al Beredvillighed understøtte min Begjæring. Men hvad der endnu afholder mig fra at gjøre mig selv og Theatret denne Tjeneste, er den Omstændighed, at jeg isaafald tillige maatte andrage paa min Kones 10 Afsked, eftersom jeg paa ingen Maade vil lade hende blive ved Theatret, naar jeg selv forlader det, — Noget, hvori hun desuden ganske har samme Anskuelse og Villie. Men i denne Henseende har jeg vigtige Betæneligheder; thi selv om Hans Majestæt Kongen skulde have den Naade ogsaa at bevilge hende en passende Pension efter nogle og tyve Aars Tjeneste (hun kom nemlig som 15 Barn til Theatret): saa har jeg dog nogen Frygt for at rive hende pludselig ud af et Kald, hvortil Naturen har bestemt hende; og uagtet den Regel visse- lig gjælder her, at man skal holde op, mens Legen er bedst, saa tør jeg dog ikke være vis paa, at Legen netop nu er bedst, og at der ikke kan forestaae hendes Talent en ny Udvikling, som det vilde være betænkeligt at afbryde. 20 Ialfald er det en Beslutning, som fortjener moden Overveielse.

Idet jeg følgerig, paa Grund heraf, troer at burde, ihvor lidet behageligt det end er mig, endnu tøve noget med at trække mig tilbage fra en Institution, ved hvilken det er aabenbart, at man ikke vil benytte mig, saa indseer jeg meget vel, at det hele her omtalte Forhold maa imidlertid forblive, som det 25 er, da jeg naturligviis ikke venter, at Directionen skulde ved denne min Skrivelse bevæges til at forandre, hvad der udentvivi maa være et Princip hos den. Men derfor er mit Brev dog ikke overflødig; dets Hensigt har jeg angivet i Begyndelsen; den bestaaer blot i at kunne sige: Dixi et salvavi animam. Og af samme Grund gjør Brevet heller ikke Fordring paa Svar; tvertimod vil 30 Tausheden sige mig, at det er Directionens Villie, at jeg skal være fjernet fra al Indflydelse paa Theatrets Udvikling og Fremgang, og kun opfylde de til et Minimum reducerede Pligter, som endnu fordres af mig pro forma. Og med dette Resultat kan jeg i en vis Henseende være vel tilfreds, da jeg kan benytte mit Otium til andre Formaal, medens det ikke skal genere min Samvittighed 35 eller min Æresfølelse at hæve min Gage, thi jeg vil altid kunne forsvare mig med, at saaledes er Directionens Villie, og at jeg selv har gjort den opmærksom paa det formeentlig Urigtige, men at den alligevel har villet, at det skulde forblive ved det Gamle. Endydermere skal det tjene til min Beroligelse, at saafremt mine Forretninger staae i Misforhold til min Gage, da maa Dette 40

betragtes som Erstatning for et andet Misforhold, der ofte har fundet Sted mellem mine dramatiske Arbeiders Betaling og den Indtægt, de have forskaffet Theatret, eller den Betydning, de have haft i den nationale Litteratur. Jeg kunde anføre flere Exempler, men vil indskrænke mig til det nyeste: Vaudevillens »Nei«, som er det eneste Stykke, der, siden det nuværende Theaters Oprettelse i Aaret 1748, altsaa i næsten hundrede Aar, har oplevet 50 Forestillinger i saa kort et Tidsrum som 5½ Aar, er af Theaterkassen honoreret, Alt i Alt, med 89 Rbdlr. 4 $\frac{1}{2}$ 2 β . Ved denne Leilighed siger jeg atter: Jeg beklager mig ikke; jeg gjør heller ikke Fordring paa en bedre Anerkjendelse fra Directionens Side; men jeg anfører dette Factum som een af de Trøstegrunde, hvis Antal jeg kan forøge med adskillige andre, og som jeg kan bruge som Argument mod Dem, der maatte bebreide mig, at jeg lader mig lønne for en Sinecure, og ikke trækker mig tilbage fra en Post, som saa lidet svarer til mine gyldige Fordringer, og hvorpaa vist Ingen, hverken af mine Foresatte eller af mine Venner, seer mig med Fornøielse.

Allerærbødigst
J. L. Heiberg.

490. J. L. Heiberg til J. G. v. Levetzau.

Kjøbenhavn 1 Marts 1842.

Hr. Kammerherrens

meget ærede Skrivelse af Gaars Dato har jeg modtaget, og takker Dem ret meget for den. Den mod min Yttring nedlagte Protest kan ikke andet end være mig behagelig, thi i det omskrevne Punkt vil jeg heller end gjerne have taget feil; og det er derfor med de bedste Forventninger, at jeg imødeser Resultaterne af den forestaaende Reform.

25

Med Høiagtelse
allerærbødigst
J. L. Heiberg.

491. Det kgl. Teaters Direktion til J. L. Heiberg.

d. 12te Marts 1842.

Da Directionen gjerne ønsker at forskaffe dramatiske Forfattere gunstigere Vilkaar, end de, det nærværende Regulativ byder, er den betænkt paa fra næste Saisons Begyndelse betydeligen at ville forhøie Honoraret for de Stykker, der, ved at vinde Publicums Bifald, væsentligen maatte bidrage til Theatrets Flor.

Som Følge imidlertid af, at den Deel af en Aftens Forestilling, et Stykke udfylder, er eet af de Hensyn, hvorefter bemeldte Betalinger fornemmeligen

35

maa rette sig, har Directionen i denne Henseende troet, at 4 Klasser muligen kunde ansættes, nemlig:

1ste Klasse: Stykker, der udfylde en heel Aften.

2den do. — — $\frac{2}{3}$ do.

3die do. — — $\frac{1}{2}$ do.

4de do. — — $\frac{1}{3}$ do.

5

Men da der derhos ogsaa maa være et Forhold imellem det Honorar, der gives, og den Indtægt, Stykket bringer Theatret, antager Directionen ligeledes, at Betalingerne maa være Procenter af Indtægten af de aftenligen solgte Billetter.

10

Efter herpaa grundede Beregninger, troer Directionen at kunne honorere et Stykke af 1ste Klasse, der udfylder en heel Aftens Forestilling og vinder Publicums særdeles Bifald, saaledes, at det ved at opføres 50 Gange kan indbringe dets Forfatter ca. 2,000 r, og Stykker af de øvrige Klasser aldeles i samme Forhold.

15

Forinden Directionen imidlertid nærmere udarbejder et nyt Regulativ, vilde det være den særdeles kjært at høre Hr. Professorens Mening, hvis De muligen skulde have Lyst til, efter de ovennævnte Grundsætninger, at bringe et Ud-kast til et saadant Regulativ i Forslag, hvorved det tillige ønskedes bemærket, hvilke Modificationer der i Henseende til Honoraret for Oversættelser, m. v., muligen maatte ansees fornødne.

20

Idet Directionen blot tilføier, at den meget maa ønske inden 3 Uger fra Dato at modtage Deres ærede Svar i forberørte Henseende, lader den til behagelig Afbenyttelse et Exemplar af det nu gjeldende Regulativ hoslagt følge.

Directionen for de Kongelige Skuespil

25

J. G. v. Levetzau.

C. Molbech.

Adler.

/ Rindom.

492. J. L. Heiberg til J. G. v. Levetzau.

Kjøbenhavn 14 Marts 1842.

I Anledning af Theaterdirectionens meget ærede Skrivelse af 12te dennes, hvilken jeg inden den bestemte Tidsfrist skal have den Ære at besvare efter bedste Evne, tillader jeg mig hos Hr. Kammerherren at udbede mig Oplysning om et Punkt, hvorpaa det væsenligen kommer an i Beregningen, nemlig: hvorvidt der er tilsigtet nogen Forandring med Abonnementets nuværende Indretning, navnlig, om der fremdeles vil finde fem ugenlige Abonnements-Aftener Sted. I det gamle Regulativ er der taget Hensyn herpaa, og derfor spiller Tallet 5 en væsenlig Rolle i Beregningen, og er ligesom Grundtallet deri. En mulig Forandring i dette Punkt vilde derfor afgive en forandret Basis.

30

35

Det er, som Hr. Kammerherren seer, ikke af utidig Nysgjerrighed, at jeg gjør dette Spørgsmaal, og jeg behøver vel ikke at forsikkre, at den Oplysning, som desangaaende maatte blive mig tildeelt, skal blive holdt hemmelig for Alle, saafremt det ønskes.

Med Høiagtelse

5 allerærbødigst

J. L. Heiberg.

493. *Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Komité til J. L. Heiberg.*

(Koncept).

den 24. Marts 1842.

Til Professor og Ridder J. L. Heiberg.

10 Det vil ei være Hr. Professoren ubekjendt, at Oprettelsen af et Holbergsk Samfund har til Øiemed at reise den udødelige danske Forfatter et literairt Monument ved Udgaver af endeel af hans Værker der indvortes og udvortes saa vidt mueligt kunde blive ham, og de to Nationer, han tilhører, værdige; ligesom ved Skrifter, der kunne oplyse disse Værker og Forfatterens Levnet.

15 Som det første Foretagende af denne Art skulde fremtræde en omhyggelig og udvortes prydelig Udgave af Comedierne, med passende Oplysninger og Anmærkninger føiet til ethvert Bind. I Spidsen for det 1ste Bind af denne Udgave, hvortil Forberedelserne ere begyndte, har undertegnede Committee fundet det overensstemmende med Udgavens Tarv og Øiemed, at anbringe en al-

20 mindelig Indledning til Comedierne, der deelte sig i to, hver for sig selvstændige Afdelinger; en æsthetisk, der meddeelte en concentreret Charakteristik af den Holbergske Comedie, som nationalt komisk Drama, og i dens Relationer til andre Nationers Lystspil; og en literair og bibliographisk, der indeholdt fuld-

25 m. m. stændige Noticer om samtlige Udgaver og Oversættelser af Holbergs Comedier,

Den sidstnævnte Afdeling af Indledningen har den Lærde, fra hvis Haand man allene eller fortrinligst tør vente sig den udført med den Omsorg og Nøiagtighed, hvorfor hans Kiærlighed til Holberg er yderligere Borgen, havt den Godhed at love til den Tid, samme vil behøves. Den første, æsthetiske Afdeling

30 kunde vi ei, uden at handle imod vor egen Overbeviisning, og skuffe Publicums Forventning, ønske eller udbede os fra nogen anden Haand, end den Digters, der først, siden Holbergs Dage, har gienfødt det danske komiske Nationaldrama i det 19de Aarhundredes Former, og den æsthetiske Forfatters, af hvis sikke, kritiske Blik og Tact, og af hvis sunde Smag og Omdømme et Arbeide, som

35 det her omhandlede, saa meget mere tør vente sig den heldigste Udførelse, som De allerede har lagt Grunden til samme i en tidligere Skildring af Holberg som dansk Forfatter, i Deres for den militaire Høiskole udarbeidede Udsigt over den danske Literatur.

Vi tillade os derfor, kaldede af Pligt og eenstemmig Overbeviisning, at henvende os til Hr. Professoren med den Anmodning: at De vilde skienke den af os forberedede Udgave af Holbergs Comedier en af dens væsentlige Anbefalinger, ved et Arbeide, som det ovenfor angivne. Men uagtet vi der med faae Ord have yttret os om Tendentsen af en saadan Indledning eller Prolog til de Holbergske Lystspil, bør vi tilføie, at det bliver en Selvfølge, at en fuldstændig Frihed, saavel i Henseende til Indhold, som til Form, maa indrømmes Dem. Selv hvad Omfanget angaaer, maa ogsaa dette være overladt til Forfatterens Raadighed. Kun den Bemærkning maae vi tillade os: at der slet ikke kan skrives til at begynde paa den 1ste Deels Trykning, som man ikke vilde udsætte længere end senest til Midten af Junius, inden begge omtalte Afdelinger af Indledningen ere færdige; at Hr. Conferentsraad Werlauff bestemt har lovet os sin Deel til Begyndelsen af Junius; og at vi særdeles vilde paaskiønne, om vi til samme Tid turde gjøre os Haab om at see den Anmodning opfyldt, som vi have tilladt os at henvende til Hr. Professoren.

Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Committee.

494. *J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.*   Kjøbenhavn den 27de Marts 1842.

Til Directionen for de Kongelige Skuespil.

I Anledning af den høie Directions meget ærede Skrivelse af 12te dennes, undlader jeg ikke herved at indsende en Plan til et Regulativ for Forfatter-, Oversætter- og Componist-Honorarer, hvilken Plan jeg har den Ære at underkaste Directionens Bedømmelse, idet jeg foreløbigen beder om Undskyldning for de Feiltagelser, som muligviis kunne være indløbne, formedelst min mindre nøiagtige Kundskab til den økonomiske Deel af Theaterbestyrelsen.

Det har naturligviis ikke kunnet falde mig ind at gjøre nogen Forandring i den Basis, som Directionen ganske bestemt har opgivet mig, nemlig at c. 2000 rbd. skulde være Maximum af Honorar for et Stykke, der udfylder en heel Forestilling, og opføres 50 Gange, ligesom jeg heller ikke kunde have Noget at indvende mod denne Bestemmelse. Men jeg har antaget, at Directionen vilde bevilge et Tillæg for Syngestykker, ved hvilke baade Forfatter og Componist honoreres. Det gamle Regulativ bestemmer en Forhøielse af $\frac{1}{2}$ af de første 5 Afteners Indtægt; jeg har foreslaaet en noget ringere Forhøielse af et større Antal Forestillingers Indtægt.

Men med Hensyn paa den Bestemmelse at dele Stykkerne i 4 Classer, alt eftersom de udfylde en heel Forestilling, eller $\frac{2}{3}$, eller $\frac{1}{2}$, eller $\frac{1}{3}$, da har jeg ledet ved selve Udtrykkene i Directionens Skrivelse, antaget, at denne Bestemmelse ikke var ufravigelig afgjort, men kun at betragte som et Forslag, fra hvilket det kunde være mig tilladt at afvige. Jeg indseer nemlig ikke rettere,

end at man ved en saadan Bestemmelse vilde tilveiebringe den samme Mis-
 lighed, som finder Sted ved det gamle Regulativ, idet aldeles tilfældige Om-
 stændigheder kunne bevirke, at et eneste Minut gjør Udslaget mellem to for-
 skjellige Classer af Skuespil og to forskjellige Taxter. Jeg har derfor troet, at
 5 Skuespillene i denne Henseende blot burde bringes under 2 Afdelinger: dem,
 som udfylde en heel Forestilling, og dem, som ikke udfylde en saadan. Denne
 Distinction er nemlig ikke blot quantitativ, men væsenligen qualitativ, nemlig
 i Henseende til Theatrets Brug af Stykket og Kassens Indtægt af samme.

Uagtet jeg i en indledende Betragtning har stræbt at gjøre Regnskab for
 10 de Principer, hvorpaa mit Udkast er bygget, indseer jeg dog meget vel, at
 Alt ikke er tilstrækkelig forklaret, og at Meget, som har sin bestemte Grund,
 kan have Udseende af Vilkaarlighed. Det er derfor min allerærbødige Be-
 gjæring, at Directionen vil give mig Leilighed til en mundtlig Besvarelse af
 dens eventuelle Indvendinger, inden den forkaster den hele Plan, eller gjør
 15 Modificationer i den.

Allerærbødigt

J. L. Heiberg.

495. *J. L. Heiberg til Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Komité.*

Kjøbenhavn 30 Marts 1842.

Uagtet jeg vistnok, i Mistillid til mine Kræfter, kan have Frygt for at over-
 tage det Hverv at skrive en saadan æsthetisk Indledning til Holbergs Comedier,
 20 som er baade vor store Comiker og den nye Udgaave af hans Værker og ikke
 mindre de Mænd, der have stillet sig i Spidsen for dette Foretagende, værdig:
 saa besidder jeg paa den anden Side heller ikke Kraft nok til at afslaae en for
 mig saa smigrende Tillid, som den, der er viist mig i den meget ærede Comitees
 Indbydelse i Skrivelsen af 24de dennes. Det skal være mig en kjær Bestræbelse
 25 at retfærdiggjøre denne Tillid saa godt, som mine Evner tillade det, og jeg
 tager derfor ikke i Betænkning at indgaae Forpligtelse til at levere det forlangte
 Arbeide, til hvis Udførelse ved min Haand jeg idetmindste finder een Adkomst
 hos mig selv: den, som en levende Interesse for Sagen kan skjænke.

Comiteens Ønske, at erholde Afhandlingen allerede i Begyndelsen af Juni
 30 Maaned, haaber jeg at kunne opfylde, og skal af al Magt bestræbe mig for,
 at dette Haab ikke bliver en tom Lyd. Men jeg tillader mig at gjøre den Be-
 mærkning, at dersom begge Indledninger, baade den litterær-biographiske og
 den æsthetiske, bleve trykte med Paginering i Romertal, saa vilde Comiteens
 Oppebien af disse tvende Manuscripter ikke forvolde nogen Opsættelse i Red-
 35 actionen og Trykningen af den holbergske Text.

Med Høiagtelse

allerærbødigt

J. L. Heiberg.

496. *Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Komité til J. L. Heiberg.*
(Koncept). d. 30. April 1842.

Ved Hr. Professorens Skrivelse under 30. Marts har undertegnede Committee i sin Tid med største Fornøjelse modtaget Deres Løfte om at opfylde et Ønske, som den vil dele med saa mange, at see den Ud gave af Holbergs Comedier, som Committeeen forbereder, beriget med en æsthetisk Indledning fra Deres Haand. De har endnu forøget det Behagelige i denne Efterretning ved at love, at ville af al Magt bestræbe Dem for at levere bemeldte Indledning til Begyndelsen af Junii Maaned. Committeeen vil tillade sig, i det den foreløbigen takker Hr. Professoren for den Beredvillighed, hvormed De saaledes er kommen dens Ønsker i Møde, at underrette Dem om: at det vel, i Følge Deres Bemærkning, lod sig gjøre, at trykke begge Indledninger for i 1ste Bind af Ud gaven med forskiellig Paginering; men at det vil være aldeles nødvendigt, at have Manuskriptet, saavel til Hr. Professorens, som til den af Hr. Conferentsraad Werlauff lovede bibliographiske Indledning, i Hænde inden Trykningen kan begyndes; da man først efter Omfanget af begge disse Indledninger, hvilket man maa overlade til Forfatterens egen Bestemmelse, kan indrette Bindets Størrelse, Indhold og hele Oeconomie. For saavidt som Hr. Professoren derfor, ved Deres velvillige Hielp vil understøtte det Forehavende, endnu i Aar at kunne levere det 1ste Bind af Ud gaven, hvis Trykning, der ei lader sig udføre med overilet Hast, da maa begyndes i Junii Maaned: tør Committeeen med god Fortrøstning see Opfyldelsen af det Haab, De har givet den, i Møde.

Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretningscommitteee.

497. *H. C. Ørsted til J. L. Heiberg.*

Kbh. d. 8 Mai 1842

Høistærede Ven.

25

Vedlagte Bemærkninger over mit Digt Luftskeibet, have ligget i henvend 3 Aar hos Petersen, som vilde have optaget dette Bidrag tillige med en ham længe og ofte lovet Recension som aldrig kom. Da jeg nu ved hans Tidsskrifts sig nærmende Slutning har faaet mit Bidrag igjen, og gennemlæst det paa ny, har Lysten til at see det trykt fornyet sig hos mig. Det er ikke uden en vis Betænkelighed, jeg byder Dem det til Deres Intelligensblade. Ifølge nogle mundtlige Yttringer strax efter Digtets Bekjendtgjørelse maa jeg antage, at Digtets hele Art og Væsen var Dem imod; men naar jeg paa den anden Side betænker hvor enig jeg er med Dem i mine fleste æsthetiske Domme, og hvor nær den Verdensanskuelse, jeg hylder, kommer den, som ligger i den nyere Philosophie, kan jeg ikke tilbageholde det Haab, at Deres Utilfredshed maaskee kunde hidrøre fra, at De kunde have forudsat en Tendens og Mening i Digtet,

som i Virkeligheden var mig fremmed. Digtet kan let ved første Øiekast synes at føre os tilbage i en vis prosaisk Poesies Tidsalder. Jeg har nogle gange mærket at Mænd, af hvem jeg nødigt vilde miskjendes, have taget mit Forsøg for Værket af en alt længe forældet og fordømt Bestræbelse. Da jeg nu var mig fuldt
 5 bevidst, at det jeg vilde var noget Nyt, og ingenlunde henhører til den Classe af Digte, hvori man satte det, vilde jeg gjerne nedlægge en ordentlig, jeg mener paa Grunde støttet Protest. Spørgsmaalet er naturligvis ikke om Digtet er heldigt eller uheldigt; men om dets Art og Natur er saadan, at det ikke udelukkes af Poesien, hvis Skabelser dog deler sig i saa mange Classer og Ordener.
 10 Min første Bøn er da nu, at De vil læse min Fremstilling. Finder De derefter at mit Digt dog ikke henhører til nogen Art, som De kan give Plads i Poesiens Have, saa ønsker jeg naturligvis ikke at De skal optage nærværende Bidrag. Det samme gjelder dersom den philosophiske og æsthetiske Tænke-
 maade, som ligger til Grund for min Fremstilling, skulde afvige saaledes fra
 15 Deres, at De ikke kunde optage Bidraget uden en undskyldende Anmærkning.

Det forstaaer sig, at en saadan mulig Afvigelse ikke skal gjøre Skaar i de Venskabs og Høiagtelsesfølelser, hvormed jeg altid er

Deres hengivne

H. C. Ørsted.

20 498. *J. L. Heiberg til H. C. Ørsted.*

Kjøbenhavn 10 Mai 1842.

Høistærede Hr. Conferensraad!

Ligesaa glad som jeg blev ved at modtage et Bidrag fra en saa kjær og agtet Haand som Deres, ligesaa forskrækket blev jeg over Manuscriptets Størrelse. Ikke fordi det i sig selv er for langt, men fordi det er for langt til mine Intelli-
 25 gensblade, af hvilke det vilde fylde henved 2 Nummere. Men jeg har foresat mig ikke at optage Artikler, som afbrydes og fortsættes fra Nummer til Nummer. Dette synes mig at være betinget derved, at dette Tidsskrift har et saa lille Omfang og kun udkommer hver 14de Dag. I et Ugeblad kan man meget bedre afbryde og fortsætte en Artikel, fordi det korte Mellemrum bevirker,
 30 at den foregaaende Deel endnu kan være tydelig opbevaret i Hukommelsen, naar den følgende kommer. Ligeledes i et stort og voluminøst Hefteskrift, om det end udkommer blot hver Maaned eller hvert Quartal, fordi man her kan levere større og følgelig mere substantielle Afsnit, som derfor ogsaa bedre indpræge sig i Hukommelsen. Men i Intelligensbladene gjøre Læserne uidentvivel
 35 Fordring paa at erholde hver Gang noget Nyt; og skulde jeg derfor nogensinde optage en afbrudt og fortsat Artikel, da maatte den være saaledes indrettet, at hvert af dens Afsnit, tiltrods for den indbyrdes Sammenhæng, udgjorde et Heelt for sig. Da jeg begyndte mit Tidsskrift, tænkte jeg ikke paa, at det

vilde koste mig megen Vanskelighed at skrive Artikler netop i den Størrelse, som mine Hæfter udfordre; men jeg har siden bemærket, og Andre have klaget over det Samme, at Rummet er for indskrænket til større Afhandlinger, medens det er for stort til Smaating. Imidlertid morer det mig at indrette mig efter denne hidtil uvante Plan; jeg betragter det som en stilistisk Øvelse. 5

Paa den anden Side vilde jeg ogsaa frygte for, at en Forklaring over et for flere Aar siden udkommet Digt, ihvor megen Interesse den end kan have i sig selv, som den berømte Forfatters Selvcritik, dog vilde mindre passende staae netop i mit Tidsskrift, der, ligeledes paa Grund af de omtalte ydre Vilkaar, vel især maae indskrænke sig til saadanne Gjenstande, som have Øieblikkets Interesse. 10

Det er maaskee urigtigt, at jeg ikke lader Manuscriptet følge tilbage med dette Brev. Men det vilde interessere mig at sammenholde Afhandlingen med selve Digtet; og da jeg endnu ikke har havt Tid dertil, turde jeg maaskee endnu beholde den et Par Dage, i dette Øiemed. Det omqvæstionnerede Punkt 15 er lærerigt for mig selv, og Hr. Conferenceraaden har allerede lært mig saa Meget, at jeg tør haabe, at De ogsaa vil skjænke mig denne Lærdom, især om det maa være mig tilladt, ved Leilighed at anføre mine eventuelle Betænkkeligheder.

Foreløbigen benytter jeg Leiligheden til at takke Dem og Conferenceraad- 20 inden for den behagelige Aften, vi havde den Ære at tilbringe hos Dem for nogle Uger siden, og ligesaa foreløbigt bringer jeg min Kones og min Moders venligste Hilsener, som vi Alle med det Første skulle gjentage mundtligt.

Deres ærbødigt hengivne og taknemmelige

J. L. Heiberg. 25

499. *Carsten Hauch til J. L. Heiberg.*

Sorø den 16de Mai 1842.

Jeg har stor Grund til at takke Dem for Deres Bedømmelse af Svend Grathe, en slig Erkiendelse af det Væsentlige i min Tragedie fra en Haand som Deres kan vel trøste mig over megen Misforstaaelse. Især glæder jeg mig over Deres Opfattelse af Svends Character, hvori De ganske har opfattet min egen An- 30 skuelse af Sagen, hans relative Berettigelse var det alene, der gav mig selv Ret til at stille ham paa den Plads, hvor han staaer; jeg er uenig med alle dem, der ville gjøre noget andet Punkt til Stykkets Centrum end netop hans Stilling, thi ved en slig Fremgangsmaade forrykkes det Hele. Luccardis staaer ved hans Side, som en Aand, der vækker Anelser om en bedre forsvunden 35 Tid hos ham, dette siger han ogsaa selv indirecte, hun er hans gode Genius, der nødvendig maa blive fremmed for og fjerne sig fra ham under den Vending, hans Tanker siden tage, og naar de blive til Daad, maa han dræbe hende,

det er den ideale Side af deres Forhold, som Realiteten naturligviis maa bekræfte, forsaavidt denne ikke skal blive en blot Tilfældighed, men et sandt Udtryk for Ideen og derved blive en sand Realitet. Den, som han ene elsker, styrter han altsaa i Graven, og netop i det Øieblik, hvori han troede at hæve hende til den høieste Glands, det er det Tragiske i hans Skiebne, ligesom hans relative Berettigelse er det tragisk Berettigende i hans Personlighed. Det glæder og trøster mig, som sagt, i Dem at have fundet en Recensent, der har Sands herfor, det maa nu gaae Stykket i Tilfældighedens Verden, som det vil, dets høiere Skiebne er sikkret, thi hvad En har seet og udtrykt saaledes som De, det ville ogsaa flere lidt efter lidt begribe. Den femte Act giver jeg gjerne til Priis, dog ligger maaskee Ufuldkommenheden her ogsaa for en stor Deel i Sujettet. — Hvad Deres almindelige Paastand angaaer, at Tragedien har culmineret, og at dens Tid er forbi, da er det vel muligt, at De har Ret, men selv i dette Tilfælde maa den skønne Sol endnu efter sin Nedgang i lang Tid farve Himlen med sit Efterskiær, maaskee er det heri, at jeg er kaldet til at sole mig, jeg vil da sige, mutatis mutandis, hvad Goethe engang sagde: »Auch der letzte zu seyn als Homeride ist schön«. Den Stilling, hvori jeg saaledes er tvungen til at staae til en Konstretning, hvis Periode allerede er forsvunden, kan maaskee tiene til Undskyldning for den Melancholie, som Mange finde at være udbredt over Alt, hvad jeg skriver. Jeg er jo saa omtrent i samme Stilling, som hiin Hofmand i det østerlandske Eventyr, der havde været uheldig nok til at forelske sig i Kong Salomons Hustru, hvis Portrait han havde seet, men der selv var død allerede tusinde Aar, før han kom til Verden. Men da han forelskede sig i hende, vidste han ei, at hun var død, og da han fik det at vide, havde Kiærligheden alt slaæet altfor dybe Rødder i hans Indre. Et Værk synes mig endnu at burde fuldbringe, før jeg slutter min Bane i Tragedien; det er Marsk Stig, slige Sujetter ligge i Historien, ikke som om de ventede Liv, thi det have de allerede havt, men dog Gienfødelse giennem Digterens Aand til forskellige Perioder, og saalænge den fuldkomne Form for dem ei er fundet, opfordre de bestandig Digterne til at behandle dem paa ny, hvad mig angaaer, saa mærker jeg vel, at jeg endnu maa forsøge mit Kald paa denne Gienstand, dette Arbeide lader mig dog ingen Ro, før det er fuldbragt; paa Theateret derimod vil jeg neppe denne Gang bringe det, saameget mere som Balletten sandsynligviis igien vil komme mig i Forkiøbet. — Hvad De siger om det Utilfredsstillende i Motiveringerne i Macbeth kan jeg ikke negte, og dog er der Noget, der driver mig til at sige et Par Ord om, hvorfor dette Stykke, trods de Indvendinger, der med Ret gøres derimod, dog bestandig har gjort og vil gjøre et saa dybt og forunderligt Indtryk. Grunden hertil er i mine Tanker dobbelt: 1) At der i Macbeths Indre selv opføres en Tragedie, der vel ikke er ny, men dog aldrig forhen saaledes i sin Fylde var udviklet, den bestandig

sig gienfødende Kamp imellem Macbeths Begierlighed og hans Samvittighed er, som mig synes det egentlige Stykke i Stykket. Hans Begierlighed finder en Allieret i Lady Macbeth, hans Samvittighed derimod (og heri har han atter en Liighed med Svend Grathe) gjør ham til Visionnair og drager sine Forbundstropper fra Hades selv, og 2) heri ligger den anden Grund til Stykkets Virkning; 5 vi see Portene til Dødningriget aabne giennem hele Tragedien, dets Beboere sværme ind og ud, Digteren træder i Forbund med de dunkle Magter i vor egen Siæl, vi ane tidt endnu noget Rædselfuldere, end det vi virkelig see, og disse Aander, der spille et forstilt eller aabenbart Spil, der tidt true, i det de lokke, eller lokke, i det de true, bygge ligesaa dybe Kieldere og underjordiske Hvæl- 10 vinger under det høie Pallads, under den egentlige Tragedie i Menneskenes Verden. Vi faae vel saaledes ingen ret Indsigt i den relative Berettigelse, hvorefter Macbeth handler, men dette erstattes, synes mig, ved en dybere Indsigt i de Magters Natur, der friste Mennesket; derved faaer Stykket en almindelig Pathos, istedenfor den particulare, der skulde have sin Rod i Macbeths 15 tragiske Berettigelse. — Om Alt dette kunde jeg have Lyst til, i det jeg fuldkommen indrømmede Retfærdigheden af Deres Indvendinger, engang at udtale mig vidtløftigere i Deres Intelligensblade, hvis De troede dette der var paa sit Sted. Mange Hilsener til Deres Frue!

Med sandt Venskab og med Høiagtelse 20

Deres

J. C. Hauch.

500. C. E. F. Weyse til J. L. Heiberg.

4/7 42.

Da jeg fra Fru Bruns Tid endnu har dig i Erindring som den fortrinligste blandt alle Færgemænd, beder jeg dig, at oversætte en lille Person, Ingen tør 25 vove at befatte sig med, at transportere paa dansk Grund, nemlig Göthes: Ueber allen Gipfeln ist Ruh. De Ord: Warte nur, synges to Gange. Har du sagt A, saa er du muligen saa beschetlig ogsaa at sige B, at du scilicet ogsaa forbarmer dig over Jacobis: Sagt wo sind die Veilchen hin, hvilket ogsaa har sine egne Vanskeligheder. Jeg haaber du siger ikke: Nei, thi blandt christelige Folk 30 pleier det ikke at være Skik, at afslaae Folk, der staae saa godt som paa Gravens Rand, deres sidste Bøn. Og jeg anseer mig for Alvor for en Saadan, hvilken det neppe er tilstædt, at vandre endnu længe omkring her paa den syndige Jord, hvor man snart ikke meer vil være istand til at faae Støvler paa, formedelst Benenes ødematiske Tykkelse, der dennegang ikke, som for halvanden 35 Aar siden, vil vige for des berühmten Doctors Weyses antihydropsiske Piller, og dito Thee. Det eneste han i de sidste Dage har hittet paa, er, at indpakke

Benene om Natten i Flonel og Voxtaft, hvilket frembringer en heldig Transpiration, saa at de idetmindste om Morgenen ere practicable. Hydrops opholder sig hverken i Maven, Hjertet eller Brystet, forsikrer baade Crone og Mansa; alligevel mangler det ikke paa Beklemmelse, der dog nu synes at blive
 5 bedre. Enfin, für den Tod (skulde egentlig hedde: wider,) kein Kraut gewachsen ist. Saa jeg kan nok lige saa godt dennegang, for en Sikkerheds Skyld slutte mit Brev med Disciplens Oversættelse af de bekjendte Ord: hac lege sancimus in perpetuum valitura: wenn du dieses liesest, Allerheiligster! so lebe ewig wohl!

Din hengivne Lazarus og Gamle

10

C. E. F. Weyse.

501. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Bakkehuset 19 Juli 1842.

Bemærkninger ved Planen til et »Regulativ« etc.

Denne Plan forekommer mig at være en Gjenganger af det gamle Regulativ, væsenlig baseret paa de samme feilagtige Principer, kun med Tilføiende af et
 15 Par enkelte Modificationer, som ere laante af mit Forslag (nemlig det foreløbige Honorar ved Antagelsen etc.), men som ikke passe i denne Forbindelse og med de gjorte Indskrænkninger.

N° 1. Allerede af den Grund mener jeg, at nærværende Forslag ikke kan komme i Betragtning, fordi det gaar udenom den af Directionen stillede Op-
 20 gave. Opgaven var nemlig, at bestemme Honoraret saaledes, at en Forfatter, hvis Stykke gik 50 Gange (naar det udfyldte en heel Aften), virkelig skulde erholde i Alt circa 2000 rbdlr. Men efter nærværende Forslag er denne Virkelighed eller Rimelighed nedsat til en tom Mulighed, der er saa usandsynlig, at den aldrig er gaaet eller vil gaae i Opfyldelse, thi der forudsættes, at alle
 25 løse Billetter skulde være udsolgte ved 50 Forestillinger. Paa Papiret seer det jo saare skjønt ud, at en Forf. kan bringe det til 2450 rbdlr; men naar han tænker sig lidt om, vil han ikke lade sig blende af dette tomme Løfte, ligesaa lidt som af Forsikringen paa en Lotteriseddel, at hver Skilling af Indsatsen vil blive betalt 60,000 Gange, dersom han vinder en Quaterne. Under saadanne
 30 Forudsætninger, som dem, hvilke her ere gjorte gjældende, behøvede Directionen ikke at bestemme 2000 rb (eller her 2450) som Maximum; den kunde gjerne udlove en Million, hvilket vilde tage sig endnu mere glimrende ud paa Papiret.

Misligheden ligger deri, at alle 50 Forestillingers Honorar er gjort afhængigt
 35 af Indtægten, hvorimod, efter min Plan, kun de 10 første Forestillingers Honorar er afhængigt af Indtægten, medens der for de 40 følgende betales et absolut bestemt Honorar. Men vil man soutenere det Princip, at lade alle Hono-

rarer i et saa langt Tidsrum være afhængige af Indtægten, saa bør Abonnements-Indtægten regnes med; thi naar Theatret betragter Abonnementet som et Slags Assurance for Kassen, hvorfor skulle da ikke Forfatterne nyde Godt af samme Garantie? Man indvender, at Abonnenternes Frequens ikke kan bevise, at et Stykke er yndet; men naar Directionen alligevel giver dette Stykke ⁵ som Vederlag for Abonnenternes Betaling, saa have Abonnenterne jo dog bidraget til at betale det, og hvorfor skal da Forf., som desuden ikke raader for Stykkets gjentagne Opførelse, være udelukket fra at erholde sin Andeel af denne Betaling? — En anden Sag er det, naar der, saaledes som i min Plan, er fastsat en absolut Betaling for det allerstørste Antal Forestillinger; ¹⁰ da kan Abonnementshensynet falde bort.

N° 2. Hensigten med et nyt Regulativ skulde jo være at skaffe Digterne bedre Vilkaar, men ved nærværende Plan ere de blevne betydelig slettere. Thi for de første 5 Forestillinger betales $\frac{1}{4}$ af Indtægten, men med Fradrag af de 150 rbd, som udbetales ved Antagelsen. Men efter det gamle Regulativ ¹⁵ betales ligeledes $\frac{1}{4}$ for de 5 første Forestillinger, men med Tillæg af 150 rbd, som udbetales efter 1ste Forestilling. Efter nærværende Plan faaer altsaa Forf. 150 rbd mindre for de 5 første Forestillinger, end efter det gamle Regulativ. Og sammenligne vi de 10 første Forestillinger, da faaer Forf., efter nærværende Plan, i gunstigste Tilfælde 435 rbd + det Halve af 580 rbd, altsaa i det Hele: ²⁰ 435 + 290 = 725 rbd, hvorimod han, efter det gamle Regulativ, faaer circa 800 rbd eller lidt Mere. Men det er netop de 5 eller 10 første Forestillinger, som ere de vigtigste for Forf.; Honoraret for disse bør følgelig ikke formindskes, men snarere forøges, naar det er alvorlig meent med at forbedre Forfatternes Kaar, og man ikke blot har til Hensigt at blende dem med Udsigter til en ²⁵ Fremtid, som aldrig kommer.

N° 3. Det foreløbige Honorar, som udbetales ved Antagelsen, bør ikke være ringere end 300 rbd, naar det skal virke opmuntrende paa Digterne. Dernæst bør det ikke siden afdrages i Procenterne (vid. N° 2), da det isaafald ikke bliver et Honorar, men et Laan eller et Forskud; og endelig bør det være samme Ho- ³⁰ norar for alle Stykker, uden Hensyn paa Længden, i hvilken Henseende jeg henviser til mit Forslag.

N° 4. Ligesaa lidt bør Stykkerne, med Hensyn paa Længden, deles i meer end 2 Classer. Saadanne Bestemmelser som $\frac{2}{3}$ og $\frac{1}{3}$ af Forestillingen lede til de samme minutiøse Forhold, som man har bebreidet det gamle Regulativ, ³⁵ idet et enkelt Minut eller en ligesaa tilfældig Omstændighed ofte vil faae afgjørende Virkning.

N° 5. For de mindre Stykker bør der forholdsviis betales noget Mere end for de større. Her er derimod Forholdet en reen geometrisk Proportion, og kun ved Bestemmelsen af Præmien for 50de Forestilling kommer et ube- ⁴⁰

tydeligt Overskud frem, som desuden yderst sjældent vil komme til Anvendelse.

N° 6. I mit Forslag forekommer den Bestemmelse, at Kassen blot skal honorere Musiken til en Opera, ikke Texten, hvis Betaling bliver en privat Sag mellem Digter og Componist. Denne Bestemmelse er optagen i nærværende Forslag, men med Udvidelse til Syngestykker, i hvilke Texten er væsenlig, ikke et blot Vehikel for Musiken. Dersom denne Bestemmelse gjøres gjældende, saa er det egenlige Syngestykke, som vort Theater især skulde indskrænke sig til, ruineret, og man vil herefter ikke faae andre Syngespiltexter end saadanne, som findes i de italienske Operaer. Erfaringen maa dog have lært, at mange Syngespil og Operetter holde sig i Gunst ligesaameget ved deres Text, som ved deres Musik, og undertiden endnu mere.

N° 7. I Oversættelsernes Classificering er det igjen den gamle Suurdeig. Den vigtige Distinction mellem Kunst-Oversættelser og Routine-Oversættelser er forbigaaet. (See mit Forslag).

N° 8. I Bestemmelsen angaaende Musik-Arrangementet til Vaudeviller er ligeledes det Gamle bibeholdt. En Vaudeville-Partitur kan aldeles ikke honoreres efter Musiknummernes Antal, da man, endog blot i quantitativ Henseende, mere maa tage Hensyn paa deres Størrelse. Eet eneste Nummer kan være ligesaa stort som 10 andre.

N° 9. Hvorfor Balletter skal betales med et absolut Honorar, medens alle andre Genres faae Procenter af Indtægten, forstaaer jeg ikke.

N° 10. Naar der gjøres Undtagelse fra Regulativets Bestemmelser, forsaa vidt som Stykker ere trykte »uden Directionens Minde«, saa maa Dette vel forstaaes om Stykker, som, efter at være antagne, trykkes, uden at Directionen har givet sit Minde. Thi paa Stykker, som ere trykte, inden de indleveres, kan det ikke finde Anvendelse. Og endnu mindre kan det vel være Meningen, at Directionen skulde være berettiget til at opføre ethvert trykt Stykke, uden Forfatterens Tilladelse.

N° 11. At det nye Regulativ ikke skulde have tilbagevirkende Kraft, finder jeg ubilligt, allerede af den Grund, at naar der indrømmes Skuespillerne Feu, ikke blot for nye Stykker, men ogsaa for gamle, saa ere Forfatterne berettigede til en analog Fordeel, efter de Bestemmelser, jeg har fremsat i mit Forslag.

J. L. Heiberg.

502. Fr. Paludan-Müller til J. L. Heiberg.

d. 20 Juli. [1842]

Kjære Hr. Professor! Af »Dagen«, sammenholdt med Figaro for isøndags, har jeg erfaret, at De er eller vil blive »opfordret til Holmgang« med Lieutn. Carstensen. Uagtet det nu forekommer mig som afgjort, at De vil tage Sagen

fra den comiske Side, saa er det dog faldet mig ind, at De maaskee ved denne Leilighed kunde trænge til en tredie Mands Mellekomst, forat Spektaklet ikke skal blive for stort og Larmen for lydelig. Hvis De skulde være af samme Mening og ingen bedre Mand er ved Haanden, tilbyder jeg Dem mig selv og mine bona officia.

Deres hengivne 5

Fr. Paludan-Müller.

*503. *Georg Carstensen til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn den 21de Juli 1842.

Da de Yttringer, Deres Velbaarenhed oftere i den senere Tid, og navnlig i Nr. 9 af »Intelligensblade« har tilladt Dem imod min Person, ere af en saa fornærmelig Natur, at jeg ikke kan betragte dem med LigeGYldighed, tillader 10 jeg mig herved at opfordre Dem til at tilbagekalde disse, og forventer jeg i saa Henseende Deres Svar snarest muligt.

Georg Carstensen.

*504. *J. L. Heiberg til Georg Carstensen.*

Bakkehuset, 22 Juli 1842.

Deres Hr. Broder, som overbragte mig Deres Brev af Gaars Dato, havde 15 saa megen Hast, at jeg kun med faa Ord fik sagt ham min Mening. For at denne nu ikke skal blive misforstaaet, vil jeg herved gjentage den skriftligt.

De maa sagtens vide, at jeg ikke er saa ung i Litteraturen, at jeg lettelig skulde finde mig foranlediget til at tilbagekalde hvad jeg med velberaad Hu har yttret. Paa den anden Side vil jeg aldrig have den falske Ambition, ikke 20 at tilbagekalde Det, om hvis Urigtighed jeg maatte blive overbeviist. Men De har blot ganske i Almindelighed opfordret mig til at tilbagekalde mine Yttringer. Paa denne Maade kan Sagen ikke fremmes. De vil let indsee, at førend jeg kan bestemme mig, bliver det nødvendigt, at De specielt opgiver mig, hvilke de Yttringer ere, hvis Tilbagekaldelse De forlanger, og — om muligt 25 — de Grunde, hvorpaa De støtter Deres Fordring.

J. L. Heiberg.

*505. *Georg Carstensen til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn den 23de Juli 1842.

Til Gjensvar paa Deres Velbaarenheds Skrivelse af Gaars Dato, skal jeg blot bemærke, at de Yttringer, hvis Tilbagekaldelse jeg forlanger, naturligviis kun 30 ere saadanne, som referere sig til min Person; disses Natur kjender De selv bedst, saasom De jo har nedskrevet dem med »velberaad Hu«; — men for dog at udhæve nogle bestemte, hvis Tilbagekaldelse jeg fornemmelig urgerer, vil

jeg navnlig opgive Dem Benævnelserne »Nar« og »Nullitet«, hvormed De har stemplet mig: — den første har De tre eller fire Gange givet mig som »Figaro«, den sidste som Lieutenant Carstensen. At indlade mig paa nogen vidtløftig Udvikling af de Grunde, hvorpaa jeg støtter min Fordring, antager
 5 jeg for ufor nødvendent, da Deres Velbaarenhed selv bedst indseer, at nævnte Yttringer ere, om ikke fuldkomne Injurier, saa dog af en saa graverende Natur, at jeg først og fremmest som Mand af Ære, dernæst som Borger og paa Grund af min offentlige Stilling, den levende Rapport, hvori jeg staaer til Publicum, o. s. v., ikke kan lade slige Yttringer sidde paa mig, forsaavidt jeg kan afvise
 10 dem.

For fremdeles at forebygge en langvarig Correspondance om Yttringernes mulige Betydning og andre Details, vil jeg anticipando bemærke, at selv om det maatte behage Deres Velbaarenhed at gjøre en skarp Distinction mellem »Figaros« og min Personlighed, og De saaledes maatte inhærere, at De
 15 ikke havde kaldt mig men »Figaro« en »Nar«, saa slaer man mig dels i Almindelighed sammen med »Figaro«, og er jeg saaledes i den offentlige Mening identisk med denne Ugebladspersonification, dels forekommer denne Benævnelse i »malerisk Atlas« paa en Maade, der lader det udenfor al Tvivl, at det er mig, men ikke Bladet, der menes, idet De omtaler »Figaro« — den Nar,
 20 som oplyser Rosenborg med bengalske Flammer. — Dog vil naturligviis en Erklæring, som maatte gaae ud paa, at det ikke var mig, men kun Bladet, De havde meent, være tilfredsstillende for min Person.

Men, under alle Omstændigheder vil Benævnelsen »Nullitet« blive tilbage, og det er denne, jeg især maa forlange tilbagekaldt.

25

Georg Carstensen.

*506. *J. L. Heiberg til Georg Carstensen.*

Bakkehuset, 24 Juli 1842.

Det er meget rigtigt, at jeg selv bedst maa kjende mine egne Yttringer; men hvilke af disse der især maatte antages at have afficeret Dem, det maatte De bedst vide, og derfor henvendte jeg dette foreløbige Spørgsmaal til Dem.
 30 Af Deres Svar af Gaars Dato seer jeg nu, at det er Udtrykkene »Nar« og »Nullitet«.

Hvad det første Udtryk angaaer, da er Deres anticiperende Bemærkning fuldkommen rigtig. Ved Ordet »Nar«, som jeg aldrig har anvendt paa Dem, men kun paa Deres Figaro, kan der altsaa ikke være Spørgsmaal om nogen
 35 Tilbagekaldelse, thi at kalde et Tidsskrift en Nar, maa staae Enhver frit for, og jeg skal ikke drage Dem til mindste Ansvar, om De vil tage Repræsailler.

Med Hensyn paa dette Punkt staaer da, saavidt jeg indseer, intet Andet tilbage end at godtgjøre, at Benævnelsen »Nar« aldrig af mig er brugt paa

en saadan Maade, at der er Nødvendighed for at applicere den paa Deres Person istedenfor paa Deres Blad. I denne Henseende har jeg at svare paa to Bemærkninger i Deres Skrivelse.

Den første er den, at man slaauer Dem sammen med »Figaro«, at De saaledes i den offentlige Mening er identisk med denne Ugeblads-Personification. Herimod stiller jeg den Contra-Bemærkning: at den offentlige Mening dog vistnok ogsaa veed at adskille, hvad den saaledes forener, især da det er almindelig bekjendt, at De ikke selv skriver Deres »Figaro«, men lader den skrives af Andre. Ialfald har jeg ingen Deel i denne Identification, som vel udspringer deraf, at Deres Journals Titel er et mandligt Nomen proprium. Dengang den 10 hed »Portefeullen«, blev De ikke identificeret med samme.

Deres anden Bemærkning om dette Punkt er den, at da jeg i det maleriske Atlas har nævnet Figaro som den Nar, der oplyser Rosenborg med bengalske Flammer, saa er det »udenfor al Tvivl, at jeg har meent Dem og ikke Bladet«. Men saavidt jeg indseer, maa netop det Modsatte være udenfor al Tvivl, eftersom de af Dem arrangerede offentlige Festiviteter netop føre Navn af »Figaros Fester«. Da det imidlertid kan være muligt, at mit Udtryk, mod min Villie, indeholder nogen Tvetydighed, saa undlader jeg ikke at give Dem følgende nærmere Forklaring: Deres Bestræbelse for at arrangere smukke og smagfulde Festiviteter i det paa saadanne Forlystelser hidtil saa fattige Kjøbenhavn har 20 ikke mindre min end det hele Publicums Paaskjønnelse, og denne Bestræbelse skal vist aldrig finde nogen Opponent i mig, der ved flere Leiligheder har yttret det Ønske, at Kjøbenhavn ogsaa i denne Henseende maatte holde Skridt med andre Hovedstæder. Jeg paaskjønner altsaa fuldkommen det Gavnlige i denne Deres Bestræbelse, hvad enten den saa gaar ud paa at oplyse Rosen- 25 borg med bengalske Flammer, eller paa andre lignende Forlystelser. Men paa den anden Side er det min Mening, at denne Bestræbelse taber i sin Anseelse ved at sættes i Forbindelse med en litterær Entreprise, for hvilken det er mig — og vistnok alle dannede Mennesker — umuligt at have Agtelse. Deres Talent til at være, hvad man har kaldet Kjøbenhavnernes maître de plaisirs, 30 er i sig selv for godt til at gjøres afhængigt af et litterært Foretagende, hvortil De ikke har Evne. Vistnok er det en uskyldig Fornøielse at udgive et Morskabsblad; men naar det fra simpelt Morskabsblad vil blive et kritisk Blad, som gjør Fordring paa at opfylde høiere Formaal, hvorom Udgiveren og hans Medarbejdere neppe have nogen Anelse, saa danner denne talentløse Dilet- 35 tantisme en skadelig Contrast med det virkelige Talents Bestræbelser i dets naturlige Retning; og naar den ovenikjøbet tillader sig en usømmelig Tone i Anledning af Personer og Gjenstande, som Udgiveren og hans Medarbejdere ikke ere competente til at bedømme, saa blander der sig endog en hæslig Skygge i det Lys, som de orientalske Lamper og den bengalske Flamme ellers 40

vilde udbrede uden Formærkelse. Dette har jeg villet antyde ved min Yttring i Digtet, og derfor har jeg udtrykkelig nævnet Figaro, ikke Dem.

Hvad det andet af Dem urgerede Udtryk »Nullitet« angaaer, da er det vel indlysende, at jeg hermed ikke kan have meent Andet end litterær Nullitet, 5 Nullitet som æsthetisk Dommer; men isaafald maa Udtrykket finde sin Retfærdiggjørelse i Det, som jeg umiddelbart her foran har fremsat, i Anledning af Deres anden Bemærkning til det første Udtryk. Under alle Omstændigheder vil De let indsee, at enten jeg har Ret eller Uret i at betragte Dem som Nullitet i litterære Sager, saa ligger heri aldeles ingen borgerlig eller i sæd- 10 vanlig Forstand personlig Fornærmelse, men kun en saadan litterær Dom, som Enhver, der optræder i Litteraturen, maa vide at finde sig i, og hvis Tilbagekaldelse ved en simpel Erklæring istedenfor ved en litterær Debat selv vilde være en Nullitet.

Og da jeg, vist ikke mindre end De, ønsker at forebygge en langvarig Correspondance«, saa maa jeg hermed ansee Deres Forlangende for tilstrækkelig 15 fyldestgjort og Sagen for sluttet.

J. L. Heiberg.

507. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Bakkehuset, 30 August 1842.

Høistærede Hr. Conferensraad!

20 Jeg kan ikke noksom takke Dem for Meddelelsen af Deres Forslag til et nyt Regulativ. Enhver, som arbejder for Theatret, maa være taknemmelig for de noble Principer, som udtale sig deri, og som det vel er paa Tiden, at Theaterdirectionen engang offentlig vedkjender sig. Paa Grund saavel af disse Principer, som af den omhyggelige og alsidige Circumspection, hvormed deres 25 Anvendelse er bestemt i Detaillen, maa dette Forslag, naar det faaer Lovskraft, upaatvivlelig tilfredsstille alle Vedkommende.

At Stykker, som ikke udfylde hele Aftenen, ikke betales med Procenter, men med absolut bestemte Summer, er Noget, som jeg langt foretrækker for mit eget Forslag i denne Henseende, men jeg turde ikke selv komme med 30 denne Proposition, fordi jeg isaafald vilde være gaaet udenfor Opgaven, saaledes som Directionen havde stillet mig den. At disse Stykker henføres til 2 Classer, finder jeg ogsaa særdeles heldigt.

Men for at nu ingen Fordeel, som det gamle Regulativ i al sin Slethed frembød, skal savnes i det nye, forekommer det mig, at den faste Betaling, som 35 ifølge hiint tilkom Forfatterne efter 1ste Forestilling, ikke burde falde bort. Jeg kan ikke opgive den Mening, at en saadan Bestemmelse vil være Forfatterne yderst velkommen, især naar, efter mit Forslag, Summen blev større, og Udbetalingen fandt Sted strax efter Stykkets Antagelse. En Risiko for Kas-

sen kan, saavidt jeg indseer, ikke finde Sted, da Talen blot er om originale Stykker, som altid trække den første Gang, og da Betalingen for det første Par Forestillinger jo isaafald maatte falde bort.

At der ingen Præmie gives for den 50de Forestilling, er vistnok meget rigtigt.

Da Hr. Conferenceraaden i de vedlagte »Motiver og Oplysninger« dog distinguerer mellem Kunst-Oversættelser og almindelige Oversættelser, og foreslaaer den dobbelte Betaling for hine, saa var det vel ønskeligt, om denne Bestemmelse blev optagen i selve Regulativet, med Tilføiende, at det tilkommer Directionen at afgjøre, hvorvidt en Oversættelse hører til den ene eller den anden af disse Classer, — dog her ikke efter den 2den Forestilling, men 10 strax ved Antagelsen.

Distinctionen mellem rimede og urimede Vers i Oversættelser forekommer mig at kunne falde bort. Det synes mig, at en saadan Distinction er for minutiøs. Desuden vexle rimede og urimede Vers med hinanden i mange Stykker, hvilket vil gjøre Classificationen meget vilkaarlig. Skal f. Ex. Schillers Jomfru 15 af Orléans regnes til de rimede eller til de urimede?

Ifølge Hr. Conferensraadens ærede Opfordring har jeg tilladt mig dette Par Indvendinger. Men enten disse tages til Følge eller ikke, vil altid det nye Regulativ betragtes som et stort og betydningsfuldt Fremskridt, og jeg kan ikke slutte, uden endnu engang at takke derfor paa egne og vistnok paa alle mine 20 Collegers Vegne.

Med Høiagtelse

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

508. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Bakkehuset, 31 August 1842.

Høistærede Hr. Conferensraad!

25

Jeg tager mig den Frihed at sende et lidet Supplement til min Skrivelse fra igaar.

Ved nærmere Overveielse har jeg fundet nogen Betænelighed ved den Bestemmelse, at Directionen allerede efter 2den Forestilling skulde decidere, hvorvidt et Stykke, som ikke udfylder Aftenen, skal regnes til første eller anden 30 Classe. Der gives ikke faa Exempler paa, at Stykker, som ved de to første Forestillinger ikke have gjort megen Lykke, siden have spillet sig op, og paa det Omvendte mangle heller ikke Exempler. Jeg tillader mig derfor at foreslaae det Amendement: at alle Stykker, som ikke udfylde Aftenen, regnes foreløbig til anden Classe og betales med det ringere Honorar, men at det efter den 35 10de Forestilling afgjøres, om de skulle forblive i denne Classe eller rykkes op i den høiere, i hvilket sidste Tilfælde de da ikke blot for Fremtiden hono-

rerer efter første Classes Taxt, men tillige erholde det Overskud, som Differensen for de 10 første Forestillinger vil udgjøre.

Henstillende denne Bemærkning til Hr. Conferensraadens nærmere Overveielse, har jeg den Ære at undertegne mig

5

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

509. *Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Komité til J. L. Heiberg.*

(Koncept)

d. 3die Oct. 1842.

Undertegnede Committee gav sig den Frihed under 24 Marts d. A. at henvende sig til Hr. Professoren med den Anmodning, at De, som den danske Forfatter, der nødvendigen maatte have den første Adkomst til et saadant Foretagende, vilde berige det 1ste Bind af den Udgave af Holbergs Comedier, som forberedes ved og for det Holbergske Samfund, med en almindelig æsthetisk Indledning til de Holbergske Lystspil. Committeeen tillod sig at bemærke, at en saadan Indledning, der ei allene vilde være ønskelig, men næsten nødvendig, maatte, i Fald den skulde ledsage Udgaven, leveres inden der begyndtes paa Trykningen af den Andeel af Texten med tilhørende Commentar m. m., som i 1ste Bind kunde optages; og den udbad sig derfor Deres Erklæring, om man turde vente sig et saadant Arbeide fra Deres Haand, og modtage samme til Junii Maanedes Begyndelse. Committeeen havde den Fornøielse under 30 Marts d. A. at modtage et Svar fra Dem, hvori De med Bestemthed lover det Første, og i Henseende til Tidspunktet erklærer at De haaber at kunne opfylde Committeeens Ønske og vil bestræbe Dem derfor.

Committeeen havde al Grund til at antage, at den turde gjøre sig Haab om dette Løftes Opfyldelse, da Hr. Professoren Selv i Deres Skrivelse ytrer en meget levende Interesse for Gienstanden; og stolende herpaa, har den endog langt over hiin Termin udsat at tage andre Forholdsregler til at kunne begynde paa 1ste Deels Trykning. Da den herved foraarsagede, høist ubehagelige Udsættelse heraf, ikke kan udstrækkes længere: seer Committeeen sig nødsaget til at udbede sig Hr. Professorens behagelige Svar, inden denne Uges Udgang: om bemeldte, til Begyndelsen af Junii Maaned lovede æsthetiske Indledning endnu tør forventes fra Hr. Professoren, og om De i saa Fald kan give den bestemte og tilforladelige Forsikkring, at ville levere den færdig til Trykken inden October Maanedes Udgang. Hr. Professoren vil upaatvivlelig Selv uden Vanskelighed indsee Nødvendigheden af dette Skridt; og endskiøndt et benegtende Svar paa den ubehageligste Maade vil tilintetgiøre en Forhaabning, hvorved Committeeen længe med Grund har kunnet glæde sig, byder den

samme haarde Nødvendighed os i saa Fald at maatte lade den bebudede Udgave savne en Berigelse, der saa betydeligt vilde have forøget dens Værdi.

Kiøbenhavn, i det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Committee.

510. *J. L. Heiberg til Det Holbergske Samfunds Skrift- og Forretnings-Komité.*

Bakkehuset, 19 October 1842. 5

Med stor Skamfuldhed opdager jeg først i dette Øieblik, at den meget ærede Comitee har i sin Skrivelse af 4de October udbedet sig mit Svar i Løbet af en Uges Tid. Jeg veed ikke, hvorledes jeg ved den første Gjennemlæsning af Skrivelsen har kunnet oversee denne Bestemmelse, og kan nu blot bede Comiteen om, at den gunstigen vil undskylde min ufrivillige Forsømmelse. 10

Men desværre er denne Forsømmelse ikke den eneste, for hvilken jeg maa bede om Undskyldning. Dersom jeg ikke havde at gjøre med en Forening af Mænd, som dels selv ere Skribenter, dels have Indsigt i de Vilkaar, hvorunder litterære Arbeider fremstaae, saa vilde jeg mistvivle om at møde den attraaede Eftergivenhed i det Tilfælde, hvori jeg befinder mig, da jeg ikke 15 til den bestemte Tid har udført det Hverv, hvormed Comiteens Tillid havde bæret mig. Men det vil udentvivl være Comiteens ærede Medlemmer bekjendt, tildeels endog af egen Erfaring, hvorledes man, med den bedste Villie til at udføre et Arbeide, dog ved en Mængde andre paatrængende litterære Sysler kan forhindres i at concentrere sine Tanker paa den opgivne Gjenstand, saa- 20 ledes at man med Held kan skride til Udførelsen. Det er netop denne Stilling, hvori jeg nu i nogle Maaneder har befundet mig; og uheldigviis har jeg endnu ikke Udsigt til dens Ophør, idetmindste ikke saa nær, at jeg turde paatage mig at indhente det Forsømte inden Midten af næste Maaned. Da jeg nu fuldkomment indseer, at Comiteen under disse Omstændigheder ikke kan være 25 tjent med et ubestemt Løfte, eftersom en saa interessant Publication som den bebudede nye Udgave af Holbergs Comedier ikke bør lide Ophold formedelst en enkelt Mands private Forhindringer: saa er det min ærbødigste Begjæring, at Comiteen vil fritage mig for Opfyldelsen af mit givne Løfte. Saa stor Priis jeg end sætter paa den ærefulde Anmodning, og saa meget jeg end beklager, 30 at jeg hidtil ikke har formaaet at opfylde Forventningen, saa troer jeg dog, at en Indledning, forfattet af en Anden end mig, — og Comiteen vil maaskee ikke have Vanskelighed for i sin egen Midte at finde den rette Mand — vil have forhøiet Interesse for Publicum, eftersom jeg selv allerede saa ofte og ved saa mange Leiligheder har, om end kun i aphoristisk Form, yttret mig 35 om de holbergske Comedier og om Holberg som Comiker, at mine Anskuelser herom vel maae ansees for at være temmelig bekjendte. Jeg tør ikke afgjøre,

om Følelsen heraf og Frygten for at mislykkes i at afvinde Gjenstanden en ny Side, en ny Form, et nyt Sving, maaskee have bidraget til at vanskeliggjøre mig Opfyldelsen af mit Løfte, og ikke mindre af mit Ønske.

Med Høiagtelse

5

allerærbødigst

J. L. Heiberg.

511. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

19 Novbr. 1842.

Høistærede Ven!

Jeg beklager, at De igaar gik forgjæves, og at jeg idag ikke var hjemme,
10 da De talte med min Moder.

Hvad den omhandlede Sag angaaer, da kan De nok vide, at jeg vil gjøre Alt for at facilitere Udførelsen af en for min Kone saa smigrende Plan. Jeg har derfor i den Anledning talt med min Vert, som har lovet mig at gjøre Gaarden og Haven ryddelige, saavidt muligt, samt foretage, hvad der forresten
15 udføres til den ærede Sangforenings Modtagelse med al den Anstand, som Husets øieblikkelige uordenlige Forfatning tillader.

Men baade af denne og flere andre Grunde venter jeg at erholde betimelig Efterretning om, hvad Dag og Time der er bestemt.

Deres hengivne

20

J. L. Heiberg.

512. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

30 Novbr. 1842.

Hr. Conferensraad!

Jeg er ganske henrykt over det Halmske, af Borggaard oversatte Stykke: »Bjergenes Søn«. Det er upaatvivlelig det Bedste, som den europæiske drama-
25 tiske Litteratur har frembragt i mange Aar. Man kunde skrive en heel Bog om det, for at sætte alle dets Skjønheder og hele dets rige Indhold i det rette Lys. Det vilde være ønskeligt, at dette Stykke blev sat i Scenen jo før jo hellere, og fremfor noget andet, der staaer for Tour, og — jeg tillader mig at tilføie det — at Overskou kommer til at arrangere det. For et saadant Arbeide
30 maa Theatret gjøre uden Undtagelse Alt hvad det formaar til dets Bedste. — Hertil hører endvidere, at Rollebesætningen i mange Punkter bliver anderledes, end Oversætteren har foreslaaet den.

Titelen forekommer mig ikke betegnende nok, heller ikke svarende til Originalens, skjøndt jeg for Øieblikket ikke veed at anbefale nogen bedre.

35 Oversættelsen synes at være meget brugbar; kun et Par høist mærkelige Germanismer har jeg noteret med Blyant i Margen. Men det vilde være ønske-

ligt at have Originalen ved Haanden, for at see, om ikke nogle vilkaarlige Forandringer ere foretagne. Hvad som giver mig en Mistanke i denne Henseende, er især Pag. 36, hvor en særdeles smuk Idee er afbrudt og udstrøgen. Dersom Theatret ikke er i Besiddelse af Originalen — dog, den er nok ikke trykket, og jeg kan altsaa spare Eftersætningen. · Allerærbødigst 5

J. L. Heiberg.

513. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

Kbh. d. 2den Dec. 1842

I det medfølgende Manuscript, som jeg efter vor Aftale herved har den Fornøielse at sende Dem, ere Titelen og Rollebesætningen heftede løst foran, da Forandringer deri mulig kunne findes ønskelige. Af Musiknummerne ere 10 de 4 belmanske af Epistlerne, og Dem maaskee bekjendte; af de andre følge tre med i en slet Afskrift; thi jeg har gjort den selv. — Hvad Anonymiteten betræffer, da anseer jeg den for nødvendig indtil Stykket (— hvis det naaer saa vidt) er lykkelig opført et Par Gange. Efter den Tid er den mig ligegyldig.

Det er nu min indstændige Anmodning, at De uden Forbeholdenhed og 15 uden venskabelige Hensyn meddeler mig Deres Videtur. Ere der Enkeltheder i Dialogen at bemærke, saa geneer Dem ikke for at indstregede dem i Texten. Findes Stykket brugeligt for Theatret, da er det vel bedst, at jeg indsender en Afskrift deraf gjennem Conferentsraad Collin, til hvem jeg da vil tale desangaaende.

Deres hengivne 20

Henr. Hertz.

514. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

d. 4de Dec. 1842

Med al Oprigtighed kan jeg sige, at jeg er Dem taknemmelig for det Raad, De har givet mig. I Hovedsagen har jeg selv havt alle de Betæneligheder, De omtaler, kun at jeg, med Hensyn til Udtrykket »Portrait-Lighed« maa pro- 25 testere mod at have tænkt paa de tvende af Dem Nævnte, og derfor antaget Anonymitet for nødvendig. Jeg har brugt længere Tid til at hæsitere over Anvendeligheden af det Skrevne end til at skrive det, og besluttede mig derfor til at rive mig ud af denne Uvished ved at høre Deres Mening, skjøndt jeg vidste, at jeg hos Dem snarest kunde vente mine Betæneligheder bekræftede; 30 men derved vandt jeg i det mindste, at Sagen blev afgjort. Det er en Selvfølge, at jeg nu lægger Manuscriptet i min Skuffe, som jeg i vor Samtale allerede omtalte Muligheden af, eller paa Ilden; og jeg maa nu blot bede Dem tilgive den Uleilighed, det har forskaffet Dem.

Deres hengivne

Henr. Hertz. 35

515. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

16 Decbr. 1842.

Høistærede Hr. Conferensraad!

Efter at jeg omsider er kommen i Besiddelse af et Exemplar af Victor Hugo's »Angelo«, og har læst dette Stykke i Originalen, er jeg aldeles consterneret ved Tanken om, at vort Nationaltheater, hvis Ære ligger mig paa Hjerte, skal be-
5 smittes med et Product, der er saa afskyeligt, saa oprørende, saa væmmeligt, og dertil saa slet — Ordet taget i reent teknisk Betydning.

De vil maaskee sige, at Stykket er spillet paa Théâtre français. Men fordi man begaaer en Feil i Paris, skal vi derfor gjøre ligesaa i Kjøbenhavn, hvor
10 vi desuden ikke engang kunne fremføre til vor Undskyldning, at den originale Forfatter lever i vor Midte og maa opmuntres à tout prix? De vil maaskee endvidere sige, at Stykket har gjort Lykke i Paris, at det har været af stor Virkning. Ja, vistnok har Virkningen været stor eller stærk, men af hvilken
15 upoetisk og ukunstnerisk Beskaffenhed maa ikke denne store og stærke Virkning have været? Hos en Nation, som idelig drømmer om Revolutioner, og bestandig staaer ligesom paa Crateren af en Vulcan, kunne slige grove Ræds-
ler maaskee udøve deres pirrende Magt; men hvorledes passer Sligt til os godmodige Danske? Og er det endog politisk klogt at exaltere os og give os en
20 Forsmag paa Grusomhedernes Vellyst? — Desuden, med Hensyn paa Parisernes dramatiske Autoritet, maa det vel bemærkes, at netop de vægtigste Stemmer, de meest anseete Kunstdommere have yderst misbilligende udtalt sig om dette og flere af Victor Hugo's Stykker og deres Opførelse paa Théâtre
français. Flere af dem ere forresten givne paa Théâtre de la porte St. Martin, som svarer til vore Vesterbro-Theatre; og det har man ikke havt saa Meget imod.
25 Mit Brev skal ikke være noget Procurator-Indlæg, og jeg vil derfor, til Skade for min egen Paastand, bemærke, at det slet ikke er usandsynligt, at Stykket vil paa vor Scene blive modtaget med stormende Bifald og gjøre en stærk, skjøndt neppe langvarig Lykke. Men for mine Øine er denne Lykke netop en Ulykke. Havde jeg Haab om, at det vilde blive udpebet, da skulde jeg
30 kun fraaade dets Opførelse af Interesse for Theaterdirectionen, nu derimod maa jeg gjøre det af Interesse for Theatret selv og dets Nationalitet.

Modtagelsen blive forresten, som den vil. At alle virkelig dannede Mennesker og competente Dommere ville føle sig indignerede over dette Stykkes dybe
Immoralitet, som især bestaaer i dets totale Mangel paa Alt hvad man kan
35 kalde Idee, medens alle Kræfter og Evner ere satte i Bevægelse for at fremmane hule Skikkelser og saadanne væmmelige Caricaturbilleder, som en velorganiseret Phantasie vilde bortvise, — derom holder jeg mig for overtydet.

Jeg nærer det Haab, at De, Hr. Conferensraad, dersom De med Opmærksomhed vil læse Stykket, ikke vil give mig Uret. Skal jeg sende Dem det, enten

paa Fransk eller paa Dansk, eller i begge Sprog? — Jeg har endnu ikke læst Oversættelsen. Min Kone siger, at Dialogen duer ikke i den; men duer den da i Originalen? Den er jo i høi Grad unaturlig, svulstig og affecteret. Det er jo lutter Monologer; og »wer nennt zwey Monologe Gespräch?« Det er Taler, men ikke Samtaler. 5

Hr. Conferensraaden vil ikke tage mig ilde op, at jeg uforbeholdent har yttret min Anskuelse. Mit hele Forhold til Theatret gjør mig det endog til Pligt. Det forekommer mig, at min egen Ære er tildeels sammengroet med Theatrets, og naar Theatret har Grund til at skamme sig, saa føler jeg selv Skamfuldhed. 10

Men ihvad nu end Hr. Conferensraaden bestemmer, saa maa jeg in subsidium — som man siger — ret indstændig bede om, at min Kone maa blive forskaanet for at udføre nogen Rolle i Stykket. Hun har, som De veed, selv ønsket sig fritagen; men efter at jeg har læst Stykket, saa maa jeg for min Part endnu ivrigere forene mit Ønske med hendes. Jeg finder, i selve Theatrets Interesse, at hendes Talent er for godt og for respecteret, til at det bør nedværdiges eller misbruges til saadanne tragiske Farcer, til — for at bruge en fransk Critikers Lignelse, netop i Anledning af Victor Hugo's Fruentimmerroller — »at være det Fruentimmerlegeme, hvormed Theatergulvet feies, Lidenskabens Feiekost«. Herimod kan igjen indvendes: Mademoiselle Mars har jo været denne Feiekost. Men jeg kan blot igjen svare: Fordi man har misbrugt denne store Kunstnerindes Talent, skal man derfor misbruge en Andens? 15

Idet jeg indstiller Sagen til Hr. Conferensraadens velvillige Bedømmelse, har jeg den Ære at undertegne mig Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg. 25

Den slette Hastværksskrift bedes undskyldt.

516. *J. P. Mynster til J. L. Heiberg.*

den 4de Jan. 1843.

Ved at nødsages til at lade den kun lidet betydende Tale, hvoraf jeg herved tillader mig at oversende et Exemplar, gaae ud i Verden, kom jeg i Tanke om en anden Tale, som jeg for nogle Aar siden har holdt i en beslægtet Anledning 30 og af beslægtet Indhold, og som paa en Maade fuldstændiggjør hiin. Ved at giennemlæse den forekom det mig, at dens Indhold ikke var ganske upassende for »Intelligentsbladene«, og dersom De, høistærede Hr. Professor! skulde være enig heri, kunde man maaskee ved Leilighed forsøge paa, om den, trykt, vil tage sig noget mindre keedsommelig ud, end jeg tilstaaer at den nu forekommer 35 mig ved at see den i mit maadelige Haandskrivt. Saafremt den optages, underkaster den sig naturligviis alle orthographiske og andre Love, som gielde for det ærede Selskab, hvori den indlemmes.

Jeg benytter denne Anledning for at bringe min oprigtige og hiertelige Tak for det sidste Hefte af *Intelligentsbladene*. Det er upaatvivlelig det Vigtigste, eller rettere det eneste Vigtige, der hidtil er skrevet i denne vigtige Sag; det befatter sig ikke med personlige Kievlerier, men gaaer med ligesaa stærke som
 5 ziirlige og anstændige Vaaben løs paa Sagens egentlige Middelpunct, og det glæder mig, at denne Artikel ogsaa, saavidt jeg har fornummet, har fundet almindelig Anerkiendelse. ærbødigst og hengivenst
 Mynster.

517. *J. L. Heiberg til J. P. Mynster.*

Kjøbenhavn, 5 Januar 1843.

10 Deres Høiærværdigheds

ærede Skrivelse har i høieste Grad glædet og smigret mig. At vinde Bifald hos en Mand, hvis Autoritet har en saa stor og velfortjent Vægt, er vistnok den kjæreste Løn og den bedste Opmuntring for en Skribent.

For det tilsendte Exemplar af den interessante Tale ved Skolebygningens
 15 Indvielse i Roeskilde bringer jeg min hjertelige Tak. Men endnu større er min Erkjendtlighed for det medfølgende Manuscript og for den Ære, som Deres Høiærværdighed beviser min Journal ved at skjænke den et Bidrag fra Deres berømte Haand. Denne ældre Tale slutter sig paa en interessant Maade til den nyere; derved erholder den selv Nyhedens Interesse, og jeg anseer det saa-
 20 ledes for rigtigst, at den publiceres saa hurtigt som muligt, altsaa i det næste Nummer af »*Intelligentsbladene*«, hvilket udkommer den 15de i denne Maaned. — Hvad Orthographie o. s. v. angaaer, da have »*Intelligentsbladene*« aldrig havt isinde at udøve noget Tyrannie i denne Henseende; tvertimod indrømme de enhver Forfatter af et anseeligt Navn at følge sine egne Principer. Det vil
 25 derfor ogsaa her blive paalagt Sætteren at følge Manuscriptets Orthographie. Men desforuden skal jeg tillade mig at sende Deres Høiærværdighed en for de første og groveste Trykfeil purificeret Correctur til behageligt Gjennemsyn og Rettelse.

Med sand Høiagtelse og Taknæmmelighed

30

Deres Høiærværdigheds

allerærbødigste

J. L. Heiberg.

518. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

27 Februar 1843.

Høistærede Hr. Conferensraad!

35 Om Hebbels »*Judith*« forekommer det mig, at der i ingen Henseende kan være Spørgsmaal. Hvad man paa de tyske Theatre, hvor man har opført

dette Stykke, har tænkt sig ved det, skal jeg lade være usagt; men i sin oprindelige Form kan det, af Anstændigheds-Hensyn, naturligviis ikke opføres, og med den for Scenen foretagne Omarbeidelse af Catastrophen falder Pointen bort, og det Hele bliver til Intet. Iøvrigt røber Stykket baade i den ene og i den anden Form en saadan Mangel paa dramatisk eller dramatiserende Talent 5 eller endog blot Behændighed, at Dette allerede maa være tilstrækkelig Grund til at vrage det, selv om det ikke tillige laborerede af en mægtig Dosis tydsk Affectation og en afmægtig, skjøndt alt for synlig Bestræbelse efter at være uhyre genial.

Mod »Prindsen og hans Lærer« har jeg at indvende, at Stykket er saa 10 aldeles en Efterligning af visse, allerede tilstrækkelig bekendte og udtømte franske Intriguestykker (f. Ex. »Familien Mazarin«), og saa ganske uden al dansk Nationalitet i Behandlingen, at der ved denne »Original« ikke synes at være vundet Noget fremfor ved en Oversættelse af et lignende Stykke. Hertil kommer, at Forf., af lutter Iver for at gjøre Intriguen rigtig forviklet, har 15 gjort den uklar og vanskelig at følge. Stykket forekommer mig i høi Grad utilfredsstillende, ved dets Slutning er man tilmode som efter en langvarig Diner, hvorved man ikke er bleven mæt, og man spørger sig selv, hvorfor det Hele er blevet til.

Jeg tillader mig at benytte Leiligheden til at erindre Hr. Conferensraaden 20 om et Drama, betitlet »Guldbrandsdølerne«, af Stud. medic. Monsen i Christiania, hvilket Stykke jeg med Skrivelse af 6 October f. A. tilstillede Hr. Conferensraaden. Jeg har siden reent glemt, at det existerede, indtil jeg for et Par Dage siden modtog et Brev fra Forfatteren, som beklager sig over, at han endnu ikke har erholdt Svar, og paalægger mig at sørge for, at hans Skjæbne 25 i denne Henseende bliver afgjort. — Skulde Manuscriptet maaskee endnu ligge hos Molbech?

Etatsraad Bang har altfor tidlig rost min Restitution for Hr. Conferensraaden. Saalænge jeg endnu har spanske Fluor og Tandbylder, maa jeg desværre betragte mig som Patient. Igaar var jeg for første Gang lidt i Luften, 30 idag har jeg igjen maattet holde mig inde.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

519. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

10 Marts 1843.

Hermed følger det lille Klenodie, hvorom jeg igaar havde den Ære at tale 35 med Hr. Conferensraaden. De vil ved Gjennemlæsningen see, at det er local-comisk, meget lattervækkende ved en god Udførelse (som let kan blive det tildeel), og desuden yderst elegant og nydeligt behandlet.

Da jeg af den anonyme, mig selv ubekjendte Forfatter er anmodet om at overtage hans Partes i enhver Henseende, saasom Rollebesætning o. s. v., saa tillader jeg mig at udbede mig Efterretningen om Stykkets Skjæbne ved Censuren meddeelt, uden Indkaldelse af Forf. i Avisen.

5

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

520. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

20 Marts 1843.

Høistærede Hr. Conferensraad!

Naar jeg i en Dispute med Dem kan faae Ret, betragter jeg det som en Tri-
 10 umf, og undlader ikke at blæse Victoria. De erindrer, at jeg yttrede om Skue-
 spillet »Gino«, at det efter al Rimelighed var skrevet af en halvstuderet Røver,
 og jeg beraabte mig paa Orthographien, uagtet jeg visselig ogsaa havde andre
 Grunde for min Mening. Hr. Conferensraaden var derimod af modsat Mening,
 og meente, at man fra Orthographien blot kunde slutte til en Afskriver. I
 15 dette Øieblik har nu Forfatteren været hos mig og navngivet sig, og tilladt
 mig at meddele Directionen hans Navn. Det er et ungt Menneske, som jeg har
 kjendt i flere Aar, og som hedder Brosbøll; han har udgivet flere Romaner
 i Trykken, thi — hvad der jo paa en Maade er meget agtværdigt — han har,
 i sin totale Uformuenhed ernæret sig ved litterære Arbejder, for derved at fortjene
 20 Penge til at betale sin Underviisning til Examen artium. Men naturligviis er
 det under disse Omstændigheder gaaet langsomt og maadeligt med Examens-
 læsningen. Han er allerede nogle og tyve Aar gammel, og er endnu ikke bleven
 Student, thi da han sidste Gang indstillede sig til Artium, maatte han forlade
 Examen, han selv siger, fordi han fik Blodspytning, Andre sige, fordi han var
 25 immaturus. At han imidlertid tillige er meget immaturus i sin Dannelse, derom
 bære hans udgivne Skrifter Præget; og vistnok er Dette meget forklarligt og
 undskyldeligt, men det qualificerer ham ikke til at arbeide for et Theater.
 Paa mit Spørgsmaal har han sagt mig, at det er ham selv, som med egen
 Haand har skrevet Manuscriptet af Gino. Han har i Løbet af et Par Aar jevn-
 30 lig meddeelt mig andre dramatiske Forsøg, for hvilke jeg har befriet Theater-
 directionen. Et af dem har han omarbejdet, og under Titel »Falskmønteren«
 indsendt til Theatret for et Par Uger siden. Ligeledes har han indsendt et
 Stykke, »Hvem regjerer?« hvilket jeg ikke kjender. Idag eller imorgen ind-
 sender han et Stykke, hvis Titel jeg nu allerede har glemt, saa at Directionen
 35 nu paa eengang er velsignet med fire af hans Arbejder, og han skulde hilse
 og sige, at det skulde ikke blive derved.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

521. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

6 Juli 1843.

Som ringe Erstatning for den meddeelte Formel har jeg beseet Børskikketen med de 3 Ocularer, og giver Dem herved nøiagtig Underretning om samme.

Den er gjort af Corfitsen, og koster 20 rb. Constructionen er ganske den samme som min, men Objectivglasset har næsten 2 Tommer i Diameter, hvoraf følger, at Kikkerten er saa tyk, at man neppe kan spænde om den med Haanden. Den derved tilveiebragte noget større Campus synes ikke at opveie den af Formen følgende Ubeqvemmelighed. De 3 Forstørrelser svare næsten ganske til mine, dog ere de en lille Kjende ringere. Den 3die eller stærkeste synes mig at have en Feil, idet Billedet ikke er reent og klart i Focus, men kun i Randen af Glasset.

Imorgen tage vi til Bakkegaarden og haabe at see Dem derude ved et optisk og astronomisk Gilde. Min Respect til Fruen, hvis Deeltagelse i samme Gilde vilde være os Alle særdeles kjær.

Deres 15

J. L. Heiberg.

522. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Ny Bakkegaard ved Frederiksberg,
26 Juli 1843.

Kjære Hansen!

Jeg modtog Deres Brev, just som jeg var ifærd med at flytte herud, og maatte derfor opsætte at besvare det, og tilstødende Forretninger gjorde ny Opsættelse deri. Selv idag har jeg ikke Tid til at skrive et ordenligt Brev, og maa derfor indskrænke mig til det Nødvendigste, da jeg dog ikke længere vil opsætte at lade høre fra mig.

Bøger fra det Kgl. Bibliothek troer jeg vel at kunne skaffe Dem, naar Bibliotheket, som nu er lukket formedelst Ferien, aabner igjen (hvilket skeer omtrent den 22 August), og naar Chefen, Conferensraad Werlauff, som nu er i Sorø til Examen, er vendt tilbage. Men det bliver nødvendigt, at De opgiver en Commissionair her i Kbhavn, som kan modtage Bøgerne og besørge dem indpakkede paa forsvarlig Maade, med mindre De kan aftale med Hr. Aagaard paa Iselingen at faae dem med i hans Kasse, hvergang han erholder Bøger fra Bibliotheket, hvilket skal skee jævnlige. Dernæst maa De opgive, hvilke Bøger De ønsker, i hvilket Øiemed jeg raader Dem til at see at faae fat paa »Winers biblisches Realwörterbuch« i 2 Bind, og som vel maa findes i Vordingborg; i denne Bog vil De finde en Rubrik for alle Stednavne i Palæstina, og den vigtigste Litteratur angivet ved ethvert af dem. — Vil De skrive mig til, kan De, som sædvanligt, adressere Brevet til Kbhavn.

Deres Skrift har jeg læst med Fornøielse, og finder, at De i Sagen har fuldkommen Ret, forsaavidt som jeg tør bedømme den. Men jeg havde ikke tiltroet Dem saa megen Bitterhed i Polemiken. Dog, det er vel blot Tegn paa Deres Iver for Sagen, og jeg veed desuden af egen og Andres Erfaring, at man
 5 gjerne begynder i en stærkere Tone, end den, hvori man ender sin Skribentbane.

Jeg ønsker Dem Lykke til den nye Exspectance til at blive Fader. Men at opkalde Barnet efter mig, er en ufortjent Ære, og jeg maa derfor bede Dem betænke, om der ikke mellem Deres Nærmeste gives Dem, som kunde have
 10 Fordring paa en saadan Opmærksomhed. Jeg kunde isaafald vente til en anden Gang, thi det bliver vel ikke ved eet Exemplar.

I Anledning af Exemplarer, da staaer de manglende Bind af mine Skrifter hjemme paa min Hylde for at sendes Dem, og det er kun min sædvanlige Indolens, som er Skyld i, at det endnu ikke er skeet. Men da der nu er et
 15 nyt Bind under Pressen, saa vil det maaskee være rigtigst at oppebie dette.

Jeg beder Dem gjenkalde mig i Deres Kones Erindring, og bringer dem Begge min Kones og min Moders venligste Hilsner.

Kan De læse disse Kragetær? Jeg kan neppe.

Deres meget hengivne

J. L. Heiberg.

20

523. *F. C. Olsen til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d. 26 Juli 1843.

Velbaarne Hr. Professor!

De Breve, som De har været saa god at betroe mig til Afbenyttelse ved Poul Møllers Biographie, sender jeg Dem herved med megen Taknemlighed
 25 tilbage. Det sidste Brev har ingen Slutning, da jeg istedetfor Slutningen modtog et Uddrag, skrevet med Deres egen Haand. Jeg maa bede Dem undskylde, at jeg har beholdt Brevene saalænge, efterat Biographien var udkommen. Før den hele Brevsamling, som var i mit Værge, atter blev adspredt, vilde jeg nemlig afskrive Alt, hvad der ikke var optaget i Biographien, og dog mulig
 30 engang egne sig til at offentliggjøres; dertil har jeg først i nærværende Ferier faaet Leilighed.

I det sidste Brev, fra Christiania, er et Par meget skarpe Steder udeladte, nemlig et om Nordmændene og et om Hauch. Jeg haaber, De vil billige begge Udeladelser. Det vilde overhovedet være mig kjært, om De fandt Deres Breve
 35 placerede i saadanne Omgivelser, som nogenledes svarede til Deres Ønske.

Med megen Agtelse

Deres forbundne og ærbødigste

F. C. Olsen.

524. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Ny Bakkegaard, 23 August 1843.

Hr. Conferensraaden

har jeg for det Første den Ære at remittere de to Manuscripter: »Et Uheld« og »Talismanen«.

Om det første, der kun er et Opkog af det trivielleste Hverdagsliv og røber en aldeles udannet Forfatter, kan der vel neppe være Spørgsmaal. 5

Det andet har derimod, tiltrods for endeel Smagløsheder, meget gemytligt Lune, og kan, efter min Mening, fortjene, at man gjør et Forsøg paa, hvorledes den Art af Skuespil vil smage vort Publicum. Det Eneste, som kunde være til Hinder, er, at Stykket allerede er bekjendt fra de tyske Forestillinger; dog lader det til, at Oversætteren har behandlet det temmelig frit og selvstændigt. Sangene forekomme mig i det Hele temmelig flauue og efter et meget gammeldags Tilsnit. Nr 16, som udentvivel er den flaueste, og som desuden indeholder nogle upassende Personalialia, maatte vel helst udelades. Gaasevog[t]erskens Rolle vilde nok ogsaa bedre kunne udføres af en Anden end den af Oversætteren foreslagne. 10

Rollebesætningen i »Aprilsnarrene« tillader jeg mig at foreslaae, som vedlagte Liste udviser. Det skal glæde mig meget, om der opstaaer en ny Thrine; men jeg haaber da, at det bliver et Barn, ikke en voxen Person, thi derved gaaer hele Interessen tabt. 20

Fra de Oplæsninger, som have fundet Sted i denne Maaned, har jeg tilladt mig at udeblive, eftersom de ikke have været Andet end en Confereren af Rollerne, hvilken ligesaavel kan besørjes af Souffleuren, hvem denne Forpligtelse tidligere paalaae, eller af Afskriveren, der er den Nærmeste til at rette de Feil, han selv har begaaet. Ogsaa for Fremtiden ønsker jeg at være fritagen for Oplæsninger, der ere reducerede til et saa underordnet Arbeide, og ligeledes for alle andre, og stoler paa, at Hr. Conferensraaden ikke har Noget derimod. 25

Med mange Hilsener fra min Kone og min Moder, og i Haabet om snart at see Dem hos os, forbliver jeg

Deres allerærbødigste 30

J. L. Heiberg.

525. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Ny Bakkegaard, 29 August 1843.

Høistærede Hr. Conferensraad!

Min Kone er bleven meget forbauset over at erholde en Tilsigelse til at prøve og spille allerede Søndagen den 3die Septbr., da hun, efter en Samtale med Dem troede at være fritagen for al Tjeneste indtil Midten af Maaned, ligesom i de foregaaende Aar. Vi have saa ganske stolet herpaa, at vi have be-

rammet vor Indflytning til Løverdag den 2den, og allerede til samme Dag bestilt Vogn og Heste, for at tiltræde vor projecterede Sjællandstour. Vi haabe saaledes, at min Kones Deeltagelse i Søndagsforestillingen kun er Følge af en Misforstaaelse eller af overdreven Regisseur-Iver, og at vi maae erholde en velkommen Underretning om, at Bestemmelsen er forandret.

Til Flemmings Rolle i Elverhøi anseer jeg Hr. Wiehe som den passeligste.

At Jomfru Marcher spiller Frøken Trumfmeier i Aprilsnarrene, vil neppe være heldigt for hende eller for Stykket. Dersom hun imidlertid tiltroer sig at kunne gjøre det, vilde det være Synd at staae hendes formeentlige Lykke iveien. Fra min Side er der følgelig Intet til Hinder. Men det er vel uvist, om Stykket kan komme frem, thi Trine in spe, som var her igaar, synes at have opgivet sin Plan med denne Rolle, og jeg har maaskee selv bidraget dertil; thi da hun udtrykkelig opfordrede mig til at sige min Mening, kunde jeg ikke undgaae at bemærke, at hun, selv for sin egen Skyld, vist gjorde bedre i at vælge en anden Rolle til sin første Fremtræden, men iøvrigt bad jeg hende om ikke at lade sig bestemme ved denne Dom allene, men ogsaa høre Andres Mening. Det er forresten en ret net lille Pige.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

20 526. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn 21 September 1843.

Hr. Conferenceraaden

har jeg den Ære at remittere 2 Manuscripter:

1) Drømmen et Liv af Grillparzer forekommer mig at være den absurdeste (og tillige kjedsommeligste) Nonsens, som jeg endnu har truffet paa. I Udførelsen er den uklare Idee desuden behandlet uden alt Talent, saavel i lyrisk som i dramatisk Henseende.

2) Faderen og hans Søn er et gammeldags Intriguestykke af den Art, hvori Tjenestefolkene spille Intriguen; men det mangler ganske den gamle Comedies Vis comica, og har til Erstatning for samme faaet en betydelig Dosis af Platitude og Flauhed. Det bærer Præg af at være skrevet for et Privat-theater, til Morskab for nogle Spidsborgere.

Om intet af disse Stykkers Antagelse kan der, efter min Mening, være Spørgsmaal.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

527. *Ferdinand Printzlau til J. L. Heiberg.*

[Antagelig 26/9 1843]

Gode Hr. Professor Heiberg!

Tilgiv mig hvorfor jeg atter tilskriver Dem, — men Aarsagen er denne: det blev besluttet, som jeg forhen har tilskrevet Dem, at jeg skulde forsendtes til Nyborg Fæstning, ifølge Collegiets Ordre, og hvorover jeg var meget fornøiet, min Afreise var bestemt til imorgen, mit Tøi var allerede sendt Ombord. Idag kom der Ordre fra det herværende Commandantskab at jeg ikke skulle bortsendes formedelst at Commandantskabet i Nyborg haver erklæret, at de ikke kunde modtage mig af Mangel paa Plads. Nu er jeg i den skrækkeligste Uvished, hvad man vil gjøre med mig. Jeg beder Dem derfor gode Hr. Professor, for det Venskab De altid har baaret for mig, og hvad De haver lovet min Datter, at De vil formaae Geheime-Etatsraad Adler, at tale med Kongen for mig om at benaade mig paa een eller anden Maade. Vil De nu tage Dem noget af mig i denne for mig saa vigtige Sag, saa maa det endelig skee snarest muligt; thi jeg befrygter ellers at man sender mig til den gruelige Fæstning: Rensborg. Kan jeg ikke komme i Castellet, saa ønskede jeg at blive her, naar jeg kunde faae det som Jessen og Schwartzten har havt det, eller ogsaa paa Christiansøe som Fæstnings-Arrestant. Vil man endelig ikke benaade mig der-til, saa er det sidste Sted kun tilbage: Møens Tugthuus.

Lad mig see at De gjør for mig hvad De kan.

20

Deres ulykkelige

F. Printzlau.

i Hast

Eft. Inderlig Tak for den mig tilsendte Hjelp.

528. *J. L. Heiberg til J. G. Adler.*

Kjøbenhavn, 28 September 1843. 25

Hr. Geheime-Etatsraad!

Næst efter at ønske Dem velkommen tilbage fra Deres Reise, og bringe Dem min oprigtige Gratulation til Deres sidste Forfremmelse — begge Dele udbeder jeg mig forresten at maatte gjøre mundtligt, naar jeg har den Ære at see Dem i Kjøbenhavn — tillader jeg mig at sende Dem vedlagte, i Dantes Helvede skrevne Brev, som jeg igaar modtog fra en arm Synder, med hvem jeg, inden hans værste Syndefald, har staaet i saa mangehaande Forbindelser, at jeg i hans nuværende ulykkelige Tilstand ikke kan eller vil slaae Haanden af ham. Jeg veed ikke, hvorvidt De, Hr. Geheime-Etatsraad, finder Dem stemt til at gjøre det Skridt, som han i sit Brev, og i mange foregaaende, bønfaller om. Dog har jeg, byggende først og fornemmelig paa Deres gode Hjerte, tænkt, at De, formedelst det Forhold, hvori De staaer til Hans Majestæt Kongen,

og som Theaterdirecteur, var i Besiddelse af en dobbelt Adkomst til at være netop denne Ulykkelige's Talsmand. Hans hele Begjæring gaaer, som De seer, ud paa at blive forflyttet fra den ene Kreds af Helvede til en anden, eller at komme fra den Dantiske Sang, hvori han nu paraderer, over i en anden.

⁵ Han har, efter at være bragt fra Kronborg herind, ansøgt Hans Majestæt om at maatte komme paa Castellet; men Ansøgningen blev ikke bevilget, hvorimod det bestemtes, at han skulde forflyttes til Nyborg. Og heri fandt han sig endnu nogenlunde med Taalmodighed, men derpaa indtraf de Omstændigheder, som Brevet indeholder, og han skjælver nu for deres Følger.

¹⁰ Saaledes staaer Sagen, og jeg tillader mig, paa denne yderste Spids af dens Afgjørelse, at opfylde Supplicantens Begjæring, ved at anraabe Hr. Geheime-Etatsraadens menneskekjærlige og indflydelsesrige Bistand i Nøden.

Med Høiagtelse

allerærbødigst

¹⁵

J. L. Heiberg.

529. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

13 October 1843.

Hr. Conferensraaden

har jeg den Ære herved at remittere

- 1) Oehlenschlägers Erik Glipping, og
- ²⁰ 2) det originale Lystspil: Camailan og Trøien. De øvrige, som jeg endnu har liggende, skulle følge om et Par Dage. De ovennævnte to sender jeg foreløbigen som de udentviveligt vigtigste.

Det oehlenschlägerske Stykke skal vel, ifølge Vedtægt, ikke være Gjenstand for en Bedømmelse. Iøvrigt vilde der, selv om det ikke var af Oehlenschläger, ²⁵ neppe kunne gjøres grundet Indvending mod dets Antagelse, ihvor mange Svagheder det end laborerer af.

I Lystspillet »Camailan og Trøien« har jeg med glædelig Forundring gjenkjendt det for halvandet Aar siden indsendte Stykke »Hovmesteren«, hvorom der saa ofte har været Tale, og hvis Skjæbne det lod til, at Ingen kjendte.

³⁰ Her kommer det nu igjen, saavidt jeg erindrer, i næsten uforandret Skikkelse, kun med en ny Titel, som dog, efter min Formening, ikke er nær saa god eller betegnende for Handlingen, som den gamle. Vistnok har dette Stykke sine Mangler, men det har ogsaa sine Dyder, og dersom det — mod Formodning — skulde blive (maaskee anden Gang) forkastet, saa begaaes der anden Gang ³⁵ en skrigende Uretfærdighed, thi det staaer visselig meget høit over meget Andet, som antages og opføres. Men den gamle Titel maa træde i Stedet for den nye; nogle vel stærke Udtryk maae formildes, og nogle Repliker hist og her forandres eller bortskjæres. Desuden bør den foreslagne Rollebesætning under-

gaae et Par væsenlige Forandringer. Navnlig bør Stage spille den Rolle, som er bestemt for Kragh, medens man vel finder et andet Subject til den, som Forf. har tildeelt Stage, maaskee Mantzius.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg. 5

530. *J. P. Mynster til J. L. Heiberg.*

d. 16 Dec. 1843.

Jeg behøver ikke at spørge, om der i Intelligentsbladene er Plads for et Bidrag, thi desværre ere der kun altfor mange ubeskrevne Blade; men dersom De, Høistærede! skulde finde, at Medfølgende kunde egne sig til at udfylde Noget af den ledige Plads, vil det glæde mig. 10

Jeg vidste ikke ret, hvad Overskrift jeg skulde sætte, og har derfor i min Forlegenhed valgt en ganske almindelig. Mit Navn har jeg ikke sat under, men mit, i Øvrigt almindelig bekjendte, Mærke, thi det skulde ikke være Bispen mod Candidaten, men Lige mod Lige.

Side 6 har jeg brugt Ordet Rococo. Jeg kan bruge dette Ord saa godt som 15 nogen Kammerjunker, men jeg maa tilstaae, at jeg aldeles ikke kiender dets Herkomst eller dets egentlige Betydning. Skulde De vide bedre Beskeed, og skulde jeg have brugt Ordet paa en urigtig Maade, da ville De vel have den Godhed at rette det. Jeg har forgieves søgt dette Ord i Lexica af alle Sprog og af alle Slags. 20

Jeg tør vel tilføie en venlig Hilsen til Deres Frue og Deres Moder.

Stedse Deres ærbødigst hengivne

Mynster.

531. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

25 Decbr. 1843.

Mellem de 4 Manuscripter, som jeg herved har den Ære at remittere Hr. 25 Conferensraaden, kunne de 3 vistnok ikke komme i mindste Betragtning, nemlig:

Malles Friere,

Tivoli,

Adelma.

Derimod er det fjerde, nemlig det romantiske Een-Acts-Drama, 30

Kongen drømmer,

et Arbeide, som ved sin Originalitet og sin Dristighed i Opfindelsen i høi Grad anbefaler sig til at berige vort Repertoire med en virkelig ny og eiendommelig Production.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg. 35

532. J. L. Heiberg til Henrik Hertz.

6 Januar 1844.

Høistærede Ven!

De maa ikke troe, at det er af Ligeegyldighed eller af Dovenskab, at jeg har beholdt Deres »Amanda« et Par Dage efter at have læst den. Det er tværtimod fordi jeg ønskede at reflectere over den, inden jeg skrev Dem til, for at jeg saaledes bedre kunde motivere de Bemærkninger, jeg har at gjøre.

For det Første maa jeg da bevidne Dem, at jeg finder Stykket saare underholdende, livligt, gratiøst, comisk, humoristisk, og hvad man ellers kan tilføie af gode Epitheta, og at det, som Følge deraf, upaatvivlelig bør indsendes til Theaterdirectionen, bør antages af samme, bør opføres, bør applauderes af Publicum, bør bringe Forfatteren baade Ære og Penge, o.s.v., Alt saa snart som muligt.

For imidlertid at forvise sig endnu mere om disse gode Resultater, især Publicums Bifald, troer jeg, at det ikke vilde være uhensigtsmæssigt, om De vilde tage Hensyn paa følgende Bemærkninger, hvilke jeg dog i et Brev neppe vil kunne motivere saa godt og saa udførligt, som jeg ønskede det, hvorfor jeg da i sidste Instans maa stole paa en god Læser og paa Ordsproget: Sapienti sat.

Nr 1. Stykket bør (jeg taler categorisk, for Korthedens Skyld, og sparer mig Talemaaderne: »efter min Mening«, »som mig synes« etc.) ikke føre Titel efter Hovedpersonen, fordi Publicum isaafald vil vente sig en stærkere, en massivere Fremtræden af denne Person, som idelig viser sig med stor Tilbageholdenhed, og ligesom halv tilhyllet af et poetisk Slør. Stykkets Titel maa hellere være »Prinds Julian«; men bedst var det, om De ikke benævnedes det efter nogen af Personerne, men efter dets Idee eller Total-Indtryk, eller efter den Stemning, som det har til Hensigt at frembringe.

Nr 2. Til Matthieu's Rolle er Knudsen ligesom skabt og skaaren; Foersom vil ikke kunne give den uskyldige Naivetet, som Mennesket skal have, tiltrods for sin Drikfældighed og sit Veterinair-Standpunkt. Til Baptiste vil man kunne bruge Møller. Oscar kan umuligt spilles af den næsten umælende Kragh; Pätges eller Gundersen vil være ulige bedre. Om Mad. Rung og den projecterede Dandserinde kommer jeg til at tale længere hen. Seraphine bør spilles af Jfr. Rosenkilde.

Nr 3. Amandas første Indtrædelse ved en Sang er neppe heldig; Orchestret maa jo dog accompagnere, og derved faar Stykket paa det Sted et med det Hele lidet passende Operapræg. Kan hun ikke recitere denne Sang, som i en lyrisk Replik? Derved vil man ogsaa bedre høre og fatte dens Skjønhed.

Nr 4. Hvad er Meningen med Grevens Hoste, som blot finder Sted i den første af hans Scener, og siden ikke mere omtales? Er den gaaet over, eller skal Skuespilleren paa egen Haand fortsætte den? I sidste Tilfælde burde vel en og anden Replik antyde dens Tilstedeværelse.

Nr 5. Vil det ikke have noget Stødende, at en Prinds ledsages af Hof-

Damer? I det Hele kan der vel ikke findes Hofdamer undtagen hos en Dro[n]-ning eller en Prindsesse. Prindsens Moder kan vel have sine Damer, men disse kunne ikke vel ledsage Prindsen paa hans Toure. Det er faldet mig ind, at denne Vanskelighed kunde hæves, dersom Prindsen havde en Søster, som ledsagede ham til Leiren, og i hvis Følge disse Damer befandt sig. Og ved videre 5 at forfølge denne Idee, er det endydermere faldet mig ind, om det ikke vilde være til Stykkets Gevinst, om Heloise, istedenfor at være Hofdame, var denne Søster, naturligviis mutatis mutandis; dog kunde hendes meest pjattede Replikker forblive uforandrede, og vilde netop gjøre en forstærket Virkning i en Prindsesses Mund. I det hele vilde de heraf følgende Forandringer i hendes 10 Rolle ikke være betydelige. Kun hvor Amanda opfordrer Damerne til at bidrage til Prindsens Frelse, maatte Heloise da gerere sig noget anderledes; imidlertid kunde Resultatet dog blive det samme, eftersom hendes Tilbøielighed til at redde Broderen, og dermed sin egen Existens, kunde beseires af hendes Frygt for at faae vaade Fødder, tilsmudske sig i Taarnet, gaae en ube- 15 kjendt Vei, uden Følge af Lakaier, kort sagt, af lutter vigtige Prindsesse-Argumenter. Dog, dette er kun et Project; men da man ikke bliver hængt for Projecter, saa har jeg ikke villet holde det tilbage.

Nr 6. Clotildes og Adèles Sang og Dands bærer aldeles Præget af at være en ørkesløs Indlæggelse, og vil sikkert aldeles forfeile den tilsigtede Virkning. 20 Naar dette Intermezzo falder bort, saa falde ogsaa Mad. Rung og Dandserinden bort, og kunne maaskee vige Plads for Mad. Hansen og Jfr. Andersen.

Nr 7. Det forekommer mig, at den 3die Act ikke ganske svarer til de Forventninger, som de to første opvække. Jeg veed ikke selv ret, hvori det ligger, men Slutningen af Stykket er af svagere Virkning end Begyndelsen og Midten, 25 uagtet der i samme findes enkelte prægante Steder, f. Ex. Amandas Opfordring til Damerne og hendes Flugt med Matthieu gennem Vinduet. Men Begivenhederne succedere hinanden saa hurtigt, at man knap troer paa deres Mulighed, især da man ikke er Øienvidne til dem. Tillige synes mig den ubesindige Maade, hvorpaa Greven indvier Seraphine og alle Andre i sine Planer, 30 at have noget Unaturligt. Det kan være, at jeg tager fejl heri, og under alle Omstændigheder veed jeg ikke, hvorledes det skulde forandres. Ikke desmindre har jeg villet gjøre opmærksom derpaa, da, som De veed, et Stykkes Udfald beroer saa overordenlig meget paa dets Slutning.

Og hermed er jeg færdig. De maa nu gjøre med ovenstaaende Bemærkninger, 35 hvad De vil. I ethvert Tilfælde vil Stykket være en kjærkommen Acquisition for vort Theater, og jeg beder Dem derfor om at indsende det saa snart muligt.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

533. J. L. Heiberg til Det kgl. Teaters Direktion.

Kjøbenhavn, 1 Februar 1844.

Til Directionen for de Kongelige Skuespil.

Ved Skrivelse fra Hr. Conferensraad Collin af 26 Januar er jeg bleven underrettet om, at den høie Direction forlanger min Censur og mine Bemærkninger
5 over Hr. Overskous Opera »Stormen paa Kjøbenhavn«, saavel i det Hele som i det Enkelte. Denne Begjæring har jeg herved den Ære at opfylde, saa godt jeg formaaer.

Hvad der strax maa synes paafaldende ved dette Stykke, er, at det i den Grad er modeleret efter Scribes store Fem-Acts-Operaer med Musik af Auber
10 eller Meyerbeer, saasom »Gustave«, »Robert«, »Huguenotterne«, at man næsten skulde troe, at det var en af Scribes Originaler, oversat paa Dansk. Stykket deler derfor Dyder og Lyder med det Mønster, hvorefter det er formet, og jeg kan ikke nægte, at i hele denne Maneer, altsaa ogsaa i Hr. Overskous Efterligning af samme, forekomme Lyderne mig at overveie Dyderne. Det er
15 altid den samme Mangel paa fornuftig Sammenhæng, uden at tale om historisk Troskab, det samme letsindige Valg af Sujetter, som ene kunne behandles i det reciterende Drama, men ikke vederfares Ret i Operaen. Det Gode kan blot søges i den Leilighed, som herved gives Componisterne til at forsøge deres Kunst i det allervideste Omfang, og dernæst i den Concentration mod visse
20 dramatiske Hovedpunkter, som udfordres, for at saa indholdsrige Sujetter kunne rummes indenfor en Operas snevre Grændser. Men selv dette Gode forfeiles lettelig, og hvad man vilde kalde Dyderne, gestalter sig ofte som Lyder. Saaledes seer man, at den store Leilighed, som gives Componisterne, ofte har til Følge, at disse gaae udenfor Grændserne af deres Kunst, og paa en materiel
25 Maade overvælde Tilhørerne. Og den i sig selv gode Concentration af det Hele paa visse dramatiske Hovedpunkter lader lettelig disse fremtræde med et saa udvortes og masseagtigt Apparat, at den dramatiske Digtning synes at træde ind paa Ballettens Enemærker, og gjør sig værdig til Navn af Spektakelstykke.

At Hr. Overskous Text meer eller mindre deler alle disse Egenskaber med
30 de nyere franske Operatexter, som han har taget til Mønster, er naturligt. At imidlertid den slette Side af disse Egenskaber skulde være mere fremtrædende hos den danske Forfatter end hos de franske, eller den gode Side mere holdt tilbage, det troer jeg ikke, at man kan paastaae med Grund. Ved Censurbedømmelsen af de franske Operaer, forsaavidt som en saadan finder Sted,
35 pleier man ikke at tage synderligt Hensyn til Texterne, men at indlemme dem i vort Repertoire, naar Musiken nyder almindelig Anerkjendelse. I Analogie hermed vilde altsaa Texten i Hr. Overskous Opera ikke kunne støde den fra at antages til Opførelse, saafremt Musiken ansees for heldig, eller saafremt Directionen har Tillid til Componistens Evne.

Det er ved en Betragtning af Sagen in abstracto, at dette Resultat er fremkommet, nemlig idet jeg blot i technisk Henseende har sammenlignet Stykket med endeel af de fremmede Operaer, som gives paa vor Scene. Men betragter man Sagen mere in concreto, da frembyde sig adskillige Betæneligheder, som gjøre det vanskeligere at fælde en endelig Dom i den nævnte Henseende. 5

Ved Hr. Overskous Stykke kan man nemlig ikke undgaae at maatte tage et særdeles Hensyn til det valgte Sujet, hvilket ellers ved Operaer af denne Beskaffenhed pleier at være temmelig ligegyldigt. Havde Stykket behandlet et fra Oldtiden eller Middelalderen hentet Sujet, eller idetmindste en ikke almindelig bekjendt Begivenhed fra et fremmed Lands Historie, da kunde man lade det abstracte, technische Hensyn gjælde. Nu derimod har Forf. valgt den maaskee populæreste og meest bekjendte Begivenhed i vort eget Lands nyere Historie, og har behandlet samme i høi Grad uhistorisk og med overordenlige Brud paa den simple og sandsynlige Sammenhæng. Og heri kan han ei engang paaberaabe sig sine iøvrigt lidet rosværdige Forbilleder; thi ved de af samme Feil laborerende franske (og ligeledes italienske) Operatexter finder man, at Sujetterne ere hentede fra fremmede Lande eller fremmede Tidsaldre. Idetmindste hidtil er det ikke faldet nogen fransk Digter ind at skrive en Opera f. Ex. om Ludvig den 14de, eller om Revolutionens Helte, eller om Napoleon. Derimod har man hyppig indført disse i Comedier og Dramer, der vistnok mangan Gang ere saare uhistoriske og usammenhængende; men en bedre Løsning af Opgaven var idetmindste ikke umulig i disse Digtarter, hvorimod Umuligheden af dens Løsning i en Opera maa være umiddelbart indlysende. Det er heller ikke vanskeligt at finde Grunden dertil. Operaen har, ifølge sin Natur, et vist idealistisk Præg; det materielle Stof bliver ligesom sublimeret; det er en Væxt, hvoraf man ikke nyder Andet end Blomsten. Heraf følger, at Illusionen, som altid er forbunden med en vis Realisme, bliver nedsat til et underordnet Moment, om den ikke ganske falder bort. Men ved nærliggende Begivenheder af vort eget Lands Historie, og dobbelt ved saadanne, der ligesom concentrere den hele National-Aand og endnu staae for os som Kilder til dens Fornyelse, kan den factiske, den realistiske Side umuligen underordnes, thi den er det uforanderlige Legeme for hien Aand. Her kommer det i den dramatiske Behandling netop an paa Illusionen; uden denne troe vi ikke paa det Fremstilte; ja dette maa endog forekomme os som en nedværdigende Parodie paa vor inderste nationale Bevidsthed, og følgelig paa os selv. 35

Jeg troer nemlig, at naar vi betragte vor danske Historie, saa ere Krigene mellem Frederik den Tredie og Carl Gustav, men fremfor Alt den Deel af dem, som betegnes ved Kjøbenhavns Beleiring, det ældste Punkt, som kan siges at være modernt, i hvilket vi nemlig første Gang see vor nuværende National-Character tydelig afpræget, i hvilket vi aldeles gjenkjende os selv med 40

alle vore Dyder og Svagheder, og som derfor er os fuldkommen forstaaeligt, saa at vi have Følelsen af, selv at have oplevet den Tid og at have taget Deel i dens Begivenheder. Allerede i Christian den 4des Tidsalder finde vi noget Middelalderligt, Noget, som tildeels er os fremmed, og som vi derfor snarere
 5 kunne betragte som et udvortes Object, som et Maleri, en Gjenstand for vor upathologiske Betragtning, hvorimod vi føle os subjectivt afficerede ved hine Begivenheder fra Frederik den 3dies Tid, føle os selv grebne og dragne indenfor Maleriets Ramme. At betragte en saa præsent Historie som Mythologie, er derfor noget for tidligt, og dog er det Det, man gjør ved at forvandle den
 10 til Opera. Hvo vil i de Marionetter, som Hr. Overskou fremfører for os, noget Øieblik kunne troe at see den svenske Konge eller de kjøbenhavnske Borgere? Netop ved dette Sujet er Illusionen en Hovedfordring; paa den anden Side kan denne ikke gjøre sig gjældende i Operaen; men altsaa skal man ikke behandle dette Sujet i Operaform. Dersom det i det Hele skulde bringes paa
 15 Scenen, maatte det vel skee i enkelte af dets Episoder, i hvilke man da lod Totaliteten og de store historiske Baggrunde skinne perspectivisk igjennem, istedenfor umiddelbart at vise de største Catastropher; og endda vilde det kun være en Opgave for det reciterende Skuespil, som endog maatte anvende al Talens Energie og hemmelige Kræfter, for at det dramatiske Billede kunde
 20 komme til at svare til vor levende Forestilling om Virkeligheden.

Men er det hele Sujet uskikket, for ikke at sige upassende, til en Opera, saa har endvidere Forfatteren, langt fra at rydde nogle af de værste Anstødsstene bort, sammenhobet andre og nye, som dog tildeels kunde været undgaaede. Det Forhold, hvori en Student, Seidelin, er sat til Carl Gustav, er
 25 saa haartrukket, at det selv røber sin Umulighed. Endnu værre er det, at denne Person, der fremtræder med en Hovedpersons Prætention og som et Slags Repræsentant for Danskheden, er skildret som en Forræder, vel ikke mod sit Fædreland, men mod den svenske Konge, hvis Uniform han bærer, og som medrette maa have Tillid til ham. Denne Forfatterens Opfindelse fortjener
 30 saa meget mere at dadles, som det er bekjendt, at al Falskhed, Svig og Forræderi var dengang paa de Svenskes Side, medens de Danske viste rørende Træk af Ærlighed, Godtroenhed og endog ridderlig Høimodighed. Thi Jacob Dannefers, Hans Rostgaards og Andres List imod Svenskerne var tilladelige Krigspuds; de betragtede sig medrette som danske Undersaatter og havde
 35 ikke svoret til den svenske Konges Fane. At den strenge Carl Gustav skulde tilgive en saadan Forræder som Seidelin, der ene har Skyld i Stormens uheldige Udfald for de Svenske, røber vel meget Theatret, ligesom ogsaa den Usandsynlighed, at den svenske Oberst Fersen skulde føre sin Datter med sig i Leiren.

Hvad jeg desuden maa ansee som i sig selv anstødeligt, idetmindste for en
 40 finere Følelse, det er Fremstillingen af det Indre af Frue-Kirke, af Alteret i

samme, af den ved Alteret aflagte Ed, og af den paa samme Sted afsungne kirkelige Psalme. Det er visselig langt fra mig at betragte Theatret som profant i Ordets slette Betydning, men det er Stedet for Maskernes Kunst; derfor kan det Allerhelligste i vor kirkelige Cultus ikke bringes paa Scenen, thi det kan ikke vise sig under Maske eller som Mummiespil. Denne Bemærkning er ⁵ ligesaameget æsthetisk som religiøs eller sædelig: Kunsten maa for sin egen Skyld ikke forgribe sig paa Gjenstande, som ere incommensurable med den. Vistnok er det ikke let her at bestemme den rette Grændse i Almindelighed. Naar man i Operaen »Huguenotterne« hører Psalmen »Vor Gud han er saa fast en Borg«, da antager jeg allerede Grændsen for overskreden, fordi denne Psalme ¹⁰ er saa nøie knyttet til den protestantiske Cultus, at den i et lutheransk Land ikke bør tjene til Stof for Maskespillet, hvorimod en catholsk Messe ikke for os har noget Anstødeligt paa Scenen. Det kommer her an paa, hvad der hører til det Forbigangne eller til det Nærværende; det Første er af Tiden selv eller af Historien blevet nedsat til et Stof, og Kunsten maa derfor kunne bemæg- ¹⁵ tige sig det som et saadant; det Andet er derimod en Part af os selv, og kan ikke stilles os for Øie maskeret.

Den høie Direction har ved denne Leilighed forlangt en i det Enkelte gaaende Bedømmelse. Jeg har da været nødt til at indlade mig i en Detail, som jeg ellers pleier at undgaae. Men derfor maa ogsaa nærværende Bedømmelse be- ²⁰ tragtes som foretagen med en anden Maalestok end den sædvanlige. Hvad jeg især har bragt i Anslag mod Stykket, lader sig maaskee indbefatte under den almindelige Categorie: Delicatesse-Hensyn, baade æsthetiske, nationale og andre. Det skulde glæde mig meget, om saadanne Hensyn kom til at udøve en afgjørende Indflydelse ved Censuren i det Hele. Men da Dette er langt fra ²⁵ at være Tilfældet, saa bør jeg tillige gjøre opmærksom paa det Spørgsmaal: om det vil være retfærdigt at urgere disse Hensyn i al deres Strenghed mod en dansk Forfatter, som dog har et Navn i vor dramatiske Litteratur og Fortjenester af vor Scene, medens man ved andre Leiligheder, og fornemmelig ved udenlandske Producter, seer igjennem Fingre med de samme Fordringer? ³⁰ — Paa den anden Side har jeg ikke kunnet fordølge, at der netop i denne Opera komme enkelte aggraverende Omstændigheder til. Hvad imidlertid Scenen i Kirken angaaer, da mener jeg, at da den ifølge Planen ikke kan undværes, kunde den til Nød tolereres, naar Alteret og Psalmen faldt bort.

Jeg har i de her meddelte Bemærkninger fremstilt den omhandlede Sag ³⁵ fra to modsatte Sider, der synes at lede til to modsatte Resultater. Hvad jeg har fremsat, er derfor kun Præmisses til en Dom, som jeg mistvivler om selv at kunne uddrage. Men den høie Direction vil maaskee kunne benytte dem i Forbindelse med andre sig tilbydende Synspunkter, der ligge udenfor min Competence.

Allerærbødigst

40

J. L. Heiberg.

534. J. L. Heiberg til H. A. Hansen.

Kjøbenhavn 13 Februar 1844.

Kjære Hansen!

Jeg har længe været i betydelig Gjæld til Dem: først Brevgjæld, dernæst Boggjæld, fremdeles i Gjæld med Hensyn paa det kongelige Bibliothek; og nu endelig er jeg kommen i ny Gjæld ved det Dyr, som De har sendt mig, og som jeg betragter som en (idetmindste ci-devant) levende Incassator af mine Gjældsposter eller af nogle af dem. Ved Siden af dette Samvittighedsnag fremkalder ikke desmindre Dyret de behagelige Følelser, som ere forbundne med denne Gjenstand, og det er allerede bestemt til at nydes paa Fredag af et lille Selskab, bestaaende af en Greve, en Conferensraad, to Professorer, en Oøverauditeur, en Høiesterets-Advocat og et Par Andre, foruden os selv, og jeg beklager blot, at den ædle Giver ikke kan tage Deel i Nydelsen, — jeg siger: Nydelsen, thi Ingen af os vil give »Recensenten og Dyret«, men vi vil gjøre som det gode Publicum, der er lutter Receptivitet for det Gode. Spøg til sidesat, saa glæder Dyret mig som et Beviis paa, at De har mig i venlig Erindring, uagtet jeg i den sidste Tid ikke har fortjent det ved mine Gjerninger. Den sørgelige Efterretning, som De meddelte mig i Sommer, havde vistnok Krav paa en Bevidnelse af min oprigtige Deeltagelse i Deres Skjæbne. Men jeg vidste ikke ret, hvorledes jeg skulde stille mine Ord for at bibringe Dem nogen Trøst, og De selv havde gjort mig Opgaven vanskeligere ved at forelægge mig et Spørgsmaal, paa hvilket det ikke er let at give et tilfredsstillende Svar, og især i det korte Omfang af et Brev. Paa denne Maade blev Sagen opsat; men tro for Alting ikke, at Opsættelsen var Tegn paa Ligegyldighed; tvertimod forsikkrer jeg Dem, at ikke blot jeg, men min Kone og min Moder have taget megen Deel i Deres Sorg, og i den Anledning ofte talt om Dem. Ved Cand. med. Buntzen, som i Sommer opholdt sig hos Strøms i Vordingborg, have vi af og til havt Efterretning om Dem.

For dog at opfylde nogle af mine Løfter, sender jeg Dem idag med Pakkeposten de 4 Bind af mine »Samlede Skrifter«, som De endnu ikke havde faaet, og jeg tilføier i Pakken et Exemplar af min Aarbog »Urania«, og glæder mig til, at De maaskee ved Hjælp af den vil komme til at gjøre lidt practisk Bekjendtskab med Astronomien; det theoretiske Bekjendtskab har De maaskee allerede gjort, eller vil ialfald lettelig finde Midler dertil i andre Bøger. Det er et Bekjendtskab, som udøver velgjørende Virkninger paa Sindet, og ikke er uden Trøst i mange af Livets Sorger.

Deres Ønske om at erholde Bøger fra Kongens Bibliothek skal jeg nu virkelig ogsaa opfylde, dersom det ikke er for sildigt. Jeg havde allerede tidligere yttret det for Bibliothek-Secretairen, Justitsraad Molbech, men han henviste mig til Chefen, Conferensraad Werlauff, hvem jeg tidt og mange Gange fore-

satte mig at søge; og skjøndt jeg ikke kan forsvare, at jeg ikke gjorde det, maa det dog lidet tale til min Undskyldning, at jeg i Sommer og lige til efter Nytaar har været i en usædvanlig Travlhed, som tilsidst virkelig generte mig, saa at jeg nu omsider har gjort mig fri for en Deel af den. Den af Dem foreslagne vederhæftige Mand vil meget vel kunne modtage og aflevere Bøgerne. 5 Hvis De nu derfor vil sende mig en Liste paa hvad De for det Første behøver, saa skal jeg selv besørge denne første Leverings Modtagelse fra Bibliotheket og Aflevering hos Deres Correspondent.

Og hermed maa jeg for denne Gang slutte, idet jeg ret meget takker Dem for Deres venlige Breve og Deres venlige Dyr, og — for dog ogsaa at indeslutte 10 noget Venligt i mit Brev — bringer Dem min Kones og min Moders venligste Hilsener.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

535. J. L. Heiberg til Orla Lehmann.

17 Febr. 1844.

Høistærede!

15

Jeg beklager, at De ikke traf mig hjemme igaar. Jeg har ikke turdet komme til Dem i de forløbne Dage, da jeg formodede Dem beskjæftiget med Deres Høiesterets-Plaidoyer.

Vort Anliggende er forresten i god Gang. Vedkommende indstudere Scenen af Amphitryo, og jeg venter hver Dag et bestemt Svar fra Hr. Phister, om han 20 tør paatage sig Rollen.

Det andet, af mig foreslagne Stykke, »Det var mig«, har imidlertid, da jeg nu efter mange Aars Forløb atter læste det, ingenlunde svaret til det Billede, jeg havde af det, og jeg troer derfor, at jeg vil tage mit Forslag tilbage. Jeg har af samme Grund ikke talt til Skuespillerne derom. Derimod har jeg et 25 andet Stykke i Kikkerten; men det har nogle Vanskeligheder dermed, hvilke jeg dog haaber at faae jævne om et Par Dage, eller idetmindste erkjendte som uovervindelige. Paa den bellmanske Scene gaaer jeg og tænker. Saameget er imidlertid klart, at Forestillingen ikke kan finde Sted før i Marts. Dersom man ventede, indtil Italienerne have sluttet deres Saison, vilde det Hele meget 30 lettes, idet man da fik friere Disposition over Hoftheatret, baade til Prøver og øvrigt Arrangement. Dog, herom kan vi nærmere discurrere.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

536. *Orla Lehmann til J. L. Heiberg.*

d: 18 Fbr 1844

(Egenhændig Kopi).

Jeg iler med at takke Dem for det igaar mig meddeelte Brev, og det ikke blot, fordi Besiddelsen af et egenhændigt Brev fra Dem er en Skat, men tillige, 5 fordi det aldeles har trøstet mig over de stakkels Brandlidtes Fremtid.

Jeg erfarer nemlig deraf, at det er uvist, om Phister vil paatage sig Sosios's Rolle — altsaa uvist, om Amphitryo kan opføres, at Stykket »Det var mig« er opgivet, at De har et andet »i Kikkerten«, og »haaber« ved Hjælp af samme Kikkert at finde Hindringerne mod sammes Afbenyttelse »uovervindelige«, 10 endelig at De »gaaer« og tænker paa den Bellmannske Scene. Hvor træffende er ikke derfor den Slutning, De af alt dette udleder: »Vort Anliggende er i god Gang«!

»Det gaaer glædeligt«, sagde Tordenskjold, da han kun havde een Mand tilbage og denne græd; men ogsaa vor Tid kan opvise Exempler paa lige saa 15 ophøiet Mod. Hvor storartet er ikke saaledes den Trøst, Olsen lader Uhret paa Frue Kirke tilraabe det utaknemmelige, over dets Stillestaaen misfornøiede Folk:

»Naar I troer, jeg stille staaer,

»Er det efter Fixstjernerne, jeg gaaer«.

20 Overhovedet er det et interessant lille Ord »at gaae«. Man kan saaledes »gaae istaa«, »gaae Krebsegang«, »gaae bag af Dandsen«, »gaae i Hundene«, »gaae ad Helvede til« osv. Hvilken Trøst ligger ikke heri for os danske? Hvilket Beviis for den dybe Samstemning mellem en Nations aandige Trang og dens Sprog? Hvilken opløftende Tanke, at, hvorledes det end gaaer med vore »Anliggender«, 25 vi dog altid kunne sige med god Føie, at de ere »i god Gang«?

Jeg skylder Dem meget —; der ere mange vigtige Ting, hvori jeg har Dem at takke for min bedste Viden. Men af alt, hvad jeg af Dem har lært, er der neppe noget, hvorfor jeg saa jevnlig vil have Brug, og som saa meget vil bidrage til at gjøre mig tilfreds med Verden, som den vigtige og nyttige 30 Oplysning, De har givet mig om den rette Betydning af det Ord, at noget »er i god Gang«, og jeg seer deri en ny Grund til at være

Deres

taknemmelige, ærbødigst hengivne

Orla Lehmann.

35 537. *J. L. Heiberg til Orla Lehmann.*

23 Febr. 1844.

Af Deres sidste Brev, Høistærede, seer jeg, at De ikke er Astronom, da De fremfører kjætterske Meninger angaaende Begrebet »en god Gang«. De maa

da tillade mig at underrette Dem om, at et Chronometer har en god Gang eller »er i god Gang«, naar den Tid, som det daglig enten vinder eller taber, følger en bestemt Lov, og saaledes ikke er tilfældig og uberegnelig. En Tidsmaaler, som hverken vinder eller taber, men uden Afvigelse viser den forlangte Tid, er en Umulighed; man er derfor tilfreds med Instrumentet, naar dets 5 Afvigelser kun have nødvendige og beregnelige Aarsager.

Fiat applicatio:

1) Jeg kan ikke regulere Hr. Phister saaledes, at han paatager sig enhver Rolle, som jeg forlanger, at han skal spille. Han selv maa bedømme, om han kan gjøre det, eller ikke; men til denne Selvbedømmelse udfordres først, at 10 han maa gjøre sig bekendt med Rollen, og begynde at indstudere den. Første Retardation.

2) Naar jeg, ledet af et gammelt Indtryk i Hukommelsen, foreslaaer et Stykke, som jeg siden, efter fornyet Bekjendtskab med det, finder ikke værdigt til at benyttes, da gjør jeg sikkert rigtigst i at opgive dette Stykke, og 15 see mig om efter et andet. Naar der ved dette andet, som i alle Henseender vil være passende, findes nogle Vanskeligheder, om hvilke jeg endnu ikke veed, hvorvidt de kunne overvindes, saa maa jeg, haabende paa deres Overvindelig- heds, ikke, som De skriver, paa deres »Uovervindelighed«, arbeide mod dette Maal, for ialfald at komme til et Resultat. Anden Retardation. 20

3) Naar jeg paatager mig at skrive et bellmansk Efterspil, da kan jeg ikke strax i samme Øieblik dyppe Pennen dertil, men maa »gaae« (eller staae eller sidde) og tænke derpaa i nogen Tid. Tredie Retardation.

Alle disse 3 Retardationer ere nødvendige og forudberegnelige; de ere altsaa ikke til Hinder for, at »Sagen er i god Gang«. 25

Jeg kan nu idag give nærmere Efterretning om dens Udfald.

Retardationen Nr 1 er hævet derved, at Hr. Phister i Skrivelse til mig har erklæret sig for incapabel til at udføre Sosios Rolle, hvoraf da følger, at Scenen af Amphitryo falder bort.

Retardationen Nr 2 er ligeledes hævet, men paa en bedre Maade. Min 30 Plan var nemlig at benytte et meget piquant og morsomt lille Stykke, la nuit aux soufflets, (opført engang af en fransk Troupe), hvoraf en Oversættelse var indsendt til Theatercensuren. Men da Stykket saaledes ikke var i min private Værge, kunde jeg ikke disponere over det uden Theaterdirectionens Til- ladelse. Desuden havde jeg den Plan at spare det scandinaviske Selskabs Kasse 35 for en Deel Udgifter, som ere forbundne med at sætte et nyt Stykke i Scenen, saasom Costumer, Requisiter, Oversætter-Honorar, Rolle-Udskrivning etc. Directionen har nu tilladt, at Stykket maa betragtes som antaget for det kgl. Theater og henhørende til dettes Repertoire, men at den første Forestilling af samme overlades til det scandinaviske Selskab, og finder Sted paa Hof- 40

theatret. Herved vindes, at alle de nævnte Bekostninger udredes af Theaterkassen, og at alle de første Prøver holdes paa det kgl. Theater, og betragtes som henhørende til den kgl. Tjeneste; fremdeles, at det kgl. Theaters Maskinmester fournerer Alt hvad der mangler i Hoftheatrets Decorationsvæsen. Rol-
 5 lerne blive i disse Dage udskrevne, og derpaa strax uddeelte. De Spillende ere: De Herrer Phister, Wiehe og Møller, samt Jomfru Petersen og min Kone. Oversættelsen, som var meget maadelig, har jeg heelt igjennem rettet, og givet Stykket Titel af: »En vanskelig Casus«. Det er i 2 Acter.

Retardationen Nr 3 vil under de omtalte Forberedelser forhaabentlig
 10 være hævet.

Forestillingens Program vil altsaa blive følgende: (NB. Prologen maa helst falde bort, da den kun er forbunden med Uleilighed, og ikke er til Nogens Nytte eller Fornøielse).

- 1) En vanskelig Casus, Lystspil i 2 Acter efter det Franske.
- 15 2) Marstrands Decoration og bellmanske Sange.
- 3) En Vaudeville-Scene med et bellmansk Sujet og Bellmanske Melodier.

Ovenstaaende, som jeg havde isinde at meddele Dem mundtligt iaften, i det scandinaviske Selskabs Møde, maa jeg nu derimod give Dem skriftligt, da jeg er bleven forhindret fra at komme iaften.

20

Deres ærbødige
 J. L. Heiberg.

538. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

29 Februar 1844.

Det originale lyriske Drama »Klintonkongens Brud«, som jeg herved har den Ære at remittere, har vel nogle dramatiske Mangler, men anbefaler sig dog
 25 ved en fiin Romantik og flere skjønne Enkeltheder. I den Tanke, at det med meget betydelige Forkortninger vel kan fortjene at bringes paa Scenen, har jeg i Manuscriptet indstrøget en Mængde, tildeels meget store Partier, som efter min Mening kunde falde bort, til største Gavn for den sceniske Virkning. Ved nogle af disse Udeladelser maatte Forfatteren, saafremt han i det Hele vil ind-
 30 lade sig paa dem, med et Par Ord supplere den manglende Overgang eller det mutilerede Vers. For det meste behøves det dog ikke.

Allerærbødigt
 J. L. Heiberg.

P. S. Forf. til »Kongen drømmer« takkes forbindtligst for det mig ved Hr.
 35 Conferensraaden meddeelte Exemplar.

539. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

19 Marts 1844.

Høistærede!

Naar De i en af disse Dage skulde faae en ledig halv Time, vil De da ikke gjøre mig den Tjeneste at løbe vedlagte Manuscript igjennem, og lade mig vide, om De kan see nogen Erreur i min Mémoire sur une erreur. Jeg veed ⁵ endnu ikke, hvad jeg vil gjøre med Manuscriptet, men for det Første ønskede jeg at erfare en kyndig Mands private Mening.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

540. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

28 April 1844. 10

Den originale Eventyr-Comedie »Lykkens Blomst« er kjendeligt en Efterligning af »Syvsoverdag«. Men saa meget det end maa smigre mig, at mine ringe Arbeider tages til Mønster, saa lidet kan det være mig behageligt at see dem give Anledning til de yderligste Absurditeter. Saaledes er det med nærværende Stykke, der i det Hele har noget Gaadefuldt ved sig, thi det bærer ¹⁵ Præg af at være skrevet af en Forfatter, som ikke er Begynder, men allerede har erhvervet sig en vis Routine, men paa den anden Side synes det utroligt, at en øvet Forfatter kan befinde sig i en saadan Tankens, Phantasiens og Smagens Forvirring, som dette Arbeide kun altfor tydeligt røber.

Ligesom i »Syvsoverdag« fremstilles her en dobbelt Verden: en Virkeligheds- ²⁰ og en Phantasieverden, og en Mellemsphære, som forbinder dem, betegnet ved Nissen og Kirsten Piil, ligesom i »Syvsoverdag« ved Phantasus. I »Syvsoverdag« seer man et Par af Personerne rykkes fra Virkelighedens ind i Phantasiens Verden, hvor de slutte sig til en forbigangen Tids historisk bekjendte Personer, men dog uden at opgive deres egen Individualitet; de forblive væsenlig ²⁵ de samme, som de vare iforveien, og gaae ikke, ligesom ved Sjælevandring, over i andre bekjendte Personligheder. Men i nærværende Stykke er det frygtelige Misgreb begaaet, at en Person ikke blot rykkes ind i en anden Verden, men at han her bliver til en anden Person end sig selv. Og for ligesom at parodiere denne Tanke paa den grelleste Maade, er det en Skovfoged (Skovrider ³⁰ Sørensen i Dyrehaven?), som bliver til Digteren Ewald, føler, tænker og taler som Ewald selv, fortæller sit Liv og Levnet i et Udtog af Molbechs Anthologie, ja digter endog »Rungsteds Lyksaligheder«. Ved saadanne Opfindelser har man en Følelse, som om det sikke Fodfæste var blevet bevægeligt, man føler sig ligesom søsyg, eller maaskee snarere som om man befandt sig i en ³⁵ Daarekiste. Jeg vil slet ikke tale om det Uværdige i en saadan Fremstilling af Ewald, der skildrer ham, som om den Sjæl, der boede i ham, var en Skov-

fogeds fra Dyrehaven, heller ikke om det Tactløse i at indføre nuværende Kammerdirecteur Schönheiders Fader paa Scenen, og ovenikjøbet forvandle ham til Kong Valdemar den Store, efter at han først er fremtraadt i sit eget Navn og er bleven skildret som en borneert bigot Moralist.

- 5 Dette maa være Nok om nærværende Misfoster. Det vilde, efter min Mening, være under det kongelige Theaters Værdighed, om det ikke paa det Bestemteste afviste saadan Galimatias.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

- 10 541. *H. C. Andersen til J. L. Heiberg.*
(Koncept).

Kjøbenhavn den 3 Mai [1844]

Da De og Flere i den sidste Tid omtalte mig som den anonyme Forfatter til: Dramaet Kongen drømmer, vakte denne Omtale Lyst hos mig ogsaa engang at forsøge paa, at optræde anonym med et dramatisk Arbeide. Imid-
15 lertid var den Idee, som jeg vilde behandle, og af hvilken jeg var ganske opfyldt, saa beslægtet med mine »Eventyr«, at jeg maatte frygte for let at blive kjendt, og det især af Dem, i dette Tilfælde, jeg tilstaaer Dem det aabent, ventede jeg at en saadan Gjenkjendelse vilde virke ind paa Deres Dom, thi i den sidste Tid har De bedømt mig meget haardt, stedse fremhævet kun
20 mine Feil; dog, da Arbeidet var fuldført, De ansee nu min Yttring for latterlig Egoisme, men jeg vil ikke skamme mig ved min Overbeviisning, fandt jeg at om De endog med Grund kunde indvende imod meget deri, De dog ikke kunde eller vilde forkaste det.

Jeg hører nu at det er aldeles forkastet af Dem. Det har overrasket mig!

- 25 Ved et Par Leiligheder hvor Deres Muse ret henrev mig, følte jeg, efter min Natur, en inderlig Trang til at nærme mig Dem; det uvenlige Forhold mellem os var mig trykkende; her, hvor De, som jeg troer i et anonymt Arbeide har gjenkjendt mig og derfor atter været meget for stræng mod mig, vil det, efter Verdens almindelige Maade at tage sligt paa, ikke være Stedet
30 til at begynde en saadan Tilnærmelse, og dog maa jeg gjøre det her, for at komme til Bevidsthed hos mig selv, om en saadan nogensinde kan skee, og om ikke jeg opfatter Dem urigtigt, om ikke jeg er Dem ubillig. »Vore Veie ere høist forskjellige«, sagde De selv engang til mig og tilføiede, at De ogsaa erkjend[t]e »det gode, der trivedes paa min Veie«; Gid at dette i Deres Øine
35 havde været stort nok til Deres Venskab, De kunde i Meget ved Raad og Daad, have virket godt ind paa mig, dog Sympatier lader sig ikke paatvinge! —

Mit indleverede Stykke »Lykkens Blomst« har De forkastet. Stærke Grunde maa have bestemt Dem dertil, viis mig den Velvillie at sige mig disse.

Almindeligviis har man erkjendt mit Talent til at opfinde og fortælle Eventyr, jeg har her forsøgt at give eet i dramatisk Skikkelse. Ideen deri troer jeg ligger klar; den udsprang hos mig ved Sagnet om Hyrden der havde fundet Lykkens Blomst, men ikke vidste det, før Blomsten var tabt; en Historie der saa ofte gjentager sig i Hverdags Livet. — Jeg har fremstillet en Lykkelig, som Mennesket kan blive det ved: 5

»at være glad i lidet, elskes trofast,
Og see sig selv gjenfødes i sit Barn«.

Jeg har hos denne Lykkelige, som saa tidt hos os selv ladet en falsk Forestilling, en lille Nisse, udpege en Andens Lod for langt lykkeligere end hans, ladet ham ønske sig i dennes Sted, og faae Ønsket opfyldt, og da just føle hvor meget han har tabt ved Byttet. Hans ny Individualitet, i Forbindelse med de for hans Person indtrædende Livs Conflicter gjør ham høist uheldig, om end ogsaa Stand og Rigdom eller et u dødeligt Navn følger med.

Ideen troer jeg ikke De med Billighed kan forkaste, det er altsaa i Udarbeidelse[n] af den, at jeg maa søge de Feil der bringer Dem til at fjerne mit Arbeide fra Scenen; her ligger mig kun een egentlig Indvending nær, den om det er et Misgreb at lade de samme Spillende der optræde i Episoden om Ewald ogsaa optræde i den om Prinds Buris; dog dette Misgreb lader sig jo rette ved en forandret Besætning. At imidlertid den der udfører Henriks Rolle ogsaa udfører Ewald og Buris, ligesom at Johannes Fremstillerinde ogsaa bliver liden Kirstens, ligger i Ideen selv. Schönheiders Character er opfattet efter Mandens egne Breve i Olsens Bog om Ewald, hvorvidt det forresten vilde passe sig at han under sit rette Navn optraadte, var det min Tanke, efter Stykkets Antagelse at tale med Direktionen [om], jeg nedskrev Navnet for den historiske Sandheds Skyld. 25

Idet jeg nu her for Dem og for Publicum navngiver mig og underkaster mig den offentlige Dom troer jeg at De Herre[r] Censorers Ansvar her bliver mindre hvis ikke mit Arbeide bør forkastes af moralske og høiere æstetiske Grunde, men disse er det jeg ønskede at vide. — 30

Forfatteren til »Alferne« og »Syvsoverdag«, (dette sidste regner jeg ikke til Eventyr) vil vist ihvor ringe Sympatie han føler for mig, dog indrømme mig noget Værd som Eventyrfortæller og ikke uden Stykkets Jammerlighed byder det, forhindre mig fra at prøve hvorvidt jeg i denne Digte-Art har Kræfter for Scenen og hvorvidt Publicum kan ønske oftere at [see] mine »dramatiske Eventyr«. 35

Stykket lader jeg her følge med og venter at De kommer mig ligesaa aabent imøde, som jeg nok paa en usædvanlig Maade henvender mig til Dem. Skulde

dette Skridt bringe en venligere Tilnærmelse istand, da betragter jeg Deres første Forkastelse af Stykket, som et Gode, der er tilsendt mig.

Med Høiagtelse

[H. C. Andersen].

5 542. *J. L. Heiberg til Orla Lehmann.*

Nye Bakkehuus, 17 Mai 1844.

Post varios casus, post tot discrimina rerum har jeg nu endelig faaet det bellmanske Efterspil istand. Jeg er selv aldeles ikke tilfreds med det, og er efter dette langvarige frugtesløse Forsøg kommen til den practiske Overbeviisning, hvorom jeg allerede havde en theoretisk Mistanke: at de bellmanske
10 Personer og Situationer ikke lade sig dramatisere. Imidlertid er dog Beskaffenheden af dette mit Forsøg ikke værre, end at det jo for en Gangs Skyld gjerne kan vise sig for en sluttet Kreds, der ikke gjør altfor store Fordringer. Jeg skulde gjerne sende Dem det, for at høre Deres Mening derom, dersom det ikke var umuligt at bedømme det ved den blotte Læsning, hvorved det vil
15 falde betydeligt tyndere ud end i Forbindelse med Musiken. Jeg har begaaet en Feil i at give efter for det Ønske at skrive en saadan Scene. Havde jeg været resolut nok til at afslaae det, saa havde jeg ikke spildt saa lang Tid paa et Product, som jeg nu selv ikke kan bifalde, og den saa længe bebudede Forestilling vilde da ikke være trukken saa utilbørligt i Langdrag, men vilde
20 for længe siden have fundet Sted. Den gode Villie kan undertiden være Skyld i megen Ulykke, og saaledes er det gaaet her.

Færdigt er nu ikke desmindre Alt — tant bien que mal — og Prøver kunne ansættes, og Forestillingen meget snart komme istand. Men inden jeg gjør noget Skridt hertil, ønsker jeg først at erfare, om det scandinaviske Selskabs
25 Bestyrelse ikke har fattet nogen forandret Plan med Hensyn paa den projecterede Forestilling, hvilket jo vel kunde være muligt efter den lange Tid, som er hengaaet med Forberedelserne. Navnlig ønsker jeg at erfare, om det nuværende Tidspunkt (de sidste Dage af Mai eller de første af Juni) synes Bestyrelsen beleiligt til det bestemte Øiemed, eller om den maaskee vilde finde
30 det hensigtsmæssigere at lade den allerede saa længe opsatte Forestilling aabne Selskabets Vintersaison. Herom, Høistærede, vilde De maaskee behage at underrette mig med et Par Ord. Hvilken Bestemmelse end Bestyrelsen tager, saa skal jeg besørge den opfyldt. I Forretningssager er jeg, uden at rose mig selv, accurat; men hvor det gjælder om at producere, der er jeg afhængig
35 af Lune og Stemning, og kan ikke altid fyldestgjøre Forventningerne, hverken med Hensyn paa Tiden eller paa Qualiteten.

Jeg kommer imorgen tidlig til Byen. Ifald jeg allerede da kunde modtage

et Par Ord fra Dem, indlagte paa Gammeltorv Nr 38, vilde det være mig særdeles kjært.

Med Høiagtelse og ærbødigst

J. L. Heiberg.

543. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Sølyst, 17 Juli 1844.

Det originale Drama »Drøm og Virkelighed« er atter et Fragment af Ewalds 5 Liv paa Rungsted og i Søbækshuus, — et vanskeligt, om ikke umuligt dramatisk Sujet, da det gjælder om at vise en udmærket Aand i den dybeste baade physiske og moralske Usselhed. I en Fortælling vilde det være muligt at løse denne Opgave; i et Drama ville Contrasterne optræde paa en raa Maade, og den poetiske Formildelse ikke kunne tilveiebringes. I nærværende Stykke 10 seer man, at Forf. vel har været sig sin Opgaves Betydning bevidst, men ikke blot er han bukket under for Vanskelighederne, men det har ogsaa manglet ham paa Talent til deres mulige Beseiring, og det hele Arbeide maa derfor kaldes complet mislykket. Der findes gode poetiske Intentioner, men de ligge saa skjulte, at man ikke bemærker dem, før man hører det Rabalder, hvor- 15 med de knuses i Udførelsen. Der er en poetisk Receptivitet, men som mangler Form og Organisation for at virke activt og meddele sig til Andre. Paa en reent umiddelbar, ukunstnerisk Maade ere de crasse Anecdoter om Ewalds Drikfældighed anbragte, og deriblandt [endog?] Sagnet om hans Punschdrikken af en Theepotte. Forholdet til Fiskerpigen er aldeles ikke gjort sandsynligt eller 20 endog blot forstaaeligt. Arenses Optræden i Slutningen er saa forfeilet, at Parodien paatrænger sig derved. Hun kommer blot for at meddele ham et Sujet til et Drama, og derpaa gaaer hun. Og dette Sujet er ikke Andet, end hvad der daglig passerer paa vore Kyster og kan læses i Aviserne, nemlig en kjæk Handling, hvorved Skibbrudne reddes. Hvorfor skal nu netop denne — da 25 han ikke selv har været Vidne til den — indpræge sig i hans Tanker fremfor hundrede andre? Herpaa giver Forf. intet Svar. Man maa tænke paa Anecdoten om Fru Brun, som vilde besynge Solens Opgang, seet fra Toppen af Rigi, men ikke gad staae saa tidligt op, og derfor sendte Etatsraad Reinhardt i sit Sted, og digtede efter hans Beskrivelse. I Danmark hører den af Fiskerne 30 udøvede kjække Handling til Hverdagsbegivenhederne, og saaledes maa det nødvendigt være i et Øland, naar det ikke er beboet af en slet Menneskerace. Men det er da hverken smukt eller nationalt at give denne Handling Udseende af noget Uhørt, hvorom den blotte Beretning paa anden og tredie Haand formaer at begeistre en Digter til Sang. Thi med saadan Prætension fremtræder 35 Beretningen, idet den er lagt i Munden paa Digterens første Elskede, hvis Meddelelse af dette Stof saaledes gjør Fordring paa at være det sidste, for-

sonende Resultat af mange Aars ulykkelige Lidenskab og Adskillelse. Men at faae et Sujet i Foræring, er kun en maadelig Belønning for et langt, ulykkeligt Digterliv. Med hvor liden Betænkksomhed Forf. desuden er gaaet tilværks heri, sees blandt Andet deraf, at medens han i Begyndelsen af Stykket lader to Sange af »Fiskerne« være i Alles Munde, og i Midten lader Ewald digte den tredie (»Liden Gunver«, som endog heelt og holden reciteres fra Scenen), lader han Stykket ende med, at Ewald giver sig til at digte det Drama, hvis bedste Partier allerede ere almindelig bekjendte, uden at tale om, at han ovenikjøbet motiverer denne Beslutning hos Digteren ved en baade triviell og udramatisk Vision. Resultatet bliver i Korthed, at nærværende Arbeide maa ansees som forfeilet, og neppe kan anbefales til Antagelse.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

Til ovenstaaende Forretningsskrivelse tillader jeg mig at tilføie de venligste Hilsener fra min Kone og mig selv. Vi føre et meget behageligt Liv herude paa Sølyst, kjøre, ride, spise, drikke, og see i en stor Samling udmærkede Kikkerter, hvoraf een paa 6 Alens Længde. Det slette Veir er det eneste Skaar i vor Fornøielse. Dersom det var muligt, at det vilde forbedre sin onde Character, saa skulde vi iovermorgen tiltræde en lille Reise (med Agent Suhr og hans Familie) til Helsingøer og Nakkehoved Fyr, og derfra til Esrom, Fredensborg, Gurre o. s. v.

544. J. L. Heiberg til H. A. Hansen.

Nye Bakkehuus, 15 August 1844.

Kjære Hansen!

Da jeg af Deres Brev seer, at De befrygter søvnløse Nætter, indtil De har erholdt mit Svar, og jeg saaledes maa bebreide mig at have berøvet Dem endeel Søvn, da jeg, formedelst andre Forretninger, ikke strax kunde læse Deres Manuscript, saa vil jeg da nu benytte det første sig tilbydende Øieblik for at skrive Dem til.

Hvad Deres Asylsange angaaer, da ligger det i Sagens Natur, at disse mere maa betragtes fra et pædagogisk end fra et æsthetisk Standpunkt. Men følgelig kan jeg ikke ansee mig selv som competent Dommer i denne Sag, og det vilde saaledes neppe være hensigtsmæssigt, eller endog aldeles passende, om netop jeg offentlig anbefalede Bogen eller ledsagede den med en Fortale. Hvad Værd disse Smaadigte kunne have i poetisk Henseende, bliver altid kun et enkelt Moment i deres Bedømmelse. Hvad jeg i denne Henseende kan sige Dem ganske privat, er, at jeg har fundet enkelte vellykkede, livlige Skildringer, f. Ex. af Aarstiderne, men at det alligevel forekommer mig, at Digtene, hverken hvert for sig, eller i deres Heelhed, frembringe et blivende Total-Indtryk. Den Form

af Tankegang, som er brugt i dem, er for velbekendt til at kunne frembringe nogen ny Virkning. Den bestaar nemlig i at udhæve en eller anden Skjønhed i Naturen, og derfra springe umiddelbart til Betragtning af Guds Egenskaber. Men hvad der, efter min Mening, nuomstunder kunde fordres af denne Art af Digtning, det var at undgaae hiint Spring, og derimod knytte 5 Yderledene til hinanden ved sandseligt anskuelige Mellemlid, i hvis Udfindelse der kunde ligge megen Originalitet og poetisk Kraft. Hvorledes Dette bedst lader sig udføre, veed jeg ikke at angive; men ligesom vistnok Psalmedigtningen venter paa en ny Uddannelse i denne Retning, saa troer jeg, at noget Lignende maa gjælde om Børnesange af en religiøs Character. Iøvrigt 10 seer jeg med Fornøjelse en vis Færdighed og Behændighed i Deres Versification, som nu blot trænger til at renses for enkelte Pletter, saasom incorrecte Riim, f. Ex. »Herre og være«, »er og leer«.

Hvorom Alting er, vil Samlingen vel kunne udgives, uden at Forfatteren siden efter behøver at fortryde det. Men inden jeg i denne Henseende hen- 15 vender mig til nogen Boghandler, maa De først lade mig vide, hvad De forlanger i Honorar, for at jeg ikke skal afstaae Manuscriptet paa Conditioner, som De maaskee ikke billiger. Jeg skal da, efter Deres Ønske, henvende mig til Reitzel, og, dersom han ikke skulde være villig, til en Anden. De maa til- lige lade mig vide, hvor stort Oplag De vil have trykt, hvilket formeentlig 20 maa beroe paa, om der er Haab om at faa disse Sange indførte i alle eller de fleste Asylere i Landet, maaskee ogsaa i andre Skoler, en Omstændighed, der ogsaa vil udøve stor Indflydelse paa Beskaffenheden af Honoraret. En Udvei er ogsaa, at lade trykke et ganske lille Oplag, imod et ringe eller (om det behøves) intet Honorar, men derimod reservere sig nogen Fordeel, hvis Samlingen 25 vinder Bifald, og et nyt, større Oplag gjøres nødvendigt. I Henseende til Correcturen, da kan det Hele blive udsat, saa at De paa eengang kan erholde Correctur paa hele Bogen tilsendt.

Dedicationen til Dronningen forudsætter en Tilladelse fra Hendes Majestæts Side. Herom henvender man sig, enten i en Ansøgning til Hende selv, eller i 30 en Begjæring til En af hendes Omgivelse om at udvirke Tilladelsen. Ønsker De det, skal jeg gjerne besørge det for Dem, og skaffe Tilladelsen, der i dette Tilfælde sikkert ikke vil udeblive.

Jeg venter altsaa Deres nærmere Bestemmelser, og idet jeg bringer Dem min Kones og min Moders venligste Hilsener, forbliver jeg 35

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

P. S. Assessor Aagaard har jeg for længe siden bedet sig Dem, at jeg aldeles ikke har seet noget til den Mand, som skulde henvende sig til mig angaaende Modtagelsen af Bøger fra Kongens Bibliothek. 40

545. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Nye Bakkehuus, 4 Septbr. 1844.

Kjære Hansen!

Deres Asylsange ere givne i Trykkeriet, og jeg tænker, at De om et Par Dage vil faae Correctur paa det Hele. Det er vel bedst, at De ogsaa faar den anden Correctur tilsendt, og at De derfor bemærker dette paa den første.

Deres Forlægger er bleven H. I. Bing & Søn (i Kronprindsensgade). Jeg har helst henvendt mig til ham, fordi Børnebøger i det Hele høre til hans Handel, og jeg troer ikke, at Reitzel eller en Anden vilde have paataget sig Forlaget. Men hvad Honorar angaaer, da har det ikke været mig muligt at forskaffe Dem noget saadant i Forudbetaling, hvorimod Forlæggeren har forpligtet sig til at udbetale Dem et passende Honorar, saasnart han blot har solgt saa mange Exemplarer, at han er skadesløs for sine Udgifter. Da det er honnerte Folk, kan De ganske stole paa dem i denne Henseende, og det kan jo heller ikke vare længe, dersom Bogen blot vækker ringeste Opmærksomhed.

De faar 20 Explr. paa fiint Papiir. Forresten bliver vel hele Oplaget, der er bestemt til 500, paa fiint Papiir.

Om Tilladelse til at dedicere Skriftet til Dronningen har jeg skrevet over til Föhr, til Hofmarskallen, og venter hans Svar i disse Dage, hvilket da strax skal blive Dem meddeelt.

I Hast.

Deres hengivne
J. L. Heiberg.

546. *J. L. Heiberg til Jonas Collin*

Nye Bakkehuus. 4 Septbr. 1844.

Høistærede Hr. Conferensraad!

Uagtet Forfatteren af »Lykkens Blomst« nu har borttaget af dette Stykke, hvad der maatte ansees for den værste Anstødssteen, saaledes at Stykket nu ikke længere kan siges at være meningsløst, saa forekommer dette Arbeide mig dog endnu bestandig at være complet forfeilet, baade i Almindelighed i poetisk Henseende, og in specie i dramatisk. Hvad angaaer den første Henseende, vil jeg ikke videre urgere den frappante Idee- og Tankeforvirring, som endnu bestandig hersker deri, men jeg vil blot betragte det fra det dramatiske eller theoretiske Synspunkt. Om da endog den første Act til Nød kunde glide over Scenen, skjøndt til ringe Opbyggelse for et blot nogenlunde tænkende og dannet Publicum, der idelig maa føle sig stødt ved den poetiske Ideeforvirring, saa forekommer det mig dog afgjort, at den 2den Act aldrig kan admitteres. Det er jo ikke Andet end en Ballet med Tilsætning af daarlige Ord. At lade i et reciterende Skuespil en Person dandse sig ihjel (NB. synligt for Tilskuerne), er dog paa eengang absurd, hæsligt og latterligt. Og naar nu her-

til kommer en Øine-Udstikken og en Begravelse, og alle disse Ubehageligheder fremstilles som Billeder i en Perspectivkasse, uden al indvortes Udvikling og Motivering, saa synes mig, at man ikke kan være tvivlsom om, hvad Virkning dette vil gjøre, og at det er overflødigt at anstille Experimentet. Jeg har talt om »daarlige Ord«, og jeg troer ogsaa, at man vil sande dette Udtryk, 5
naar man læser Dialogen i anden Act. Det af Forf. anbragte Versemaal vil gjøre en høist ubehagelig Virkning, thi disse Kæmpevise-Rhythmer kunne paa ingen Maade undvære Rimet, ja blive utaalelige uden dette. Det undrer mig meget, at Forfatterens naturlige metriske Øre ikke, selv uden alt Studium, har kunnet sige ham dette og vogtet ham for et saadant Misgreb. 10

At jeg ikke tidligere, i min Samtale med Forf., har meddeelt ham disse Indvendinger, til hvilke endnu kunde føies mange andre, kommer deraf, at jeg ikke ønskede at sige ham flere Ubehageligheder end nødvendigt. Jeg henholdt mig derfor til den værste og fundamentaleste Anke, og lod de øvrige Indvendinger fare. Thi uagtet jeg ikke forudsaae, at han vilde kunne rette den 15
værste Ankepost, saa var jeg dog dengang, som nu, overbevist om, at ingen-somhelst Forandring kunde gjøre dette Arbeide antageligt. Anderledes kan jeg ikke dømme, og maa nu overlade Afgjørelsen til Den, som enten kunne faae det samme eller det modsatte Syn paa Sagen. — I Forbigaaende bemærker jeg, at Afskriften er under al Kritik, og at jeg er langt fra at tillægge Forf. 20
alle dens Meningsløsheder, undtagen forsaaavidt som han burde have sørget for en bedre Afskriver eller en bedre Correcteur. Paa mange Steder ere Feilene saa aabenbare, at jeg har kunnet rette dem med Blyant, men paa de fleste har jeg maattet lade Rettelsen være in suspenso.

Deres allerærbødigste 25

J. L. Heiberg.

547. J. L. Heiberg til H. A. Hansen.

Ny Bakkehuus 27 Septbr. 1844.

Fra Hofmarskal Kammerherre Levetzau, som jeg havde henvendt mig til angaaende den attraaede Tilladelse til at dedicere Dronningen Deres lille Bog, har jeg nu modtaget Svar, dateret Boller 21 Septbr. Han melder mig, at Hendes 30
Majestæt er ikke uvillig til at give Tilladelsen, men ønsker sig iforveien at see nogle af Digtene. De maa altsaa sende et Par til Prøve, f. Ex. Dedicationen selv, eller maaskee dog hellere et Par af de andre. Det er nu bedst, at De i den Anledning selv henvender Dem til Hofmarskallen, som er forberedt paa Deres Meddelelse og vil tage sig af den. Vil De skrive ham til strax, maa De 35
erkyndige Dem om, hvor Hoffet til den Tid opholder sig. Men kan De vente en 14 Dages Tid, saa kommer Kongen imidlertid tilbage (den 8 October, efter

hvad Hofmarskallen skriver mig til), og De kan da sende Deres Brev til Kjøbenhavn. Adressen er:

Høivelbaarne Hr. Hofmarskal Kammerherre v. Levetzau, Storkors af Dbr. og Dannebrogsmænd, Chef for det kgl. Theater og det kgl. Capel etc. etc. etc.

5

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

548. *J. L. Heiberg til Julie Werliin.*

Nye Bakkehuus, 2 October 1844.

Høistærede Frue!

Jeg maatte være det utaknemmeligste Menneske, om jeg ikke, i det Øieblik jeg sender Dem Deres blomsterkronede Fad tilbage, lagde min oprigtige Taksigelse derpaa, og bad det om at overbringe Dem samme med ikke mindre Ynde, end det overbragte mig de fortræffelige Frugter. Jeg spørger mig selv, hvorved jeg kan have gjort mig fortjent til en saa stor Godhed fra Deres Side, og det glæder mig usigeligt, at jeg kan svare mig selv: Ved Intet. Thi at erholde hvad man har fortjent og følgelig har Krav paa, er jo kun en Rettighed, men alle Rettigheder ere kjedsommelige. Derimod at modtage hvad man aldeles ikke har fortjent, det er først, virkelig at modtage; kun Det er en virkelig Gave. Og om Gaverne hedder det jo: »Sie kommen von oben herab in ihren eignen Gestalten«. At modtage ufortjente, men just derfor sande Gaver, er desuden at leve af Naade, men intet Levebrød er behageligere end dette, naar det uddeles af en elskværdig Dame.

Tillad mig denne skriftlige E[x]pectation, som var bleven mig nødvendig, fordi min invalide Tilstand forhindrer mig fra at overbringe den mundtligt. Snart haaber jeg dog at kunne træde for Deres Øine med tilbørlig Anstand, det vil sige: uden at støtte mig paa den fæle Stok, som har opvakt russiske Idee-Associationer hos Dem. Ifald Synet af den gjorde samme Virkning paa Etatsraad Bang, da kunde den maaskee blive foreviget i en ny Udgave af »Sars-Koje-Selo«.

Med de forbindtligste Hilsener fra min Kone og min Moder har jeg den Ære at undertegne mig

I Hast.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

549. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

9 October 1844.

Liden Kirsten af Andersen er just ikke noget Drama, thi der er egenlig slet ingen Handling deri, men Situationen er romantisk og har en vis poetisk Duft, som i Forbindelse med Musiken (hvis denne lykkes) kan udøve en ret

35

tiltrækkende Virkning. Men det Hele kan let lide Skibbrud paa Scene-Arrangementets store Vanskeligheder.

. . . .

Allerærbødigst
J. L. Heiberg.

550. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn, 8 Novbr. 1844. 5

Kjære Hansen!

Jeg burde vistnok for længe siden have skrevet Dem til, for at takke Dem for den tilsendte Hare, som vi have spist med stor Appetit. Men min Flytning fra Bakkehuset til Søqvæsthuset paa Christianshavn, under hvilken Flytning jeg modtog Haren, saaledes at den netop kom til Bakkehuset for i samme 10 Øieblik at lægges paa Flytningsvognen, og indsmugles i Kjøbenhavn (hvilket synes mig at kunne forsvares i Betragtning af, at der allerede var betalt en Consumption af den), bragte Forstyrrelse og Opsættelse i mine Forsætter.

Med Hofmarskal Levetzau fandt jeg Leilighed at tale imorges, og han sagde mig, at Dronningen ikke havde givet nogen Besked, og at han selv havde 15 forglemt at erindre hende derom. Men han lovede at besørge Sagen afgjort imorgen, og der er vel ingen Tvivl om, at Afgjørelsen jo bliver efter Ønske. Enten skriver han directe til Dem eller ogsaa til mig. I sidste Tilfælde skal De strax med første Post faae Meddelelsen. Jeg kan begribe, at den lange Ud- 20 sættelse maa være Dem ubehagelig, thi at have en Bog liggende færdig trykt og indbunden, og ikke kunne lade den komme for Lyset, maa være, sans comparaison, ligesom at gaae med en Camphermixtur i Kroppen, uden at kunne komme til at svede. Men om et Par Dage vil efter al Sandsynlighed Porerne blive aabnede og Virkningen gaae for sig. Hvad der meest fornøier mig, er, at vi ved denne Leilighed faae Dem at see. 25

I Hast.

Deres hengivne
J. L. Heiberg.

551. *J. L. Heiberg til Kr. Mantzius.*

Kjøbenhavn, 12 November 1844.

Hr. Skuespiller Mantzius, som forlader det kjøbenhavnske Theater, for at søge Engagement i Norge, fortjener i høi Grad at anbefales de vedkommende 30 Directioner, som maatte have Brug for en Kunstner, der, ihvad man end vil dømmе om hans Talents naturlige Retning og Omfang, staaer i æsthetisk Dannelse og kunstnerisk Forberedelse meget høit over de Fleste i den Stand, som han har valgt. Dette viser sig allerede i den Maade, hvorpaa han har til-

egnet sig den rhetoriske Deel af sin Kunst. Hans Diction røber nemlig stedse en forstandig Opfatning af hans Repliker, saavel i dem selv som i deres Forhold til det Hele, og man vil hos ham aldrig have den pünlige Følelse af at høre Skuespilleren fremsige Sætninger, som han selv enten aldeles ikke har
 5 forstaaet, eller idetmindste ikke opfattet i deres rette Betydning; hvortil kommer, at hans Recitation, saavel i Vers som i Prosa, bærer Præg af det sproglige og rhythmiske Gehør, som aldrig findes udviklet uden i Forbindelse med den humane Dannelse. Allerede ved denne sin Overlegenhed og ved sin dermed
 10 forbundne finere dramaturgiske Indsigt vil Hr. Mantzius i ethvert godt, fremadstræbende Skuespiller-Samfund være velkommen som en indsigtfuld, til kunstnerisk Eenhed ordnende og styrende Medbroder. Hvad iøvrigt hans Skuespiller-Talent angaaer, betragtet i dets Totalitet, da er det vanskeligere herom at yttre nogen afgjørende Mening, da der hidtil kun er givet ham altfor sparsom
 15 Leilighed til at lægge det for Dagen. Imidlertid maa jeg, at dømme efter de faa, men heldige Prøver, som han har aflagt, ansee den saakaldte Characterrolle, saavel i det ideale som i det borgerlige Skuespil, for at være hans egentlige Fag, hvori han kun behøver hyppig Leilighed og flittig Øvelse, for at bringe det til en skøn Udvikling. Jeg vil maaskee lettest forstaaes, naar jeg bemærker, at hans Bestemmelse udentvivel er at uddanne sig for det samme
 20 Rollefag, hvori den afdøde Skuespiller Winsløw junior især havde sin Force, og at dette Rollefag synes at egne sig for Hr. Mantzius i samme Omfang som for den nævnte afdøde Kunstner. Med denne stemmer han ogsaa overeens deri, at han har en lignende Syngestemme, der med stor Tydelighed og et behageligt Foredrag formaaer at udhæve Ordene i et Vaudeville-Couplet
 25 eller andet lignende Syngenummer.

At Hr. Mantzius forlader vort herværende Theater, maa jeg i flere Henseender betragte som et Tab for dette, ligesom jeg troer at kunne lykønske den Kunst-Anstalt, der erhverver sig hans Medvirkning.

J. L. Heiberg.

30 552. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

28 Novbr. 1844.

. . . Kong René's Datter er en ganske ualmindelig Opfindelse, i hvis Behandling der ligger megen psykologisk Fiinhed. Det er desuden rigt paa skønne Enkeltheder, og bærer i det Hele Præget af at have en øvet Digter til Forfatter. At det maa antages til Opførelse, derom kan vel ikke være
 35 Tvivl. . . .

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

553. *Carl Bagger til J. L. Heiberg.*

Odense den 23 December 1844.

P. M.

I det Haab, at De, Hr. Professor! ikke vil vredes over at jeg henvender mig til Dem, for at bede Dem om at gjenne5mlæse medfølgende Stykke, og, ifald De finder det værdigt dertil, da at indlevere det til den kgl. Theaterdirection til Opførelse, tager jeg mig tillige den Frihed at oversende Dem den franske Original til Sammenligning.

Jeg haaber ikke, Hr. Professor! at De skulde ansee mig saa borneret og uforskammet, at jeg antager Stykket for noget Grandiost; tvertimod det er kun en meget simpel Ubetydelighed, som jeg meget stærkt betvivler kan blive 10 antaget af Directionen. Jeg skrev det alt ifjor, egentlig for en Skuespillerinde (Jfru Sønderskou) ved det Müllerske Selskab, men dette afreiste saa tidligt herfra, at Stykket ikke blev givet.

Idet jeg ret af Hjertet takker Dem for al den Velvillie, De viste mig i tidligere Dage ved at opmuntre min Skrivelyst og optage mine ufuldkomne Smaa- 15 ting i Deres desværre fortidligt indgaaede Journal, forbliver jeg med oprigtig følt Høiagtelse,

Deres ærbødige

Carl Bagger.

E. S. Jeg ønsker naturligviis mit Navn fortiet. En glædelig Juul for Dem og Deres. 20

554. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

13 Januar 1845.

Hermed følger Overskous »Pak«, hvorom jeg allerede mundtligt har havt den Ære at sige Hr. Conferensraaden min Mening. Enten man betragter Stykket som et »Mesterstykke«, eller som et Arbeide med bona mixta malis, vil det altid være en god Acquisition for Scenen. Slutningen af 3die Act er af megen 25 Virkning, og vil sikkert fremkalde et stormende Bifald, uagtet Situationen er noget usandsynlig.

. . . .

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

555. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*28 Januar 1845. 30

Ideen til »den nye Barselstue« er meget snurrig og overraskende, og tillige meget applicabel paa Tiderne. Men Forf., som her har gjort et godt Fund, har ikke forstaaet at benytte det rigtigt. Stykket er, skjøndt ikke uden Lune og Vittighed, dog ogsaa temmelig rigt paa Flauhed og Trivialitet, og flere af

dets Situationer ere vel meget umiddelbart hentede fra den raa Virkelighed. Kammerherren og Kammerjunkeren ere omtrent af samme Ferskhed som i »Skinnet bedrager«. I det hele mangler Forf. Holdning og Applomb i Behandlingen af sit Sujet. Paa Grund heraf troer jeg, at Stykket ikke vil gjøre Lykke; men ikke desmindre mener jeg, at det har større Adkomst til at antages, end Meget, som gjør Lykke.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

556. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

28 Januar 1845.

10 Endskjændt jeg veed, at »Habakuk est capable de tout«, er jeg dog bleven overrasket ved medfølgende Skuespils forbausende Slethed. Dets Opførelse vilde, efter min Mening, være en Prostitution, ikke blot for Forfatteren, men for Theatret og Theatercensuren.

Allerærbødigst

15

J. L. Heiberg.

557. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

19 Marts 1845.

»Nøkken« er ikke saameget en Opera, som et Par Opera-Scener. Inden man faaer gjort Bekjendtskab med Personerne, er det Hele forbi. Andersen kan ofte have en god Idee, men han har næsten aldrig Stadighed til at udarbejde den, og hans Arbejder faae derfor hyppigt et aphoristisk og fragmentarisk Præg, hvilket er i Strid med den Fordring, som Dramet gjør til Continuitet og Udvikling. De ere ligesom ufuldbaarne Børn, der mangle væsentlige Lemmer, fordi de ere fødte før Tiden. Nærværende Operatext er usandsynlig som et Eventyr, og trivielt som Virkeligheden. Det var bedre, om den 25 havde taget det Romantiske af Eventyret, og det Interessante af Virkeligheden. At Musiken kan gjøre en saadan Abort til en complet Skabning, betvivler jeg, men skal villig overlade Dommen herom til Componisten.

....

Conferensraad Lunds Tilstand forekom mig visselig ikke god; dog kunde 30 mit uindviede Øie ikke opdage saa ildespaaende Symptomer, som Rygtet angiver. Jeg, som i min Tillid til den ædle Lægekunst, tildeels bekjender mig til Molières og Holbergs Skole, kan ikke vænne mig af med den Tanke, at saalænge der er Liv, er der Haab. For et Aar siden vilde Etatsraad Bang, at jeg ufortøvet skulde accordere om den af Professor Møller beboede Leilighed, 35 fordi Manden ikke kunde leve til Dagens Ende, og da jeg ikke desmindre opsatte det fra Dag til Dag, hørte jeg idelig den samme Forsikkring gjentages.

Nogen Tid efter erfarede jeg, at Manden var frisk og besørgede sin Praxis. For 14 Dage siden hørte jeg, at det dog kun havde været Galgenfrist, og at han nu, til Ære for Medicinens Orakelsprog, skulde himle en af de allerførste Dage. Men igaar hørte jeg, at en Mand, som vilde besøge Patienten, traf ham ikke, saasom han var gaaet ud at spadsere. Er da ikke Medicinens Upaalidelighed i mange Tilfælde en sand Trøst? Gid det maatte finde Anvendelse paa vor fortræffelige Lund!

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

558. *Augusta Maria Hall til J. L. Heiberg.*

Nye Bakkegaard d: 26 Marts 1845.

Til Hr: Prfr: Heiberg.

10

Hall vil paastaae, at han har seet Dem i Vognen i Gaar, for at afhente Deres elskværdige Frue, for Deres Ære[s] Skyld benægter jeg dette paa det Bestemteste, det er dog ikke let tænkeligt, at De, i ikke saa ganske kort Tid kunne holde udenfor Bakkegaardens Dør, og ikke hellere træde 2 Trind ned og besøge mig, da Deres flinke hulde lille Viv forlod mig var jeg for meget Indianerinde, til lige i Øieblikket at kunne følge hende tilvogns, hvilket jeg dog nu (skjøndt jeg ved at skrive disse Ord naturligviis slaar Øinene ned) fortryder ikke at have gjort, thi tilvisse, skulde jeg ved mine Bønner have bevæget dem begge til at forlade Vognen, dinære hos os i roulettisk Tarvelighed, derefter fulgt med i Operaen, som i Aftes vilde have tilfredsstillet Dem (Mdme Derancourt sang deiligt) skjøndt De, som den hulde Graties Sanger, altid helst maae lukke Øinene, naar Italienerne slaar Triller for Dem.

Det gjør mig ondt, at jeg saagodt som aldrig seer Dem, men da Deres Ene-mærker bleve forflyttede til Chrhavns yderste Spidse, vidste jeg dette forud. Der Mensch ist ein träges Thier, siger Göthe med skarpsindig Sandhed, disse Ord anvendt paa Dem med Hensyn til al legemlig Bevægelse er nok ikke ganske Phantasie, De rider vel meget ofte i Vinter; stedse at have en opsadlet Hest til sin Disposition, er en stor Behagelighed, næsten en Nødvendighed for kloge indmurede Tænkere.

Skulde jeg have Lykken med mig og Johanne Luise ikke være i sin Kunsts stolte Udførelse Fredag Aften, tænker jeg næsten at jeg besøger Dem, lad mig see, at De forinden skriver mig, om De var i Vognen i Gaar eller ei, jeg maae dog vide med hvilket Hjertelag jeg næste Gang vi sees, skal møde Dem. Mærker De ikke hos Deres Moder en stærk Brug af Pen, Blæk og Papiir i denne Tid? min og Mængdens Taalmod er længst svunden, med bedste Hilsen til dem alle 3 er jeg

Deres

Augusta Maria Hall.
f. Brøndsted.

559. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

2 April 1845.

Efter at jeg iaften havde seet en ganske ualmindelig god Prøve paa »Kong Rénés Datter«, saa god, at den næsten kunde gjælde for en Forestilling, vilde jeg i første Øieblik gaae hjem til Dem, for at sige Dem, at De, saavidt jeg kan indsee, kan nære de allerbedste Forhaabninger om dette Stykkes Virkning. Men jeg tænkte, at De rimeligviis ikke var hjemme Kl. henimod 8 om Aftenen, og foretrækker derfor at sende Dem et Par skriftlige Ord, som da rigtig nok først Dagen efter komme i Deres Hænder. Stykket har noget i høi Grad Interessant og Tiltalende. Og uagtet jeg iforveien skattede dets poetiske Værd, var jeg dog ikke saa overbeviist om dets frappante Theater-Effect, som nu, da jeg har seet det. Det vedligeholder Tilskueren i en poetisk Stemning, og spænder med det samme hans Nysgjerrighed, som om det fremstiller en prosaisk Begivenhed. Omen accipias! Udfaldet vil blive efter Ønske.

Under Betragtningen af dette skønne Værk stødtes jeg ved et eneste Punkt, nemlig den Omstændighed, at Lægen ikke blot ved den magiske Amulet bevirker Iolanthes Søvn, men at der tillige er Tale om et Slags Manipulation, der altfor meget erindrer om Magnetisme og alle dens Charlatanerier, og sætter Tilskueren, der befinder sig i Ridder- og Troubadour-Tiden, og følgelig er tilbøielig til at troe paa magiske Virkninger, ind i den moderne Tids Misere og Latterligheder. Dersom De, efter at have overveiet denne Sag, skulde være af samme Mening, saa vil De ved eet eller to Pennestrøg kunne borttage denne Anstødssten. Isaafald — thi De veed vel, at Stykket først gaar paa Løverdags — behøvede De blot at notere Forandringen og sende den til Conferensraad Collin; der er da god Tid til at faae den anbragt.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

25

560. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

10 April 1845.

Det romantiske Drama »Venusbjergget«, savner al dramatisk Technik, og det i endnu mere paafaldende Grad end Forfatterens forrige Arbeide, »Klinterkongens Brud«. Det er ikke Andet end dialogiserede Fortællinger, eller til Nød Begivenheder, men Handling er der egenlig ikke Noget af. Det Lyriske, paa hvilket Forf. har villet lægge en vistnok for ham nødvendig Kapsun, er kun derved blevet endnu mere almindeligt og trivielt. Ved Opførelsen maatte dette Stykke blive saa kjedsommeligt, at Ingen kunde udholde det. Den hele Handling er saa slet motiveret, at al Grundvold for den mangler, og den burde egenlig være endt, inden den begynder; thi Brudgommen skjætter ikke om sin Brud, og hun ikke om ham; ved denne Enighed er jo det Hele

35

ude, og kun ved forcerede Midler kan der af denne Negativitet fremdrives en unødvendig Handling.

Charactererne ere Nulliteter, blege og affalmede, kun med Undtagelse af Conrad, der er skildret med en oprørende Raahed, dobbelt oprørende, fordi den er umotiveret og usand. Hvad som desuden frembringer et ubehageligt Indtryk, er en vis raa sandselig Attraa, hvoraf der allerede i »Klintekongens Brud« var kjendelige Præg, men som her fremtræder endnu mere uforbeholdent, idet hele Sujettet dreier sig derom, og som man næsten nødes til at faae det Syn paa, at den hører med til Forfatterens egen Individualitet, eller udgjør en Side af samme, men som han skulde holde udenfor sine poetiske Arbeider, og ikke lade Publicum see saa tydeligt.

Til dramatisk Digtning synes denne Forfatter ikke at have noget Kald. Ial-fald maa han øve sig i længere Tid, inden hans Arbeider kunne blive Andet end Exercitia eller Specimina. At hans første Arbeide blev antaget, deri maa han, efter min Mening, see en velvillig Imødekommen fra Theatrets Side, men ikke et Præjudicat for lignende Tilfælde, ikke en Adkomst til at møde samme Velvillie, naar de nye Arbeider ere ligesaa umodne, ja endnu mere umodne, saaledes som dette, der baade i dramatisk og i reen poetisk Henseende staaer langt tilbage for det forrige, som dog selv udentvivil stod paa Grændsen af det Antagelige. At han fik dette Stykke opført, bør han, som sagt, betragte som en Velvillie, og det paaligger ham i hans følgende Arbeider at retfærdiggjøre sin Adkomst dertil, og ligesom betale den af Theatret accepterede Vexel paa hans Digter-Evne. Men skulde han, ligesom Charles i »den første Kjærlighed« sige: »Fortsættelsen følger, min Vexel har mange Søskende«, saa troer jeg, at Theatret bør svare ham med Onkelen i samme Stykke: »De øvrige Medlemmer af Familien vil jeg ikke vide af«.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

561. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

18 Mai 1845.

Høistærede Hr. Conferensraad!

30

I den omspurgte Sag har jeg visselig ingen Hemmelighed, og allermindst for Dem. Det var, saavidt jeg erindrer, i Slutningen af Aaret 1826, at jeg paa Ansøgning blev entlediget fra mit Embede i Kiel. Da jeg kun i 4 Aar havde beklædt denne Post, og det sidste Aar endog fraværende, kunde det ikke falde mig ind at søge om Pension. (Med Prof. Flor, som nok har havt Embedet i 18 til 19 Aar, er det en anden Sag). Men min Successor, som var meget begjærlig paa at faae Embedet, og som derfor tilskyndede mig til at søge min

Afsked, tilbød mig af egen Drift, at han til Erstatning vilde udbetale mig 300 Rbdr. aarlig, indtil jeg fik en anden kongelig Ansættelse. Dette Tilbud modtog jeg, og oppebar denne aarlige Erstatning omtrent i 2 Aar, indtil Begyndelsen af 1829, da jeg blev ansat som Theaterdigter, ved hvilken Leiligheds den altsaa faldt bort. Men Pension af det Offentlige har jeg ligesaa lidt havt ved denne Leilighed, som ved min Afgang fra den militaire Høiskole, og har heller aldrig gjort Fordring derpaa. Det aarlige Gage-Tillæg, som jeg har af Finansen, er af meget sildigere Datum. Jeg fik det, efter at have indgivet en Ansøgning om forhøiet Gage ved Theatret, imod at paatage mig visse opgivne Forpligtelser; men denne Ansøgning blev ikke bevilget, hvorimod jeg ved Kongelig Resolution fik det omtalte Gage-Tillæg, med den udtrykkelige Bestemmelse, at der paa Grund heraf ingen nye Forpligtelser paalagdes mig, — en Bestemmelse, som jeg engang med megen Effect har insinueret Theater-Directionen, da de bebreidede mig, at jeg ikke gjorde Noget for dette Tillæg.

Saaledes er Sammenhængen i denne Sag.

Jeg benytter Leiligheden til at bringe min og Mines Tak for den behagelige Dag i Løverdags otte Dage.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

20

562. *J. L. Heiberg til H. C. Ørsted.*

Kjøbenhavn, 20 Mai 1845.

Idet jeg herved, med Tak for Laan, tilbagesender Hr. Conferensraaden Radickes Optik, beder jeg om Tilladelse til at maatte beholde Prechtl og Göthes Atlas endnu i en kort Tid. Prechtl er en fortræffelig Bog, fuld af Klarhed og Bestemthed, og hvori man finder Svar paa ethvert Spørgsmaal, som man er berettiget til at gjøre paa dette reent mathematiske Gebeet.

Radicke kan jeg derimod ikke fordøie. Allerede de fæle Hypotheser, som han lægger til Grund, forekomme mig saa indviklede, saa kunstlede, at man tør erklære Naturen i dens ædle Simpelhed for at være fri for saadanne Intriguer. Mon det ikke vil gaae med disse og lignende Kunstlerier, som det i sin Tid gik med det ptolemæiske Verdenssystem, der ogsaa gjorde Rede for alle Phænomener, men som ikke desmindre maatte sees som en Absurditet, da Copernicus fremsatte et System, hvori der laae en Total-Anskuelse, og som ved sin Overskuelighed, sin ædle Simpelhed tilkjendegav sig som Naturens eget? Malus er vist malum i Optiken. Newtons Hypotheser ere ikke nær saa gevaltige, og kunne vel ogsaa bedre sees som blotte Fundamenter for en mathematisk Construction, uden at gjøre Fordring paa reel Existens.

35

Dernæst kan jeg ikke lide Radicke, fordi han er udelukkende matematisk i en Videnskab, der ingenlunde er saa abstract, at Mathematiken kan udtømme dens Indhold. Navnlig staae Farverne Livet altfor nær, eller ere altfor concrete Phænomener, til at de ikke væsenligen skulde maatte opfattes fra et indholdsrigere Synspunkt. Saalænge Talen blot er om Lysstraalers Bevægelse, om de Vinkler, hvorunder de brydes eller reflecteres, da er man visselig paa det matematiske Gebeet, og Prechtl, som blot behandler denne Gjenstand, er følgelig i sin gode Ret, naar han udelukkende forbliver indenfor Matematikens Grændser. Men naar der bliver Spørgsmaal om Lysets eiendommelige Natur, om Farverne, da har man at gjøre med Qvaliteter, der maa opfattes gennem andre Organer end den matematiske Sands. Matematikens store Nytte, dens Uundværlighed i Naturvidenskaben, er almindeligt nok erkjendt. Derimod synes mig, at man ikke lægger tilstrækkelig Mærke til den store Skade, som den gjør, naar den, hvad altfor hyppigt skeer, anvendes paa Gjenstande, hvis Indhold er for rigt til at kunne opfattes i matematiske Bestemmelser. Enhver Gjenstand, selv om den er politisk, moralsk, æsthetisk, har en endelig Side, hvorfra Mathematiken kan bemægtige sig den; men det er kun en Side; sit Indhold udtømmer den ikke i denne Retning, sit Væsen aabenbarer den ikke deri. Ligesom Middelalderens kunstige Syllogistik ikke udbragte andre Conclusioner end dem, som den selv havde lagt i Præmisserne, saaledes synes mig, at megen Physik i vore Dage er ligesaa tautologisk, idet den blot udbringer, hvad den oprindelig har lagt i sine Hypotheser, eller kun seer, hvad den oprindelig har foresat sig at see. De Malusske Hypotheser have virkelig megen Lighed med Middelalderens Sophistik. I Middelalderen lagde man ogsaa Folk paa Pinebænken, for at faae dem til at bekjende, og de bekjendte da ogsaa hvad man forlangte, det Falske saavel som det Sande. I vore Tider lægger man Naturen paa en Pinebænk, og afpiner da et Svar, som ofte er falsk. Bogstaveligt skeer Dette i Physiologernes Vivisectioner, i Orfilas og Magendies plumpe Slagter-Experimenter. Men ogsaa den livløse Natur maa finde sig i en Pinebænk, og denne er Mathematiken.

Jeg staaer derfor endnu bestandig paa det Punkt at maatte give Göthe og Hegel Ret. Thi have de end hist og her misforstaaet Meningen af de matematiske Cónstructioner (hvilket aabenbart er Tilfældet med Göthe), saa have de dog Ret i deres Total-Anskuelse, og kun herpaa kommer det væsenlig an for Den, som vil tage Parti i Striden.

Det lille Experiment, som Hr. Conferensraaden anbefalede mig, foretog jeg strax, da jeg var kommen hjem. Jeg betragtede gennem et Forstørrelsesglas den hvide Runddeel paa sort Grund, og saae den violette Rand, medens Bogstavet A i Midten viste sig opreist, hvorpaa jeg, ved at holde Glasset i større Afstand fra Figuren, saae et omvendt A og en orangefarvet Rand. Men dette

Phænomen er, saavidt jeg kan indsee, i bedste Overeensstemmelse med Göthes System. Thi Glasset, et dobbel-convex Glas, kan jo anvendes paa to Maader: deels som Microskop, til at see Gjenstande igjennem det, og forstørret, deels som Objectivglas, til at frembringe et Billede af Gjenstanden, altsaa for-
 5 mindsket. Saalænge jeg seer det oprette A, seer jeg Gjenstanden igjennem et Microskop, forstørret; men saasnart jeg seer Figuren omvendt, ∇ , saa seer jeg dens Billede, svævende i Luften, frembragt ved et Objectivglas, og for- mindsket. I første Tilfælde forstørret jeg den hvide Runddeel eller trækker den ud over den sorte Bund; i det andet Tilfælde formindsker jeg den hvide
 10 Runddeel eller trækker den sorte Bund ud over den. Altsaa skal, efter Göthes Theorie, den blaa Farve fremkomme hist, den gule her.

Hvad jeg derimod ikke kan forklare efter Göthes Theorie (idetmindste endnu ikke), det er, at naar Forstørrelsen tilveiebringes uden Glas, altsaa uden Re- fraction, f. Ex. ved at see igjennem en lille Aabning i et Kortblad, medens
 15 man holder Gjenstande meget nær ved Øiet, indtræde ingen Farve-Phæno- mener, da dog, ifølge Göthe, Forstørrelsen ellers skulde bevirke det, og Far- ven i sig selv være uafhængig af Refractionen.

Men jeg skammer mig ved at see, hvor Meget jeg har skrevet, og maa bede Hr. Conferensraaden om Undskyldning, fordi jeg saaledes misbruger Deres Tid.
 20 Naar jeg er færdig med de to Bøger, jeg har beholdt, og bringer dem tilbage, tør jeg dog maaskee endnu vente en lille Samtale angaaende ovenstaaende og lignende Punkter.

Jeg har ogsaa faaet fat paa Brewsters Optik og paa Lacaïlles. Det er dog menneskeligt Tungemaal, som jeg kan læse.

25

Deres ærbødigt hengivne

J. L. Heiberg.

*563. *J. L. Heiberg til Carsten Hauch.*

[21/7 1845]

... Jeg maa da begynde med at sige, at Deres Roman bærer begge sine Titler med Rette. Den er et Slot, et høit Slotstaarn, paa hvis Tinde man
 30 føler sig befriet fra det indeklemte Stueliv, aander frisk Luft og nyder en vid Udsigt; de nærmere Gjenstande vise sig klart og i rig Mangfoldighed for Øiet, men der er ogsaa en fjernere Horizont, i hvis vide Omkreds Anelsen maa komme Øiet tilhjælp. Forskjellige Standpunkter gives der visselig ogsaa paa dette Taarn. Ja, med Hensyn herpaa, maa jeg allerførst bevidne Dem min
 35 oprigtige Erkjendelse af den usædvanlige Karakter-Rigdom, som her findes, thi enhver af Personerne betegner et eiendommeligt Standpunkt, og de ere alle gennemførte med en beundringsværdig Consequens, og ere baade kraftigt og fint tegnede. Der gjælder om den, hvad der gjælder om ypperligt

opfattede og ypperligt tegnede Hoveder i et Maleri; man tvivler ikke paa, at jo Maleren har benyttet Studier af Virkeligheden. Om nu Tilskueren tilfældigvis gjenkjender en eller anden af disse Virkeligheder, eller ei, maa ansees for ligegyldigt, baade i sig selv og med Hensyn til Kunstnydelsen, saafremt kun Figuren er et organisk Helt, der udvikler sig af sig selv, og har sin Berettigelse i sig selv. Jeg mener nemlig, at den væsentlige Forskjel mellem et Kunstværk og en Pasquil ikke kan søges deri, at hint skulde forsmaae de Træk af Virkeligheden, som denne gaaer paa Jagt efter. I dette Punkt kunne begge meget vel komme overens, men de differere i den kunstneriske Intention, saavel som i den frembragte Virkning. Kunstneren frembringer et sig selv bærende Hele, hvori de enkelte Træk ere væsentlige Momenter, medens deres factiske Oprindelse er ligegyldig; Pasquillanten derimod bryder sig ikke om, at hans Figurer skulle være virkelige Mennesker, naar kun de enkelte Træk levende minde om bekendte Personer; Læseren, som kjender disse, har da let for selv at samle disse Træk til et Helt. Distinctionen beroer da paa, hvorvidt det er nødvendigt for Læseren eller Tilskueren at medbringe empirisk Kundskab til de Personer, hvis virkelige Træk ere benyttede, eller hvorvidt han gennem Kunstværket lærer dem fuldkomment at kjende. Saaledes kan man heller ikke have Interesse for daarligt malte Portraiter, undtagen forsaavidt man kjender de Personer, de fremstille; ypperlige Portraiter bære derimod deres Værd i dem selv og tillige et Vidnesbyrd om deres Lighed, hvilket ingenlunde fordrer Bekjendtskab med Personerne. Jeg siger dette fornemmelig med Hensyn paa Eginhard, thi i Anledning af ham vil De rimeligvis faa nogle Indvendinger at høre; men jeg mener ogsaa, at disse Indvendinger kunne fuldkomment gjendrives ved ovenstaaende Raisonnement, thi netop denne Charakter er opfattet og gjengivet med en forbausende indvortes Sandhed, og har al Fordring paa at staae eller falde ved sig selv . . . Iøvrigt kan jeg ei lade være at finde Portraitlighed næsten i alle Figurerne . . . Men nu Frøken Emilie? Jeg har kjendt enkelte tyske Damer af lignende Charakter, men dog ingen, hvis Superklogskab i den Grad gik over alle Grændser. Det forekommer mig endog, at hun kommer det Parodiske saa nær, at hun, selv for en saa letbevægelig Charakter som Arthur, oftere maatte staa i et latterligt Lys, og derfor ikke kunne udøve saa stor en Indflydelse. Hun er den eneste Person i Bogen, paa hvis virkelige Tilværelse (naturligvis poetiske Virkelighed), ganske saaledes som hun er skildret, jeg ikke ret kan troe, hvorimod jeg, ved blot at afstrefe nogle af hendes allerskarpeste Kanter, finder hendes Fremtrædelse, som desuden overalt er af stor Virkning, fuld af Sandhed. Især Contrasten mellem hende og Franziska er fortræffelig. Franziska er saa uendelig elskværdig, saa aldeles Menneske, at jeg neppe kan tænke mig noget Forbillede; og dog forekommer det mig, som om jeg havde kjendt hende, ja endog kunde nævne hendes Navn. . . . Den perma-

nente Følelse, som man har under Læsningen af hele Romanen, er at befinde sig i den aandrigste Omgang, eller at befinde sig paa saadanne Høider af Menneskelivet, hvor Livets og Historiens væsentlige Magter forsamle sig og berede sig til Kamp. Derfor kan man idelig fylde sine Lunger med frisk Luft; det Indeklemte, det Indskrænkede i Livet forsvinder. . . . Lad mig endnu, hvis De har Taalmodighed til at læse det, tilføie et Par Ord om det Indtryk, hvilket Romanen, betragtet som et Helt, og seet i sit Resultat, har frembragt paa mig. Da jeg kom til Franziskas Død, blev jeg misfornøiet, fordi jeg af det Foregaaende havde ventet, at Opløsningen skulde være harmonisk tilfredsstillende i Ordets sædvanlige Betydning; jeg havde ventet et Drama, ikke en Tragedie. Det kan nu vistnok synes meget borneret, naar mange Læsere foretrække hvad de kalde en god Ende paa Historien, fremfor en sørgelig, men det kan dog ogsaa være grundet i den ubevidste Følelse af, at en harmonisk Slutning, et forsonende Resultat, en Hjertet udvidende Totalstemning, som oftest lettere opnaaes ved det første Middel end ved det sidste. Det Tragiske, som fra først af tyder paa Undergang, maa, ligesom Retten, have sin Gænge, og det er ogsaa stort nok til at kunne bære sin Tilintetgjørelse, og lade det Sørgelige forsvinde i det Sublime. Men i de borgerlige Tilstande og Begivenheder, i det Individuelle, er der maaskee ikke Kraft nok til at naae dette Maal. Der gives Noget, som jeg kalder forkludrede Forhold, for hvilket jeg i Livet har den største Aversion, uagtet jeg desværre ofte nok er stødt paa dem og tildels selv har befundet mig i dem. I Kunsten ønsker og venter jeg altid, at disse Forhold, naar de fremstilles, skulle omsider klares og restitueres til det, som de efter sande Natur skulde være. Et saadant — om jeg maa kalde det saa — forkludret Forhold er ogsaa det imellem Arthur og Franziska. Det er en gjensidig Misforstaaelse. Der behøvedes blot et Ord for at klare den; blot et eneste Lyn, som, idet det slog ned i deres Bevidstheds Nat, viste dem dem selv og Omgivelserne og lærte dem at orientere sig. Saa Lidet behøvedes, men dette Lidet skeer ikke. Naar dette finder Sted i Livet, da er det, efter min Mening, det sande Helvede, ja maaskee det eneste virkelige Helvede for dem, som ikke ere egenlig onde, og derfor trænge til positiv Straf. Det Helvede, som venter de fleste Mennesker, og hvori de tildels allerede befinde sig, er et Utopia; τόπος, Stedet, har tabt sin Betydning, det er og er ikke. Jeg tænker mig det under følgende Billede: En Person, som jeg elsker, kjører bort paa en Vogn; jeg har et Ord af yderste Vigtighed at sige hende (thi jeg maa forestille mig Personen som et Fruentimmer), jeg løber efter Vognen, er hvert Øieblik lige ved at naae den, men den smutter fra mig; jeg raaber, men den overdøver mit Raab; jeg seer Personen tæt foran mig; men hun vender ikke sit Hoved; jeg kan af og til næsten berøre hende med min Haand, men det skeer ikke, jeg falder afmægtig om, og Vognen kjører bort. Det er en bevidst Skindød, en Stivkrampe, under hvil-

ken man ikke med mindste Bevægelse formaaer at tilkjendegive, at man lever, ligesom i Claras Drøm. Dette er det Utopiske; man er saa uendelig nær og dog saa uendelig fjern. Den høieste Potensering af dette Helvede vilde være at staae tæt ved Siden af Gud, uden at kunne tilkjendegive ham sin Tilværelse, fordi man ved sin Slethed var udstrøgen af hans Viden; thi de Onde erindrer han nok, da han skal straffe dem, men de Slette, de Forkludrede, maa han maaskee ignorere. Dersom man fra et øde, ubeboet og utilgængeligt Sted betragtede Stjernehimlen, omtrent som Clara fra sit Taarn, da maatte man have en Forsmag paa denne utopiske Følelse, naar man saa Stjernerne gaae deres uforanderlige Gang, uden at tage Notice af deres Betragter. Men til Sagen! Ved Franziskas Død følte jeg mig i Utopia. Da imidlertid Arthurs Bryllup med Emilie syntes afgjort, var det mig kjært, thi jeg berettigedes derved til at betragte Arthur som et løst, usammenhængende Menneske, der ikke kunde have været bestemt for Franziska, og jeg glædede mig endnu, tiltrods for det Sørgelige i Udfaldet, over den poetiske Retfærdighed, som opløste det, hvis Forbindelse kun var et Skin. Men nu kom den i høi Grad overraskende, i sig selv deilige, i Sandhed poetiske sidste Katastrofe, og netop denne sætter mig i ny Tvivl. Thi nu seer jeg, at de Elskende ere i Evighed bestemte for hinanden. Men har en saadan Grundbestemmelse, et saadant Naturpræg, da ikke saamegen Kraft, at den kan seire allerede her i Livet, at den kan ophæve det Intet, som staaer den i Veien? Og kan den ikke det, tør jeg da troe paa dens evige Gyldighed? Skal den gaae, ikke igjennem en Skjærsild, nei gjennem et Helvede, ind i Himlen? Kan den ikke i sin uendelige Nærhed ophæve den uendelige Fjernelse? Skal den være utopisk? — Desværre, eller maaskee desbedre, jeg tør ikke nægte, at der er Mulighed for, at den kan være saaledes, men det har noget Sønderrivende at tænke det, noget Trøstesløst; thi netop Trøsten, som skulde ligge i den evige Bestemmelse, er det Rædsomste ved det Hele; ellers kunde man jo have en anden Trøst, nemlig at Misforstaaelsen var det Sande og Tilbøieligheden kun Illusion. Jeg maa derfor bekjende, at Deres Bog efterlader et dybt melancholsk Indtryk, hvorpaa man saameget mindre er fattet, som den ellers helt igjennem udøver en befriende Magt, og ved sine brogede, indholdsrige Contraster af Menneskelivet ligesom overalt fremstiller en velgjørende Regnbue for vort Øie.

....

564. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Sølyst, 24 August 1845. 35

Hr. Conferensraadens

meget ærede Skrivelse af 22 August ankom til Sølyst under min Fraværelse paa Hveen, hvor jeg opholdt mig i 8 Dage. Dette er Aarsagen til, at mit Svar indløber saa sildigt.

Dersom Theatret vilde gjøre min Pottemager den Ære at optage den i Repertoiret, da kunde jeg ønske følgende Forandringer i Rollebesætningen:

Harlekin . . . . . Hr. Phister
 Doctor Pancreas . . . . . - Rosenkilde
 5 Birgitte . . . . . Jfr. Petersen
 Titania . . . . . Mad. Hansen.

Men det vilde, idetmindste hvad Birgitte angaaer, vel være raadeligst iforveien at spørge Vedkommende, for at ikke Rollen, efter at være fratagen den første Besidder, skal vende tilbage til Samme, i Tilfælde af Vægning.

10 Jern-Curen bekommer min Kone særdeles vel. Hun agter nu at fortsætte den paa Hirschholm eller i Fredensborg eller i Egnen deromkring, hvorhen vi begive os imorgen, ifald Veiret tillader det, for at være lidt i Eensomhed, og for ikke at være ubeskedne ved alt for længe at misbruge den Gjæstfrihed, som Familien paa Sølyst viser os.

15 Paa Hveen har jeg gjort et bedre Udbytte, end jeg havde ventet, hvilket et Dusin hjembragte Tegninger, forfærdigede paa Stedet, af Landskabsmaler Hellesen, skal udvise.

I den første Uge af September vil min Kones Cuur være tilendebragt, og vi selv indtræffe i vor gamle Bopæl i Kjøbenhavn (eller Christianshavn), maa-

20 ske endog forinden, da hun til Nød kan gjøre sin Brønd-Promenade i vor Have.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

565. *J. L. Heiberg til D. G. Monrad.*

8 Septbr. 1845

Ved min Hjemkomst fra Landet forefandt jeg Deres ærede Skrivelse af
 25 29 August, og maa af samme formode, at De har uleiliget Dem til min Bopæl, medens jeg var fraværende, hvilket jeg meget beklager. Jeg har nu i de første Dage saa Meget at expedere, som har ventet paa min Hjemkomst, at jeg i de første 14 Dage neppe vil faae Tid til at beskjæftige mig med Indholdet af den mig tilsendte Pakke Manuscripter af Søtofts Efterladenskab. Men saa snart
 30 muligt skal jeg gjennemgaae den, og da ufortøvet melde mig hos Dem, for at træffe Aftale angaaende Sagen.

Med Høiagtelse

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

566. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

11 Septbr. 1845.

35 Det originale Lystspil »Hr. Rasmussen« har en munter og livlig Dialog, som røber et umiskjendeligt Slægtskab med Dialogen i »Den nye Barselstue«,

men som ikke desmindre vilde fortjene endnu større Roes, dersom ikke Forf. altfor hyppigt havde indblandet Vendinger og Talemaader, som synes at være laante fra ganske private Kredses Omgangssprog, og derfor ikke kunne være forstaaelige for Publicum. Ialfald er Dialogen det Bedste ved Stykket, ja vel det Eneste, thi Handling er der næsten Intet af, og Planen maa vistnok be- 5
tragtes som mislykket, da den uventede Begivenhed, som slutter det Hele, virker disharmonisk og forstyrrer Total-Indtrykket, idet der spilles i det Sentimentale, ja vel endog i det Smudsige, og under alle Omstændigheder bringes en altfor tung Ballast ombord i saa let en Seiler. Hvorvidt Forfatteren — for-
udsat at han var tilbøielig dertil — vilde formaae at raade Bod paa disse 10
Mangler, skal jeg lade være usagt; men lade de sig ikke hæve, da troer jeg ikke, at Stykket kan egne sig til at bringes paa Scenen.

Sangen til den 19de skal blive besørget.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

567. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

24 Septbr. 1845. 15

Vaudevillen »Intriguerne« opfylder neppe det Haab, som Forf. yttre i sit Brev: at den i sin nuværende Skikkelse ikke utilbørlig røber sin første, private Bestemmelse«. Tvertimod er Dette kun altfor meget Tilfælde. Saa meget som Stykket har kunnet tilfredsstille ved en privat Forestilling, saa lidet vil det være passende for et offentligt Theater. Dertil er det nemlig paa 20
den ene Side for tyndt og intetsigende, paa den anden for tykt eller for grovt, idet Forf. ligesom forudsætter og bygger paa et Familiaritetsforhold til Publicum. Men saa meget han end kunde være berettiget dertil mellem Venner og Kammerater, saa lidet vilde det være ham raadeligt at betjene sig af samme Tone med et virkeligt Publicum. Arbejder, som ere beregnede paa en ganske 25
bestemt og particulær Kreds af Tilhørere, f. Ex., som her, paa Studenter, vilde det vel endog være upassende at bringe paa en offentlig Scene, hvor man forestiller sig Nationen som Tilskuer.

...

Allerærbødigst

J. L. Heiberg. 30

568. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

4 October 1845.

Prologer, Hr. Conferensraad, har jeg næsten forsvoret at befatte mig med, og min Kone ligeledes. Men dersom der ved den forestaaende Forestilling skulde kunne bruges en Epilog, da ville baade min Kone og jeg bestræbe os for at opfylde Hr. Conferensraadens Forlangende saa godt vi formaae. 35

Det er dog en forfærdelig Begivenhed med Stage! Selv Theatret lider et føleligt Tab ved hans Tab, thi, tiltrods for al Indskrænkning i hans Evner, stod han som Repræsentant for en bedre selskabelig Dannelse og en noblere Personlighed, end man er vant til at finde i Lauget. Hans Ideal var at være Gentleman, og det var han virkelig selv; han stod altid udenfor Pakket og Pøbelen.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

569. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

23 October 1845.

»Frederik«, Farce i 3 Acter, hører til de Studenter-Comedier, der kunne være meget gode for deres bestemte Publicum, men som, paa Grund saavel af deres diletantmæssige Character som af deres nærgaaende personlige og locale Indfald, vistnok maa blive udelukkede fra det offentlige Theater. Paa et Sted f. Ex. fortælles det Rygte, »at Fru Heiberg skal have brukket sit Been paa Gammeltorv«; og der er Mere af samme Suurdeig.

Den bellmanske Skizze »En Aften i Djurgården« er dog virkelig ikke Andet end en høist overflødig Gjentakelse af min egen bellmanske Situation »Ulla skal paa Bal«. Det er af det Slags Ting, som man gjør en enkelt Gang, til et Forsøg, men som ingenlunde egne sig til videre Fortsættelse. Mig selv kunde det aldrig falde ind at give en Efterklang af det Samme, og Andre bør ligesaa lidt gjøre det. Thi da gjælde Wessels Ord:

»Naar Dette drives altfor vidt,

»Da bliver det omsider lidt

»Tyndt.«

Hertil kommer, at nærværende Skizze er, om muligt, endnu tyndere i Handling, end min egen, og at Total-Indtrykket — det Eneste, der kan holde en saadan Situation sammen — falder ligesaa i Stumper og Stykker; uden at tale om, at det er et stort Misgreb at bringe Bellman selv ind imellem de af ham skabte Figurer, hvilket maa betage disse deres objective Gyldighed og gjøre dem til et Skin istedenfor en Virkelighed. Det samme Misgreb har Bournonville gjort i sin lille Ballet, men denne har derimod en phantastisk, allegorisk Basis, paa hvilken det tager sig noget anderledes ud, og noget bedre kan forsvares. I Skizzen er det omtrent, som om man vilde lade Homer optræde i en Skildring af den trojanske Krig, som han selv har besunget. Desuden er her Bellmans Optrædelse, uden Hensyn til ovenstaaende Indvending, allerede i sig selv tom og aldeles intetsigende.

I Anledning af bellmanske Situationer, tillader jeg mig at bemærke, at Directionen vel er saa god at erindre mig med »en passende Douceur« for min

egen, til hvilken Douceurs Modtagelse jeg i flere Henseender har forberedet mig.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

570. *J. L. Heiberg til F. L. Liebenberg.*

Christianshavn, 10 Novbr. 1845.

(Kopi).

5

Høistærede!

Med megen Fornøielse har jeg, saavidt min Tid tillod mig det, gjennebladet de mig tilsendte Reliquier af Schack Staffeldts Muse, hvilke deels ere bestemte til at udgives som Fortsættelse af hans Skrifter, deels skulle tjene til Grundvold for den Biographie af den Afdøde, som De vil skjænke den litterære 10 Verden.

Hvad Bilaget C angaaer, da har jeg, som De let indseer, umuligt kunnet gjenneblæse hele dette vidtløftige Manuscript, som desuden er vanskeligt at dechiffere, men har maattet indskrænke mig til at blade hist og her deri; dog har selv dette overfladiske Bekjendtskab dermed lært mig, at der her 15 findes meget værdifulde Bidrag til Digterens Characteristik.

De øvrige Bilag har jeg gjenneblæst noget nøiagtigere, skjøndt dog ingenlunde i den Grad, at jeg i Detaillen af Sagen tør yttre nogen bestemt Dom eller give noget Raad. Men hvortil behøves det og? At Gjenstanden i sig selv er interessant, seer man ved første Øiekast, og at De, Høistærede, vil benytte 20 Stoffet paa den bedste Maade, derfor har man jo den sikkreste Garantie i Deres nøie Bekjendtskab med den udmærkede Digers Aand, og i Det, som De allerede har virket til at skaffe ham en fornyet Anerkjendelse af sin Nation.

Med Høiagtelse

ærbødigst

25

J. L. Heiberg.

571. *J. L. Heiberg til F. L. Liebenberg.*

Kjøbenhavn, 2 Decbr. 1845.

De har, Høistærede, i Deres Skrivelse af 29 Novbr. anmodet mig om at meddele min Betænkning angaaende det Spørgsmaal: hvorvidt det vil være rigtigt at udgive Schack Staffeldts Reiseberetninger i det tyske Sprog, hvori 30 Forfatteren har skrevet dem, eller at foranstalte en dansk Oversættelse deraf.

For at svare herpaa, maa jeg gaae ud fra den Forudsætning, at det allerede er afgjort, at disse Reiseberetninger skulle udgives. Thi hvis der blot var Tale om at benytte enkelte udvalgte Steder af dem, som Bilag i en paa Dansk 35 forfattet Biographie af Digteren, da vilde jeg ikke tiltroe mig at kunne have

nogen Dom om Sagen, men vilde overlade denne til selve Biographen, der i Overeensstemmelse med sit Arbeides Character og Tonart selv bedst maatte kunne bedømme, om han passeligst anbragte sine Citater og Bilag i Originalsproget eller i Oversættelse, eller maaskee snart i det ene, snart i det andet af disse Sprog, alt efter den Forbindelse, hvori de stod med Texten, og efter det Formaal, som tilsigtedes med dem.

Men saafremt det er Bestemmelsen at udgive disse Reiseberetninger in extenso, som et eget Værk af Staffeldt, da forekommer det mig udenfor al Tvivl, at Udgivelsen maa skee i det Sprog, hvori Forfatteren har skrevet dem, og at en Oversættelse, selv om den lykkedes nok saa godt, dog vilde være et mislykket Foretagende. Vel har jeg kun meget flygtigt gjennemløbet Manuscriptet, og kan ikke have nogen bestemt Mening om dets Beskaffenhed. Men selv uden at kjende det, vil man let indsee, at dets Interesse ikke saa meget kan bestaae i selve Efterretningerne om de Lande, Forfatteren har bereist, som i disses Afspæiling i hans Subjectivitet, og i den Adgang, som herved aabnes for Læserne til at stifte nøiere Bekjendtskab med ham, baade som Menneske og som Skribent. Men fra dette Synspunkt bliver det umiddelbare, det primitive, det improviserede Udtryk i hans Stil af altfor væsenlig Betydning, til at man tør ombytte det med et andet. Forholdet vilde blive omtrent som mellem en berømt Mands originale Haandskrift og sammes Facsimile, men Valget mellem begge kan ikke være tvivlsomt.

Forsaavidt som Nogen skulde ansee det for urigtigt, at et Selskab til den danske Litteraturs Fremme udgiver en tydsk Bog, ja endog see en Modsigelse deri, da forekommer denne Indvending mig at beroe paa en Misforstaaelse. Bogen udgives ikke, fordi den er tydsk, men uagtet den er tydsk. Den udgives for at kaste et nyt Lys paa en dansk Digter. Den tydske Litteratur kan i ingen Henseende fremmes ved denne Udgivelse, men den danske fremmes, naar en af dens meest udmærkede Aander aabenbares fra en ny og hidtil ukjendt Side.

Med Høiagtelse

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

30

572. G. F. V. Lund til J. L. Heiberg.

Nykøbing på Falster, d. 1 Jan. 1846.

Højstærede Hr. Professor!

Ved at gjennemlæse den nylig udkomne Årgang af »Urania«, hvis værdifulde Gjenstand og skønne Fremstilling må tiltale enhver i lige Grad, har jeg stødt på et Par Småting, med Hensyn til hvilke jeg troede at kunne meddele en filologisk Bemærkning. Og da jeg véd, at Hr. Professoren behandler sligt med ikke mindre Interesse og Skarpsindighed, end hvad der ligger Filosoffen og

35

Digteren nærmere, tager jeg mig den Frihed at tilsende Dem disse Linier i al deres Ubetydelighed, i det Håb, at de ville finde en ikke ugunstig Modtagelse.

Angående Oprindelsen til Ordet »Hveen« siges Side 96, at »Rask kunde måske her mægle Fred, da efter hans Mening Venus udledes af et etruskisk Rodord, hvoraf det islandske og gl. danske væn kommer.« Hr. Professoren har herved uden Tvivl tænkt på et Sted i Raskes Prisskrift om Islandskens Oprindelse Side 33, hvor Venus sættes i Forbindelse med isl. vænn, gl. dansk ven, og hvor tillige antages, at den fælles Rod er et »gammelt italisk Ord«; men om Rask nogensteds har vovet at antage Roden for etruskisk, det véd jeg ikke. Derimod mener samme Lærde Side 114 i samme Skrift, at Øens 10 Navn har en ganske anden Oprindelse. Hans Ord ere: »Øen Veen heder i det gamle Sprog Hvedn, hvilket Navn synes aldeles lappisk — — en Fjord heder på Finlappisk Vuodn, af hvilket Ord Øen måske har fået Navn«. —

Side 189 læses: »lig hin pegasæiske Jason«; og Hr. Professoren tror Dem nødt til at tilskrive den lærde Forfatterinde en Distraktionsfejl, ved at for- 15 veksle Jason med Perseus. Men da Sophie Brahe ellers lægger så stor klassisk Lærdom for Dagen, og der tillige klages over, at Teksten, hvorefter Oversættelsen er udført, er »skødesløs« og »uden al Kritik«, er der vel intet Spørgsmål om, at der bør læses: pegasæisk, hvilket Tillægsord, dannet af Pagasæ, den By's Navn i Tessalien, hvor Argo blev bygget, ofte hos de rommerske Dig- 20 tere tillægges denne Helt (S. Forcellini Lex. tot. Latinitat. Vol. III, p. 277). Derimod bruges Tillægsordet pegasæus nok aldrig om Personer, hvilket i det mindste vilde være mod latinsk Analogi.

Det var disse få Ord, som jeg vilde tillade mig at tilskrive Hr. Professoren; og om end Hr. Professoren selv eller ved en anden er bleven opmærksom herpå 25 forinden dette Blad fra en Afkrog når derhen, hvor det med Beskjedenhed vover at fremstille sig, er det mig dog en Glæde at have en (måskje tiltagen og selvgjort) Anledning til at tiltale en Mand, for hvem jeg nærer den største Beundring, og som vist mindre vil fortørnes over et Ord, der udsiges på denne Måde, end hvis en af vor Tids mange Raimar Bjørne vilde gøre sig til af at 30 udbasune slige Ubetydeligheder, for derved at have dog noget at sige mod en berømt Mand, som de ellers ikke kunne nærme sig.

med Højagtelse og Ærbødighed

G. Lund,

A. M., Overlærer ved Nykøbing Katedralskole. 35

Angaaende Vaudevillen De Fattiges Dyrehave har jeg allerede tidligere yttret for Forfatteren, at den ikke synes mig heldig; og efter at han nu har

forkortet den, maa jeg dog blive ved min Mening. Vistnok er der Et og Andet, som er godt, og det er vel i Følelsen heraf, at Forf. ikke vil renoncere paa dens Benyttelse ved Theatret. I Dialogen er der paa enkelte Steder meget Liv, men ogsaa kun paa enkelte, fornemmelig hvor Matrosen Anders tager Deel i den, thi denne Figur er fortrinligt tegnet. Men ogsaa hele Expositionen er livlig, ligeledes Tic-Tac-Scenen henimod Slutningen. Men den egenlige Intrigue, som opfylder den største Deel af Stykket, er mærkværdig tynd og uinteressant, og, som Følge deraf, Stykket i det Hele — kjedsommeligt. En Svensk, der troer at tale perfect Dansk, naar han udtrykker sig i Holbergs Stiil, er en original og morsom Opfindelse, skjøndt hist og her noget overdreven, f. Ex. naar han troer, at de Danske ansee Jorden for »flak«. Men alt Dette vilde jeg endnu lade passere, dersom ikke Forf. havde begaaet det efter min Mening store Misgreb, at lade tre Hovedpersoner tale Svensk. Dette kan dog ikke blive Andet end Kluddreri. Det Svenske, han har skrevet, er allerede galt nok; værre vil det blive, naar danske Skuespillere skulle tale det, hvilket ikke vil gaae af uden Prostitution. Paa et Privattheater kan Sligt gaae an, til Morskab; men skal Opgaven løses paa en Maade, der ikke er et offentligt Theater uværdig, da bliver det en Umulighed. Ingen vil, haaber jeg, søge at refutere mig med min egen Dandsemester i Aprilsnarrene, thi denne Biperson blander sit Svensk med Dansk, fordi han i mange Aar har opholdt sig her i Landet. Gebrokkent kan nemlig ethvert Sprog bruges paa den comiske Scene; men det rette, det virkelige svenske eller tyske eller franske eller italienske Sprog etc. ligger aldeles udenfor et dansk Theaters Competence, og kan blot blive flaut og carikeret. Det gjælder her et Princip-Spørgsmaal, der er knyttet til Nationaltheatrets Begreb. Det forekommer mig desuden, at denne hele Benyttelse af de saakaldte scandinaviske Sympathier er en Captatio benevolentiae, der ikke er behagelig eller endog en selvstændig Forfatter værdig; ja det synes mig endog ubehændigt at vise sin Sympathie for Svenskerne ved at radbrække deres Sprog, og Dette vil dog upaatvivlelig skee.

30 . . . .

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

574. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

d. 8 d Fbr. 1846.

Kjære Ven.

Jeg bør underrette Dem om, at jeg igaar har sendt Conf. Collin et Brev, som han, hvis han ønsker det, kan meddele sine Meddirecteurer (det var ikke skrevet med min Haand) og hvori jeg har søgt at møde de Bemærkninger ang: det Svenskes Anvendelse i Vaudevillen, der vare mig venskabeligt meddeelte af Dem. Det har altsaa nu Udseende af, at den anonyme Forf. i sin

Utaalmodighed har henvendt sig til Dem og foreløbig erholdt et Par Bemærkninger. Da dette vel meget ofte hænder Dem, haaber jeg, at jeg ikke herved har gjort mig skyldig i nogen Indiscretion.

Men Hovedsagen af mit Brev var at gjøre et Forslag t. at raade nogenlunde Bod paa den omtalte Uleilighed med det svenske Sprog. Jeg er nemlig kommet ⁵ til den Erkjendelse, at den gamle Sjøberg slet ikke behøver at tale Svensk, at det endog vil stemme bedst med Anlægget af hs Character, at han af Princip kun taler Dansk, selv med sine Nærmeste, fra det Øieblik han betræder dansk Grund. I Hovedsagen vil altsaa kun Clara komme t. at tale Svensk, og da hun er Udtrykket for de svensk-skandinaviske Sympathier, saa vil ¹⁰ Sproget i hendes Mund lettere findes tilladeligt.

Foruden hvad jeg i det oven berørte Brev har anført kunde der vist endnu siges Meget til Forsvar for det svenske Sprogs Anvendelse i dette Tilfælde, navnlig, at en saadan Blanding af de to Sprog finder sit naturlige Udgangspunkt i de to Nationers Tilnærmelse til hinanden i den nyere Tid, symbolisk ¹⁵ antyder denne, og derfor ikke lettelig kan være upassende for et National-theater. — Men det Anførte maa nu være tilstrækkeligt.

Paa min Morgentour forleden fortalte Overskou mig, at han vil anlægge et Folketheater paa Actier. Det er dog en Fandens Dristighed en Mængde Msker har! Jeg spurgte ham, om han ogsaa vilde skaffe sig Skuespillere paa ²⁰ Actier. I saa Fald vil her være viid Mark for Actiejobberiet, og vi kan maaskee endnu opleve, at en Mægler bekjendtgjør: Actierne i Skuespiller X er efter hs sidste Optrædelse stegne 2 pct. eller faldne til 0; eller Actierne i Jfru. Y. ere meget begjærte paa Børsen etc. etc.

Deres hengivne ²⁵
Henr. Hertz.

575. *C. Molbech til J. L. Heiberg.*

Kbhavn. 11. Febr. 1846.

Høistærede Hr. Professor.

Det er allerede en rum Tid siden jeg i Tankerne skar den Pen, der skriver disse Linier. Men, naar nuomstunder hos mig et Brev skrives en Maanedstid ³⁰ eller to efterat Forsættet var fattet — saa er det allerede hurtigt. I øvrigt — med min slette Hukommelse, husker jeg dog eet og andet, saaledes, at med al min yderlige Forsømmelighed i de epistolaire Forhold, har jeg dog egentlig, om jeg ikke feiler, et ordentligt Brev, nemlig et Svar, tilgode hos Dem.

Imidlertid, tout cela à part. Jeg har skullet og villet takke Dem for den ³⁵ meer end udvortes smukke og smagfulde Julegave, De, ved den Tid omtrent, var saa god at sende mig. Jeg vilde atter først takke Dem for det, som var mig det kiæreste, nemlig at see, at De endnu erindrer en gammel Ven — ja maaskee

snart den ældste De har? — uagtet alle de Tidens og Rummets Forhold, der nu have befæstet Skilsmisens Dyb imellem os. Jeg troer dog med alt dette, at selv i førstnævnte Relation ere vi stundom hinanden nærmere, end man skulde tænke; uagtet vi just ikke altid tale eet og samme Sprog (nemlig ind-
5 vortes; thi paa den Maade taler jo egentlig de allerfleste Mennesker ulige meer, end med Ord). Om den modtagne Urania var nu for Resten uendelig mer at sige, end jeg her faar Tid eller Rum til. Jeg vil derfor allerførst, maaskee endog allene sige, hvad der er mig mest magtpaaliggende. Netop i denne og flere Uranier, (jeg erindrer ikke hvormange De har udgivet) ligger et mærkværdigt
10 Beviis paa hiin, undertiden ubevidste, eller overseete Sympathie mellem os — uagtet det forskellige Sprog — som nylig omtales. De har slaaet Dem til at dyrke Urania — og denne Dyrkelse har nu ført Dem til (som Goethe engang udtrykte sig) at »lade Slangen bide sig i Halen«, eller at undersøge den jordiske Uraniborgs Rudera, efter at De i Deres allerførste Ungdomspoese havde be-
15 søgt Hveen som Digter. — Denne Dyrkelse kan jeg ypperligt gaae ind paa; og skulde endog gierne have gjort Toget med Dem, forudsat, at det ikke varede over 1 eller 2 Dage (de chronologiske Data i Deres Reisetælling er mig ikke mere nærværende). Den øvrige lærde Dyrkelse af Stiernemusen, i denne og tidligere Overgange, tør jeg derimod — især af Mangel paa Tid slet ikke
20 befatte mig med; da jeg desværre for 30—40 Aar siden allerede har glemt det anseelige Quantum Astronomie og Mathematik, jeg maatte pløie mig igiennem i mine Drengenaar, hiemme hos min sal. Fader. Derimod veed De maaskee ikke af, at uagtet dette, er der ingen Deel af menneskelig Viden, Tænkning og aandelig Beskuelse, som til den Grad endnu kan opløfte og begeistre min
25 Siæl, som netop den rette Astrologie, eller Stiernevidenskab i dens store Resultater. Den er maaskee saa at sige min høieste Religion; jeg er vist nok ingen Parser, eller Ild-Tilbeder; men man maa gierne kalde mig en christelig Stierne-Tilbeder. — Denne hele lange — men i sig selv yderst korte Indledning — kan nu tiene til Overgangen til det jeg kun alt for gierne vil skrive, og bede
30 Dem om: giv os engang en Urania, som jeg ønsker den. Giv os med den herlige Schuberts (Astronomens) Aand, Begeistring og fortræffelige Foredrag, levende Fremstillinger af Astrognosiens store Fremskridt, og af det svimlende Universets Himmeldyb, hvori vi ved disse Fremskridt kunne tabe os som Fnug eller Atom!

35 Om Deres hele Behandling af den antiquarisk-astronomiske Bolig paa Hven kan jeg nu kun faae Tid til at sige Dem, at det forekommer mig saa topografisk-historisk grundigt (jeg troer vist paa yderst ubetydelige Bagateller nær — om saa skulde være; jeg vil ei engang sige det) at det kun gjør mig ondt, at Stedet har en saa melancholsk Mærkværdighed; og at De ikke havde
40 aflagt i al Fald et lignende Besøg paa et eller andet mærkværdigt Sted i det

nuværende Danmark, og beskrevet og illustreret det saa smukt som her. — Ved nu for Resten, paa et eller flere Steder i Deres Beretning om Hven, at see Dem citere og med Berømmelse omtale Langebek, og vort gode Danske Magazin, faldt det mig strax ind, at De vel heller ikke vilde forsmaa den korte Skizze til en Erindring af Magazinet og det danske Selskabs Stifter, i Anledning af begge til førstnævntes Jubilæum i Jan. 1845; hvilket simple og beskedne Erindringsforedrag saaledes herved — seent nok — sendes (det er dog først trykt omtr. paa samme Tid som Urania udkom). Tillige følger et andet lille Skrift — et Slags Program til en tilkommende Bog — hvilket, i Mangel af Bogen, bedes befordret efter Adressen i Programmet. Jeg erindrer i dette Øieblik ikke, om Vedkommende er Medlem af »den historiske Forening«; men i al Fald: *superflua non nocent*.

Med behørig Compliment, og venligst Hilsen i gammel Stiil, til den gamle og unge Frue, sluttet dette af

Deres hengivne

C. Molbech. 15

576. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

16 Februar 1846.

Ret af Hjærtet, Hr. Etatsraad, maa jeg takke Dem for Deres behagelige, kjærkomne Skrivelse af 11te Februar, saavel som for de medfølgende Bøger, af hvilke jeg venter mig megen Fornøielse og Belæring. Indskriften i Bogen om Holberg gjør mig det rigtignok vanskeligt at befordre den efter Adressen; men saalænge jeg ikke veed, til hvem jeg skal sende den, tør jeg sagtens beholde den i Forvaring, og kan da imidlertid ogsaa læse den, hvortil jeg glæder mig meget. Thi vel er jeg Medlem af den historiske Forening, men jeg har dog endnu ikke modtaget det Hæfte af Historisk Tidsskrift, hvoraf denne Afhandling er særskilt aftrykt.

25

Paa Deres Dom om min Urania sætter jeg megen Priis, og takker Dem ret for Meddelelsen deraf. Naar man skriver om Tycho Brahe, kommer man til at berøre meget forskellige Fag og Videnskaber, og da det er umuligt at være lige dreven i dem alle, kan man let komme til at begaae en eller anden Feil, eller gjøre sig skyldig i en Unøiagtighed. At jeg skulde have undgaaet ethvert saadant Anstød, kan jeg ingenlunde haabe; men at De, Hr. Etatsraad, er nogenlunde tilfreds med den historisk-antiquariske Deel, er mig en stor Satisfaction, da netop De heri er en competent Dommer, og denne Side af Sagen just var den, hvori jeg havde Meest at befrygte.

Det glæder mig, at ogsaa De føler Dem hendragen til Musen Uranias Dyrkelse. Hos mig er denne Passion ikke — hvad Mange troe — ny, men tvertimod meget gammel, da jeg i mine første Studenteraar, ja endog tidligere ivrigt har beskæftiget mig med Astronomie. Det var ad denne Vei, jeg lededes

til at gjøre Bekjendtskab med Tycho Brahe og Uranienborg, — en Gjenstand, der, som De veed, afgav Stof til mine tidligste poetiske Forsøg. Efter at min astronomiske Interesse i mange Aar havde hvilet, har jeg i de sidste tre til fire Aar igjen optaget den og søgt at indhente, hvad jeg i Mellemtiden havde
 5 forsømt. Jeg har lidt efter lidt følt mig paany hendragen dertil med en Magt, som jeg ikke kunde modstaae, maaske ikke engang forklare. Men jeg har gjort det, sans comparaison, ligesom en Hund spiser Græs: det har bekommet mig vel, fordi jeg har følt Trang til det. Der gives af og til Perioder, hvori man føler sig i Strid med den omgivende Verden, hvor man ækles over de fleste
 10 Stemmer, som man hører, og ikke kan finde nogen Ledetraad gjennem de skrigende Meningers Labyrinth, eller see Maalet for de urolige Gjæringer. I saadanne Perioder er det velgjørende for Sindet at tye til Regioner, som ligge udenfor al denne Snaddren og Uro, og hvori Alt gaar sin Gang, uanfægtet af menneskelig Lune og Vilkaarlighed. Saaledes er jeg kommen ind i Astrono-
 15 mien. Det er skeet for min Sundheds Skyld, ligesom Andre af samme Aarsag gjøre Badereiser, eller tage paa Landet og bruge Grønccur. Men Publicum, som er uden Hukommelse, og som derfor troer, at Alt er ligesaa incohærent hos en Forfatter som hos det selv, betragter naturligviis mine astronomiske Beskjæftigelser som en Caprice, som noget Nyt, der mangler alle Forudsæt-
 20 ninger og heller ikke vil være i Continuitet med noget Tilkommende.

Dog Nok herom! Jeg slutter med at beklage, at vi ikke vare hjemme, da Hr. Etatsraaden forleden Aften vilde glæde os med et Besøg, og vi haabe, at denne Omstændighed ikke vil afskrække Dem fra at gjentage Forsøget, som dog, efter al Rimelighed, vil lykkes paa de allerfleste Aftener, naar min Kone
 25 ikke spiller. Paa Onsdag ere vi forresten ikke hjemme.

De forbindtligste Hilsner til Fru Molbech fra os alle Tre.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

577. *H. C. Schumacher til J. L. Heiberg.*

Altona 1846. febr. 17

30 Mein verehrter Herr Professor,

Heute gegen 1 Uhr ward Ihr Brief vom 21t December vorigen Jahres, und das ihn begleitende schöne Geschenck abgegeben. Der Überbringer hatte gesagt, es wäre von einem Reisenden mitgebracht der in Hamburg in der Sonne logiere. Auf die Frage, wie der Reisende heisse? war geantwortet, dass wisse
 35 er nicht.

Sie müssen mich in der That für sehr undankbar gehalten haben, dass ich Ihnen nicht schon längst meinen herzlichsten Dank abgestattet habe, ich bin

aber wirklich nicht dieses Undanks schuldig, und danke Ihnen etwa 6 Stunden nach dem Empfange, für die Freude, die Sie mir gemacht haben; indem ich es mir vorbehalte, so wie ich Ihre *Urania* ruhig gelesen habe, ausführlicher zu schreiben.

Wie ich dem Herrn, der sie mir, freilich sehr verspätet, gebracht hat, meinen ⁵ Dank abstatten soll, sehe ich nicht recht ein, wenn ich sonst nicht allen Reisenden, die in der Sonne logieren, auf die Stube rücken, und sie fragen will, ob sie mir etwas von Herrn Professor Heiberg mitgebracht haben?

Mit ausgezeichnete Hochachtung verharre ich

gehorsamst 10

H. C. Schumacher.

578. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

6 Marts 1846.

Om det originale tragiske Skuespil »Trolddom« skal man ikke sige, at det er Gjenklang eller Gjentagelse af andre bekendte Stykker; tvertimod er det paa sin Maade nyt og originalt, heller ikke uden Fortjeneste, naar man betrag- ¹⁵ ter det som en Studie i historisk-dramatisk Fremstilling. Baade ved Sproget og de skildrede Forhold og Tænkemaader sættes man temmelig levende ind i en forbigangen Tidsalder, og Forf. har virkelig heri frembragt en ikke ringe Illusion. Navnlig har Dictionen et mærkeligt characteristisk Præg, der vidner om et ikke almindeligt Talent i denne Henseende: den er nemlig holbergsk, ²⁰ uden at Gjenstandens Alvor derved lider noget Afbræk. Den første Act er en livlig, characteristisk Exposition, som derfor ogsaa, hvis Stykket kom paa Scenen, vilde vække Sensation og spænde Forventningen. Men allerede i anden Act vilde denne meget nedslaaes, og i den tredie og ved Stykkets Slutning vilde man føle sig ret uhyggelig stemt. Sagen er maaskee, at Stykket har alt- ²⁵ for udelukkende en historisk Character, og at det Poetiske, som skal gjøre det Historiske til et Nærværende, ikke blot ved at frembringe Illusion, men ved at skjænke os den umiddelbare Tilegnelse og Nydelse deraf, her ganske mangler, eller idetmindste ikke har gennemtrængt Stoffet. Jo længere man kommer ind i Stykket, desmere frembringer det derfor en Illusion, der snarere ³⁰ maa kaldes episk end dramatisk, og det forekommer, som om man snarere hører en levende Beretning om noget Forbigangent, end oplever et Nærværende. Derfor er der ogsaa noget Uklart i et Par af Hovedcharactererne, navnlig i Karines, men især i Hans Thomasens. Af ham især faaer man ikke noget tydeligt Billede; han staaer for Phantasien med samme Ubestemthed som mangan ³⁵ Figur i et Sagn, men Dramet fordrer Bestemthed. Man maa sige, at dette Arbejde, anlagt og udført med Talent, men i en eensidig Retning, bringer intet

virkeligt Udbytte for den poetiske Nydelse, og at man ved Slutningen maa fortryde den Deeltagelse, man især i Begyndelsen har skjænket dets Udviklinger.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

5

579. *Lauritz Vilhelm Petersen til J. L. Heiberg.*

Kiøbenh. d. 7 Marts 1846.

Til Hrr Professor J. L. Heiberg, R. af D.

»Tycho sagde: Fædreland!
Siig mig dog, hvad var min Brøde
Da din Søn du bort at støde
Fra dit Hjerte nænne kan?
Har du glemt min Kjærlighed?
Det var mig, som monne bære
Op til Stjernerne din Ære,
Hele Himlen kan jo være
Vidne til min Sønlighed.«

10

15

Tycho Brahes Spaadom 2 A. 2 S.

Naar jeg, der ikke tilforn har havt den Ære, hverken mundtlig eller skriftlig at samtale med Hrr Professoren, herved tager mig den Frihed at skrive Dem til: da skeer det først for at takke Dem for den Nydelse, De ved Deres sidst udgivne Urania har forskaffet mig i den svundne Høitid, og dernæst for raadspørgende eller opfordrende — hvad jeg skal kalde det — at meddele Dem nogle Tanker, som uvilkaarligt have reist sig hos mig under Læsningen af de tvende Artikler, »Hveen« og »Sophie Brahe«. Og gaaer det nu heri Andre som mig — hvilket jeg ikke kan betvivle, da jeg deels allerede har Erfaringen for mig, deels ikke kan udfinde nogen rimelig Grund til, at det skulde gaae dem anderledes —: saa tør De betragte disse Tanker ikke som et Paafund af en Enkelt, men som et Ønske, et kjært Haab, der alt turde næres af en større Kreds.

Jeg, eller saaledes maaskee rettere man, henvender sig til Hrr Professoren som til den, om hvem Talen i dette Stykke alene kan være; thi saa ofte det i vor Old gjaldt at mindes Tycho Brahe og hans storartede Værk, var De stedse den Første blandt »Erindingens Vækkere«. De er ved den fædrelands-sindede Interesse, De ligefra Udgivelsen af »Tycho Brahes Spaadom« og indtil den seneste Tid har lagt for Dagen for denne vor store Landsmand, kommen til at staae iblandt os som den Mand, til hvem man rettest henvender sig i

30

35

Sager, der vedrøre Tycho Brahe samt hans Færd. Og saameget mere maa man søge hen til Dem med Hensyn til nærværende Forslag, som De selv er den Betingelse, uden hvilken det ikke vilde være fremkommet, det er paa en Maade kun et bekræftende Svar paa Deres eget Spørgsmaal, med en nærmere begrundet Opfordring til at gaae videre i Sagen. 5

De har nemlig i Slutningen af Artiklen »Hveen« spurgt: »Om ikke nu, da de to Nationer nærme sig til hinanden, de to Regjeringer skulde komme overeens om, med fælleds Omhu og fælleds Bekostning at frede om det som endnu er tilovers af et Værk, som begge Nationer hver paa sin Maade kunne tilegne sig? At give det en passende Indhegning« etc. 10

Enhver, hos hvem der blot findes nogen Følelse for hvad der er en Nations Ære og sande Stolthed — dens verdensberømte, udødelige Mænd — maa vistnok her forene sit Ønske med Deres. Men skal det hermed blive til mere end *pia desideria*, maa der lægges Haand paa Værket.

Hvo skal gjøre det? Regjeringen? Eller Folket? Vistnok begge tilsammen, 15 det er den danske Nation. Og dette kan jo kun skee derved, at en Mand af Nationens egen Midte, der føler varmt for Sagen og alt ved Gjerning har lagt denne Følelse for Dagen, selv sætter sig i Spidsen for Foretagendet og giver det en Begyndelse.

Det kan ikke mangle paa den nødvendige Sympathie hos Nationen; thi vel 20 siges det nu og da, at den danske Nation er ligegyldig og utaknemmelig mod sine berømte, af Fædrelandet velfortjente Mænd —; men man kan dog ikke tilfulde dele denne Bebreidelse. Nationen har i Grunden den rette Følelse, den gode Villie, men er ifølge sit Naturpræg noget seendragtig og betænksom; desuden findes hos de dygtigste og sandeste Nationale en vis Fordringsløshed 25 med Hensyn til Anerkjendelsen og den ydre Paaskjønnelse af egne Fortjenester, hvilket turde være Grunden til, at man heller ikke haster, hvor det gjælder synligt at hædre Andres. Men selv om hiin Beskyldning var sand, da laae jo heri netop en stærk Opfordring til jo før jo heller at befrie sig selv og Nationen derfra, ved, ifølge Ordsproget: *il vaut mieux très tard que jamais*, 30 strax at skride til Gjerning. Skal der endnu hengaae eet eller flere Sekler, inden det samme gunstige Tidspunkt, vi nu ere i Besiddelse af, atter indtræder: frygter jeg i Sandhed for, at Ordsproget da vil lyde: *il vaut mieux jamais que trop tard*.

Men hvad skal der gøres? Her tillader jeg mig at afvige fra Hrr Professorens 35 Forslag og at tilraade et andet — dog saaledes at det var kjærest, om begge kom til Udførelse. Hvad der nemlig ved Deres Forslag synes at tilfredsstillende mindre og derved leder Tanken hen paa noget Mere, er den Omstændighed, at Levningerne af Uranienborg og Stjerneborg desværre ere saa faa og i sig saa ubetydelige, at der jo saagodt som ikke vil være Andet end den tomme Plads at 40

frede og indhegne*). Vilde man nu sige, og forsaa vidt med Rette: Stedet selv er helligt og bør som saadant holdes i Ære, da maae vistnok de Fleste være enige heri og kunne dog med mig dele den Mening, at Tycho Brahes Minde kan opfriskes, hædres og leve paa en paa den hele Nation mere indvirkende
5 Maade.

Hveen er et noget afsides liggende, isoleret Punkt, som dog neppe vil blive besøgt af Mange, endsige af Mængden, saa at det, fra denne Side betragtet, ikke tilfulde vil lønne Umagen at ofre videre paa Øen selv. Hveen er jo desuden selv i sin Heelhed saa at sige den stedsevarende Rest af Tycho Brahes
10 mægtige Værk i Norden, den storartede, uforgængelige Mindesteen over hans mandige Færd. Den erindrende Phantasie skuer hele Øen som »Himmelborgens« mægtige Fodstykke. Saalænge derfor Hveen staaer, vil ogsaa Tychos Minde staae, og Stedet, hvor hans Uranienborg stod, stedse være at finde.

Tycho er ikke mere paa Hveen, og snart vil der ikke være det mindste Spor
15 af den Borg, hvor han byggede og boede — han skal ei heller være der! I sit Folks Hjerte skal han bygge og boe; han skal drage nærmere ind til sine Landsmænd; hans Minde skal holde Indtog og leve i Nordens, i Danmarks, i hans egen Hovedstad, idet et værdigt Mindesmærke her bliver reist for denne vor u dødelige Landsmand. De selv har jo engang sagt om hine Levninger af Ura-
20 nienborg:

»Ei sligt et Monument er Danmark værdigt.
Nei, danske Mænd skal ikke meer behøve
At reise hen til Prag til [Teyner-Kirken],
For der at see den danske Mand, hvis Rygte
25 Den hele Stjernehimmel lydt forkynder.«

Jeg beder Dem derfor, som i Nationens Navn, at De endnu i Aar, medens vi feire Trehundredaaret efter Tychos Fødsel, vil sætte Dem i Spidsen for dette Foretagende ved at indbyde Nationen, Konge og Folk, til at reise en Billedstøtte af Erts for Tycho Brahe paa en Plads i Kjøbenhavn, som dertil
30 maatte befindes meest passende.

Foretagendet er ikke saa udførligt, som det ved første Syn paa Sagen maaskee kunde forekomme. Jeg skulde da ikke have forfulgt disse Tanker saa

---

*) Det vilde derfor, efter min Mening, være tilstrækkeligt, om Stedet hvor Uranienborg stod, blev betegnet ved en simpel Granitstøtte med en passende Indskrift.
35 Reisningen af denne Steen maatte finde Sted i Aar og kunde ledsages af en Festlighed paa Hveen, efter Indbydelse af Hrr Professoren og med forud erholdt Tilladelse af de svenske Auctoriteter. Saa lad der i vor utilistiske Alder kun pløies og harves rundt omkring, hvor dog allerede Tidens Tand paa en uerstattelig Maade har udjævnet Alt — og Stedet skal stedse være at finde.

vidt og navnlig ikke have vovet at udbede mig Hrr Professorens Opmærksomhed for samme, hvis jeg ikke nøie havde overveiet Sagen og var kommen til et Resultat, der indgav mig Mod til at forfølge den videre. Jeg skal i Korthed angive de Grunde, hvortil jeg her støtter mig.

Efter hos Hrr Professor Hetsch og Hrr Hofguldsmed Dalhoff at have forskaffet mig Underretning om Bekostningerne ved Christian d. Fjerdes Statue i Bronze, det eneste Værk hos os, der her kan tjene til Rettesnoer, kan jeg opgive Prisen paa det hele Foretagende — Figuren beregnet 1 Alen høiere end Chr. 4 — til 12 à 15000 rbd.

Tages nu Hensyn til de heldige Omstændigheder, der finde Sted ved dette Foretagende, da mister hiin i sig noget store Pengesum en stor Deel af det Afskrækkende: Foretagendet er, som sagt, reent nationalt, altsaa Kongens saavel som Folkets. Men den Konge, hvorum Talen her er, er Kong Christian den Ottende, en Fyrste, der ynder, fremmer og belønner Kunst og Videnskab. Hans Majestæt har ofte den Naade at gjøre Bestillinger hos vore Kunstnere i almindelig kunstnerisk Interesse, hvormeget villigere maatte da ikke idetmindste et Bidrag ydes til Bestillingen af et Værk, der vilde være en saameget værdigere Opgave, som det foruden den reen kunstneriske Interesse tillige i høi Grad besidder den nationale?

(»Foruden den reen kunstneriske Interesse« — thi hvilken Opgave, der gribes ud af den givne Virkelighed, kan være mere lønnende end den, plastisk at fremstille Tycho Brahe, Uranias udvalgte Speider og det 16de Aarhundredes navnkundigste Adelsmand? Astronomien er fremfor de fleste andre Videnskaber istand til at give sin Første de nødvendige Attributioner ihænde til at betegne den Muse, der her blev dyrket; og Datidens Ridderdragt — Barretten, der i Afstand tager sig ud som en Krone, Pibekraven, de dobbelte Brystkjeder og Ridderkappen — alt dette vil paa eengang kunne afgive et skjønt Drapperi og karakteristisk fastholde Heltens Tidsalder og Stand. Ved Fødderne eller ved Siden vilde de engelske Dogger, der ere indflettede i Tychos Historie, kunne afgive et gunstigt Middel til det Heles symmetriske Anordning; ligesom Afbildninger af Uranienborg, Stjerneborg, den store Himmelglobus og Familievaabnet med Valgsproget vilde kunne yde passende Decorationer til Fodstykkets fire Sider. Albert Thorwaldsen ønskede engang i Rom, at det maatte gives ham offentligt at afbilde vor verdensberømte Astronom. Det faldt nu ikke i hans Lod; han kom derimod, paa Opfordring af en enkelt Mand, til at reise et saadant Mindesmærke for Germaniens Copernicus; skulde det da ikke kunne blive hans Discipel Bissen, eller Jerichau til Deel, paa Opfordring af Kongen og Folket, at reise et lignende for Danias Tycho Brahe?).

Hans Majestæt maa sikkert ogsaa som god Patriot føle sig tilskyndet til at fremme dette Foretagende. Han har i sin Regjering ladet nedrive en Skam-

støtte for en Mand, som i sin Tid tilføiede Danmark Uret: saa maa han ogsaa være tilsinds at lade reise en Ærestøtte for den Ædling, hvem Danmark gjorde Uret, men som ikke destomindre tog og daglig tager sig Glandsen af hans Berømtheds Glorie til Indtægt. Hvad Christian den Fjerde monne have for-
5 sømt, vil det vistnok være Christian den Ottende en kjær Sag at stræbe at oprette. Og lægges endnu i Aar Haanden paa Værket, da vil dette kunne staae fuldt færdigt paa den Tid, vort Kongehuus høitideligholder sit Firehundredaars Regjerings-Jubilæum.

Ogsaa Kronprindsen og de øvrige Medlemmer af den kongelige Familie,
10 navnlig Landgreven af Hessen, hvis Stamfader, Landgreve Vilhelm, Tycho Brahe egentlig skyldte sin Opkomst i Danmark og hvem han stedse talte blandt de Første af sine fyrstelige Venner og Velyndere, kunne ikke være uvillige til at bidrage deres til Sagens Fremme.

Nærværende Foretagende har dernæst den gunstige Betingelse fremfor noget
15 andet lignende, at det kan fremmes af Heltens egen Slægt. Denne lever nemlig endnu iblandt os i de tvende Familier, de svenske Braher og de danske Bille Braher. Hovedet for de Sidste er fortiden Geheimeconferentsraad Preben Greve af Bille Brahe til Grevskabet Brahesminde, en Mand, der navnlig ved at gjenopbygge Svanninge Kirke og ved deri at lade Thorwaldsen reise et værdigt
20 Mindesmærke for Præsten Hans Madsen og hans Daad, tydeligt har lagt for Dagen, at han baade besidder Villie og Evne til det Slags nationale Foretagender.

Saa skjønner jeg heller ikke rettere, end at Adelen overhovedet maatte føle sig opfordret til at understøtte dette Værk, ja at den endog fremfor nogen
25 anden Stand maatte sætte en Ære i at dette Mindesmærke blev reist. Tænker man sig nemlig, at den danske Adel, som saadan blev enig om at reise et Minde for sin Stands historiske Betydning, før Enevoldsregjeringen: maatte den uden Tvivl fremfor Andre vælge Tycho Brahe som Standens ypperste Heros, der, uden først at blive adlet ved sit Værk, adlede sig selv og sin Stand anden Gang,
30 om jeg saa maa sige, idet han ikke lod det forblive ved medfødt verdslig Magt og Vælde, men bragte det til samme Høide i Aandens, i Videnskabens Rige. Noget Saadant kan nu vistnok Adelen i vor Tid ikke falde paa at ville, som Adel; men saameget hellere maa den da ville gaae ind under den almindelige Kategorie af det Nationale og med saameget større Beredvillighed tage Deel
35 i Værket, som den mere end nogen anden Stand kan siges herved paa eengang at hædre sig selv og sin Nation.

Jeg tænker mig saaledes den virkelige Mulighed, at een Hovedhjørnesteen kunde blive lagt af Kongen og Kongehuset, en anden af Familien Bille Brahe og den øvrige danske Adel. Skete dette, da turde muligt de svenske Braher,
40 hvis Navn jo ogsaa hædres ved Tycho Brahes Forherligelse befindes villige

til at give et Bidrag til den tredie. For den fjerde aabne sig endnu følgende Udsigter:

Jeg antager nemlig ogsaa at Kunstforeningen i Kjøbenhavn vil være villig til at give et aarligt Bidrag, saalænge Værket er under Arbejde. Den har, ved paa egen Haand at bekoste Adam Müllers Maleri, Luther paa Rigsdagen i 5 Vorms, gjort et Skridt, hvorfra man tør slutte til Gunst for nærværende Sag.

Og skulde saaledes, ad de i det Ovenanførte paaviste Veie, en stor Deel af det udfordrede Beløb indkomme: da vilde vistnok den fulde Sum kunne skaffes tilveie ved Bidrag af Folket i det Hele, af alle Stænder. Jeg skal ikke dvæle ved at angive de almindelige Bevæggrunde, der her maae gjælde for enhver 10 dansk Mand s. s. den sande National-Følelse, Erkjendelsen af den Indflydelse, som velfortjente offentlige Mindesmærker kunne udøve paa Samtid og Efter-tid, o. s. v.; men kun bemærke, at vistnok synes Astronomien med dens himmelvendte Bestræbelser at være Borgeren temmelig uvedkommende og at staae ligesaa fjern fra Hverdagslivets jordiske Sysler, som Tycho Brahe i Tiden nu 15 staaer fjernet fra vor industrielle Old; men at dog ikke destomindre enhver Dansk, der sander, at Handel og Søfart ere blandt Landets Hoved-Indtægtskilder, og som roser sig af, at Danmarks Søstand regnes blandt de første: ogsaa vil vide at sætte Priis paa, at Danmark eier sin egen uddelige Astronom, hvis Minde stedse bør holdes høit i Ære. 20

Hvad Pladsen for et saadant Monument angaaer, vilde det, hvis Talen derom maatte blive, være let at udfinde en saadan, da Kjøbenhavn har flere aabne, offentlige Steder, der netop trænge til en saadan Forskjønnelse t. Ex. Garnisonspladsen.

Med Hensyn til den bestemte Udførelses-Maade maa det vistnok ansees for 25 ordentligst og derfor bedst, at Hrr Professoren, efterat have erholdt Hans Majestæts Bifald og Samtykke, enten alene, eller i Forbindelse med nogle af Nationens agtede Mænd offentligt udsteder en Indbydelse til at reise en Billedstøtte for Tycho Brahe i Kjøbenhavn. Efter nogen Tids Forløb, og navnlig efterat man havde sikkret sig nogle af de ovenfor paapegede Bidrag, kunde 30 en Forsamling holdes, og heri de nærmere Bestemmelser tages. Kunstforeningen vilde kunne afgive Locale for Møderne, ligesom ogsaa her Indbydelsen og Subscriptions-Planen kunde henligge til Underskrift til enhver Tid.

Til Slutning skal jeg ikke undlade at bede Hrr Professoren ikke at tage mig det ilde op, at jeg ved en saa vidtløftig Skrivelse maaskee har trættet Deres 35 Opmærksomhed. Det er ikke skeet fordi jeg troede, at De ikke allerede selv maaskee har tænkt og sagt Dem det Samme, men forat give de Tanker, jeg antog at næres af Dem, en Tilskyndelse til at træde frem for Nationen, derved at De saae dem vende bekræftede tilbage fra en Ubekjendt og Udenforstaaende. Jeg har stolet paa Hrr Professorens Overbærenhed, idet jeg ahned 40

hos Dem at finde den samme, eller en endnu større Interesse for Sagen, end den, der hos mig nu er Aarsag i de mange Ord.

Ærbødigst

L. V. Petersen,
Stud. Theol.

5

580. *J. L. Heiberg til J. P. Mynster.*

22 Marts 1846.

Deres Høiærværdighed

ville modtage min ærbødigste og forbindtligste Tak for den skønne Gave, De har skjænket mig, og som er mig dobbelt kjær, fordi jeg modtager den
10 fra Forfatterens egen Haand.

Jeg har allerede havt megen Glæde af Det, som jeg hidtil har læst i denne righoldige Bog. Iblandt Andet tillader jeg mig at udhæve Talen Nr XXV, som afhandler det ogsaa i philosophisk Henseende saa vigtige Spørgsmaal: om man skal admittere Conseqvenserne af den Lære, hvis Sandhed man har
15 erkjendt, selv om disse Conseqvenser komme i Strid med den inderste, uafviselige Overbeviisning, eller om man i saadanne Conseqvenser skal see et Tegn paa selve Lærens Ufuldkommenhed og benytte dem som Correctiver for denne. Paa det reent philosophiske Gebeet er, som bekjendt, baade det Ene og det Andet blevet paastaet, og her forekommer det mig, at baade det Ene
20 og det Andet kan være rigtigt, naar det forstaaes med sin behørig Restriction. Af Disciplen (og det er Enhver, som vil sætte sig ind i et System) maa man vist forde, at han, saalænge han endnu ikke er kommen til Systemets Ende, betragter sine Forudsætninger som Fordomme og overgiver sig til Conseqvenserne. Men Mesteren, som grunder Systemet, finder ikke Andet i Conseqvenserne, end hvad han oprindeligt har anskuet i Principet. For ham maa det
25 Hele have været til førend dets Dele, medens det for Disciplen er omvendt. Men i denne Totalitet, enten den er Udgangspunkt eller Resultat, ligger Systemets Prøvesten; have de blot negative, deconstruerende Conseqvenser deres Rod i en ligesaa negativ og deconstruerende Total-Anskuelse, da maa Læren
30 opgives som falsk. Men hvis de, efter Bacos Ord, føre fra Gud for at føre tilbage til Gud, da maa Disciplen finde sig i denne disciplinariske Prøvelse, ihvor haard den end kan være; ialfald maa han ikke lade sig afskrække ved den, men gjenemgaa den, inden han forkaster den. Men da han, saalænge Dette varer, altsaa befinder sig i en Tvivls-Tilstand, saa følger heraf, at han skal
35 beholde sin inderste Overbeviisning in petto, og altsaa hverken lade den indvirke forstyrrende paa Udviklingen eller bortkaste den som unyttig, men opbevare den som den Instans, der i sidste Øieblik skal gjøre Udslaget.

Saaledes har jeg forstaaet den nævnte Tale; en saadan Fremstilling af Forholdet mellem Tro og Viden eller mellem Religion og Philosophie har jeg seet i den. Jeg har da ikke kunnet undlade, i mine Tanker at gjøre mig Rede for, at det samme Forhold finder Sted indenfor Philosophiens egne Grændser, nemlig mellem den philosophiske Total-Anskuelse og dens Udvikling gennem Systemets Led. Men jeg har maaskee gjort ilde i at lade disse Tanker komme paa Papiret, og at trætte Deres Høiærværdighed ved Læsningen af Noget, som hverken er nyt eller — efter al Rimelighed — afvigende fra Deres egen Opfatning.

Naar man kjender, hvad Deres Høiærværdighed har »givet« og endnu stedse »giver«, saa falder det En ikke ind, at der skulde være et Andet, »hvoraf De ikke giver, fordi De ikke har det«.

Min Kone og min Moder bede sig anbefalede i Deres Høiærværdigheds venlige Erindring.

Med Høiagtelse

allerærbødigst

J. L. Heiberg.

581. *Søren Kierkegaard til J. L. Heiberg.*

d. 29 Marts 1846.

Høistærede Hr. Professor!

Tilgiv, at jeg volder Dem en lille Uleilighed. De er som Udgiver den, til hvem man henvender sig betræffende Hverdags-Historiens Forfatter. Min Begjering er, om De vil have den Uleilighed at tilstille ham medfølgende Exemplar af en lille Bog.

Det andet Exemplar er, som De vil see af Bladet foran i det, bestemt for Dem selv Hr. Prof: som den ligefremme Modtager. At sende Dem et saadant Exemplar af hvad jeg skriver er mig kjært at gjøre, og kan derfor ikke blive mig en Vane.

Deres ærbødige

S. Kierkegaard.

582. *J. L. Heiberg til Søren Kierkegaard.*

2 April 1846.

Høistærede!

Den Erkjendtlighedsgjæld, hvori jeg er kommen til Dem ved Modtagelsen af Deres to sidste Skrifter, som De har havt den Godhed at sende mig, vil De for det Første tillade mig at give hvad man kalder Beviis for, om hvilket jeg ønsker, at det ogsaa i indvortes Henseende maa betragtes som et Beviis.

Det til Forfatteren af En Hverdagshistorie bestemte Exemplar af Den litterære Anmeldelse har jeg besørget i hans Hænder. En saa anerkjendende og

dertil saa grundig, saa varm og dertil saa skarpsindig Bedømmelse maa naturligviis være ham i høieste Grad kjær og behagelig, og det vil vist ikke vare længe, før jeg kan forelægge Dem hans egen Bevidnelse deraf.

Ogsaa jeg har med stor Fornøielse læst denne Kritik. Hvad man i vore saakaldte kritiske (d. e. vragende, vrængende og næserynkende) Tider aldeles har glemt, nemlig at Critiken maa begynde med at være receptiv, inden den skrider til sit productive Værk, Dette viser sig her practisk, og paa en glimrende Maade. Med nobel Selvfornægtelse har Critikeren underordnet sig sin Gjenstand; han synes at ville være saa receptiv, at han gjør Afkald paa al egen Construction og Frembringelse; men just derved bliver han i eminent Grad virkelig construerende og producerende, og ender ikke i Negativitet. Deres Skildring af den nuværende Tid i Modsætning til det forrige Aarhundrede anseer jeg for at være et lille Mesterstykke i dybsindig og skarpsindig Opfattning og i piquant og træffende Satire. Specielt takker jeg for Skildringen af Publicum og sammes Hund, men endnu mere for den fortræffelige Udvikling af Begreberne at tie og at tale. Robert i »Amors Genistreger« mener, at der ikke gives nogen Middelvei mellem begge, og jeg selv har engang anført den samme Modsætning som Exempel paa dem, i hvilke principium exclusi medii har Gyldighed. Men De har meget rigtigt opdaget, at Nutiden har fundet Mediationen mellem begge, nemlig i Snak.

Med Hensyn paa Climaci Indlæg da vilde det blive for vidtløftigt, om jeg i en Billet som denne vilde fremsætte de Bemærkninger og Indvendinger, jeg har gjort under Læsningen. Jeg finder vel engang Leilighed til en nærmere Explication desangaaende.

Deres ærbødigste

25

J. L. Heiberg.

583. Søren Kierkegaard til J. L. Heiberg.

d. 6 April [1846]

Høistærede Hr Professor!

Deres Billet af 2den April modtog jeg Torsdag-Aften, da jeg temmelig silde kom hjem. Fredag Morgen skulde jeg reise ned til min Broder ved Sorø; da jeg nu er vendt tilbage, anvender jeg strax det første Øieblik til et lille Gjen- svar.

Tak altsaa for Deres kjærkomne Billet. Naar En har skrevet en lille æsthetisk Kritik, og da den, der æsthetisk absolut har Myndigheden, bruger denne til at rose: saa gjør det jo altid godt at være den Paagjældende, hvem den udmærkede udmærker. Det sindrige østerlandske Ordsprog siger kløgtigt, at kun den døve Vise kan modstaae Smiger; kløgtigt, thi Eenfoldigheden vilde vel tro, at een af Delene var nok: Døvheden eller Viisdommen. Og jeg som hverken er Døv eller Viis, hvorledes skulde jeg bestaae i en saadan Anfægtelse!

Heldigt derfor, at det er en Umulighed ved hiin Billet at føres i saadan Fristelse. Naar nemlig den Myndige roser eller anerkjender, da er dette jo ikke Smiger, det vilde ei heller være nyt at døve sit Øre derimod, men usømmelig og selv-klog Indbildskhed ikke taknemmeligen at agte derpaa. Omvendt er Forholdet det samme. Naar den, der beundrende underordner sig, i selve Beundringens Yttring udtrykker en nogenlunde klar Bevidsthed af en Forestilling om, hvad det er han beundrer: da er atter dette ikke Smiger. I det ene Tilfælde er Myndigheden (for den Herskende), i det andet Tilfælde Sandheden (for den Underordnede) den væsentlige Inderlighed, der forhindrer Smigeriets Tomhed.

Tak ogsaa for den Mulighed, De betyder betræffende en Yttring af Forfatteren til en Hverdags-Historie. Hvad jeg har sagt i Anmeldelsen om hine Noveller med Hensyn til en Læseverden, det kan jeg her om hiin mulige Yttring gjentage med Hensyn til min ringe Person: til enhver Aarets Tid er den mig en kjærkommen Gave, at vente den er i sig selv kjært, at modtage den forventede ikke mindre kjært.

De er jo Udgiveren af hine Noveller. Men en Udgiver har det i sin Raadighed, naar han vil, at betragte sig selv som Uvedkommende i Forhold til Bogen og Forfatteren. Til Dem som Udgiver havde jeg henvendt mig med Bøn om Tilgivelse for, at jeg voldte Dem en lille Uleilighed. Under Forudsætning af, at hin ubekjendte Forfatter vilde bæere mig med en lille Skrivelse, kunde De nu have ladet Tiden gaae hen, til den blev færdig, og derpaa i en Forretnings-Konvolut tilstillet mig hvad der allerede er Opmærksomhed nok mod mig. Jeg skjønner ikke rettere end, at De med fuld Ret kunde have handlet saaledes; desto mere paaskjønner jeg Deres Billet. Dens Indhold, ja det er den Myndiges Dom, for hvilken jeg har takket; men Billetten selv er en Forekommenhed, der paa en kjær Maade forpligter mig i taknemlig Skyldighed.

Deres ærbødigste
S. Kierkegaard.

584. *H. C. Schumacher til J. L. Heiberg.*

Altona 1846. April 21.

Mein verehrter Herr Professor,

Die mir in Ihrem Schreiben vom 17t d. M. gewordene Aufforderung dem Comité beizutreten, das sich in Copenhagen bildet, um dem Begründer der wahren Astronomie in seinem Vaterlande ein Denkmal zu errichten, betrachte ich als den ehrenvollsten Beweis, dass meine Landsleute mein Bestreben für die durch ihn begründete Wissenschaft zu würken anerkennen. Ich bitte Sie dem Comité meinen aufrichtigsten Dank auszusprechen, und ihm zu erklären, dass ich mit Vergnügen den schmeichelhaften Antrag annehme, und, soweit meine geringen Kräfte reichen, Alles thun werde den grossen Zweck zu befördern.

Zugleich bitte ich aber im voraus um Erlaubniss in der, wegen der Verhandlungen nöthigen, Correspondenz Deutsch schreiben zu dürfen. Obgleich ich aus einer Dänischen Familie stamme (der Schumacher von dem ich abstamme, und Griffenfeldts Grossvater waren, soviel ich weiss, Brüder) und meine Vorfahren, selbst mein Vater noch, geborene Dänen waren, muss ich doch zu meiner Beschämung bekennen, dass ich nicht correct Dänisch schreiben kann. Mein Vater starb als ich ein Knabe von 10 Jahren war; ich bin hier erzogen, und habe, mit Ausnahme weniger Jahre, nur Deutsch gehört, gesprochen und geschrieben. Einige meiner alten Freunde, wie z. B. Herr Conferenzzrath Collin, nehmen freilich mit dem Dänischen, so wie ich es schreiben kann, vorlieb und finden wahrscheinlich oft genug in den Sprachfehlern meiner Briefe Stoff zur Erheiterung; dies berechtigt mich aber nicht dem Comité meine Exercitien vorzulegen. Dagegen glaube ich auf die Ehre Anspruch machen zu dürfen das Dänische wenigstens vollkommen zu verstehen.

Nachdem ich Sie, mein verehrter Herr Professor, mit Aufträgen an das Comité beschwert habe, erlauben Sie mir wohl Ihnen ein paar Privatbemerkungen zu machen.

Soviel ich verstehe ist das Comité noch nicht definitiv organisirt, also auch die Zahl der Mitglieder noch nicht bestimmt. Ich gestehe Ihnen offenherzig, dass mir zwei zu fehlen scheinen, die nothwendig hinein gehören, nemlich Sie und Professor Olufsen. Sie haben zuerst auf die Bedeutung des Jahres aufmerksam gemacht, eine Bedeutung die, ohne Sie, alle Astronomen vom Fach übersehen haben würden; Sie haben die erste Veranlassung zu dem Unternehmen gegeben, an das, ohne Sie und Ihre Urania, Niemand gedacht hätte, wie denn auch Herr Petersen sich deshalb geradezu an Sie gewandt hat; Sie haben schon die Unterstützung Seiner Majestät bewürkt, und Sie dürfen, meiner besten Überzeugung nach, Ihr angefangenes Werk nicht verlassen. Ebenso wenig darf, wie es mir scheint, Professor Olufsen fehlen. Olufsen ist ein ausgezeichnete und tiefer Astronom, aber wegen seines stillen zurückhaltenden Wesens vielleicht nicht so anerkannt wie er es verdient. Er hat vortreffliche Arbeiten über die Mondsparrallaxe und die Sonnenfinsterniss von 1842 geliefert, und Rechnungen die Jahre erfordern zu den neuen Sonnentafeln mit bewunderungswürdiger Schärfe und Sicherheit ausgeführt. Jetzt wird er alle von Tycho beobachtete Cometen berechnen. Wollen Sie den, der ein Werk von solchem Umfange für Tycho unternimmt, von dem Comité ausschliessen, das sich um Tycho zu ehren vereinigt? Er kann Ihnen noch dazu, da er an Ort und Stelle lebt, alle astronomischen Nachweisungen unmittelbar geben, ohne dass, wie bei mir, Correspondenz nöthig ist.

Einer der ersten Punkte dessen Entscheidung ich dem Comité empfehlen möchte, wäre wohl der, ob wir fremde Beiträge annehmen sollen, oder nicht?

Das muss vor der Anzeige in den Astronomischen Nachrichten abgemacht seyn. Dass solche Beiträge, wenn wir sie annehmen, kommen werden, scheint mir gewiss, es möchte aber schwer im voraus zu bestimmen seyn, ob sie so beträchtlich seyn werden, dass sie entscheidenden Einfluss auf die Ausführung des Werkes haben können oder nicht. Im letzten Falle wären sie kein Ersatz ⁵ für das erhebende Gefühl allein und aus eignen Kräften unsern grossen Landsmann geehrt zu haben, ein stolzes Bewusstseyn, auf das wir dann verzichten müssten.

Von der anderen Seite kann man sagen, dass Tycho nicht für Dännemark allein, sondern für die Welt gewürkt hat, und dass also auch die Welt nicht ¹⁰ verhindert werden darf ihm ihren Dank zu bezeugen.

Ich unterwerfe mich ganz der Entscheidung des Comité, möchte aber rathen dass, wenn fremde Beiträge angenommen werden sollen, keine Einladung dazu erlassen, sondern nur einfach angezeigt werde, es stehe auch Fremden frei Beiträge zur Errichtung des Denkmals einzusenden. ¹⁵

Über den Platz wo die Bildsäule errichtet werden soll, hat nach Ihrem Briefe Seine Majestät sich die Entscheidung vorbehalten. Ich habe eine dunkle Erinnerung, dass Tycho, bei seinem Aufenthalte in Copenhagen nicht in seinem Hause sondern auf Holkens Bastion, oder auf der benachbarten Bastion am Wester Thore beobachtet habe, bin aber nicht im Stande meine Quelle anzu- ²⁰ geben. Man müsste wohl die alten Bände des Danske Magazin nachsehen. Wahrscheinlich findet sich auch etwas darüber in Tychos Manuscripten auf der Königlichen Bibliothek. Sollte ich Recht haben, so wäre wohl die Bastion wo er beobachtet hat, der geeignetste Platz für die Bildsäule. Im Stifte Kremsmünster in Oesterreich sah ich im Jahre 1842 eine Bildsäule von Tycho über ²⁵ Lebensgrösse, ob von Sandstein, wie dort gewöhnlich ist, oder nur ein Gyps Abguss, kann ich nicht entscheiden, denn sie war mit grauer Oelfarbe angestrichen. Er hat einen Sextanten im Arme ganz wie das Bild das in der Regensburger Ausgabe (1671) der Historia Coelestis steht, und ihn, der Unterschrift zufolge im 40sten Jahre seines Alters vorstellt. Es ist schwer zu glauben dass ³⁰ die Statue nach dem Kupferstiche gemacht sei, und wahrscheinlicher dass der Kupferstich nach dieser oder einer ähnlichen Statue gemacht sei. Ich will mich bei meinen Kremsmünsterschen Freunden nach der Geschichte Ihrer Statue erkundigen. Sollte sie vielleicht während Tychos Aufenthalt in Prag gemacht seyn, so wäre es wohl das zuverlässigste Portrait, das wir bei unserer ³⁵ Statue benutzen könnten.

Mit ausgezeichnete Hochachtung verharre ich

ganz ergebenst

H. C. Schumacher.

Indlæg til Profen.

D. 6 april

Vores Billede af 2de April maatte jeg forrige Aften, da jeg kom med, stikke
ind i min. Forrige Maanedes Billede, som jeg vil have med mig, da jeg vil have
med mig alle de, som jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig.

Det er altsaa for den Gudsomme Billede. Der er for sig selv og for alle
de, som jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig.
Det er altsaa for den Gudsomme Billede. Der er for sig selv og for alle
de, som jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig.
Det er altsaa for den Gudsomme Billede. Der er for sig selv og for alle
de, som jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig.

Det er altsaa for den Gudsomme Billede. Der er for sig selv og for alle
de, som jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig.

amundt ~~amundt~~ om sine Noveller, med sin egen til en Gudsomme, da
der er for om sin egen med sin egen til en Gudsomme, da
der er for om sin egen med sin egen til en Gudsomme, da
der er for om sin egen med sin egen til en Gudsomme, da

da er jeg indvunden af sine Noveller. Men en indvunden
for de: sine Noveller, som jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig, da jeg vil have med mig.
der er for om sin egen med sin egen til en Gudsomme, da
der er for om sin egen med sin egen til en Gudsomme, da
der er for om sin egen med sin egen til en Gudsomme, da
der er for om sin egen med sin egen til en Gudsomme, da

Min abrykte
S. Kierkegaard.

Prof. Heiberg
København.

585. *Preben Bille-Brahe til J. L. Heiberg.*

Hvedholm d: 26de April 1846.

Høitagede gode Hr. Professor!

Ikke allene jeg, som har den Ære at bære vor berømte Tycho Brahes Navn, |: vel kun adopteret, men dog paa Grund [af] at vore Familier stedse have været
 5 nær beslægtede |: men vist enhver Fædrelandets-Ven, er Deres Velbaarenhed erkjendtlig for det De allerede har virket for at vor virkelig berømte Tycho kan faae et ham værdigt Minde opreist i Kjøbenhavn. De har ved at foredrage Kongen Sagen og ved at have erholdt hans Samtykke, samt Bifald og Tilsagn om Understøttelse, og ligeledes ved en lignende af Kunstforeningen, bragt
 10 Tingen saaledes i Gang, at der ikke mere kan være nogen Tvivl om at det synlige Mindesmærke om den verdensberømte Tycho Brahe nok vil komme tilstede; ogsaa maa jeg bifalde at De har dannet en Comite, sikkert bestaaende af dygtige Mænd, til videre at uddanne Deres og den gode L: V: Petersens
 · Ide, med et Mindesmærke for Tycho, men jeg maa indstændig bede Dem ikke,
 15 som det synes De har i Sinde, at trække Dem tilbage naar De har sat Sagen i Gang. Jeg som Olding flere Aar over de Syvti, tør ikke paatage mig andet end at yde min Skjærv ved et Bidrag til den gode Sags Fremme, og det gjør jeg med sand Glæde.

Med sand og udmærket Høiagtelse undertegner sig

20

Deres Velbaarenheds
 ærbødig forbundne

Bille Brahe.

586. *H. C. Schumacher til J. L. Heiberg.*

Altona 1846 Mai 5.

Hochwohlgeborener, Sehr geehrter Herr Professor,

25 Ihr Brief, der soviel angenehmes für mich enthält bringt mir zugleich die nicht erwünschte Nachricht dass Sie den Comité nicht beitreten wollen, und Olufsen ihm nicht beitreten soll. Ich hätte sehr gewünscht Sie beide darin zu sehen.

Mit der von den anderen Herren im Comité getroffenen Wahl des Vormannes
 30 stimme ich vollkommen überein, und gebe Herrn Conferenzzrath Treschow mit grossem Vergnügen meine Stimme.

In der Kirche in Prag, in der Tycho begraben ist existirt gleichfalls eine Büste von ihm, die wahrscheinlich nach der Natur (wenn auch nach seinem Tode) gemacht ist. Ich habe mich gleichfalls dahin gewandt, um die Geschichte
 35 dieser Büste zu erfahren, von der wir, falls sie Aufmerksamkeit verdient, gewiss leicht einen Abguss werden erhalten können. Ich selbst besitze die Copie eines Miniaturbildes das während seines Aufenthaltes in Prag gemacht ist und wahrscheinlich für seinen Sohn bestimmt war. Auf der Rückseite steht:

Disce puer virtutem ex me, durumque laborem,
Fortiter et sortis sustinuisse vices.

Der Kopf ist fast ganz kahl, eine sehr hohe Stirn, wenige blonde Haare, ein langer herabhängender blonder Schnurbart, und hellblaue Augen.

Sollten Sie Herrn Agenten Suhr sehen, dem ich vor einigen Jahren ein grosses 5
Zugfernrohr von Plössl verschrieben habe, so bitte ich ihnen zu sagen, dass
Voigtländer in Wien, mit 3 Zugfernrohre zur Ansicht gesandt hat um sie zu
untersuchen und darüber in den Astr. Nachrichten zu berichten. Das kleinste
ist von eben der Grösse als das, was Herr Agent Suhr besitzt, die beiden ande- 10
ren sind noch grösser,

b) $1^{11}/_{12}$ Zoll. Oeffnung, 2 Fuss $9^{3}/_{4}$ Zoll wenn ausgezogen, Vergrösserung etwa
35 mal

c) $2^5/_{12}$ Zoll. „ 3 Fuss 1 Zoll „ „ „ „
42 mal,

die Maasse in Dänischen Fussen und Zollen. Die Preise sind nicht deutlich 15
angegeben. Er bezieht sich auf seine Preisverzeichniss worin aber keine Fern-
röhre vorkommen, die genau dieselben Dimensionen haben. Soviel ich sehen
kann wird b ungefähr 60 und c) 100 fl. Curant M. (20 fl. Fuss) kommen. Der
fl. C. M. kann man $3''^{14}/_{15}$ Rbthlr rechnen.

Alle diese Fernröhre sind ausgezeichnet gut, aber fast zu gross um aus freier 20
Hand ohne Stativ gebraucht zu werden. Will man sie auf einem Stative brau-
chen, so kann man ein astronomisches Ocular dazu erhalten. Sollten Herr
Agent Suhr sie zu sehen wünschen, so wird sich leicht mit einem Reisenden
Gelegenheit finden sie nach Copenhagen zu senden.

Mit ausgezeichnete Hochachtung verharre ich gehorsamst 25
H. C. Schumacher.

587. *Orla Lehmann til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d: 6 Mai 1846

Forsaavidt den Meddelelse, jeg igaar har havt den Ære at modtage fra Hr
Professoren, er bestemt til Kunstforeningen, vilde det være mig meget vigtigt
om eet Punkt i samme at erholde nærmere Oplysning og Instrux. 30

Skulde man nemlig spørge mig, hvem Conferentsraad Schumacher er, saa
vilde jeg, indtil jeg belæres bedre, maatte svare:

»En Professor ved Kjøbenhavns Universitet, som aldrig har forrettet sin
Tjeneste, men har spiiist dets Penge i Altona, medens vigtige Fag her vare
ubesatte, udmærkede Mænd sultlønnede«, 35

»En Videnskabsmand, der skylder sit Renommee nok saa meget til alskeens
Charlattaneri, Gulddaaser og Diamantringe, som til virkelige Fortjenester«,

»En Embedsmand, som med lidet anbefalelige Midler har skaffet sig en overordentlig Indflydelse under en slet Regjering, og som har brugt den, om end til sin egen Fordeel, paa en for Landet høist skadelig Maade«,

»En Intrigant, som under de danske Finantsers sørgeligste Forfald har⁵ kostet Danmark over en Million, bortkastet til ingen Nytt«,

»En Slesvigholstener, der har tilføiet Danmark saa meget ondt, at det derved tilfulde er straffet for hvad det kan have syndet mod Tycho Brahe«.

Og spørger jeg, hvorfor han da skal med, naar de Danske ville opreise en af deres store Mænd et Mindesmærke, saa veed jeg indtil videre intet andet¹⁰ Svar, end

»Fordi der staaer i Statskalenderen den Løgn, at han er Professor i Astro-
nomien ved Kjøbenhavns Universitet«, eller

»Fordi man regner Slesvigholstenerne til de Danske«.

De vil heraf see, hvor meget jeg trænger til en Instrux om, hvad jeg skal¹⁵ sige, og skjøndt Bang paastaer, at en Commissarius ikke har andet at gjøre, end at meddele de af Regjeringen ham givne Oplysninger, vil jeg som Deres Commissarius ved den kunstforeningske Stænderforsamling dog ikke overskride min Competance ved allerunderdanigst at formene, at for den, der kjender Skandalerne fra F VI Tid gives der intet slettere Navn i Spidsen for²⁰ et dansk-scandinavisk Nationalforetagende, end Conferentsraad Schumachers
allerunderdanigst

Orla Lehmann.

588. J. L. Heiberg til Orla Lehmann.

Søqvæsthuus, 7 Mai 1846.

Høistærede!

²⁵ Deres »allerunderdanigste« Meddelelse kan jeg naturligviis ikke modtage som saadan, ligesom jeg heller ikke kan give Dem nogen »Instrux«, thi De er ikke min »Commissarius« hos Kunstforeningen, men min Commissionarius, hvortil De selv har været saa god at gjøre Dem ved Deres Interesse for Sagen.

Paa Grund af denne Interesse, som De har udviist, og som Kunstforenin-³⁰ gens Bestyrelse, hvoraf De selv er Medlem, synes at dele, ansaae jeg det for en simpel Høflighedspligt at lade Dem og Bestyrelsen være mellem de Første, som jeg gav Efterretning om Comiteens Sammensætning, saa meget mere, som Bestyrelsen jo burde erfare, med hvem den for Eftertiden har at communicere i alle, denne Gjenstand vedkommende Anliggender. Men paa en Kritik over³⁵ Comiteens Sammensætning behøve hverken De eller jeg eller Comiteen at indlade sig med Kunstforeningen, eller paa at føre noget Forsvar for Comiteens enkelte Medlemmers Competence, eftersom Kunstforeningens Bestyrelse jo ingenlunde har gjort det til Betingelse for sin velvillige Understøttelse, at visse

bestemte Personer enten skulde være eller ikke skulde være Medlemmer af Comiteen. Heller ikke troer jeg, at De risquerer at komme i Forlegenhed med Svaret paa det Spørgsmaal: »hvem Conferensraad Schumacher er?« thi efter al Rimelighed vil det ikke falde Nogen ind at gjøre Spørgsmaalet.

Hvis forresten Nogen skulde opkaste det Spørgsmaal, hvilke Adkomster Conferensraad Schumacher har til at være Medlem af Comiteen, da vil det ikke falde vanskeligt at tilfredsstille denne Videlyst. Svaret kan i Korthed blive følgende: Naar man vil opreise et Mindesmærke for en stor Astronom, da er det i sin Orden, at Astronomien repræsenteres i den Comitee, som træder sammen i det nævnte Øiemed. Men isaafald har man i Danmark ikke Valget mellem Flere, eftersom Conferensraad Schumacher ikke blot, formedelst sin Bestalling som Professor ordinarius ved Kjøbenhavns Universitet, er den Første, men, formedelst sit Navns Berømthed baade i Indlandet og Udlandet, er den Eneste, som kan komme i Betragtning ved en Leilighed som denne.

Som officielt Svar paa et officielt Spørgsmaal maatte det Anførte ansees for fyldestgjørende. Men privatim og venskabeligt vil jeg gjerne indlade mig paa en nærmere Drøftelse af Deres Bemærkninger.

Naar De da, paa det Spørgsmaal, hvem Conferensraad Schumacher er, ikke veed at svare med Andet end den Række Beskyldninger, som De fremfører mod Manden, saa maa De tillade mig at sige Dem, at Dette ene kan hidrøre fra Ubekjendtskab med hans virkelige Fortjenester, grundet i Ubekjendtskab med den Videnskab, hvis eneste Repræsentant her i Landet han nu har været i henved 30 Aar. Hans Navn er kjendt over hele Europa og agtet og anset hos Nutidens største Astronomer i alle Lande. Hvad der har forskaffet ham denne Celebritet, er vel ikke nye store Opdagelser i Videnskaben, men endnu langt mindre er det »Gulddaaser og Diamantringe«, hvormed man ikke blænder Mænd som Bessel og Struve; derimod er det den ufortrødne Iver og ualmindelige Indsigt, hvormed han har fremmet den i Astronomien saa vigtige Communication mellem Videnskabens forskjellige Dyrkere i de forskjellige Lande. Ganske nylig har den engelske Astronom Hind yttret, at dersom ikke Schumachers »Astronomische Nachrichten« og hans Circulairer havde existeret, vilde den nye Planet Astræa være gaaet tabt næsten for hele Verdens Observatorier. Naar Schumacher engang dør, vil man ved Tabet af denne ivrige og kyndige Practiker føle et stort og sandsynligviis uerstatteligt Savn.

Naar Dette indrømmes — og herom vil De i hele Europa kun høre een Stemme — da ere Schumachers Adkomster til at være Medlem af Comiteen fuldkommen godtgjorte (uden at tale om den Nytte, som netop han ved sine Forbindelser kan yde Sagen), og de Indvendinger, som De fremfører imod ham, maatte, selv om de vare grundede, betragtes som Bihensyn. Men jeg tilstaaer, at selv som saadanne, ja endog om de vare factisk rigtige, hvilket dog nok

ikke ubetinget kan indrømmes, synes de mig ikke at have stor Vægt. At han er gageret som Professor ved Universitetet, uagtet han ikke gjør Tjeneste ved samme, er vel sandt; men naar han paa andre Maader gavner den Videnskab, i hvis Tjeneste han er ansat, saa gjør hiint Argument ikke stort til Sagen.

⁵ Det er jo almindeligt her i Landet (og overalt), at en gageret Ansættelse kun er en Form, under hvilken Regjeringen sikkrer sig en fortjent Mands Virksomhed, ofte i en anden Retning end den, hvorpaa Ansættelsen lyder. Saaledes blev f. Ex. Oehlenschläger Professor i Æsthetik. De vil, uden at søge længe, finde ved det københavnske Universitet Mænd, hvis Fortjenester ikke ere

¹⁰ ringe, uagtet deres Universitets-Virksomhed er saa ubetydelig, at de for den Sags Skyld gjerne kunde boe i Altona. Lad det være en Feil, men den ligger da i Principet, som Regjeringerne følge, og kan ikke regnes den Enkelte til Last. Men det vilde ogsaa være eensidigt at betragte en Universitets-Professors hele Virksomhed som indskrænket til Forelæsninger. Ogsaa paa andre Maader,

¹⁵ f. Ex. som Skribent, skal han, netop i Qvalitet af Professor, være sin Videnskabs Repræsentant. Jeg mener derfor, at Schumacher ved sin litterære Virksomhed og ved sit Observatorium ikke mindre viser sig som sand Professor i Videnskaben, end om han holdt Forelæsninger for unge Russer, der læse til anden Examen. — Han skal have kostet Landet mange Penge; vel muligt,

²⁰ men hvorfor har man da givet ham dem? Han selv har, af Nidkjærhed for sin Videnskab, taget, hvad man vilde yde den. Det Samme vilde Tycho Brahe have gjort, og gjorde det, saavidt han kunde. Derfor lød ogsaa over ham den Klage, at han havde kostet Landet formeget. Og Tycho var heller ikke uden Ostentation og Forfængelighed, ikke berøvet ethvert Træk, der kunde hen-

²⁵ regnes under »Charlatanisme«; ogsaa han havde Passion for »Diamantringe« og Guldkjæder, om ikke »Gulddaaser«. Det er muligt (hvad jeg forresten ikke veed), at Schumacher har den samme Svaghed, men en udmærket eller fortjent Mand skal ikke bedømmes efter sine Svagheder, thi saa blev der ingen udmærket eller fortjent Mand i Verden. — Endelig hedder det, at han er en

³⁰ »Slesvig-Holstener«. Men hvorledes er Dette at forstaa? At han saalidt som Nogen kan ved Fødselen være Slesvig-Holstener, behøver jeg allermindst at lære Dem. Født er han, saavidt jeg veed, i Kjøbenhavn, og af danske Forældre (han nedstammer fra en Broder til Griffenfeldts Bedstefader), men han er opdragen i Altona og der bosat. Vil man derfor betragte ham, ikke som

³⁵ Slesvig-Holstener, men som Holstener, da seer jeg heller ikke heri Noget, som kunde være til Hinder. Naar man erindrer, at Tycho Brahe, efter at være forjaget fra Kongeriget Danmark, fandt Beskyttelse og Tilflugt i Hertugdømmet Holsteen, saa vilde endog en virkelig Holsteners Medvirkning i Comitteen, forudsat, at han forresten besad Adkomst dertil, ikke være upassende. Skulde

⁴⁰ Nogen i den Anledning ville anbringe den Vittighed, at isaafald burde ogsaa

den østerrigske Chargé d'affaires Baron Langenau være med, saa vilde jeg, uden alle Vittigheds-Repressailer, svare ligefrem og i Overeensstemmelse med det bekjendte ussingske Andragende i forrige Stænderforsamling (uden forresten at indlade mig paa dettes Bedømmelse), at Holsteen dog er en Deel af den danske Stat, og at Tycho Brahe, saa længe han fandt Tilhold i Holsteen hos Statholderen, endnu ikke var expatrieret. Men Meningen er maaskee, at Schumacher hører til det slesvig-holstenske politiske Parti. Herom har jeg dog aldrig hørt det Mindste, og kan ikke troe det, før jeg overbevises om det. Astronomer høre aldrig til et politisk Parti. De veed, at Archimedes bad den romerske Soldat om ikke at træde paa hans Figurer i Sandet; dette Træk kan gjælde for et almindeligt Symbol paa Astronomernes politiske Interesse. Mig er kun een Undtagelse bekjendt, og det er Arago, men det er i Grunden ingen Undtagelse, thi Arago er kun meget lidt Astronom.

Dersom det her Fremsatte kan overbevise Dem om, at Schumachers Tiltrædelse til Comiteen var passende, ja endog uundgaaelig, da er den Hensigt opnaaet, hvori jeg nedskrev det.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

P. S. Hr. Petersens Brev udbedes, saa snart det kan undværes.

589. *Orla Lehmann til J. L. Heiberg.*

d: 7 Mai 1846 20

Jeg takker Dem for Deres Brev — jeg er ordentlig stolt af dets Længde. Hvad min foregivne Forlegenhed for et Svar angaaer, da behøver jeg vel ikke at sige Dem, at den var idel Hykleri. Det kan derfor kuns være meent som Straf, at De med saa velvillig Ærbarhed fortæller mig, at det er noget, der slet ikke kommer mig ved.

Men hvad der ikke er Hykleri, det er min Beklagelse over i Spidsen for et dansk-skandinavisk Nationalforetagende at finde Schumachers Navn, og jeg vedstaaer dette, ikke som Deres Commissionarius, men som »a private man«. Naar jeg troer, at dette ikke har nogen god Klang for danske Øren, saa er det ikke saameget, fordi hans Dygtighed — hvilken Ingen betvivler, og som jeg lige saa lidet har benægtet, som jeg er competent til at bedømme den — efter Deres egen Indrømmelse ikke er fri for en god Tilsætning af »Charlettanisme«, men fordi han for de enorme Summer, han har vidst at forskaffe sig i Danmarks meest forarmede og elendige Tid, ikke har præsteret andet, end at arrangere sig selv komfortablement som en Ringe og Daaser og Chronometre fordelende Potentat, en ufuldendt Triangulering og et lapset Kaart over Asparges- og Tulipanbeddene ved Altona. Det er min uforgribelige Mening som

»a privat[e] man«, til hvis Begrundelse der ikke hører Kundskab til Himlens Lys, men kuns til Adjudantregimentets Mørke, og skjøndt Dadlen vistnok især maa ramme dem, der saa uforsvarligen ere omgaaedes med Statens Interesse, maa dog den, som saa herligen har kunnet trives mellem Misbrugenes Parasiter, finde sig i at dele Uvillien. Det skulde være mig kjært, om dette kuns er min Mening.

Selv om De virkeligen skulde hylde de Ussingske Statseenheds Begreber — det Gud forbyde — vil De dog neppe nægte, at i videnskabelig Henseende hører Holsteen ikke til det Kjøbenhavnske Universitets Omraade, og saa vist et Universitet ikke er til for »Russernes«, men for Videnskabens Skyld, saavist kan den Scandale, at hans Altonaiske Observatorium med dets rige Udstyr og hans tydske Scribentvirksomhed er bygget paa vort Universitets Regning, til stor Præjudice navnlig for Astronomiens Dyrkelse i Tycho Brahes og Deres Fædreland, ikke gjøre ham til vor. Saa villigen jeg derfor erkjender, at det ikke kommer mig ved, kan jeg dog ikke fravige den private Mening, at osv. Men kan De quærke 1000 rdl. fra ham, saa er dog de Penge reddede, og kan hans Forbindelser hjælpe Sagen — tant mieux — Nous verrons! Nu siger jeg, som Gusman i Don Juan »See det var nu nok om Snuustobak«.

Derimod skal jeg mælde Dem, at skandinavisk Selskab foranstalter en stor Folkefest paa Hveen — jeg havde først [været] betænkt paa den 16 Juni — Tycho-Dagen — men for Publicums især for Dampskibenes Skyld bliver det en Søndag (d: 21 Juni). Om Indretningen forbeholder jeg mig mundtlig at udvikle Dem mine Ideer og udbede mig Deres Raad; derimod iler jeg med at minde Dem om den belovede Cantate, som skal udgjøre Pointen i Festen. Den skal componeres af Rung, udskrives i et stort Antal Exemplarer, og indstudies af nogle Hundrede uøvede og tildeels umusikalske Mennesker. Min Hensigt er nemlig at søge tilveiebragt en Combination af den skandinaviske Sangforening (Rung) Studenternes Do (Hartmann) Haandværkernes Do (Berggreen) Typographernes, Kunstnernes, Livjægernes, Hoboisternes osv. for at skaffe et grandt Chor, og gjennem en saadan bred Repræsentation en yderligere Garantie for en umaadelig Conflux. Fabula docet: at Rung til Midten eller aller-allersest til Udgangen af næste Uge maa have Texten. Nu kan De vel baade Deres Metrik og Deres Tycho Brahe saaledes paa Fingrene, at dette vil være Dem en let Sag; men jeg har dog troet strax at burde sige Dem, at selv om Rung kunde componere det i een Nat, vil Choret ikke paa anden Maade kunne komme istand, og uden et stort Chor have vi intet at byde 30000 Mennesker under aaben Himmel.

Deres ærbødigst hengivne

Orla Lehmann.

590. *J. L. Heiberg til H. V. Bissen.*

Søqvæsthuus, 12 Mai 1846

Conferensraad Treschow har sagt mig, at Hr. Professoren ønskede at kjende Conferensraad Schumachers Bemærkninger angaaende de forskjellige Fremstillinger af Tycho Brahe. De vil finde det Attraede i vedlagte to Breve, som jeg herved har den Ære at sende Dem til Gjennemsyn. 5

Ogsaa Hr. Stud. theol. Petersen har jeg bedet om at meddele Dem hans Brev til mig, da jeg selv ikke har det, thi Confer. Treschow har faaet det idag for at tage det med til Fyen.

Med Høiagtelse

Deres ærbødigste 10

J. L. Heiberg.

591. *J. L. Heiberg til Fr. Fabricius.*

Søqvæsthuus, 12 Mai 1846.

Høistærede!

At De vil gjøre mit Digt om Thorvaldsen den Ære at optage det i den nye Udgave af Deres Samling af fædrelandshistoriske Digte, kan ikke andet end 15 være mig kjært og behageligt. Det gjør mig derfor ondt, at De har troet det nødvendigt at gjøre Undskyldninger for en saa simpel Anmodning eller har kunnet sætte mit Samtykke i Tvivl. Selv om det ikke var mig saa behageligt, som det er, at opfylde Deres Begjæring, og selv om jeg ikke ansaae det som en Fordeel for mit Digt at indlemmes i Deres Samling, saa vilde det dog klæde 20 Udgifveren af de »100 Lyriske Digte« (i to Udgaver) ilde, om han i en agtet Litterators Benyttelse af et af hans egne Digte saae den Anskuelse udtalt, at »en Digtets Arbejder ere at betragte som Fælleddsgods« etc. At denne Anskuelse er meget almindelig, har man desværre daglig Exempler paa; men en Bog, hvorpaa Deres Navn staaer, kan ikke forøge Antallet. 25

Jeg maa bede Dem undskyldte, at De først idag modtager Svar paa Deres Brev. Men jeg ønskede at eftersee Digtet, med Hensyn paa de Steder, som De vil udelade, og var længe ikke istand til at finde det mellem mine Papirer og Brochurer; desuden var jeg igaar næsten hele Dagen ude. Det er unægteligt, at de foreslagne Steder meget vel kunne udelades, og at Digtet alligevel 30 gestalter sig som et Heelt. Jeg kan derfor, med Hensyn paa mig selv, Intet have imod, at De gjør disse Udeladelser, naar det saaledes convenerer Dem, og Digtet derved kommer i bedre Harmonie med den hele Samling. Men i sig selv og i Almindelighed finder jeg det ellers ikke rigtigt, at man ved et Leilighedsdigt udsletter dets Præg af Leiligheden. Man gjør det sædvanligt for at 35 skille det Tilfældige fra det Væsenlige, for ligesom at give Digtet en Opstandelse fra det Forgængelige til det Blivende. Men det forekommer mig, at man her-

ved viser ligesom en Spøgelsefrygt for Leiligheden, idet man troer, at dennes Præg kan skade det Substantielle i Digtet, da det tvertimod ofte viser sig, at en Deel af Inspirationen hænger ved dette Tilfældige, og at Digtet, ved at skilles fra denne sin Bærer, mangengang, istedenfor at vinde i Substantialitet, 5 kun bliver mere abstract, end gavnligt er for et Digt. De Gamle havde ikke denne Frygt; for dem var det intet Anstød, at et Digt af universel Betydning var knyttet til en speciel Virkelighed. Den høieste Flugt hos Pindaros er udsprungen fra en tilfældig Anledning, alle de horatsiske Oder ere Leilighedsdigte. Jeg fremsætter dette kun som et almindeligt Princip, ingenlunde med 10 specielt Hensyn paa mit eget Digt, som maaskee gjerne kan taale, at Leiligheds-Præget tages bort. Jeg underkaster mig heri ganske Deres egen Bestemmelse, og er tilfreds med den, hvorledes den bliver.

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

15 592. *Vilhelm Faxe til J. L. Heiberg.*

Lund d. 31 May 1846

Högädle och Vidtberömda Herr Professor och Riddare af Kongl. Dannebrogorden!

Med mycken förnöjelse har jag läst, hvad Herr Professorn skrivit i Urania om den märkvärdige Tycho Brahe. Herr Professorn älskar och värderar högt 20 denne Nordens förste Astronom. Likså jag, utan att sielf vara Astronom. Min högaktning för Honom har börjadt ifrån barndomen. Jag är född i det närmast Hvéen belägne Pastorat Qvistofta och Glumslöfs församlingar, der min sal. Fader var Kyrkoherde, och såsom Häradsprost höll visitationer på Hvéen. Han var en lärd man och fästade sin Sons uppmärksamhet på allt märkvärdigt och 25 således på den långt för detta försvundne Grannen. Jag har såsom gosse besökt Hvéen gående dit på isen, der afbrutit en hassel-qvist såsom bevis, att jag varit der — och vände hem tillbaka. Såsom Biskop har jag der hållit visitation och hade det nöje, att 1844 d. 28 Augusti träffa derstädes en mängd Danska lärdeleman, som besågo dervarande fornlemningar.

30 Det är likväl icke om desse obetydligheter jag egentligen här vill lemna underrättelse, utan hufvudsakligen meddela uplysning om hvad som blifvit vidgjordt för vårdande af desse fornlemningar i anledning af hvad Herr Professorn anført i Urania.

Sedan Prosten Ekdahl, som någon tid vistades på Hvéen icke såsom Pastor 35 utan i egenskap af Adjunct genom gräfning uptäkt det hufvudsakligaste af Tycho Brahes underjordiska observatorium, anmälde Landshöfdingen i Malmö Presidenten Herr Baron af Klinteberg och jag nödvändigheten af ställets be-

täckning och vårdande. Det förra ansåg jag oumgängligt til förekommande af dess förstöring. Af hosföljande konungabref och Cronofogden Åbergs anmälan inhämtas, huru det tilgått med verkställigheten af desse anstalter. Det kom i händer på personer, som icke kände värdet af desse fornlemningar. Detta er ordsaken, hvarföre de kommit i det förfall, som nu visar sig. 5

Särskilt torde tillåtes mig, att hafva äran anmäla, att Physiographiska Sällskapet i Lund icke haft någon befattning med oftanämde fornlemningar, men då jag författat min berättelse om dem, inlemnade jag den häldre til detta sällskap, såsom ett litterairt Samfund, än att utgifva det såsom enskilt person. Det blef dock tryckt på egen bekostnad och det ringa, som försäljningen af 10 exemplar öfversköt trycknings-kostnaderna, har blifvit lemnadt til Hvéns församlings Skol-Cassa.

Om jag icke vore så gammal (jag är i 80de året,) skulle jag gerna ännu en gång vilja besöka detta märkvärdige ställe, men nu är det omöjligt.

Med fullkomligaste högaktning har jag den äran, att framlefvä Herr Pro- 15 fessorns och Riddarens

Ödmjuke Tjenare

Vilh: Faxe.

593. *H. C. Schumacher til J. L. Heiberg.*

Altona. 1846. Junius 16.

Mein verehrter Herr Professor, 20

Ich bin etwas lange in Ihrer brieflichen Schuld geblieben, und würde vielleicht noch in Rückstand seyn, wenn am vorigen Donnerstage das bedrövelige Datum des Tages nicht an Bezahlung der Schulden erinnert hätte. Ganz präcise am Stichtage zu zahlen ist, wie ich höre, nicht mehr üblich (oder nach dem modernen Ausdruck nicht zeitgemäss), und so hoffe ich kann eine 5 25 Tage verspätete Zahlung noch für gute Zahlung gelten.

Das kleine Versehen das Sie gemacht hatten, bedeutet nicht viel. Solche Versehen werden augenblicklich erkannt, wenn man die Resultate der Rechnung brauchen will, und können nicht unbemerkt durchschlüpfen. Weit gefährlicher sind Fehler von ein paar Secunden. 30

Ich sehe aus Ihrer Antwort dass mein Gedächtniss mir bei Herrn Agenten Suhrs Binocularfernrohr untreu geworden ist. Es werden aber wohl nahe 30 Jahre seyn seitdem ich es sah. Ich habe 1819 in England ein ähnliches aber kleineres Fernrohr gesehen, bei dem die Röhren fest mit einander verbunden waren, und verwechselte dies mit Herrn Suhrs Fernrohr. 35

Das Auszugfernrohr wird, hoffe ich, gut angekommen seyn. Es ist ein sehr ausgezeichnetes Instrument, Sie werden aber seine Vortrefflichkeit erst recht erkennen, wenn Sie es auf einem Stative brauchen.

Sie sind jetzt wohl mit den Vorbereitungen zum St. Hansdag beschäftigt, der hoffentlich das nicht werden wird, wozu Sie ihn machen wollen. Erinnern Sie sich dass Sie ihn zu einem Tyge Brahesdag machen wollen.

Steinheil hat jetzt ein kleines Prisma zur Zeitbestimmung gemacht mit dem man den Durchgang eines Sterns durch den Meridian scharf beobachten kann. Es ist ein sehr niedliches und bequemes Instrument dessen Theorie von Hornstein entwickelt Sie in den letzten Nummern der A. N. gesehen haben. Ohne Fernrohr kostet es etwa 6 holländische Ducaten. Er hat mir ein solches Instrument zur Prüfung gesandt, und ich werde sehen, was sich damit leisten lässt, glaube indessen dass, wenn man die Zeit auf eine Secunde scharf haben will, ein Fernrohr nöthig seyn wird. Ich kann wenigstens mit blossen Augen nicht mehr scharf beobachten.

Mit ausgezeichnete Hochachtung verharre ich

ergebenst

15

H. C. Schumacher.

594. *Vilhelm Faxé til J. L. Heiberg.*

Lund d. 20 Junius 1846

Yördade Herr Professor!

Tillåt mig, att blott med några ord hafva äran, att besvara högtärade skrifvelsen. Skulle jag derföre rätt förklara min tacksamhet, borde jag skrifva längre, än min tid nu medgifver. Jag har dagliga examina och i morgon prestation.

Allt för gerna kunna de öfversände handlingar begagnas. De vitna, som Hr Professorn sielf yttrar, om Regeringens goda åtgärder — Reflexionerna öfver verkställigheten önskas så lindriga som möjligt —. Bristerna torde tillkommit mer af oförstånd, än motvilja.

Med största högaktning

Er ödmjuka tjenare

Vilh. Faxé.

595. *G. V. Blom til J. L. Heiberg.*

Casernen i Sølvgaden den 23de Juni 1846.

Højtærede Hr Professor!

Uden at være kendt af Deres Velbaarenhed vover jeg dog i Tillid til Deres litteraire Personlighed at henvende mig til Dem i et Anliggende, der for mig er af litterair Interesse: Medfølgende Haandskrift indeholder nemlig et Digt, jeg til egen Fornøjelse har skrevet, men som jeg siden har faaet Lyst til at udgive. I denne Tid synes imidlertid fuskeragtigt Dilettanteri saa særdeles

ugenert at kunne spille Mester i Litteraturen, at man vistnok bør være dobbelt angst for at prostituere sig ved at belemre den danske Bogverden med flere trykte Sager uden Værdi; og derfor har jeg ikke turdet forlade mig paa min egen og mine Venners fordomsfulde og umodne Mening, men tager mig den Frihed at anmode den Mand, hvis Kritik alle Dannede sætte fast Lid til, om at vise mig den Ære at gøre sig saameget bekendt med mit Skrift som behøves for at afgøre om det er værd at trykkes.

Der kan naturligvis ikke være Tvivl om, at der heri maa findes mangan dilettantmæssig Ubehjælpelighed i det Techniske, mangan ungdommelig Mangel paa Ligevægt i Compositionen, ligesom jeg paa den anden Side ejheller troer at Bogen er ganske blottet paa fornuftige Tanker; men skønt jeg troer at indse dette, er jeg dog derfor ikke istand til at skelne om Arbejdet i det Hele taget savner eller besidder saadan Fortjeneste, at det vil kunne interessere Andre end sin Forfatter.

I det Haab, at Deres Velbaarenhed ikke vil tage min ligefremme Adfærd ilde op, vover jeg derfor at bede Dem om enten skriftlig at meddele mig Deres Dom eller tillade mig om en fjorten Dages Tid personlig at henvende mig desangaaende til Dem. I ethvert Tilfælde tør jeg maaske vente Fortielse af mit Arbejdes Tilværelse og Udspring for alle Uvedkommende.

Med Ærbødighed og Højagtelse 20

G. V. Blom,
Secondlieutenant, Højskoleelev.

596. *J. L. Heiberg til G. V. Blom.*

Søqvæsthuus, 6 Juli 1846.

Det er med en sand Fornøielse, Høistærede, at jeg har læst det interessante Digt, som De har sendt mig; og selv den Omstændighed, at jeg har tøvet saa længe med at sende det tilbage, maa være Dem een Forsikkring mere om, at jeg nødig har villet skille mig ved det, men har gjentaget Læsningen deraf, og flere Gange er vendt tilbage til nogle af de skønneste Partier.

At De har et virkeligt Kald til Poesien, kan efter denne Prøve ingenlunde sættes i Tvivl. Deres Digt har baade Dybde og Høide, og begge under en Yderflade, som bærer den finere Dannelses Præg. Her er baade Indhold og Form, Hiint som Aabenbarelse af en Aand, der virkelig har Noget at aabenbare, Denne i en allerede saa skjøn Udvikling, at den vil kunne bringes til Virtuositet.

Hvad jeg i høi Grad paaskjønner, er den store Reenhed baade i det Æsthetiske og det Ethiske, uberørt, og følgelig ufordærvet af Tidsalderens mange falske Incitament. Ikke mindre har det glædet mig — og dobbelt i en Tid, da Ungdommen pleier at komme gammel til Verden — at træffe paa en sand

og ædel Ungdommelighed, et Poesiens Foraar, uden hvilket man for-
gjøves vilde vente dens Frugter.

De har kaldet Deres Arbejde »et dramatisk Digt«, og herimod kan heller
ikke være Noget at indvende, da Alt er i dialogisk Form. Den nærmere Cha-
5 racteristik af den Art af det Dramatiske, hvorunder Deres Digt henhører,
tænker jeg mig at kunne udtrykkes omtrent saaledes: Alt, hvad som kommer
til Orde, maa udtale den Sandhed, som objectivt ligger i det, hvad enten
samme er den Talende bevidst, eller ikke; og Intet faaer Lov til at bryde denne
objective Sandheds Lys gennem sin subjective Naturs Prisma. Tager man
10 derimod det Dramatiske i en snævrere Betydning, da er det netop denne Bryd-
ning og de deraf fremkommende subjective Farve-Nuancer, hvorpaa det kom-
mer an. For at tydeliggjøre, hvad jeg mener, kan jeg anføre som Exempler,
hentede fra Deres eget Digt: Dandsemusiken, der udtaler en Melancholie, som
det ikke er dens Hensigt at meddele, men som objectivt følger med Tonerne,
15 fordi den ligger i disses Natur; fremdeles: de to Chor, hvori det sig forlystende
Publicum udtaler sin Kiedsomhed; denne ligger nemlig objectivt i Forlystel-
sen og er sammes virkelige Sandhed; men i det egenlige Drama vilde man
lade de Forlystelsessyge forsikre, at de morede sig, og igjennem denne For-
sikkring vise Reflexionen af det Modsatte.

20 Den ene og den anden Art kunne begge være lige gode. At De netop har
valgt den, som jeg vilde kalde den abstractere, deri har De gjort vel, thi den
er tillige mere umiddelbart poetisk; Sandheden kommer her mere umiddelbart
til Orde, enhver Talende staar ligesom under en Inspiration, der tvinger ham
til at komme frem med Det, som virkelig boer i ham. Denne hele Digtart,
25 som har noget Universelt ved sig, noget Metaphysisk, og som fortrinsviis maa
kaldes lyrisk i det Dramatiske, er, med forskjellige Modificationer, anvendt
af de største Digttere, lige fra Aristophanes til vore Tider. De har i Deres Digt
vidst at vedligeholde den og gennemføre den i en stor Reenhed, uden at lade
den blandes med Træk eller Nuancer af andre dramatiske Digtarter. Dette
30 antyder, at De er i Besiddelse af den æsthetiske Formsands, hvorved Kunst-
neren skal adskille sig fra Dilettanten.

Deres Spørgsmaal, hvorvidt det maatte være værdt at lade Deres Digt ud-
komme i Trykken, er da saaledes, hvad min Mening derom angaar, allerede
besvaret. Jeg antager, at Digtets Publication vil geraade baade dets Forfatter
35 og Litteraturen til Ære.

Imidlertid har min Kritik dog ogsaa nogle Indvendinger eller idetmindste
nogle Tvivl angaaende Enkeltheder. Saaledes forekommer det mig, at det po-
litiske Element ikke er klart, men det synes mig at staae noget betydnings-
løst. Heller ikke Victors store Digt i Terziner synes mig at klare sig til en be-
40 stemt Contour. Nogle af de smaa comiske Fragmenter kunde maaskee behøve

mere Pointe. Slutningen kommer maaskee lidt hovedkulds. At udvikle Dette nøiere, vilde blive for vidtløftigt for et Brev, og maa forbeholdes en mundtlig Samtale, naar der, som jeg haaber, bliver Leilighed til en saadan. (Jeg træffes sædvanlig hjemme mellem Kl. 1 og 2, men ogsaa paa andre Tider, naar jeg veed, at jeg kan vente et Besøg). 5

Jeg beder Dem være forsikkert om, hvor meget det har glædet mig i denne fattige Tid at gjøre Bekjendtskab med et poetisk Talent, der giver saa skjønne Forhaabninger for Fremtiden.

Deres ærbødige

J. L. Heiberg.

597. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Søqvæsthuis, 18 Septbr. 1846. 10

Hr. Conferensraaden

maa jeg bede undskylde, at jeg har beholdt Oehlenschlägers Drama saa længe. Jeg læste det strax efter Modtagelsen, men vilde have slaaet det sammen med nogle andre Stykker, som jeg ikke var ganske færdig med.

Det var min første Hensigt, ikke at skrive Noget om dette Stykke, da jeg ikke troede, at Hr. Conferensraaden eller Directionen forlangte eller endog ønskede det. Da jeg nu imidlertid opfordres til at give en Dom, saa kan jeg ikke undslaae mig derfor, saa ubehagelige Følger det endog kan have, at give sig af med at bedømme oehlenschlägerske dramatiske Arbeider. 15

For at begynde med det Bedste, maa jeg bemærke, at dette Stykke ikke har de crasse og platte Udvæxter, som flere andre af Digterens Arbeider, navnlig »Gjenfærdet paa Herlufsholm«, at det har enkelte smukke Steder, og at blandt Andet Scenen med Hexen i 2den Act er fremstilt med megen Phantasie og heller ikke vil være uden en vis Theater-Effect. 20

Men forresten, med Hensyn paa den dramatiske Virkning er der vel neppe noget af Forfatterens Arbeider saa forfeilet som dette, og det er ligesom han med Flid har villet forskjertse den. Den shakspearske Hamlets Vanvid er interessant ved sin Svæven mellem Forstillelse og Virkelighed; her derimod er det kun en paatagen Rolle, og bliver derved trivielt. Men det Værste, ja Utroligste, er Catastrophens Anlæg og Behandling. Dersom der var udsat en Præmie for at udslette, indtil det mindste Spor, al den dramatiske Virkning, som allerede kan ligge i et Sujet, istedenfor at fremhæve og forstærke den, saa maatte dette Arbeide vinde Præmien. At Amlæth, hvis Død begrædes, vil springe levende ud af sin Ligkiste og tugte sin Avindsmand, derom ere Tilskuerne fra først af underrettede. Dette er allerede meget misligt. Den eneste Illusion, som under disse vanskelige Omstændigheder endnu kunde være tilbage, det Eneste, som endnu kunde vække Deeltagelse, vilde være, om Til- 25
30
35

skuerne da idetmindste maatte nyde de handlende Personers Overraskelse. Men ogsaa Dette er forpurret. Moderen og den Elskede, som staae bedrøvede og flette Ligkrandse, blive ved Skjalden underrettede om, at Alt kun er en Maskarade. Ved Sørgefesten have alle Tilstedeværende den samme Kundskab, undtagen Kongen. Men selv denne allersidste Ressource for den dramatiske Virkning skal betages os, thi faa Øieblikke før Kistelaaget aabnes og Amleth springer bevæbnet ud, fortælles der Kongen, at nu vil det skee.

At et Stykke af denne Beskaffenhed ikke kan holde sig paa Repertoiret uden nogle faa Gange, kan man vel forudsige med al den Vished, der er mulig i slige Ting, følgelig og, at dets Opførelse kun bliver Tidsspilde for Skuespillerne og Theatret. Om det imidlertid ikke desmindre bør bringes paa Scenen, tilkommer det ikke mig at bedømme.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

15 598. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

27 Octobr. 1846

Hr Conferensraaden

har jeg herved den Ære at sende det omtalte originale Lystspil »Valgerda«. Min Mening om det er, efter hvad jeg allerede mundtlig har yttret, at det er et godt Stykke, som jo før jo hellere bør bringes paa Scenen.

20

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

599. J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.

11 Novbr. 1846.

I flere Dage har jeg havt det — forresten allerede gamle — Forsæt at besøge Dem, men Forsættet, som blev bestyrket ved det uheldige Tilfælde, at De forleden gik forgjæves, er ved uforudseelige og uforudseete Omstændigheder blevet forhindret indtil videre. Da De imidlertid vist indrømmer, at det med Hensyn paa Phænomenet er ligegyldigt, enten H bevæger sig mod A, eller A mod H, saa tillader jeg mig foreløbig at proponere Dem det Sidste, uden derfor paa nogen Maade at ville udelukke den første Bevægelse, som jeg tvertimod agter at fremskynde. Martensen kommer til Middag Kl. 4 idag. Vil De ikke nok glæde ham og os med Deres Selskab, og fornye gamle Erindringer?

Deres

J. L. Heiberg.

600. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

21 Januar 1847.

Det nye Skuespil af Hertz, »Ninon«, er et extravagant Sujet, men behandlet med megen Moderation, maaskee med altfor megen, da det derved taber noget i den Kraft, som netop et saadant Sujet gjør Fordring paa. Victor Hugo, der ligesom har Hævd paa saadanne Sujetters Behandling, vilde udentvivil have 5
 exploreret det dybere, og paa sin Vampyrmaneer have udsuget dets Hjerteblod. Han vilde derfor have frembragt en mere rystende Virkning, men uden-
 tvivil ogsaa være falden ind i sin sædvanlige Raahed, som Hertz har formegen Smag til ikke at undgaae. Forsaavidt man ikke allerede vil bryde Staven over selve Sujettet — hvortil jeg kunde være tilbøielig — maa man erkjende det for 10
 en god Intention at behandle det i et Slags Lystspilform, for derved at mildne idetmindste Forberedelserne til det Skrækkelige, ligesom dette selv, naar det endelig kommer, kan, just formedelst Contrasten, voxer i overvældende Kraft. Men det forekommer mig, at det Lystige ikke er lystigt nok, og at det Skrækkelige ikke gjør al den forventede Virkning. I et Skuespil, som, den tragiske 15
 Catastrophe fraregnet, maa kaldes et Intriguestykke, kunde man vente at finde et levende Billede af den skildrede Tidsalder, især da denne var saa characteristisk, og Stykket, istedenfor at concentrere sig om nogle Hovedmomenter, breder sig episodisk gennem hele fem Acter. Men et saadant Billede faaer man dog ikke; dertil er det lystspilagtige Element ikke livligt og broget 20
 nok. Ogsaa synes mig den plumpe Fremgangsmaade, som her er tillagt Cardinal Richelieu, ikke at stemme med den Forestilling, som man gjør sig om denne fine Statsmand, uagtet Forf. paastaaer at have Hjemmel derfor.

Efter disse Betragtninger maa jeg rigtignok befrygte, at dette Stykke vil gjøre eller let vil kunne gjøre et paa eengang mat og piinligt Indtryk, og 25
 følgelig ikke behage. Da man imidlertid kan tage feil i slige Formodninger, og da ialfald Stykket, tiltrods for Alt, hvad der kan siges imod det, bærer et eiendommeligt, originalt Præg, og viser Spor af en sand Digter, endelig da Forf. ikke vil være anonym: saa synes mig, at man, i Henhold til den horaziske Digter-Tilladelse »quidlibet audendi«, kan lade Forfatterens berømte Navn 30
 forsvare Vovestykket, og følgelig lade Stykket komme til Opførelse, for at Kjendere og Ikke-Kjendere selv kunne dømme, især hvis Forf. i det indsendte Manuscript har holdt det Løfte, som han idetmindste halvveis gav mig: at borttage endeel overflødige Optog, Dandse og Sange, som kun vilde slappe Handlingens Gang og være til Hinder for en afrundet scenisk Udførelse. 35

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

601. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

23 Januar 1847.

Hr. Conferensraaden

takker jeg ret meget for Forespørgselen. Det Negative var mig forresten det Vigtigste; men da De er saa god at ville høre mit Ønske om det Positive,
5 saa tillader jeg mig at fremkomme med den Mening, at et holbergsk Stykke, f. Ex. Henrik og Pernille, vist vilde være en heldig Introduction til det nye Lystspil. I Henrik og Pernille er desuden, saavidt jeg erindrer, et aldeles forskjelligt Personal fra det i Valgerda, kun med Undtagelse af Phister, for hvem Rollen i det sidste Stykke maa være en Bagatel.
10 Forleden indtraf en curios Begivenhed. Jeg modtog Besøg af en Herre, som jeg kun kjender meget lidt, men som bragte mig en venligst Hilsen fra den virkelige Frøken Valgerda, med Begjæring om, at jeg, om muligt, vilde berolige hende med Hensyn paa Beskaffenheden af det Stykke, som havde hendes Navn, da hun svævede i Frygt for at være given til Priis deri paa en for hende nær-
15 gaaende Maade, hvilket vilde være hende saa meget ubehageligere, som dog Enkelte vidste, hvem hun var, og hun allerede havde maattet lide meget Ondt af sin Familie formedelst det raske Skridt, hun havde povet, da hun ikke var meer end 16 Aar gammel, dengang hun optraadte paa den politiske Bane. Jeg lod hende naturligviis sige, at hun i denne Henseende kunde være saa
20 rolig, at baade hun selv og hendes Familie kunde gjerne uden Risiko bivaane Forestillingen.

Deres allerærbødigste

J. L. Heiberg.

602. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

26 Februar 1846 [c: 1847]

25 Bredahls Tragedie, »Knud Svendsøn«, har saa meget virkelig Godt og Poetisk, at den vel kan fortjene at bringes paa Scenen, naar de nødvendige Forandringer ere foretagne. Vel bør man ikke vente, at dette Stykke vil gjøre nogen stor eller varig Lykke, thi dels har det blandt andre Mangler ogsaa den at efterlade et ikke tilfredsstillende Indtryk, dels er den historiske
30 Tragedie, i sin halv shakspearske, halv oehlenschlägerske Form, uidentvivel en affloreret Væxt, hvis Aarstid er forbi, en Digtart, som hører til de tilbagelagte Stadier, og som Tiden ikke mere sympathiserer med. Men saa længe man ikke kan nægte den Adkomst til at gjøre sit svage Liv gjældende, maa nærværende Arbeide uidentvivel komme i Betragtning. Det kan ogsaa have Interesse for
35 det ikke aldeles ulitterære Publicum at see et Arbeide af denne Digter, som man i saa mange Aar har hørt tale om, medens de Færreste kjende noget til ham; ligesom det ogsaa maa kaldes en god Gjærning at bidrage til at skaffe

ham en populær Anerkjendelse ved at uddrage ham af hans Incognito, samt skaffe ham en pecuniær Indtægt, efter at han i sit hele Liv har kæmpet med Fattigdom. — Stykket behandler Knud den Helliges Historie og Endeligt. Hvad man kan dadle hos det i Almindelighed, er, synes mig, den noget eensidige og partiske Opfatning af Kongens Character, der synes at være bedømt 5 efter det 18de Aarhundredes Maalestok, omtrent paa samme Maade, som Holberg bedømmer ham i sin Danmarks Historie. Men denne Opfatning af Catholicismen, som om den var lutter Præste-Bedrageri, og uden indre Sandhed, er en aflagt Synsmaade, som Historien ikke længere vedkjender sig, og Stykket har derfor ogsaa i denne Henseende noget Forældet, skjøndt ikke meer end 10 flere af Oehlenschlägers Tragedier, som fremsætte den samme Anskuelse. Men afseet fra denne Indskrænkning, har Forf. udført sin Idee med Conseqvens og med skarp, tydelig og virksom Tegning, hvilket fortjener saa meget mere at anerkjendes, som det netop er den bestemte Tegning, hvorpaa det saa ofte skorter hos vore dramatiske Forfattere. — Hvad angaaer de nødvendige For- 15 andringer og Forkortelser, uden hvilke Stykket vanskelig kan spilles, da ere de vistnok ikke faa og ikke ubetydelige. Men da Forf., ifølge Hr. P. L. Møllers Brev, iforveien har givet sit Samtykke til enhver af de Forandringer, som Directionen maatte finde nødvendige, saa forekommer det mig, at Directionen har ikke Andet at gjøre med Hr. Møller end i det Høieste lade ham vide, 20 om den beholder Manuscriptet, eller ei, og han behøver da ikke at opsætte sin Udenlandsreise, i Anledning af hvilken man maa ønske ham, at den ikke vil støde paa værre Hindringer end denne.

....

Hr. Hostrups Lystspil »Æsthetisk Sands« har en god Intention, nemlig 25 at satirisere over den falske æsthetiske Dannelse, men Forf. har ikke havt Andet at stille imod dens Repræsentanter, end et skikkeligt og ærligt Menneske. Men Dette er jo ingen Modsætning, da det tvertimod er det Almindelige, som fordres af Alle, baade Æsthetiske og Uæsthetiske. Stykket er derfor fra Tankens Side temmelig overfladisk, og det Samme maa vel siges om Planen 30 og Udførelsen. Det Hele mangler Anlæg og Holdning, Charactererne ere tynde, Scenerne falde fra hinanden uden kunstmæssig Gruppering; der er ingen dramatiske Pointer, intet energisk Fremspringende. Den første Scene er den bedste. Dialogen er vel ret flydende og ikke uden pudsige Indfald, men den er uden egenlig Kraft, og det Hele gjør et temmelig mat og trivielt Indtryk. Med alt 35 det kan Stykket gjerne spilles, og Theatret, som mig synes, gjerne være be- kjendt at bringe det for Publicum, bedre — om jeg tør sige det — end »Intriguerne« af samme Forfatter eller hans øvrige Studenter- og Regens-Comedier.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg. 40

603. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

9 Marts 1847.

. . . . Vedlagte følge to andre Manuscripter, som jeg af de anonyme Forfattere er anmodet om at indsende:

Det ene er et originalt Lystspil i 2 Acter, »Representanten«. Det er vel ikke uden Lune og snurrige Indfald, men det forekommer mig dog at have for Meget af det Platte og Trivielle, og at savne al egenlig Holdning.

Det andet er en Oversættelse eller Bearbejdelse af Heinrich v. Kleists Lystspil: »Der zerbrochene Krug«. Kleist er vistnok en udmærket poetisk Genius i andre Retninger; men hvad Tydskerne forstaae ved det Comiske, er noget heelt Andet, end hvad den øvrige Verden forstaaer derved. Der hører vist en tydsk Mave til at fordøie dette Lystspil, som Tydskerne altid beraabe sig paa, fordi den hele tydske Lystspil-Litteratur, forsaavidt som den skal have poetisk Værd eller have virkelige Digttere til Ophav, reducerer sig omtrent til dette ene Stykke. Anecdoten, hvorpaa Stykket er bygget, kan være ret piquant, men den frembyder kun een eneste Situation, og uagtet dette Een-Acts-Lystspil er (idetmindste i Originalen) saa stort, at der godt kunde gjøres 3 Acter af det, bestaar det dog i Grunden kun af een Scene, nemlig Retsforhøret. Men Vidtløftigheden grændser ogsaa til det Utrolige og er næsten uden Exempel. Dialogens Behandling i riimfrie Vers seer man ikke mindste Grund til; det har havt til Følge, at Udtrykket er allevegne blevet langt bredere og slappere end ellers, og de energiske Pointer udviskede og udvandede. Ovenstaaende Bemærkninger gjælde nærmest Originalen. Oversætteren har gjort den gode Gjerning at forkorte Stykket maaskee til det Halve, og hans Sprog og Versification staae neppe tilbage for Originalens. Men tiltrods for Forkortelse frygter jeg for, at Stykket neppe vil være udholdeligt paa vor Scene.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

604. *J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.*

Søqvæsthus, 18 Marts 1847.

Forklaringen over den Orden, hvori Ugedagenes Navne staae, findes hos Francoeur i hans Uranographie, 5te Udgave, Pag. 134, i Anmærkningen.

Sagen er, at Planeterne ere ikke blot jourhavende, men heure-havende Adjutanter, og deres Rang er i Forhold til deres Afstand fra Jorden, saaledes: Saturnus, Jupiter, Mars, Solen, Venus, Mercur, Maanen. Den Planet, som raader for Dagens første Time giver hele Dagen dens Navn. Sabbaten er den første Dag, og Saturnus raader for dens første Time. De 7 Planeter have 3 Gange afløst hinanden i 3 Gange 7 eller 21 Timer. For den 22de Time raader altsaa igjen Saturnus, for den 23de Jupiter, for den 24de Mars, hvoraf følger,

at Solen faar den 1ste Time paa den følgende Dag, og altsaa giver hele denne Dag Navn, og saa fremdeles.

Jeg er temmelig vis paa, at jeg engang har læst den samme Forklaring i et Skrift af Ørsted, men jeg husker ikke, hvilket.

Ligeledes sees heraf, hvorfor Ugedagenes Cyclus just er 7, thi paa hver 8de 5 Dag kommer man tilbage til den Planet, som man først var gaaet ud fra.

I Hast.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

605. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

24 Marts 1847.

Viola er en, som det synes mig, med Smag og Skjønsomhed foretagen Bear- 10 beidelse af et af Shakspeares berømteste Lystspil, der ved sin romantiske Character og sin piquante Intrigue udentvivl er mere skikket til at overføres paa det moderne Theater, end de fleste andre af Digterens Lystspil. Nærværende Bearbejdelse forekommer mig at have gjort Meget for at bane det Veien paa vor Scene, uagtet de strenge Critikere, som forgude Shakspeare, eller indbilde 15 sig selv og Andre, at de gjøre det, maaskee ville udlægge Forkortelserne og Forandringerne som en Brøde mod den store Digter. Men jeg troer, at man gjør Shakspeare en daarlig Tjeneste ved at fremstille ham uforandret paa en Scene, der er himmelvidt forskjellig fra hans Tids, og at man derfor enten skal lade ham hvile eller behandle ham paa lignende Maade, som her er skeet. 20 Rollerne i nærværende Stykke synes at egne sig godt for vort Theaters nuværende Personal, og man tør vel haabe, at dette Arbeide vil finde sit Publicum, dersom det bliver opført.

...

Allerærbødigst

J. L. Heiberg. 25

606. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

22 April 1847
(21-Aars-Dagen efter »Aprilsnarrenes første Opførelse»).

..... »Paragraph 213« er en af disse flauue, usammenhængende, forcerede, umotiverede Gjentakelser af Forhold og Situationer, som allerede ere frem- 30 stille[de] over hundrede Gange. Det kunde dog snart være paa Tiden at bortvise disse evindelige Gjentakelser af det Samme, ved hvilke Theatret kun i Indbildningen faar et nyt Stykke, men i Virkeligheden et Opkog af forslidt Salon-Pjatteri og Salon-Moral. Slige nominelle Nyheder kunne idethøieste være de Blaseerte til een Gangs Fornøielse; de sunde Mennesker, som søge en sund 35 Føde, væmmes ved ikke at faae Andet end Sukkervand. Alt, hvad der i dette

Stykke skal gjælde for piquant, har man langt piquantere, og fremstilt med langt mere baade Natur og Kunst, i Scribes lille Comedie »Enten elskes eller døe« . . . . .

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

5 607. J. L. Heiberg til Henrik Hertz.

Søqvæsthuus, 27 April 1847.

Kjære Ven!

Jeg skulde have besøgt Dem idag, for at takke Dem for Læsningen af Deres »Federigo«, og meddele Dem mine flygtige Bemærkninger derom. Men jeg finder det nødvendigt idag at lade foretage en Aareladning paa mit Corpus, og maa
10 derfor holde mig stille.

Jeg har glædet mig ved mange fine Træk i Opfindelsen, navnlig ved Djævlens Drukkenskab. Det er en ny og dybsindig Idee, at det onde Princip ikke kan fordøie den guddommelige Viin. At det er holdt i en dunkel Baggrund, om den fromme Munk ikke skulde være den hellige Franciscus selv, er det
15 bedste Surrogat, som kunde opfindes, for at bøde paa Savnet af Christus og Apostlene.

Men jeg har Betænkelighed ved Tilbagegangen i Tiden. Uden at tale om, at der — idetmindste efter den første Læsning — forekommer mig at være noget ikke ganske klart deri, (det synes mig, at et Stykke Tid gaar tabt),
20 frygter jeg, at Publicum ikke med Deeltagelse vil følge en Handling, som det ikke kan ansee for noget Virkeligt, men kun som en Gjentagelse af hvad der allerede er skeet og — for en Deel — forudbestemt. Vil De slaae mig med »Syvsoverdag«, saa har jeg andre Argumenter, som jeg imorgen eller iovermorgen haaber at kunne meddele Dem mundtligt.

25 Ogsaa Finalerne i de to første Acter synes mig at være for stille, og ikke at gjøre Indtrykket af Finaler.

Undskyld min Hastværks-Skrift og min aphoristiske Kritik!

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

30 608. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

30 April 1847.

1) Lystspillet »De to Onkler« (oversat af Fransk) er vel ikke meget værdt, hverken i Opfindelse eller Characteertegning, men har ved sin symmetriske Bygning, der erindrer om de pantomimiske Forestillinger, et særeget, om end noget stift, saa dog af og til ret pudsigt Præg. Ved dette Stykke er der igjen
35 faldet mig ind, hvad jeg ved flere andre har tænkt paa, og som jeg ikke vil undlade at meddele, til Hr. Conferensraadens nærmere Overveielse. Dersom

man ved Theatret vilde gjøre Noget for at give Eleverne og i Almindelighed de begyndende unge Talenter Leilighed til at fremtræde, da kunde adskillige ringere Arbeider, som ellers helst maatte forkastes, fortjene at antages i det nævnte Øiemed. De unge Mennesker komme sjeldent paa Valg i nye originale Stykker, thi Forfatterne foretrække naturligviis de prøvede Kunstnere. I 5 gamle Stykker, hvis tidligere Udførelse er i frisk Minde, ere de sædvanlig meget ilde tjente med at faae Roller. Det maa være dem af Vigtighed at fremtræde i Noget, som hidtil ikke har været givet, og hvor Publicum derfor ikke kan anlægge en allerede bekjendt Maalestok paa deres Præstationer. Men i de betydeligere Stykker ville de ikke blive brugte; der synes da intet Andet 10 tilbage end at skaffe dem et Repertoire af mindre betydelige Stykker, omtrent som ved den gamle dramatiske Skole paa Hoftheatret. Disse ringere Stykker ville desuden finde en større Garantie for en god Modtagelse, ved at udføres af Begyndere, fremfor af de ældre Kunstnere, som man er vant til at see i mange gedignere Fremstillinger, og som derfor lettelig knuse et ubetydeligt 15 Stykke, idet Ubetydeligheden springer kjendeligere frem. Ifald Directionen skulde være af samme Mening, da vilde jeg tilraade nærværende Stykkes Antagelse under ovennævnte Forudsætning, men ellers ikke. Fabrices Rolle kunde f. Ex. give den unge Winsløw en ønsket Anledning til at fremtræde i noget Nyt. For de andre Roller vil man ogsaa finde en Besætning mellem den grønne 20 Ungdom, f. Ex. Bacile . . . Knudsen, Chader . . . Wiehe jun., Therese . . . Jfr. Ryge af samme Navn. I Begyndelsen vil Publicum vel studse ved at læse Placater med saadanne Besætninger; men dersom man er heldig med et Par af de første Forsøg i denne Art, kan Foretagendet blive paaskjønnet, og endog erholde noget Piquant. 25

2) Vaudeville-Spøgen »En Nat i Roeskilde« forekommer mig at være i en vel meget simpel Smag, og derfor ikke at være meget passende for det kgl. Theater, undtagen ved en privat Forestilling.

3) Hertz har skrevet et Syngestykke »Federigo«, hvortil Rung skulde componere Musiken. Jeg har læst det og tilraadet Forf. nogle Forandringer, som 30 han er ifærd med at iværksætte, hvorefter Manuscriptet vil blive Hr. Conferensraaden tilstillet ved Rung.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

P. S. Det er for sildigt at ønske: »Glædelig store Bededag!«

Høistærede!

Dersom De vilde tage tiltakke hos os imorgen Middag Kl. 4, tutto solo, saa kunde De efter Bordet prøve den Plösslske Kikkert paa mit udstrakte Land-

og Vandskab. Veiret og Belysningen ere gode i disse Eftermiddage, og at det bliver ligesaa imorgen, seer jeg af Refractionen, ifølge min nyopfundne Veir-Spaadoms-Methode.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

5

*610. Chr. Hvid Bredahl til J. L. Heiberg.
(Koncept).

[Efter 7. Juli 1847]

Høistærede Hr. Professor!

Ved Deres ærede Skrivelse til mig af 7de d. M. kom jeg først til Kundskab
10 om, at Stykket »Knud Svendsøn« var indsendt til den kgl. Theaterdirection.
Saa vist som det nu er, at min Indsigt i Scenens Tarv er — og efter de særegne
Forhold, jeg befinder mig i, maa være — saare ringe, indsaae jeg dog, at be-
mældte Stykke i sin oprindelige Skikkelse ikke egnede sig til Opførelse paa
det kgl. Theater. At Knud den »Hellige« just ikke er en af mine Helgene og:
15 at han i Stykket er mindre til for sin end for Eivind Bifras Skyld (hvis Livs-
marv Hævnsyge skulde udsuge) — nu, ja: det har neppe været skjult for Deres
Blik, og det vilde slet ikke overrasket mig, om De havde hvisket mig dette
i mit Forfatterøre. Sagtens skulde Tilskuerne føle en Smule Medynk med min
tragiske Helt; men Portionen vilde blevet altfor tarvelig, dersom Einar og
20 Helvig havde fremstillet sig som Vidner imod den senere canoniserede Konge.

Med Taknæmmelighed erkjender jeg den ufortrødne Opmærksomhed, De
har skjænket mit Arbeide, som neppe vilde dukket op paa Scenen, dersom
De havde misbilliget det; men heraf sluttede nu min Forfatterforfængelighed,
at Stykket har interesseret Dem, og er denne Slutning end overilet, kunde
25 jeg dog næsten ønske at forblive i min Vildfarelse.

Af al dette følger nu, at jeg vil foretage alle af Dem foreslaaede Forandringer,
udelade Alt, hvad De anseer ubrugeligt for Scenen, og takke Dem af Hjertet
for Deres Bistand. Skulde jeg bede om Pardon for noget, vilde min Bøn gjelde
Eivind Bifras Monolog paa Kirkegaarden og Ivar Rødskjægs Tiltale med
30 nogle Smaaforandringer. Man kunde da lade Lyden af Sangen (om ikke af
Ordene) høres fra Kirken og minde den af sin Dvale ved Ivar Rødskjæg vakte
Eyvind om, at det »nu var Tid«, og han kunde da træde ind i Kirken under
Sangens Slutning — ei at tale om, at her ikke behøvedes nogen ny musikalsk
Composition, item at jeg slap med færre Ord — Alt paa Oeconomis Vegne.

35 For lang Tid siden skrev jeg en Tragedie, som kaldte sig »Sokrates« — et
sørgeligt Indfald at gjøre en lidenskabsfri Mand til Helten i en Tragedie! I
bemældte Stykke grasserede ingen Fruentimmer, Xantippe undtagen, som
ikke drev noget Elskovsspil. Da en af mine Bekjenterne havde læst dette

Stykke, sagde han: »Hvad tænker Du! Det gaar Sgu aldrig an, at her ingen Elskov er. Min Kone siger det samme«. Jeg blev da betænkt og fødte et Elskerpar til. Bliv[er] nu nogen af det smukke Kjøn fortrydelig, fordi der ingen Dame kommer i Knud, skyder jeg Skylden paa Professor Johan Ludvig Heiberg.

Jeg udbeder mig Der[es] Mening om Pardonen kan indrømmes eller ikke og tillader mig saa snarest muligt at sende Dem Stykket med de af Dem foreslaaede Forandringer.

Med Høiagtelse

Ds. Vbaarenheds ærbødigste Tjener

C. Bredahl. 10

611. H. C. Schumacher til J. L. Heiberg.

1847. Jul. 22.

Mein verehrter Herr Professor

zuvörderst muss ich Ihre Verzeihung für mein langes Stillschweigen in Anspruch nehmen, eine Verzeihung deren ich sehr bedarf, da ich eigentlich nichts als Entschuldigung anzuführen habe. Ob Sie mein hochverehrter Freund, die Unordnung die durch ein 6 wöchentliches Krankenlager in alle Geschäfte kommt, als eine Erklärung, nicht als eine Entschuldigung, gelten lassen wollen muss ich einzig und allein Ihrer Nachsicht anheim stellen. Dann habe ich herzlich und bestens für Ihre freundlichen Glückwünsche zu danken. Ich hoffe meinen Freunden den Glückwunsch für Genesung auf längere Zeit ersparen zu können, denn mir ist fast bange, dass ich wiederholte ähnliche Stösse nicht oft aushalten würde. Was Ihre beiden anderen Glückwünsche betrifft, so weiss ich gewiss, dass sie sich nicht wiederhohlen werden. Ein goldenes Jubileum kann ich nicht erleben, und des Königs Gnade hat mich so reichlich bedacht dass auch hier nichts zuzusetzen ist.

Ich freue mich im voraus darauf, wenn ich nach Copenhagen komme (wenn Sie auch ungläubig lächeln, so wird es doch spätestens, so Gott will, im nächsten Jahre geschehen) Sie und Ihre Frau Gemahlinn näher kennen zu lernen und Ihre astronomischen Einrichtungen zu sehen. Den Zeitbestimmungen auf der Sternwarte thun Sie wahrscheinlich etwas Unrecht. Sievers versteht sie scharf zu machen, und hat ein gutes Passageninstrument.

Bei dem Bedauern, welches Sie äussern nicht der Versammlung der Naturforscher beiwohnen zu können, fühlte ich meinen eigenen Schmerz nicht dort seyn zu können recht lebhaft. Les beaux esprits se rencontrent. Sollte ich, ohne es zu wissen, auch ein bel esprit seyn? Permettez que je vous embrasse, mon confrère!

Die Sache mit Tycho's Denkmal wünschte ich noch einige Zeit ruhen zu lassen. Die meerumflossene Epidemie die nicht allein hier, sondern fast in

ganz Deutschland herrschte, wo sie den Fürsten der Hund des Alcibiades war, der ihre unruhigen Unterthanen von den eigenen Angelegenheiten ablenkte, scheint doch nach und nach zu verschwinden. Wir thun, glaube ich, wohl noch etwas zu warten.

5 Mit ausgezeichnete Hochachtung verharre ich

gehorsamst

H. C. Schumacher.

612. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Søqvæsthuus, 6 August 1847.

Dramaet »Anna Boleyn« er udarbejdet med Flid og con amore; men det
10 maa dog uidentvilt ansees for et umodent Arbejde, der baade er for bredt og
for formløst, og for meget savnende en egenlig dramatisk Pointe, til at kunne
behage paa Skuepladsen, hvor det efter al Rimelighed vilde forekomme trættende.

Forf. til dette Stykke saavel som til »Alhambras Rose« har besøgt mig
15 paa Sølyst og bedet mig om at bidrage Mit til en hurtig Afgjørelse af hans
tvende Arbejders Skjæbne. Han har i den Anledning givet mig en Adresse,
under hvilken jeg skulde tilsende ham Svar, men uheldigviis er denne Adresse
bleven forlagt, og dersom jeg ikke har glemt den paa Sølyst, hvor jeg har
bedet Etatsraad Suhr om at lade søge efter den, veed jeg ikke for Øieblikket
20 at finde den. Ialfald kan Forf. vel ikke vente nogen Afgjørelse førend denne
Maanedes Udgang, og til den Tid kommer jeg vel paa Spor.

Vi havde haabet at see Deres Excellence igaar Aftes. Min Kone vilde da
have sagt Dem, at hun, ifølge sin Læges strenge Befaling, tager igjen paa
Landet, for at bruge en Mineralvands-Cuur, saa at hun maa bede den for sin
25 Humanitet bekjendte Theater-Direction om at skaane hende for det Første.
Curen vil vare til sidste August, og efter dens Tilendebringelse maa hun være
nogen Tid i Ro og fri for Arbejde. Doctor Dahlerup har lovet at melde det
for Levetzau paa Föhr, men min Kone ønskede at forberede Deres Excellence
derpaa, inden De hører det fra Levetzau. Jeg vilde i den Anledning have gjort
30 Deres Excellence min Opvartning i Eftermiddag, men har faaet en Forhindring,
som nu nøder mig til at bruge Pennen.

Vor Bestemmelse er at gaae imorgen Eftermiddag Kl. 4½ med Dampskibet
Hamlet til Helsingør, og derfra til Hammermøllen, hvor vi tage vort Stand-
kvarter, ifald Localiteterne convenere.

35 De sidst tilsendte to Manuscripter, »Nuña« og »Logen i Operaen«, tillader
jeg mig at tage med paa Landet, hvorfra jeg da enten skal sende dem tilbage,
eller bringe dem ved min Hjemkomst, ifald jeg tør beholde dem saa længe.

Ved denne Leilighed skal jeg da sende en Oversættelse af Gutzkows »Uriel Acosta«, som jeg i disse Dage har modtaget fra Hr. Fritz Bang.

Hvad det Steinheilske Passage-Prisma angaaer, da vilde Deres Excellence maaskee være saa god at bede Conferensraad Schumacher om at sende det hertil, jo før jo hellere. Jeg skal da prøve det, og derpaa spørge Etatsraad 5 Suhr, om han vil have det. Men under alle Omstændigheder skal det ikke blive remitteret, thi vil Suhr ikke have det, saa kjøber jeg det selv. Kun maa jeg bede, at det ikke maa blive sendt til Suhr, men enten til Deres Excellence eller til mig selv, thi Suhr kunde ellers see en Opfordring deri til at gjøre mig 10 en Foræring derved, hvilket Tilfælde for nylig har fundet Sted ved Tilsendelsen 10 af et andet Instrument fra Pistor i Berlin.

Jeg ønsker af Hjertet Deres Excellence og Familie at leve vel, og beder Dem takke Justitsraad og Fru Drewsen og Fru Petersen for den behagelige Aften, de skjænkede os igaar.

Deres Excellences 15
underdanige
J. L. Heiberg.

613. *J. Th. Suhr til J. L. Heiberg.*

Kiøbenhavn 14 August 1847.

At De endnu er saa god med Tilfredshed at erindre Dem Deres for os saa kiære Ophold paa Sølyst, og at De saa venskabeligen meddeler mig fornøielige 20 Efterretninger om Deres og Frues Velbefindende og Tilfredshed med Leiligheden De have forefundet paa Hellebek, derfor er jeg Dem i Sandhed meget takskyldig. Var det ikke Tilfældet at det unægtelig kan bidrage til Nyttens af Kuren at giennemgaae samme i en tiltalende Egn, saa kunde min Egoisme næsten friste mig til at ønske at De havde truffet paa en mindre smuk Egn, 25 af Frygt for, at hvad jeg og mit Huus kan byde vil komme til at træde i Skygge for hvad De nu have fundet og muligen vil gjøre det endnu vanskeligere saa ofte som jeg ønsker det at skaffe mit Huus den Hæder, og mig selv den oprigtige Fornøielse, som Deres og Frues behagelige Nærverelse for os stedse har og fremdeles vil foraarsage mig. At Livets Fornøielighed paa Sølyst har 30 tabt meget ved Deres Bortreise er vist, ligesom ogsaa at en fremdeles Reduction forestaaer i det Fru Lorck har paatænkt at forlade os paa Torsdag. Jeg beklager høiligen denne Afreise og vil meget savne den venlige Families behagelige Omgang.

Naar jeg i Aften paa Sølyst meddeler Lorcks de vistnok meget velkomne 35 Hilsener De tillader mig at være Overbringeren af, og tillige gjør dem bekendt med Deres henrivende Beskrivelse af Hellebeks Yndighed, saa er jeg

sikker paa at hos dem som hos mig Lysten til en Tour til Helsingør og Hellebek vil fremkaldes naar dertil kunde knytttes Fornøielsen at see Dem og Deres Frue, hvilket jeg haaber maatte kunne skee paa saadan Maade, at De og Frue kom ind til Helsingør, spiste med os hos Briggs, og derefter tillode os
 5 at befordre Dem til Hellebek paa en af Dem anvisende smuk Vei. Skulde De da til en saadan Godhed endnu føie den at servere os med Kaffe paa Hellebek, saa tænker jeg mig paa saadan Maade en meget fornøielig Anvendelse af en Dag, og ved at blive paa Hellebek indtil Kl. 5—6 vilde vi endnu kunde naae at være tilbage paa Sølyst Kl. 10.

10 Alt dette er imidlertid ikkun et Project, som i Aften eller i Morgen vil blive forelagt det store Raad, i hvilket det dog neppe vil finde Indvending med mindre samme skulde fremstaa paa Grund af den forestaaende Afreise, samt af at det ikkuns passer sig om Onsdagen at foretage en saadan Tour.

Bliver Touren bestemt, saa tillader jeg mig endnu at underrette Dem derom,
 15 og haaber at De og Frue i saa Tilfælde ikke nægte mig hverken at være vore Gæster eller Værter, og til Deres Frues Beroligelse og Betyggelse skal jeg da ikke undlade at underrette Briggs om, at det er Bade- og Brøndgiæster, som ville indfinde sig til en Middags Sultekur.

Deres Frue Moder, som befandt sig meget vel, havde jeg den Fornøielse at
 20 see i Forgaars; hun var saa god at meddele mig de foreløbige fra Dem modtagne Efterretninger fra Hellebek.

Bring min bedste Hilsen til Deres Frue, og vær forvisset om den høie Agtelse og det særdeles Venskab hvormed jeg tegner mig

Deres meget hengivne

25

J. Th. Suhr.

614. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Søqvæsthuis, 2 Septbr. 1847.

Endelig har jeg fra Hr. Bredahl modtaget det omarbeidede Manuscript af »Knud Svendsen«, og troer nu virkelig, at Stykket i denne Form maa kunne tage sig ud paa Scenen. Ved den fornyede Gjennemlæsning har jeg dog endnu
 30 gjort nogle smaa Modificationer. Det var derfor ønskeligt, naar der er taget en Afskrift af Stykket, at jeg maatte tilstille Forfatteren samme til hurtigt Gjennemsyn, inden Rollerne udskrives. Forfatteren kjender udentvivl ikke vort Theater-Personal, og jeg har derfor gjort et Forslag til Rollebesætning, som jeg imidlertid ogsaa skal lade ham see.

35 . . . .

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

III,11*

615. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

9 Septbr. 1847.

Tragødien »Kjartan og Gudrun« (samme Sujet som i »Bragis Spaadom«) vil neppe forøge Digterens Laurbærkrands med et nyt Blad.

....

Deres Excellences underdanige 5

J. L. Heiberg.

616. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn den 7 October 1847.

Kjære Hansen!

Jeg har modtaget Deres venskabelige Brev af 1 October, og samme Dag Dyret, som De bebudede deri. Det glæder mig oprigtigt, at De bestandig har 10 mig i Erindring, men det skulde gjøre mig ondt, om De troede at maatte overtyde mig derom ved Foræringer, som jeg næsten er skamfuld ved at modtage, da de jo for Dem ere forbundne med Uleilighed og Bekostning. Lad mig imidlertid takke Dem for dette, som for ethvert andet Beviis paa Deres Godhed. Naar De kalder mig Deres »Velgjører«, bliver jeg undseelig derover; thi hvad 15 jeg kan have gjort for Dem, synes mig selv saa Lidet, at det ikke kan give mig Ret til denne Benævnelse. Vær dog overbeviist om, at jeg selv ofte glæder mig ved den Tanke, at jeg ved min ringe Opoffrelse og efter min ringe Evne har kunnet bidrage Lidet til Deres Lykke. Havde jeg kunnet gjøre Mere, vilde jeg have havt endnu større Ære deraf, thi visselig gjør De ved Deres Kund- 20 skaber og ved den Stilling, som De dog væsenlig selv har erhvervet Dem, Enhver, som har bidraget til at hjælpe Dem frem, sand Ære. Jeg pleier derfor ogsaa at trøste mig ved Deres Exempel, naar jeg — hvad undertiden hændes — føler mig skuffet af Andre, som paa lignende Maade henvende sig til mig, og for hvilke jeg søger at være saa nyttig, som jeg kan. 25

Jeg burde vel strax have besvaret Deres Brev, men nu har jeg ved min Opsættelse vundet den Fordeel, at kunne sige Dem, at Dyret er spiist, og at det var ganske fortræffeligt. Det var igaar, at den store Begivenhed fandt Sted. Jeg havde indbudt Geheimeraad Collin, Professor Martensen, Hofpræst Paulli og Digteren Paludan-Müller; og Alle vare enige om, at de næsten aldrig 30 havde smagt en saa udmærket Dyreryg. Da jeg ved denne almindelige Lovtale naturligviis maatte holde Parapluie over mit Hoved, for at lade Berømmelsens Regn falde paa Den, hvem den tilkom, glædede det Geheimeraad Collin at erindres om Dem, hvem han jo har kjendt og ved denne Leilighed opfriskede i sin Hukommelse. 35

Jeg kunde nok have ønsket at høre noget Mere om Dem selv, og hvorledes De har det. Det eneste Nye, jeg erfarer af Deres Brev, er, at De redigerer

Præstø-Amts-Avis. Men jeg veed ikke, om De har havt Bryllup, eller ei. Jeg har i meget lang Tid ikke seet Assessor Aagaard eller Nogen af hans Familie, hvorved jeg ellers pleier at erholde Underretning om Dem. Vel skal her nylig have været nogle af Døttrene fra Iselingen, men dengang var jeg paa Landet.

⁵ Jeg har været meget paa Landet iaar, tilligemed min Kone: først en Maanedstid paa Sølyst hos Etatsraad Suhr, siden omtrent ligesaa lang Tid i Hellebæk eller Hammermøllen, paa den anden Side af Helsingør, hvor jeg boede paa Kroen. Først ved September-Maaneds Begyndelse kom vi tilbage til Kjøbenhavn. Min Kone beder Dem hilse, og forener naturligviis sin Tak for Dyret

¹⁰ med min, thi slige Huusholdningssager have ikke mindre Værd for Konerne end for Mændene. Ogsaa fra min Moder skal jeg hilse Dem mange Gange. Hun befinder sig, naar man tager Hensyn til hendes Alder, endda temmelig godt, paa det nær, at hendes Øine nu ere saa svage, at hun ikke kan læse og næsten ikke beskjæftige sig. Hun og vi Alle havde en stor Sorg, da hun i For-

¹⁵ aaret mistede sin Pleiesøn, Cand. med. Georg Buntzen, som De nok har seet i Vordingborg. Jeg havde næsten ikke vovet at haabe, at hun vilde baaret denne Sorg saa taalmodigt, som hun endda har gjort.

Om mig selv har jeg ikke meget at fortælle. Jeg lever stille og indgetogen, som i Verden, saa i Litteraturen. Dog har jeg, hvad Litteraturen angaar, just

²⁰ ikke aflagt Ed paa, at jeg aldrig mere vil blande mig i Tummelen. Andre Tider, andet Sind. Dersom Vorherre lader mig leve, kan jeg vel endnu præstere Noget. Jeg har havt den behagelige Overraskelse, at Forlæggeren af mine samlede Skrifter har fundet en ny Udgave af de poetiske Skrifter (Skuespil, samt Digte og Fortællinger) nødvendig, og jeg læser nu allerede Correctur paa

²⁵ 1ste Bind. Samlingen vil udkomme i 8 Bind, i ganske andet Format end den forrige Udgave, og i en ganske anden Orden, og med Optagelse af alt det Nyere, som er skrevet, siden den første Udgave var sluttet. Det første Bind vil udkomme henimod Nytaar, og i Løbet af 1848 skal hele Værket være færdigt — om muligt. Naar det er sluttet, skal jeg tillade mig at sende Dem

³⁰ et Exemplar, thi denne nye Udgave vil jeg ikke forære bort klatviis, men under Eet. Der vil, som sagt, komme Meget i den nye Udgave, som ikke staaer i den gamle; men derimod vil ogsaa Adskilligt af den gamle Udgave blive udeladt, navnlig omtrent Halvparten af det 2det Bind af Digtene. Det er i det Hele min Hensigt, at den nye Udgave, uagtet den vel i det Hele skal blive at fore-

³⁵ trække for den gamle, dog ikke skal gjøre denne aldeles overflødig. Det var mig meget uventet at komme til at samle mine Skrifter anden Gang. Det er allerede Meget, naar man opnaar det engang i sit Liv. Jeg maa derfor betragte Nødvendigheden af denne anden Redaction som en stor og uventet, ja ufortjent Lykke, da jeg baade faaer Ære og Penge; og det vilde være utaknem-

⁴⁰ ligt, om jeg klagede over den eneste Malurt, som findes i denne Honning,

nemlig den Omstændighed, at jeg nu i over et Aar faar meget travlt med det kjedsommelige Arbejde at læse Correctur.

De seer, at jeg er mindre sparsom paa Efterretninger om mig, end De paa Efterretninger om Dem. Idet jeg nu tager Afsked med Dem for denne Gang, veed jeg endog ikke, om jeg skal bede Dem bringe min Hilsen til Deres Kone 5 eller til Deres Forlovede, og i sidste Tilfælde, om De personlig og mundtlig kan bringe hende en Hilsen. I det Haab, at De snart vil ophæve min Uvidenhed i denne og i andre Henseender, gjentager jeg min Tak for Brevet og for Dyret, samt de venligste Hilsener fra min Kone og min Moder, og forbliver
Deres bestandig hengivne 10

J. L. Heiberg.

617. J. L. Heiberg til Edvard Collin.

Kjøbenhavn 10 October 1847.

Hr. Justitsraad!

Med Hensyn paa det mig forelagte Spørgsmaal bemærker jeg, at det, saavidt jeg indseer, nok kan forsvares at give hele den paatænkte Samling Navn 15 af »Romancer«, fordi Romancetonen er den gennemgribende Character i Weyses lyriske Compositioner, ligesom og de i egentlig Forstand saakaldte Romancer komme til at udgjøre den største, ialfald den værdifuldeste Deel af Samlingen, og — som Assessor Weis bemærker — denominatio fit a parte potiori. Paa den anden Side seer jeg dog heller ikke, at der er Noget til Hinder 20 for at kalde Samlingen »Romancer og Sange« i Analogie med Reichardts: »Göthes Lieder und Balladen«. Ordet »Sange« vil jo i denne nære Forbindelse med Ordet »Romancer« vistnok af Alle forstaaes som »Sange for een Stemme«, saa at den fra den slæbende Titel hentede Indvending kan falde bort.

Uagtet jeg ikke veed, om Hr. Justitsraadens Spørgsmaal gik ud paa Mere 25 end dette ene Punkt, eller rettere sagt, fordi jeg ikke veed det, skal jeg tildele mig et Par andre Bemærkninger, idet jeg beder om Undskyldning, ifald jeg svarer paa Mere, end De har villet spørge mig om.

Titelen »Danske Romancer« behager mig ikke, fordi jeg mener, at man ikke bør udelukke de tyske. Hvad man venter af den bebudede Samling, 30 er, at man ved den skal erholde det fuldstændigste Overblik af Weyses lyriske Composition, men isaafald bør intet væsenligt Moment udelukkes. I den af Hr. Assessor Weis meddeelte Betænkning er det Princip udtalt, at ikke Texterne, men Musiken er det Afgjørende i alle Henseender, og det er endog herfra, at der er hentet et Argument for at kalde det Hele »Romancer«. Men 35 isaafald bør for det Første intet udelades, fordi Texten er tydsk; og for det Andet vilde det, efter min Mening, være aldeles uforsvarligt, om man, netop hos en Componist som Weyse, hos hvem Text-Declamationen spiller en saa

betydelig Rolle, vilde oversætte de Digte, som han, hvis Modersmaal var Tydsk, har ladet sig inspirere af til en Sammensmeltning af Ord og Toner, der aldrig kan omgjøres i en anden Form. I en Oversættelse vil altid den Risico finde Sted, at den giver Accentuationer, som Componisten ikke vilde
 5 have kjendt for gyldige, uden at tale om andre og dybere Beskadigelser af Compositionen, som her neppe vilde undgaaes. Man betænke, for at have et Exempel, hvad Forskjel det vil gjøre, om Theclas Sang af »Wallenstein« (»Das Mädchen am Ufer«) synges med Schillers Ord, der begeistrede Componisten, eller i den kun lidet heldige danske Oversættelse, der vist aldrig vilde have
 10 fremlokket hans Composition. Dersom Vedkommende heri skulde dele min Mening, saa kan der heller ikke blive Spørgsmaal om at udelukke de i Betænkningen omtalte 8 tydske Sange, som ere udmærket smukke.

Med Hensyn paa det 4de Punkt i Betænkningen, da er den Bemærkning vist fuldkommen rigtig, at gode lyriske Digte ofte fremstille en Situation, og
 15 at der følgelig ikke kan være Noget til Hinder for at optage Romancer af Operaer, selv om disse temmelig stærkt betegne en Situation. Den rette Grændse vil her udentvivel kunne trækkes, ikke ved Hjælp af Situationerne, men ved Hjælp af Charactererne. Hvor Sangen bærer Præg af en bestemt dramatisk Individualitet, og altsaa ikke har et universelt, humant Præg, der kan den
 20 ikke løsrives fra sin Forbindelse. Af denne Grund, men ikke for Situationens Skyld, kan derfor Safts Vise ikke optages. Men af samme Grund bør, saavidt jeg indseer, Romancen om Frederik VI ikke udelukkes; ja ogsaa Romancen om Wartburg i min Reformations-Cantate synes mig at have gyldig Adkomst. Hvad som blot er parodisk, saasom Katte-Cavatinen, forudsætter et comisk
 25 Subject til sit Foredrag, og falder derved under samme Particularitets-Categorie, som de stærkt prægede Character-Sange i Operaen. Visen om »Katte-missen paa Loftet« er ganske sikkert ikke af Weyse, men en af de mange Viser, som det morede ham at synge paa Grund af deres Dumhed.

Da jeg seer, at Sangene skulle optages i chronologisk Orden, saa anseer jeg
 30 den paa Listen anførte Orden for endnu ikke at være den definitive, da den ellers vilde indeholde mange Anachronismer. Saaledes er f. Ex. Theclas Sang nok omtrent fra Aaret 1800, og ældre end »Sovedrikken«.

Med Høiagtelse ærbødigst

J. L. Heiberg.

1) Comedien »Den uventede Brudgom« er virkelig et mærkværdigt Product, som under alle Omstændigheder fortjener at læses af Deres Excellence;

thi passer det ikke for Theatret, saa passer det maaskee for Landhuusholdningsselskabet, da det indeholder en characteristisk Skildring af den nuværende Bondestand. Men jeg vil forresten ikke sige, at Stykket ikke passer for Theatret, endskjøndt jeg paa den anden Side dog heller ikke vover at anbefale det til Opførelse. Det skildrer, som sagt, den nuværende Bondestand, og slutter sig forsaavidt til den Skildring af Bondestanden, som Holberg i sin Tid gav i Erasmus Montanus. Men Forf. er ogsaa i en mærkelig Grad aandbeslægtet med Holberg, hvormed jeg naturligviis ikke mener, at han enten er eller bliver en ny Holberg. Det holbergske overstrømmende Lune, den holbergske Overgivenhed har han blandt Andet ikke, men han har megen Lighed med Holberg i Opfattelsen af det Characteristiske, og i Fremstillingen deraf har han hele den holbergske negligeaante Indvikling og Udvikling af Intriguen. Jeg har aldrig seet en Comedie, som i den Grad var bygget paa det holbergske Fundament eller ført tilbage til dette Udgangspunkt. Allerede heraf følger, at Stykket er en reen Antipode til Alt hvad der i den dramatiske Kunst kan kaldes modernt. Det er, som om Forf. sprang hele den Tid over, der ligger mellem Holberg og os. Det er rimeligt, at dersom dette Stykke bragtes paa Scenen, vilde man faae en Musik af Piber og Gongon, thi Publicum er jo altid desorienteret udenfor det Moderne, som det er vant til. Men der vilde dog sagtens ogsaa gives Dem, der ovenpaa det meget Traditionelle og Opstudsede, som man nu svømmer i, vilde føle en behagelig Recreation ved at støde paa en gros bon sens, ved at see Noget, der ikke er Drøvtyggen af det Bekjendte, ikke er udskrevet af Bøger, men af Forfatterens egen Erfaring. Fiint er dette Stykke ikke, ligesaa lidt som de holbergske, det er tvertimod grovt tegnet, men med sande og træffende Omrids. Men nu vil Publicum jo have det Fine, det vil sige, hvad der er fiint sminket og oppudset, medens det i sig selv er grovt og raat. Jeg vover her ikke at give noget Raad. At forkaste Stykket uden videre, vilde være meget ubilligt; at antage og opføre det, har sine Betænkeligheder. Men smukt vilde det være, om Directionen havde Mod til at sætte sig ud over de Angreb og Invectiver, som den neppe vil undgaae, dersom den lader Stykket komme til Opførelse, selv med de Forkortelser og Modificationer i det Enkelte, som isaafald vilde være nødvendige, men om hvilke jeg endnu maa ansee det for tidligt at ytre mig.

....

4) Hvad »Ruy Blas« angaaer, da var det mig paafaldende, at der her i Landet kunde gives et Menneske, der vilde oversætte det af Victor Hugos Dramer, som i selve Frankrig er erkjendt for at være det sletteste af dem alle. Da jeg ialfald maa opponere imod Antagelsen af dette Stykke, som skildrer en Kjærlighedshistorie mellem en Dronning af Spanien og hendes Lakai, og som i Smagløshed, Raahed og daarlig Knald-Effect overgaaer Alt, hvad

den ligesaa berygtede som berømte Forfatter har skrevet, saa maa jeg ansee det for overflødig at læse Oversættelsen.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

5 619. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

14 Novbr. 1847.

Deres Excellence

har jeg den Ære at tilstille et mig af en anonym Forfatter leveret Manuscript: »En Søndag paa Amager«, Vaudeville i 1 Act, som forsaavidt kan siges at være dediceret til Deres Excellence, som den med Forkjærlighed om-
10 taler Kongelunden paa Amager. Hvorvidt Deres Excellence vil modtage Dedicationen, er en anden Sag.

Stykket er vistnok en Bagatel, hvori der kun er en temmelig løs Intrigue. Men der er en ret gemytlig Tone over det Hele. Jeg skulde maaskee dog alligevel ikke have givet det nogen særdeles Anbefaling, hvis ikke Musiken var
15 holdt i en ualmindelig folkelig Tone, og paa en saadan Maade bunden til de for Læseren temmelig ubetydelige Texter, at jeg ikke tvivler paa, at jo Sangnummerne ville fra Theatret udbredes over Landet og blive Folkesange. Forf., som er musikalsk, har leveret mig Musiken til Stykket, tildeels componeret af ham selv, og udsat for Pianoforte. Af denne Musik skal jeg besørge en Or-
20 chester-Partitur, arrangeret af en eller anden bekjendt Musicus, men dog ikke, førend jeg veed, om Stykket kan vente at blive antaget til Opførelse. Saa ubetydeligt, som det Hele er, finder jeg dog Intet deri, som kan dadles fra Smagens eller Critikens Side. Jeg vil sammenligne det, baade hvad Text og Musik angaaer, med »Die Wiener in Berlin«, og det skulde ikke forundre mig,
25 om det kom til at gjøre hvad man kalder Furore, uagtet det vistnok heller ikke vil forundre mig, om det ikke gjør det.

For Afskriften maa jeg bede om Undskyldning, thi det er mig, som, paa Forfatterens Begjæring, har ladet den gjøre; men den er ikke falden heldig ud. De værste Bommerter har jeg rettet, og jeg troer ialfald, at den er tydelig
30 at læse.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

620. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

24 Novbr. 1847.

Hr. Hostrups Vaudeville-Comedie »Eventyr paa Fodreisen« er et smukt Stykke med eiendommelig, piquant Characteertegning, livlig, naturlig, ret ele-
35 gant Dialog, særdeles godt benyttede Melodier. Der er noget Friskt og Ge-

mytligt udbredt over dette Arbeide, og man tilgiver det gjerne, at det hist og her falder lidt i det Brede og kunde behøve lidt mere Concentrering. Værre er, at den udbrudte Slave er en noget betænkelig Hovedperson, og at desuden hans Deeltagelse i Handlingen foraarsager et Par meget store Usandsynligheder. Men paa den anden Side er han dog ogsaa benyttet til flere gode Situationer; og jeg troer derfor ikke, at denne Anstødssteen bør være til Hinder for Antagelsen af et Stykke, som vist i det Hele vil gjøre et behageligt Indtryk.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

621. *J. L. Heiberg til Edvard Collin.*

10 Decbr. 1847. 10

Det træffer sig saa uheldigt, Hr. Justitsraad, at jeg ikke kan besvare et eneste af de mig tilstillede Spørgsmaal, og blot kan fremsætte et Par Conjecturer.

1. Er rimeligviis componeret, ikke just til Opførelsen af Axel og Valborg, men kort efter at dette Stykke var udkommet i Trykken, hvilket maaskee 15 kan være 1808. Herom vil maaskee Oehlenschläger kunne give Oplysning.

4. Denne troer jeg, hører til Weyses nyere Compositioner. Det forekommer mig, at den er sildigere end den af Musikforeningen aabnede Concurrence. Ved denne foresloges, blandt Andet, Fatimes Sang i Aladdin, som Weyse siden componerede. Ved denne Leilighed har han med det Samme faaet Øie paa 20 Spøgelsets Sang, og har maaskee følt sig saa meget mere opfordret til at componere den, som jeg, der ofte talte med ham om Musikens Ubestemthed, pleiede, tildeels for Spøg, at synge Spøgelsets Sang paa Melodie: »For Dem mit Hjerte bruser«, der forresten ikke passer ilde.

5. Er, saavidt jeg erindrer, componeret omtrent i 1821, da Nina endnu ikke 25 var udkommet i Trykken, og heller ikke opført, men circulerede i Manuscript mellem mine Venner og Bekjendte. Om jeg ikke husker feil, tog han Anledning til at componere denne Romance, af den Omstændighed, at jeg selv havde fusket en Melodie til den, hvilken nogle af min Familie roste utilbørligt.

11. Er udentvivl ældre end 1812, med mindre det skulde oplyses, at Texten 30 hører til Frederikke Bruns sildigere Digte, hvilket jeg ikke troer.

Ved i ovenstaaende Anledning at søge nogle Efterretninger i Overskous Fortegnelse over Theater-Repertoiret, finder jeg, hvad jeg ganske havde glemt, at Weyse havde componeret Musik til den sidste Opførelse af Ewalds »Balders Død« (i 1832).

35

Den Sonnleithnerske Oversættelse af den pol. Kandst. lader til at være meget tro, saavidt jeg har sammenlignet den med Originalen, og synes ogsaa

mig, at klinge godt paa Tydsk. Jeg skal nu imidlertid, følgende Deres eget Vink, høre Dr. Christianis Mening om den. — Jeg kan forresten ikke forstaae, hvorfor Oversætteren har forandret den holbergske Tiltale »I«, til »Sie«.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

5

622. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

8 Januar 1848.

. . . »Herren til Rold« i forkortet Skikkelse! O vee, o vok! Hvo vil ikke
nødig bedrøve en ung, net og naiv Pige! Men jeg troer ikke, at hendes Manu-
script kan komme til større Ære end at bruges til Papillotter i hendes eget
10 Haar. Det er endnu bestandig et aldeles umodent og talentløst Product, mate-
rialiter og formaliter lige »ungeniessbar«. Jeg haaber, at Deres Excellence vil
være af samme Mening, saa at jeg kan undgaae at blive Gjenstand for hendes
Vrede.

Jeg veed ikke, om Deres Excellence bemærkede, at paa Theater-Placaten
15 igaar, hvor »Statsmand og Borger« annonceredes, var tilføiet, at den averterede
Forestilling kunde ikke gives formedelst Fru Heibergs Upasselighed.
Tog man derpaa Adresse-Avisen for sig, for at see, hvilken Forestilling der
var averteret, saa læste man »Statsmand og Borger«, som altsaa var den averterede
20 Forestilling, hvormed Placaten meddeelte, at den ikke kunde gives
formedelst Fru Heibergs Upasselighed, og i Stedet for hvilken den bebudede
— »Statsmand og Borger«. Denne Nonsens, udtalt i Directionens Navn, synes
mig at gaae vel vidt; og da den dreier sig om min Kones Navn, saa troer jeg
mig beføiet til at relevere den, efter at jeg flere Gange har tiet til lignende
25 Molbo-Historier. Man maa troe, at Regisseuren betragter sine private Med-
delelser til Journalisterne som Avertissementer; men ialfald kan han ikke
være berettiget til i Theatrets og Directionens Navn at tilbagekalde sine pri-
vate Meddelelser. Veed han maaskee ikke — thi der er Meget i Regisseurfaget,
som han ikke veed — at den Indretning at bekjendtgjøre Forestillingen samme
Dag, istedenfor den foregaaende Dag, blev truffen for at undgaae de hyppige
30 Tilbagekaldelser?

For ikke længe siden sendte han Bud om Aftenen mellem Kl. 9 og 10, for
at spørge, om min Kone den næste Dag (en Dag, da ingen Forestilling var
ansat for hende) — kunde spille i »Qvækeren og Dandserinden«. Hun svarede,
at hun var forkjølet, og turde derfor ikke indlade sig paa saa stor en Rolle,
35 hvori hun næsten uafbrudt maa tale, men at hun var villig til at spille i ad-
skillige andre Stykker, hvor hendes Rolle var mindre fatigant. Dette kunde

dog ikke kaldes en Syge-Anmeldelse. Men ikke desmindre læste man næste Dag paa Placaten, at Forestillingen var forandret formedelst Fru Heibergs Upasselighed, da det burde hedde: formedelst Regisseurens Uefterrettelighed. Thi Sagen var, at Avertissementet havde været indleveret, inden han lod spørge, og nu trak han sig ud af det ved at kaste Skylden paa en Anden. 5

Jeg veed ikke, om han troer at gjøre sig yndet hos Publicum ved saa ofte at give uvedkommende Indblik i Theatrets indre og private Huusholdning, hvilken en Embedsmand ved Theatret snarere burde stræbe at skjule end at divulgere.

Og siden jeg er kommen paa dette Capitel, kan jeg ikke undlade endnu at 10 gjøre et Par Bemærkninger, skjøndt Sagen ikke vedkommer min Kone, og mig selv kun meget partielt.

Mellem de »Forbedringer«, den nuværende Regisseur har indført, findes ogsaa den, at han udelader Herre-Titelen ved alle ellers titulerede Personer, saa at man seer af hans Placater, at der næsten ikke gives andre Herrer i Theatret, 15 end Skuespillerne. Saa ubetydeligt som dette synes, saa har det dog en Betydning, idet det er en Løsrivelse fra hvad der altid har været anseet for den gode Tone, og som er antaget i alle civiliserede Lande, i alle Sprog uden Undtagelse. Ingen vil skrive uden paa et Brev: »Til Conferensraad Oehlenschläger«, eller udelade Herre-Titelen i en Tiltale til ham, eller i en Omtale om ham, naar 20 han selv er tilstede, eller i nogensomhelst offentlig Tale. Herre-Titelen er, ligesom Selskabsdragten, et Tegn paa den Civilisation, der gjør Alle lige, uden Hensyn paa deres Forskjel i Rang og Stilling. Men isaafald er det underligt, at det kongelige danske Theater unddrager sig for dette Fællesskab med den hele cultiverede Verden, og saa burschikos en Skrivemaade synes mig ikke at 25 passe sig i den kongelige Theater-Directions Navn.

I Slutningen af Stages og Liebes Tid blev det indført at udelade Ordet »original« paa de danske Stykker, da det maatte forstaae sig af sig selv, at de vare originale, naar de ikke annonceredes som Oversættelser, og fordi det ofte gav Anledning til bons-mots om de originale Stykkers Originalitet. Men den 30 nuværende Regisseur sætter Ordet »original« ved visse af vore Originaler, og udelader det ved andre, saa at al Conseqvens mangler heri.

For nogen Tid siden fandt han paa at udelade alle Oversætters Navne — ligesom ikke ofte en Oversætters Navn var af større Betydning for Publicum end nogle obscure franske Forfatters — men om nogle Dage hørte han igjen 35 op med denne »Forbedring«.

Han synes i det Hele ikke at have Principer i sin Embedsførelse, men denne Mangel kunde erstattes ved detaillerede Forskrifter. I det Hele forekommer det mig voveligt at lade ham disponere over Pen, Blæk og Trykker-svæerte i Theatrets og Directionens Navn, uden nærmere Tilsyn med 40

Maaden, hvorpaa han bruger dem. Ligesaa gjerne kunde man betroe et ladt Gevær til et Barn.

Ovenstaaende har jeg skrevet i en god Mening, ikke just med Hensyn paa Regisseuren, men med Hensyn paa Theatret; og jeg stoler paa, at Deres Excellence ikke vil see Andet deri.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

623. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

13 Januar 1848.

Deres Excellence

10 har jeg den Ære at oversende 3 Manuscripter, som ere indkomne hos mig:
 1) Valentine. Er mig, som det vedlagte Brev viser, tilsendt af Hr. M. H. Bing, der melder, at Oversætteren, dersom Stykket antages, længes efter sit Honorar. Da jeg imidlertid har sagt Hr. Bing, at Dette ikke gaaer saa hurtigt, svarede han, at han selv vilde staae i Forskud derfor, naar han erholdt nogen
 15 Forsikkring om, at Stykket vilde blive antaget. Efter Regulativet vil Honoraret blive 80 Rbdlr. — Hvad nu Stykket selv angaaer, da giver det Anledning til curiosø Betragtninger. Tydskerne have længst sværmet for to Idéer: et tydsk Nationaltheater og en tydsk Flaade; men der er kun lidet Haab for dem om at see nogen af Delene realiseret; det Ene som det Andet er kun en
 20 Kjøphest. Saa grundige som de ere i Alt hvad som kaldes Theorie, saa udygtige ere de i al Praxis; men et Nationaltheater kan blot opstaae hos en practisk Nation. Hos de nyere tydske Dramatikere har det derfor længe viist sig, at de, i Mangel paa national Productions-Evne, kun have formaaet at nærme sig til det nyere franske Drama, og reproducere dette. Heri ere de gaaet videre
 25 og videre, og nærværende Skuespil viser, at de nu virkelig have naaet et Slags Virtuositet deri, thi Efterligningen er her saa skuffende, at man gjerne kunde tage den for en fransk Original. Men dersom de tydske Fabriker have bragt det til at levere ligesaa godt Arbeide, som de franske, hvorfor skulde vi da ikke ligesaa gjerne tage Varene fra Tydskland? Dette Stykke — af en mig
 30 hidtil ubekjendt tydsk Forfatter — er virkelig piquant og underholdende, men tillige fuldt af Urimeligheder, Inconseqvenser og uklare Characterer, samt calculatoret paa momentan Effect. Jeg vil i alle disse Henseender nærmest sammenligne det med »Don Cæsar de Bazan«; dog maa man indrømme det tydske Stykke, at det har noget mere Holdning end det franske, og ikke fuldt saa
 35 grove Absurditeter, ligesom det heller ikke har Don Cæsars frække og ryggesløse Tone. Men Don Cæsar er jo ogsaa et Boulevardstykke, som af Vanvare har forvildet sig paa det kongelige danske Theater. Jeg mener, at det tydske

Stykke, saaledes som det nu er og ikke er, kan og bør spilles paa vor Scene, hvor det udentvivl vil gjøre Virkning. Oversættelsen synes mig at være meget god. Deres Excellence vil selv kunne dømme derom, da jeg lader Originalen følge med, hvilken jeg dog udbeder mig tilbage, naar den ikke længere bruges.

.....

Maa jeg takke Deres Excellence for Deres Brev af 9 Januar. Jeg skal ikke komme tilbage til Herre-Spørgsmaalet, men kun, med Hensyn paa Deres Excellences Yttring, bemærke, at Placat-Praxis altid har været at tilføie Herre-Titelen; og at det derfor, jo mere man betragter Sagen som ubetydelig, var saa meget mindre Grund til at gjøre en Forandring i den gamle Vedtægt, 10 — Noget, som, saavidt jeg indseer, en Regisseur ikke kan være berettiget til, uden Autorisation.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

624. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

29 Januar 1848.

Deres Excellence

15

har jeg den Ære at tilstille Vaudevillen »Abekatten«, der, som jeg formoder, vil blive til Fornøielse baade for Publicum og Theaterkassen. Det Sidste blandt Andet af den Grund, at Udgifterne for Decorationer og Costumer blive = 0. Musikken er heelt igjennem ny, componeret af Forfatteren, og baade smuk og populær. Paa nærmere Vink af Deres Excellence skal jeg levere den til Con- 20 certmester Fröhlich, for at han kan udsætte den for Orchester.

Den af Forf. ønskede Rollebesætning er vedlagt.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

625. J. L. Heiberg til Edvard Collin.

12 Februar 1848. 25

Hermed har jeg den Ære at sende Røtscher. De vil see, at han er fortræffelig i Alt, hvor det kommer an paa Tænkning og Lærdom, men at det mangler ham paa en udbredt Erfaring om Gjenstanden. Ligeledes maa det ansees som en meget væsenlig, men netop tydsk Feil, at Dramet reducerer sig for ham til Tragedien og det pathetiske Skuespil, og at det comiske Drama næsten 30 ikke eksisterer for ham.

Vi Alle bringe Dem og Fruen vor Tak for den særdeles behagelige Dag, vi tilbragte hos Dem iforgaars.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg. 35

626. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

9 Marts 1848.

Deres Excellence

vil uidentvivil falde i Forundring, naar De ved Modtagelsen af det Theaterstykke, som jeg har paataget mig at sende til Brug ved Forestillingen den 5 2den April, slaaer Bogen op, og læser en gammel Titel. Jeg vil ikke paaberaabe mig, at »Vergessne Gedichte sind neu«, thi jeg troer at have bedre Argumenter.

»Tycho Brahes Spaadom«, i sin oprindelige Skikkelse, — thi her fremtræder den aldeles omarbejdet — var det første Skuespil af mig, som opførtes paa det kgl. Theater; og det er nu over 29 Aar siden, thi det gik til Frederik 10 den 6tes Fødselsdag i Januar 1819, og gjorde siden sin reglementerede Ronde af 5 Forestillinger med Ære, men gjorde dog ikke nogen saadan Virkning paa Scenen, at det kunde holde sig paa Repertoiret. Det havde vistnok nogle væsentlige Mangler, og det var ogsaa i Anerkjendelsen heraf, at jeg udelod det af den forrige Udgave af mine poetiske Skrifter, idet jeg erklærede, at jeg 15 ansaae det for et umodent Arbejde. Jeg fandt dog siden, at jeg havde gjort det lidt Uret, og at den egenlige Fond deri fortjente at opbevares, og besluttede derfor at optage det i den nye Udgave af de poetiske Skrifter, som er under Pressen, ifald det kunde lykkes mig at omarbejde det i en saadan Form, at jeg ikke længere behøvede at kalde det umodent, om det end vilde beholde 20 et ungdommeligt Præg. Just som jeg havde begyndt paa dette Arbejde, modtog jeg Hans Excellence Theaterchefens Begjæring om at levere et Stykke til H. M. Kongens første Besøg i Theatret, et Stykke, som skulde være fædrelandsk, og indeholde nogle Allusioner paa Øieblikkets Interesser og Stemninger. Min Tanke faldt da strax paa dette Stykke, som i en ualmindelig Grad 25 opfylder disse Fordringer, og som derfor syntes mig at være det mest Passende af Alt, hvad der kunde bydes, saafremt Omarbejdelsen deraf maatte lykkes. Thi det fremstiller Kong Christian den Fjerde, som ung Mand, der nylig har tiltraadt Regjeringen; det fremstiller ham som Admiral, og dvæler meget ved hans Kjærlighed til Søvæsenet, og omtaler blandt Andet hans Søreise til de 30 nordlige Polar-Egne, ligesom det er fuldt af Allusioner, der ere saa anvendelige, som om de vare indlagte i den Anledning, medens de have den Fordeel at høre til det oprindelige Stykke, og følgelig ikke kunne være fremtvungne ved nogen efter Øieblikket lempet Intention. At Stykket tillige dreier sig om Tycho Brahe, gjør det kun mere nationalt, og er desuden ret à propos i denne 35 Tid, da Interessen for hiin berømte Landsmand er bleven gjenvakt.

Hvad jeg selv maa ansee for godt og af blivende poetisk Værd i dette Stykke, er Fremstillingen af Kongens ungdommelige, men noble Character, og den Maade, hvorpaa det slutter sig til Mindet om Tycho Brahe. Dets Mangel er derimod, at den udvortes Handling i Stykket er meget tynd og fattig. Feilen

ved den første Form, hvori Stykket fremkom, var, at denne ubetydelige Handling var udtværet ved en Deel Fyldekalk, hvormed den bredede sig, og ligesom gav sig Mine af et rigere Indhold. Denne Feil er aldeles hævet i den nye Bearbejdelse; her er den ringe Handling concentreret til det mindst mulige Volumen, og giver sig ikke ud for at være Meer, end den er. Men det er ogsaa kun den reent udvortes Handling, som jeg vil kalde ubetydelig; den indvortes, den, som foregaaer i Kongens Sind og ved hans forandrede Anskuelse, maa jeg kalde betydelig.

Dersom Directionen finder, at dette Stykke egner sig til at bruges ved den forestaaende Leilighed, skal det glæde mig meget. Det Modsatte vil imidlertid ikke være mig uventet. Uden mindste Partiskhed for mit Arbeide, hvis Mangler jeg meget godt indseer, maa jeg, betragtede mig som Censor over et Skuespil, efter min Overbeviisning anbefale det, som det mest Passende, der kan gives ved den forestaaende Fest. Den nærmere Forbindelse af Stykket med H. M. Kongens Besøg i Theatret, og med Erindringen om den 2den April, skulde, efter min Plan, fremstilles i en Prolog, som jeg allerede har in mente, men naturligviis ikke vil skrive, før jeg har hørt Directionens nærmere Bestemmelse.

Med Balletten Valdemar kan dette Stykke vistnok ikke forenes. En mindre Ballet eller et nyt Divertissement kunde derimod gjerne følge efter. Men uagtet Stykket er kort, saa at det paa en sædvanlig Aften kan behøve en Tilgift, saa vil det paa selve Fest-Aftenen, hvor det kommer i Forbindelse med Sang, Prolog, og rimeligviis Fest-Symphonie af Gläser, være fuldkommen tilstrækkeligt.

Tiden vil være noget knap til dets Forberedelse paa Scenen, men dog tilstrækkelig, naar Rollerne hurtigt udskrives og uddeles. Alle Rollerne ere smaa, med Undtagelse af Kongens. Af Musik, som skal componeres, er der kun en Romance og en Vise, og maaskee en Ouverture; thi Fest-Symphonien, ifald der bliver en saadan, maatte gaae foran Prologen. Med Hensyn paa Decorationsvæsenet, vil Alt kunne gjøres med nogle faa nye Sætstykker; maaskee kun med Undtagelse af den første Decoration, der formedelst Changementet, maa være et Teppe.

Dersom Stykket er saa heldigt at vinde Directionens Bifald, da vil det kunne spilles med følgende Rollesætning, hvori jeg maaskee dog tillader mig en eller anden lille Forandring:

Kongen.....	Hr. Holst.
Erik Brahe.....	- Nielsen.
Gustav.....	- Wiehe.
Axel Gyldenstjerne.....	- Kragh.

Clara.....Fru Heiberg.
 Ebba.....Jfr. Rosenkilde.
 Longomontan.....Hr. Winsløw jun.
 Rosensparre..... - Hultmann.
 Knud..... - Schneider.
 Trolle..... -
 En Gedehyrde..... - Pätges.
 En Sømand..... - Albrecht ell. Hansen.

Naar Deres Excellence tilstiller H. Exc. Theaterchefen og Hr. Geheime-
 10 Etatsraad Adler mit Manuscript til Gjennemlæsning og Bedømmelse, tør jeg
 maaskee haabe, at De vil lade dette Brev følge med.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

627. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

11 Marts 1848.

15 Deres Excellence

takker jeg særdeles for Deres behagelige Skrivelse af igaar Aftes. Hvad min
 Klade til mit Manuscript angaar, da er den ikke af den Beskaffenhed, at
 en Afskriver let vil hitte Rede i den, og Afskriften maatte ialfald tage ham en
 lang Tid op, thi min Klade er et trykt Exemplar af det gamle Stykke, gjen-
 20 nemtrukket med rene Blade, med en Uendelighed af Udeladelser, Tilsætninger,
 Rettelser, som igjen ere rettede, kort sagt, et reent Virvar, som kun jeg selv
 med Møie kan finde Vei i. Det er af den Aarsag, at jeg selv har maattet skrive
 det indsendte Exemplar, et Arbeide, jeg ellers hellere havde ladet gjøre ved
 en Afskriver. Jeg kunde vel selv begynde paa en ny Afskrift, men jeg er ingen
 25 hurtig Afskriver, og min Skrift er vist heller ikke god nok.

Jeg tænker, det er bedst at henvende sig til Rung angaaende Compositionen
 af de to Sangnummere, hvilket jeg en af Dagene skal gjøre.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

30 P. S. Afskriften af min Kones Rolle kan meget forkortes ved at udelade
 baade Romancen og det lange Recitations-Digt. Begge Dele kan jeg selv med-
 dele hende.

Jeg har nu begyndt at tage fat paa de mange hos mig beroende Manuscrip-
 ter, som i denne Tid have maattet hvile, og skal om et Par Dage lade høre
 35 fra mig.

628. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

20 Marts 1848.

Det var en forbausende Efterretning, som jeg igaar modtog fra Deres Excellence. Da jeg imidlertid tør haabe, at Hans Majestæt ikke vil befale, at Valdemar skal gaae foran Tycho Brahes Spaadom, saa kan Sagen være mig ganske ligeegyldig, som vel for de Fleste. Det kommer kun til at gaae ud over Hans Majestæt selv og alle Dem, som ex officio skulle være tilstede indtil Enden. Jeg havde selv betænkt at foreslaae Deres Excellence at lade Et eller Andet af kort Omfang følge efter Tycho Br. Sp., ikke for Tidens Skyld, men fordi jeg føler, at mit Stykke meget har Characteren af et stort Forspil, og at det vel kan trænge til en contrasterende Tilgift, for at Tilskuerne ikke skulle have Følelse af, at de gaae fra Bordet, uden at være rigtig mætte. Men det forstaaer sig, paa en heel ny Anretning med Suppe, Oxesteg og Kartoffler havde jeg ikke tænkt.

Under slige Omstændigheder vil det imidlertid nok være rigtigst at spare, hvad spares kan, og følgelig lade Prologen falde bort. Det Vigtigste af hvad jeg vilde have sagt deri, og navnlig Omtale af 2den April, mener jeg at kunne anbringe i Sangen, og vil derfor skrive denne i Overensstemmelse hermed, dersom Deres Excellence bifalder det, hvorom jeg en af Dagene skal tillade mig at hente mundtlig Besked, naar jeg tør antage, at Deres Excellence befinder Dem saa vel, at en Samtale ikke vil genere Dem.

.....

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

629. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

7 April 1848.

Jeg maa ansee det for min Pligt at gjøre Deres Excellence opmærksom paa, at mange Mennesker, og sikkert ikke af de mindst Patriotiske, have følt sig ubehageligt overraskede ved den Efterretning, at »Niels Ebbesen« i denne Tid skal opføres paa det kgl. Theater. Den offentlige Enthusiasme behøver i dette Øieblik ikke at stimuleres; tvertimod vil en yderligere Stimulation af den bevirke dens Afslappelse. Allerede længe har man ved uforsigtig Brug af Stimulantia søgt — vistnok ubevidst — at svække Nationalfølelsen og Nationalbegejstringen. Især spille nogle af vore Poeter en ussel Rolle, idet de, istedenfor at tage Musketten paa Nakken, sidde i god Ro hjemme, og skrive poetiske Udfordringer i Jacob v. Thyboes Maneer, — en Maneer, som burde overlades vore Modstandere, saa meget mere som den er unational. Men Opførelsen af »Niels Ebbesen« er ogsaa en Udfordring, og — efter min og Manges Mening — dobbelt anstødelig i dette vigtige Øieblik, da det store Spørgsmaal svæver paa Sværd-Odden, og man fra Time til Time venter Efterretning om det endnu

uvisse Udfald. Kunsten er en Leg; men den skal være en skøn Leg. Giver den sig til at lege med Øieblikkets Alvor, da bliver den en Børneleg; men i et Øieblik som dette skulde vi ikke være Børn. Theatret kan netop under disse Omstændigheder være til megen Nytte, men kun ved at afholde sig fra
 5 at befordre den ophidsede Stemning, den unationale Bramarbaseren, der udgiver sig for dansk Nationalfølelse, og kommer til Hjelp for Olshausens Paa-stand om de Danskes latterlige Demonstrationer. Jeg maa derfor ogsaa betragte den reglementerede Afsyngen af Nationalsange i Theatret som forkastelig, og — naar den kommer istedenfor Ouverture — tillige som smagløs. Theatret
 10 kan i denne Tid gavne og styrke Nationaliteten ved at give Publicum opmuntrende, recreerende Forestillinger, hvorved det Politiske kan glemmes, hvorved der kan udhviles efter de Tanker, hvorfra man ellers ikke kan løsrive sig. Dette vil for Øieblikket være dets nyttigste, ædleste, værdigste Bestemmelse.

Deres Excellence vil tillade mig at yttre ovenstaaende Bemærkninger, og
 15 bede om, at de maa komme til Overveielse.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

630. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

23 Mai 1848.

. . . Hvorvidt Oversættelsen af Operaen Maskeraden er brugelig, kan først
 20 bedømmes, naar man faar Texten underlagt Musiken. Denne er nok ellers temmelig kjedelig, saavidt jeg erindrer. Men ialfald synes det mig at være en topmaalt Daarskab af en Nordbo at oversætte dette forbistrede franske Galimathias, der vender op og ned paa de for os velbekjendte historiske Facta, gjør Gustav den Tredie til Fru Ankerströms Elsker, og indfører paa Scenen
 25 latterlige Caricaturer af Personer, som for faa Aar siden have levet her i Kjøbenhavn, og som Mange have kjendt personligt.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

631. *J. L. Heiberg til J. G. v. Levetzau.*

Kjøbenhavn, 16 August 1848.

30 Deres Excellence

havde den Godhed — da jeg i Slutningen af Juni Maaned havde den Ære at tale med Dem — at love, at De vilde bringe den Gratification i Erindring, som min Kone i en Række af Aar har oppebaaret af høiselig Kong Christian den 8de. Da jeg maa befrygte, at Deres Excellence, i Deres venlige anbefaling
 35 af denne Sag, har stødt paa Vanskeligheder, hvilke ere let forklarlige under den nærværende Tids Omstændigheder og Forhold, saa tillader jeg mig, til

Sagens mulige Fremme, at erindre om: at min Kone erholdt af Kong Christian den 8de et mundtligt, idetmindste indirect Løfte om, at den omtalte Godtgjørelse skulde vedblive, saa længe som hendes Virksomhed i Theatrets Tjeneste vedblev at være ligesaa stor og ligesaa anstrengende, som den nu har været i adskillige Aar. Anledningen til dette Løfte var, at min Kone i en privat Audiens hos Kong Christian den 8de — og, saavidt jeg erindrer, ligeledes i en skriftlig allerunderdanigst Ansøgning — havde bedet om, at den omtalte Gratification maatte blive normeret som et fast Gage-Tillæg, hvilket den høisalige Konge meente, kunde af visse Grunde ikke indrømmes, hvorimod han da havde den Naade at give hende det ovennævnte Tilsagn. 5 10

Deres Excellence vil indsee, at min Kone saaledes ikke har været uberettiget til ogsaa iaar at gjøre et Slags Regning paa den sædvanlige Sum, og at sammes Udeblivelse vil være en slem Streg i Regningen.

Paa den anden Side indseer hun, saavel som jeg, at der i denne Tid maa ventes streng Øconomie og strenge Besparelser af det Offentlige, og at Enhver maa være villig til at bære de Offere, som Tids-Omstændighederne paalægge. Fra dette Synspunkt tør hun ikke engang tale til Bedste for sit Andragende, men kan blot bemærke, at heller ikke hun har skyet at bringe Theatertjenestens betydelige Offere i afvigte Saison, idet hun i flere Perioder af samme har været Den, som ved næsten overdreven Anstrengelse har holdt Theatret i Gang, og det netop i Øieblikke, hvor de politiske Interesser truede med at 20
qvæle al Deeltagelse for Kunsten.

Ovenstaaende Bemærkninger har jeg troet at turde meddele Deres Excellence til Sagens nærmere Oplysning og mulige Fremme. Jeg veed af Erfaring, at Deres Excellence vil bidrage til Opfyldelsen af min Kones Ønske, og at dersom dette ligefuldt ikke skulde gaae i Opfyldelse, vil Aarsagen ikke være at søge i Mangelen af Deres Excellences Velvillie. Jeg maa derfor meget bede om ikke at betragte dette Brev som en Paatrængenhed. Jeg nedlægger Sagen ganske i Deres Excellences Hænder, og skal fra nu af ikke uleilige Dem med nogen ny Skrivelse derom. 30

Med Høiagtelse og Erkjendtlighed

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

632. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

Kjøbenhavn, 25 Septbr. 1848.

Deres Excellence

35

har forlangt min Betænkning angaaende Hr. Kammerraad Lassens Forslag til Besparelser ved Theatret. Jeg skal da have den Ære at meddele samme

angaaende de Punkter, om hvilke jeg tør tiltroe mig at have en grundet Mening, med Forbigaaelse af dem, i hvilke jeg savner tilstrækkelig Detailkundskab.

Nr. 1.

Det første Punkt er Operaens og Ballettens Indskrænkning.

5 At den Udgift, som medgaaer til Operaen, bliver reduceret, anseer jeg for meget rigtigt. Forslaget gaaer fornemmelig ud paa, efterhaanden at formindske Opera-Personalet, og Rigtigheden heraf vil jeg ogsaa indrømme. Kun maa man iforveien være sig bevidst, hvad Operaen, efter en saadan Reduction, endnu kan og bør være for vor Scene, for at man kan foretage Reductionen
10 med dette Maal for Øie. At et færre Antal af Operaer kan bringes paa Scenen, bliver ingenlunde den eneste eller vigtigste Følge af Personalets Formindskelse, men fornemmelig at mangt et musikalsk Værk ikke kan bringes paa Scenen, fordi Personalet ikke vil være tilstrækkeligt, ligesom at mange af de allerede i Repertoiret optagne Operaer maae henlægges af samme Aarsag.
15 Men heri seer jeg dog ingen væsenlig Indvending mod Forslaget. Loddet vil kun træffe deels de store Spectakelstykker fra den parisiske Opera, deels den italienske Opera seria, men begge havde vi maaskee gjort bedst i at holde fjernede fra vort Theater, de første, fordi vi mangle en Scene til at give dem paa, den sidste, fordi vi mangle Sangere til at udføre den, saavel som et Publicum til at goutere den, og hvad dem begge angaaer, fordi det er en Modesag, som det ikke er værdt at gjøre Opoffrelser for. Den egenlige Opera hører aldeles ikke hjemme paa vort lille Theater og vil aldrig kunne trives i en By, der ikke er større end Kjøbenhavn. Hvad vi ere henviste til, er Syngestykket, det, som de Franske kalde Opéra-comique. Denne Genre har, for
25 ikke saa mange Aar siden, indtaget en ret hæderlig Plads paa vor Scene, har skaffet Publicum Fornøjelse og Theatret Indtægter. Dersom den foreslagne Reduction kan bevirke, at vi vende tilbage til den musikalske Kunststart, som for os er den eneste naturlige og mulige, saa maa jeg ansee Forslaget for at være ligesaa gavnligt i kunstnerisk, som i økonomisk Henseende. Men hertil
30 vil da udfordres: 1) at vor Capelmester anvender sin store Iver og Omhu i en anden Retning end hidtil, at han lærer at orientere sig i vore nationale Fornødenheder og Fordringer, og vogter sig for at sammenblande dem med sit eget Fødelands; 2) at man aldrig mere engagerer Nogen ved Theatret, blot fordi han eller hun er i Besiddelse af en god Syngestemme, men at man ved
35 Engagementet først og fornemmelig tager Hensyn paa det dramatiske Talent, og betragter de musikalske Evner som en Forhøielse af dette. Naar dette skeer, saa vil man atter see flere af vore bedste Skuespillere og Skuespillerinder at tage væsenlig Deel i Syngestykket, og sikkre det en ganske anden Plads i Repertoiret, end vore nuværende Sangere og Sangerinder med deres skrøbe-

lige Stemmer og totale dramatiske Uformuenhed ere istand til. De indbildte Musikkjendere ville vel i Begyndelsen ryste paa Hovedet, og sige, at det er insupportable, men Publicum vil fornøie sig, og Moden snart være forandret.

Ved denne Indretning vil den paa sidste Side af Forslaget omtalte Anke falde bort: »at Skuespil-Personalet beklager sig over at maatte arbeide for de Andre«; ligesom der da heller ikke kan gives det sammesteds yttrede Ønske Medhold: »at udskille Operaen (og Balletten) fra Skuespillet«. Kunne disse Kunstarter, selv ophjulpne af Skuespillet, ikke bestaae, saa kunne de det naturligviis mindre, naar de overlades til dem selv. Men et eget Theater for Opera og Ballet hører ikke hjemme i Kjøbenhavn, og vilde, selv med kongelig 10 Understøttelse, blot kunne bringe det til en kunstlet Existens, en Skin-Tilværelse.

Hvad isærdeleshed Balletten angaaer, da er denne unægtelig ved vor nuværende talentfulde Balletmester bragt til et saadant Glandspunkt, at man nødvendig udtaler sig for dens Reduction til et mindre Omfang. Paa den anden 15 Side er det heller ikke at nægte, at Balletmesteren, ved Siden af endeel værdifulde Arbeider, tillige har belemret Theatret med ikke faa gehaltløse Producter, i hvilke et overdrevet og kostbart scenisk Apparat skulde dække Opfindelsens Fattigdom og bøde paa Smagløsheder i Conceptionen. At sætte en Grændse for saadanne Misbrug af Theatrets Evner, er vistnok paa Tide, og det kunde 20 maaskee tilveiebringes derved, at Directionen indtil en vis Grad udøvede en Censur over Ballet-Planerne og deres dramatiske Form. Balletten kunde ikke med Grund klage over, at den i denne Henseende fik samme Vilkaar som Skuespillet. Men da Dette maatte have til Følge, at et mindre Antal nye Balletter bragtes paa Scenen, medens det store og kostbare Ballet-Personal 25 ligefuldt subsisterede, saa vil den egenlige Besparelse dog kun være at søge ad den Vei, som Forslaget angiver: Personalets Formindskelse. Men dersom det skulde være at befrygte, at Anvendelsen af dette Middel skulde være det Samme som at fælde Ballettens Dødsdom, da maatte man, hvis Besparelsen ligefuldt er uundgaalig, hellere gjøre den efter den endnu større Maale- 30 stok: at ophæve den hele Ballet (naturligviis efterhaanden, alt som Leiligheden tilbyder sig at afskedige Personalet). Jeg vil ikke være Den, som giver et saa radicalt Raad, men kun bemærke, at dersom det alligevel skulde blive Enden paa det, maa man trøste sig med, at vor Ballets Glands-Periode dog uden- 35 tvivl er i stærkt Aftagende, og at det ialfald er den ringeste dramatiske Kunst- art, som man ophæver. Men Dette troer jeg rigtignok, vil blive Følgen. Thi neppe gives der noget Theater i Europa, hvor Balletten flourer, og hvor Personalet er saa lille som her. Derfor har man ogsaa altid rost vor Balletmester, fordi han med saa indskrænkede Midler kunde udrette saa Meget. Men reducerer man Personalet endnu mere, saa bliver Vanskeligheden, hvilken han har 40

overvundet, til en Umulighed. Følgen vil altsaa blive Ballettens Ophør. Jeg anfører Dette ikke som en Indvending mod Forslaget, thi naar store Besparelser ere blevne nødvendige, saa maa Balletten regnes til de undværlige Luxusgjenstande; men jeg anfører det, for at man skal være paa det Klare med de
 5 Følger, som Besparelsen vil have, og derfor hellere gjøre Reductionen endnu større end efter Forslaget, idet man i det Hele da ikke bør gjøre Mere for Vedligeholdelsen af Dandsen, som en egen Branche af Theatrets Virksomhed, end der behøves for ei at komme i Forlegenhed med de Skuespil, i hvilke der udfordres Dands.

10

Nr. 2.

Benefice-Godtgjørelserne. At Beneficerne for Tjenestetid herefter kun skulle tilstaaes Dem, der have høiest Gage, har vel endeel for sig, men der kan dog ogsaa med Grund siges Noget derimod. Thi hvis den Skuespiller, som i 25 Aar ikke har kunnet erhverve sig høieste Gage, ikke fortjener Benefice for
 15 Tjenestetid, saa maa man spørge, hvorfor man da har beholdt ham i 25 Aar, istedenfor at afskedige ham forinden. Har han fortjent at beholdes i saa lang Tid, skjøndt han ikke hører til de meest udmærkede, saa kan han ogsaa have Fordring paa en Godtgjørelse i sin Alderdom, hvortil han er saa meget mere trængende, som han har havt mindre Gage og mindre Feu.
 20 At give Benefice-Godtgjørelser in natura, kan jeg ikke bifalde, da jeg er af den Mening, at Skuespillernes private Forestillinger ganske bør afskaffes, kun med Undtagelse af de ganske faa Tilfælde, hvor Directionen kunde vilde give en meget anseet Veteran et saadant Beviis paa sin Erkjendelse, hvilket f. Ex. er skeet med Lindgreen. Det synes mig i Almindelighed langt bedre at afskaffe
 25 Beneficerne, og give Godtgjørelsen i Penge. Hvorvidt Beløbet bør nedsættes, er et Punkt, som jeg ikke kan indlade mig paa at bedømme.

Nr. 3.

Fripladsernes Afskaffelse i det hele Omfang som Forslaget angiver, vil ikke blot i økonomisk, men i kunstnerisk Henseende være til stor Fordeel, og jeg
 30 er derfor ganske af samme Mening. Her er dog et Punkt, som jeg ikke vel forstaaer, nemlig at Parketterne skulde indskrænkes, hvert til 6 Pladser. Fripladsernes Antal bliver jo, ifølge selve Forslaget, langt større.

Nr. 4.

At der gives Forestillinger i de 3 Sommermaaneder, finder jeg ligeledes
 35 rigtigt. Kun troer jeg, at man kan lade det beroe paa Enhver af Personalet, hvorvidt han vil deeltage i disse Forestillinger, eller ikke, hvilket han maa erklære i betimelig Tid inden Sommerens Begyndelse. Jeg troer ikke, at der

heraf vil opstaae nogen Ulempe, thi yderst Faa ville benytte Dispensationen, naturligtviis under Forudsætning af, at alle private Sommerforestillinger forbydes, saavel i Kjøbenhavn som udenfor samme, hvilket ialfald jo maa være den nødvendige Følge af den omtalte Bestemmelse, at give Forestillinger om Sommeren for Theatrets Regning.

5

Nr. 5.

Om Capellets Reduction kan jeg ikke have nogen Mening. Kun mener jeg, at da det har et Slags europæisk Reputation, maa man ved Reductionen vogte sig for at forringe dets sande Værd. Og i een Henseende kan jeg indsee, at en Reduction vilde være meget gavnlig, ogsaa i kunstnerisk Henseende. Det er til Skade at have paa eengang baade 1 Capelmester og 2 Concertmestere. Tjenesten lider derunder, istedenfor at fremmes derved, især ved den dobbelte Besættelse af Concertmester-Pladsen, og især saaledes som Forholdet nu er ordnet, da enhver af Concertmesterne har sin Uge, istedenfor at have sine bestemte Stykker at anføre i. Heraf følger megen Uorden og meget Jaskeri, som er Theatret uværdigt; thi den ene Concertmester veed saaledes ikke, hvad der er blevet aftalt med den anden angaaende Udførelsen af mange Enkeltheder, og Ensemblet gaær tidt tilspilde derved.

Efter disse 5 større Poster meddeler Forslaget nogle mindre, af hvilke jeg dog blot skal tillade mig at omtale en enkelt, nemlig Forfatter-Honorarerne.

At Theatret selv beholder hele Indtægten af den 1ste Forestilling, saa at Forfatter-Honoraret først begynder med den anden — dog under Forudsætning af, at der til Erstatning betaales Honorar indtil den 26de Forestilling inclusive — finder jeg aldeles billigt og retfærdigt. Et nyt originalt Stykke vil sædvanlig give fuldt Huus den første Aften, og indbringe sin Forfatter for denne ene Forestilling (Forudbetalingen iberegnet) henved 300 Rbdlr. Men dersom det ved denne første Forestilling mishager i den Grad, at det ikke kan opføres tiere, da er Forfatterens Fordeel meget for stor. Det synes mig derfor meget rigtigt, at den første Forestilling, som blot trækker ved Nyheden, ikke ved Fortjenesten, heller ikke erholder Fortjenestens Belønning.

Men derimod maa jeg paa det Bestemtteste fraraade at lade den stipulerede Forudbetaling først indtræde efter den 10de Forestilling. Jeg anseer denne Forudbetaling, netop som saadan, for at være af stor Vigtighed, og kan spare mig at anføre mine Grunde, som ville være Deres Excellence og Directionen bekendte fra det Forslag til et Regulativ, som jeg i sin Tid havde den Ære at indsende ifølge Directionens Opfordring, og som jeg havde den Fornøielse at see taget til Følge i nogle af de væsentligste Punkter. Ogsaa i

35

mine Intelligensblade Nr 25 har jeg omtalt Betydningen og Vigtigheden af denne Forudbetaling.

Forslagets Forfatter bemærker, i sit Resumé af den hele Besparelses-Plan, at Theatret ikke blot vil være istand til at kunne undvære det hele reglementerede Tilskud fra Finanserne, men endog »til efterhaanden at kunne gaae videre, ved muligen selv at overtage noget Mere af den store Byrde, hvorved det desforuden belaster Staten«. Dette Sidste forstaaer jeg ikke, maaskee af Mangel paa herhenhørende Detailkundskab. Mig er ingen anden Byrde bekendt, hvorved Theatret »desforuden« belaster Staten, end Pensionslisten; men denne er jo ikke et særeget Prærogativ for Theatret, men Noget, hvorved alle Brancher, ligesaavel som Theatret, belaste Staten.

Saa behagelig som imidlertid den Udsigt er, at Theatret vil kunne undvære det hele reglementerede Tilskud, naar det under vanskelige Omstændigheder maatte falde Staten for tungt at udrede det, saa lidet ønskeligt vilde det være, om dette Forhold skulde vedblive under almindelige Omstændigheder, og stemples som normalt for alle tilkommende Tider. Thi det vilde være det første Skridt til at løsrive Theatret fra Staten, hvoraf Følgen vilde blive, at det ogsaa tabte sin Forbindelse med Nationen, sin Nationalitet, og lidt efter lidt kom i Hænderne paa uværdige private Entrepreneurer. Forslaget vilde netop for nærværende Tid være dobbelt farligt, fordi det vilde vinde Mængdens Bifald, da det jo er blevet en Mode-Anskuelse, at alle Virkekredse, lige fra Kirken af, skulle bestaae uafhængige af Staten. Men fra disse umodne Experimenter vil man engang komme tilbage, og jo Mindre man da har at redressere, desbedre. Staten bør betragte Theatret som en Dannelses-Anstalt for sine Borgere, og følgelig tage denne Institution, som saa mange andre, under sin Varetægt, skjænke den sin directe Beskyttelse og Omhu, og komme den tilhjælp, naar det behøves. Det moderne Theater har i alle civiliserede Lande gjort det uhyre Fremskridt at blive en Statssag. Skulde man da nu gaae tilbage til den raa Begyndelse, da Theatret overlodes til sig selv, og kun ved en af Regjeringen beskikket Commissair eller Politimester vogtedes fra forargelige Udskeielser — et Forhold, som endnu finder Sted ved flere underordnede Theatre i Udlandet, ligesom overalt ved de ambulante Theatre? Der ved vilde Theatret tabe sin høiere Betydning og sin Værdighed. Man vilde da kunne sige om det, hvad en fransk Forfatter har sagt om de italienske Universiteter: »De staae i Classe med Bordellerne, thi de tolereres af Staten, naar denne kan have det fornødne Politi-Opsyn med dem«.

Endelig omtaler Forslagets Forfatter, hvad der, efter hans Mening, bør gjøres for Theatret i kunstnerisk Henseende. Dette Partie forekommer mig

at være den svage Side af Forslaget, thi jeg seer ikke andet Resultat, end dette: at der er Meget ved Theatret, hvorom man maatte ønske, at det var bedre, end det er; men jeg seer ingen Midler angivne til at iværksætte Forbedringen, idetmindste ikke i det Væsenlige. Jeg vil gennemgaae de enkelte Punkter:

5

1) Repertoiret.

Forf. indrømmer, at der ikke kan gjøres Mere, end allerede gjort, for at fremkalde gode nye Originaler. Herom er altsaa Intet at sige.

Forf. ønsker, at Censuren maa være strengere. Dette har ogsaa altid været mit Ønske, især efter at det nye Regulativ er kommet, og netop med specielt 10 Hensyn paa den stipulerede Forudbetaling, hvis Ophævelse jeg paa ingen Maade kan bifalde.

Men ligesaa lidt kan jeg billige det Forslag, at det skulde gjøres til en Forpligtelse for Forfatteren at indsende deres Arbejder anonymt. Det vilde jo være det Samme som en Erklæring fra Censorerne, at de mistvivlede om deres 15 egen Upartiskhed, eller at de ikke formaaede at bedømme et Skuespil uden efter dets Navneværdi. Det skulde være, for at afholde visse Forfatteres paa-trængende Indflydelse. Men isaafald var det jo simplere, at Censorerne bleve enige om at være utilgængelige for denne Indflydelse. Ialfald vilde denne Anonymitet kun blive et Spilfægteri; thi en Forfatter, som troede at kunne im- 20 ponere ved sit Navn, vilde nok underhaanden give sig tilkjende, for derved at virke til en gunstig Afgjørelse. Og ikke blot underhaanden, men ganske offentlig vilde det gjøres af de Forfattere, for hvilke det er blevet en Fornødenhed at forelæse deres Værker for Enhver, som vil høre derpaa.

2) Skuespillerne.

25

At det er nødvendigt for Theatret at erholde Tilgang af nye Talenter, inden de gamle afgaae, og at Trangen allerede mærkes i visse Rollefag, er meget sandt; men hvad nytter det at udtale denne almindelige Sætning, naar man ikke kan angive, hvorledes denne Tilgang skal beforders? Og Dette troer jeg ikke, man kan gjøre; man kan ikke angive noget Middel til at recrutere The- 30 atret med virkelige Talenter, men maa overlade Dette til Fremtiden, til det gunstige Tilfælde, som hidtil ene har hjulpet os i denne Henseende. Det gjælder herom, som om Erhvervelsen af gode nye Theaterstykker: der kan ikke gjøres Mere derfor, end der allerede er gjort. Thi efter Forfatternes egen Yttring, have jo vore Skuespillere allerede saa gunstige Vilkaar, at deres Stilling »maa 35 have en stor Tiltrækningskraft«. Hvad kan der da gjøres Mere for at lokke Talenterne? Enhver, som har Lyst, kan jo melde sig, og Theatret pleier ikke at være vrangvilligt mod Aspiranterne, men snarere maaskee altfor eftergivende. Kun ad indirecte Vei kan der virkes til Formaalet, ved nemlig at give The-

atret alle de Forbedringer i kunstnerisk Henseende, som det trænger til, thi derved vil det stige i Agtelse; og jo mere det i det offentlige Omdømme betragtes som en virkelig Kunst- og Dannelses-Anstalt, desto mere tør man vente, at dygtige og dannede unge Mennesker ville sætte en Ære i at ofre sig til dets Virksomhed.

Den Betingelse, som Forslaget stiller som den første: at kun De bør admitteres, som have virkelig Talent og Kald for Skuespilkunsten, maa vistnok indrømmes, naar Talen er om den definitive Ansættelse; men Reglen kan ikke i al Strenghed gjælde for provisoriske Ansættelser, da man i Almindelighed først under disse kan komme til Kundskab om, hvorvidt der hos den Paa-gjældende findes virkelig Talent og Kald. En anticiperet Høiesteretsdom af en saakaldet Kjender af Faget vil idelig være udsat for Feiltagelser.

Men den af Forslaget stillede anden Betingelse er, efter min Mening, aldeles forkastelig. Den bestaar i, at den unge Kunstner ikke maa overlades til sig selv, at der maa gives ham Øvelse og Veiledning, og at han først da maa optræde offentligt, naar han efter competente Dommeres Mening er skikket dertil. Han skal altsaa have lært at svømme, inden han gaar i Vandet. Og hvor skal han faae Øvelse og Veiledning? Og hvilke ere de competente Dommere? Jeg maa, efter mine Anskuelse, være paa det Bestemteste imod Alt, hvad der ligner en Kunst- og Forberedelses-Skole under Theatrets egen Autoritet. Det maa være Enhvers egen private Sag, hvorledes han vil skaffe sig den nødvendige Forberedelse. Melder han sig uden denne, maa han afvises; og det bliver da hans egen Sag igjen, om han vil opgive det Hele, eller erhverve sig det Manglende. Mod de af Theatret selv foranstaltede Øvelser i den ydre Anstand, saasom Dandse- og Fægteskoler for Skuespillerne, er det en anden Sag. Elev-Instructeurer og Instructricer, under Theatrets egen Autoritet, ere aldeles forkastelige, fordi de fleste Elever, som melde sig, ere ganske raae og udannede Mennesker, der ikke formaae selvstændigt og i egen Tænkning at prøve, veie og tilegne sig de givne Raad og Veiledninger, hvoraf følger, at Instructionen ikke bliver Andet end en Dressur, som i første Øieblik kan blænde Dem, der skulle dømme, og som altid fordærver Eleven. Hertil kommer, at Ingen i vort Skuespil-Personal har den dramaturgiske Kundskab og Dannelse, som vilde udfordres til at opdrage et raat Menneske til Kunsten. De kunne blot i det Enkelte og det Ydre give nogle Vink og Anviisninger. Lad det da blive Enhvers egen Sag at søge disse, hvor han finder for godt. Ingen bør have Lov at optræde, produceret af en Instructeur, men kun selvstændigt, uden Relation til Andre. Følgen vil blive, at Theatret befries for baade de raae og de dresserede Subjecter, og erholder sin Tilgang fra de mere dannede. Hvo, som vil optræde første Gang, maa, ligesom hidtil, aflægge en Prøve for Directionen, som jo desuden, naar den vil, kan tilkalde Skue-

spillere og Andre til at være Assessorer i Retten. Men denne første Dom skal ikke gaae ud paa Andet end at bestemme, om det uden Skam og Skade for Theatret kan tillades Vedkommende at vise sig for Publicum. Elever bør slet ikke gives (og selve Ordet bør afskaffes), men kun Aspiranter, som under deres Prøveaar erholde en foreløbig Gage, og naar Prøveaarene ere forbi, da enten erholde fast Ansættelse eller afskediges.

3) Den sceniske Udstyrelse.

Om denne siger Forslaget blot ganske i Almindelighed, »at den lader Meget tilbage at ønske«, og at »det kgl. Theater burde heri vise en større Videnskabelighed og mere Kunstsands«. Men paa hvilke Maader Dette kan opnaaes, er slet ikke omtalt. Forf. angiver intet andet Middel til Øiemedets Opnaaelse, end en god Theatercritik. Men at tilveiebringe en saadan, ligger ligesaa meget udenfor Theatrets Evne, som udenfor dets Competence, og vilde ialfald kun indirect kunne fremkalde de Forbedringer, som maae udgaae fra Theaterdirectionen selv. Jeg vil stræbe at supplere det Manglende i Fremstillingen.

Jeg vil ikke sige, at det Vigtigste, men at det Eneste, hvorpaa det her kommer an (fordi Dette indbefatter alt Andet), er at Theatret forskaffer sig en virkelig, ikke blot nominal Scene-Instruction. Ligesiden Ryge døde — thi han var dog virkelig Scene-Instructeur, skjøndt med adskillige Mangler — har Scene-Instructionen været et Non-ens (med Undtagelse af den korte Tid, hvori Overskou forestod den), og Dette er, efter min Mening, den allersvageste, den allerdadelværdigste Feil i vort Theaters Organisation, dets rette partie honteuse (som Sibbern vilde udtrykke sig). Mangelen er allerede yderst kjendelig for Enhver, som har Øine at see med, og vil bestandig blive det mere og mere, naar de To eller Tre af Skuespil-Personalet, som nu ere de virkelige Scene-Instructeurer, falde fra, eller blot optræde sjeldnere i nye Stykker; thi det er mangengang en Illusion, naar man troer, at dette eller hiint nye Stykke falder igjennem, fordi denne eller hiin Skuespiller ikke har Rolle deri; nei, det falder igjennem, fordi det ikke har modtaget den kunstneriske Afrunding, som Denne eller Hiin vilde have givet det ved at tage sig af Scene-Instructionen, ifald han havde havt Leilighed til at gribe ind i denne; men Dette kunde ikke skee, fordi vedkommende Person ikke havde Rolle i Stykket, og følgelig ikke kunde befatte sig med Prøverne.

Scene-Instructionen skal være ligesom Poesiens Øie, der fra sit Standpunkt overseer og vaager over det Hele, saa at Digterværket i alle Henseender skeer sin Ret, idet selv dets skjulteste Nuancer og Hentydninger forstaaes og opfattes rigtigt, og komme tilsyne i Udførelsen. Scene-Instructeuren er for Skuespillet, hvad Capelmesteren er for Orchesteret. Men ligesom Capelmesteren ikke selv udfører noget Partie, men blot bevæger sin Tactstok, saaledes maae

Scene-Instructeuren ikke selv have Rolle i Stykket, ikke selv være en af Figurerne i Maleriet, men staae udenfor Rammen, for at kunne oversee og dirigere det Hele. Allerede heraf følger, at Scene-Instructeuren aldrig bør være en Skuespiller. Og selv om der mellem vort Theaters Kunstnere var Nogen, som besad den fornødne Indsigt og Dannelse dertil — hvilket ingenlunde er Tilfældet, — saa vilde det dog være misligt at anvende ham i denne Function; thi jo mere udmærket han var som Skuespiller, desto mere vilde han med alle sine Evner, med hele sin Energie concentrere sig i sine egne, ham anviste Opgaver, og vilde derfor saa meget mindre kunne staae paa den Plads udenfor Kunstværket, hvorfra det Hele skal ordnes og mønstres. Jeg taler her om en Skuespiller med stor Indsigt og Dannelse, med fiin Receptivitet for Digterens mindste Antydninger, med Begeistring for sin Kunst og med alvorlig Iver for Fremstillingens Ensemble; og dog maatte jeg, efter min Anskuelse, forkaste selv en saa udmærket Mand. Men hvad skal man da sige, naar Scene-Instructionen falder i Hænderne paa en Skuespiller, som hverken har Forstand paa den, eller gider befatte sig med den? en Skuespiller, som er complet uvidende om Beskaffenheden og Betydningen af de Stykker, han skal sætte i Scene, fordi han hverken har Lyst eller Evne til at studere dem, og som derfor paa Prøverne maa af sine Medspillende modtage Belæring om alle de Punkter, han har overseet?

Jeg indrømmer, at det ikke er let at finde en Mand, der er en saadan Post fuldkommen voxen. Naar jeg derfor endnu tillader mig et yderligere Forslag i denne Henseende, saa er det ikke for at anmasse mig en Dom, der ikke tilkommer mig, angaaende denne Posts oventuelle Besættelse, men kun for at forebygge den Indvending, at min Fordring er upractisk, fordi den gaaer ud paa Noget, som ikke kan skaffes tilveie. Jeg mener da, at hvis det var muligt, at der fra selve Directionens Side kunde føres et kunstnerisk Overtilsyn med Scene-Instructeuren og hans Virksomhed, da vilde denne Post kunne besættes med en talentfuld Mand, skjøndt af underordnede Evner, naar han blot besad god Kjendskab til Theatret og den dramatiske Digtekunst, og dermed forenede stor Iver for sit Øiemed; og jeg nægter ikke, at min Tanke herved er falden paa Hr. Overskou. Allerede hans Scene-Arrangement af et Par af Molières Comedier giver ham en ikke ringe Adkomst.

Dersom den i det Foregaaende omtalte Plan gaaer igjennem, at afskaffe Operaen og holde sig til Syngestykket, saa ville de musikalske Arbeider, som heretter bringes paa Scenen, mere være at betragte fra Skuespillets, end fra Operaens Synspunkt. Det er saaledes indlysende, at de maae stilles under samme Scene-Instruction som Skuespillet, og ikke have deres egen Scene-Instructeur. Og herved kunde man da faa Leilighed til at redressere — man tilgive mig Udtrykket — den Feil, som er begaaet ved Balletmesterens Ansættelse som

Scene-Instructeur for Operaen. Man har ladet sig forlede af hans Talent til [at] arrangere Grupper, Optog o. s. v., og hertil vil hans Medhielp ogsaa altid være ønskelig. Men Dette er kun en Detailsag, hvorfra der er et stort Spring til at ordne det Hele til en poetisk Eenhed. Dertil har han hverken dramaturgisk Indsigt eller æsthetisk Dannelse nok; og især skorter det ham paa den Evne, som er Grundbetingelsen for en Scene-Instructeur: Receptiviteten. Han kan ikke sætte sig ind i eller opfatte et fremmed Kunstværk, men kun sit eget. Hvad han ikke selv har frembragt, forstaar han ikke, hvilket allerede kan sees af et Par af de Balletter, som han fra fremmede Scener har overført paa vort Theater. Men mangler det ham allerede paa Receptiviteten i hans eget Fag, saa vil Mangelen være endnu kjendeligere i et fremmed. Det har jo allerede viist sig i den Uforstand og Smagløshed, hvormed han har arrangeret »Den Stumme i Portici«, hvis tidligere Udstyr fra Ryges Haand, om end mangelfuldt, dog var langt at foretrække. Ved mangen af de store Operaer, de saakaldte store Traverser, er Skaden nu vistnok ringe, fordi der ikke er Stort at fordærve. Men dersom Syngestykket især skulde fremdrages og i alle Henseender udstyres saaledes, at det igjen kunde indtage sin gamle hæderlige Plads i vort Repertoire, da vilde det vistnok være et frugtesløst Forsøg, dersom man ikke lagde det under en virkelig Scene-Instruction.

Jeg bemærker i denne Anledning, hvad jeg allerede skulde have bemærket under Nr 1, at naar Syngestykket skal komme til sin gamle Værdighed, saa maa saadanne Operaer, som »Don Juan« og »Figaro« reduceres til deres gamle Form: Dialog blandet med Sang. Herved skulde man stedse været blevet staaende, istedenfor at indlægge Recitativerne, hvilket trætter Mængden af Tilhørere, hvorimod Afvexlingen af Tale og Musik forstærker den sidstes Virkning. Recitativer ere oprindeligen bleven en Bestanddeel af Operaen, fordi de store Sangerinder og Sangere i Almindelighed ikke have uddannet deres Talestemme. Men hos os maa vi aabenbart beflitte os mere paa Talen end paa Sangen, allerede af den Grund, at Landet saa godt som ikke frembringer Syngestemmer. Recitativerne ere derfor unaturlige for os, ligesom de i andre Lande ikke ere Andet end en ved tilfældige Omstændigheder fremkaldt Form. Derfor ere de ogsaa, med Undtagelse af enkelte Steder, som have musikalsk Værd, og derfor ogsaa hos os bør bibeholdes — ganske indifferente, skaarne over een Kam, uden Præg af Componistens Eiendommelighed, og man kan derfor med god Samvittighed beskjære Mozarts fleste Recitativer saa godt som den ringeste Componists.

4) Bestyrelsen.

»Men alt Dette« — siger Forslagets Forfatter i Slutningen — »troer jeg dog ikke, kan hjælpe stort, eller ialfald kun have en forbigaaende Nytte, hvis denne

complicerede Maskine, som Theatret er, ei tillige faaer en dygtig Maskinmester, der kan offre det hele sin Tid og al sin Kraft, der med det fuldkomneste Kjendskab endog til de mindste Dele er istand til at holde den i en stadig bestemt Gang, lade de forskjellige Virksomheder samtidigen arbeide i samme Retning, til samme Maal, og fremfor Alt med et langt større Liv og Kraft end nu. —

Forslaget vilde være ypperligt, dersom Forfatteren blot havde angivet os, hvor en saadan »Maskinmester« var at finde. Jeg for min Part troer, at man kan søge hele Landet rundt, uden at finde ham. Det er aabenbart, at der i en Theaterdirection, der er, som den bør være, maa findes to Elementer: dramaturgisk Indsigt og practisk Forretningsdygtighed. Men at vente disse to Sider i en eminent Grad forenede i det samme Individ, hører til de meget sangvinske Forventninger. Thi ved det første Element betegnes nærmest en Person af den saakaldte lærde Stand (i Ordets videste Omfang), ved det andet en i Forretninger øvet Embedsmand. Men begge disse Sider ere saa forskellige, fordre saa forskellige Evner og Anlæg, og beroe paa en saa forskjellig Opdragelse gennem Livsstillingen, at der neppe er synderligt Haab om at finde dem forenede hos en Enkelt.

Jeg mener derfor, at det Princip, som hidtil, paa ganske faa og korte Undtagelser nær, har gjort sig gjældende i Sammensætningen af vort kongelige Theaters Direction, er det eneste rigtige, hvorfra man ikke bør afvige. Jeg siger udtrykkelig Principet; thi at der i dets Anvendelse, i Valget af de Medlemmer, som ere udseete til at fyldestgjøre det, ofte kan være feilet, er en anden Sag. Men selve Principet, der kan abstraheres af Pluraliteten af de Directiver, der have fundet Sted, er upaatvivlelig følgende:

Directionen skal bestaae af: 1) To Directeurer, den ene paa Kunstens og Videnskabens, paa Poesiens og Dramaturgiens Vegne, den anden paa Øconomiens og Forretningsgangens; i den lovgivende Magt have de Begge lige Andeel; den executive beroeer udelukkende hos den Sidstnævnte; 2) en Chef, som gjør Udslaget, hvor der maatte være Dissens, og hvis Magt, idet den er overordnet, dog i Almindelighed mere indskrænker sig til det Formelle, men lader det Materielle, saavidt muligt, afgjøres af de to Directeurer. — I Censuren, som mere maa henregnes til den lovgivende end til den executive Magt, have begge Directeurer lige Stemme.

Hvad Chefen angaaer, da har det stedse været Praxis dertil at vælge en høi Hof-Embedsmand. Men Dette kan jeg kun betragte som en speciel Modification af et mere universelt Princip, nemlig at Chefen skal være en høi Embedsmand i Almindelighed, ligegyldigt, om Hof- eller Stats-Embedsmand, naar han kun ellers har de nødvendige Qualificationer, hvilke her mere ere at søge i den individuelle Character og i den Indflydelse, som hans Stilling giver

ham, end i en særegen Fagkundskab. Men saaledes forstaaet, anseer jeg Principet for meget rigtigt og uundværligt. Dette staar i Forbindelse med hvad jeg ovenfor har fremsat angaaende Theatrets Forhold til Staten. Skal dette Forhold vedblive at have Gyldighed — og det anseer jeg for aldeles nødvendigt, naar Theatret skal nyde Agtelse i den offentlige Mening, — da maa Staten ligesom sætte sit Segl derpaa, hvilket skeer derved, at den stiller en af sine høie Fonctionnair[er] i Spidsen for denne Institution. 5

Hermed har jeg efter bedste Evne og med den redeligste Villie stræbt at efterkomme Deres Excellences Begjæring, og har nu den Ære at undertegne mig
 Deres Excellences underdanige
 J. L. Heiberg. 10

633. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

12 October 1848.

Fra Deres Excellence har jeg modtaget . . .

Sal og Kjelder, eller En *Matinée musicale*. Det skulde undre mig, om dette Stykke ikke var af Rosenkilde. Det har en ret livlig, skjøndt noget bred Dialog, og flere ret pudsige Situationer. Men det kommer for silde. Thi simple Folk, som ville agere fornemme, er ikke allene et meget fortærsket Sujet, men passer heller ikke i den nuværende Tid, da de simple Folk ikke have Pretension paa at være fornemme, men tvertimod ville, at de fornemme skulle blive simple. Det er en af Ytringerne af den communistiske Aand, der i det Hele ikke vil hæve det Lave, men neddrage det Høie, hvorfor den ogsaa, med Hensyn paa Formue, ikke vil gjøre de Fattige rige, men tvertimod gjøre de Rige fattige. Heri vilde Forf. kunne have fundet et Forhold, der, som Sujet, baade var nyt og localt og piquant, hvorimod det modsatte Forhold betegner en forsvunden Tidsaand, hvis Skildring er for Øieblikket uden Interesse. 25

.....

Deres Excellences underdanige
 J. L. Heiberg.

634. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

24 October 1848.

.....

Vedlagt følger et dramatisk Eventyr, »Søstrene paa Kinnakullen«. Forfatteren, som vil være anonym, men dog har isinde at nævne sig for Deres Excellence, har tidligere meddeelt mig det, men nu omarbejdet det efter nogle Vink, som jeg har givet ham. Sujettet er opfundet med megen Phantasie, og 30

har en skjøn og dyb Betydning. Men hvorvidt det er lykkedes at udarbeide det i en ret dramatisk Form, derom kunde være nogen Tvivl. Dog troer jeg ingenlunde, at denne Tvivl kan eller bør hindre dets Fremstilling paa Scenen, hvor det dog nok kan komme til at tage sig ud, især naar der ved den Musik, som skal componeres dertil, gives Componisten nogle dramatiske Vink og Anviisninger, i hvilken Henseende jeg har lovet Forf. at gjøre de fornødne Aftaler paa hans Vegne.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

635. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

14 Novbr. 1848.

10 Det skulde være mig en Ære og en Glæde at opfylde begge Excellensers Ønske med Hensyn paa Anordningen og Ledningen af Alt til Festen paa Theatret henhørende, dersom jeg indsaae, at der ved denne Leilighed kunde være nogen Function for mig. Men Bestemmelsen af Fest-Aftenens Indhold gjøres jo, eller er allerede gjort af Directionen, og Udførelsen af alle derhen hørende
15 Ordres skeer jo ved de dertil ansatte Embedsmænd, saa at jeg ikke seer, hvad der kan blive for mig at gjøre, uden i det Høieste at yttre en Mening eller give et Raad, i de Tilfælde, da man maatte gjøre mig den Ære at spørge mig. Her- til skal jeg naturligviis altid være rede, forsaavidt jeg kan være til Nytte.

Men jeg kan ikke tilbageholde den Bemærkning, at en saadan Potpourri
20 af usammenhængende, fragmentariske Ting, som den tilsigtede, ikke synes mig heldig. Uden at tale om den utilbørlig lange Tid, som Forestillingen vil vare, og som vil gjøre Publicum utaalmodigt, vil det Hele tage sig ud som en Kjole, der er sammensyet af lutter Lapper og Klude. Det forekommer mig, at ved en Fest til Ære for Theatret, maa Theatret vise sig fra sin bedste Side,
25 ved at give en Forestilling, der har Præg af Eenhed og kunstnerisk Harmonie, og ikke ville rivalisere med de Aftenunderholdninger, der gives *lucri causa* af private Personer. I Forspillet er jo de dramatiske Digtere tilstrækkelig om- talte og erindrede. Hvorfor skal der da tillige udstilles et Prøvekort af deres velbekjendte, tildeels fortærskede Arbeider? Dersom Directionen ikke er aldeles
30 bestemt paa at blive ved den allerede lagte Plan, saa vilde jeg foreslaae at Forestillingen kom til at bestaae af 1) Andersens Forspil; 2) »De Usynlige« af Holberg; 3) Bournonvilles *Divertissement*. Mellem Stykkerne kunde de fore- slagne *Ouverturer* anbringes, kun ikke mellem Acterne af »De Usynlige«. Med den ene af dem kunde Forestillingen begynde, nemlig *Schultzes*. Derpaa
35 kunde *Weyses* komme efter Forspillet, og endelig *Kuhlaus* mellem *Comedien* og *Balletten*. *Hartmanns* kunde, oprigtig talt, gjerne falde bort, thi som The- ater-Componist har han dog ikke synderlig trængt igjennem. Men foruden

disse Overturer, der maatte gives som selvstændige Bestanddele af Forestillingen, maatte endydermere Forspillet, Comedien og Balletten have hver sin korte Introduction, for at ikke Overturerne skulde sættes i Forbindelse med Ting, hvortil de ikke passe.

»De Usynlige« foreslaaer jeg, fordi den er af Holberg, fordi den ikke er opført i mange Aar, fordi den vil kunne besættes godt i dette Øieblik, fordi den har en overordenlig comisk Dialog — hvoraf dog nogle altfor stærke Drøiheder maatte borttages; fremdeles fordi den ved sit spanske Costume og sin Harlekin og Colombine har et særeget Præg mellem de holbergske Stykker; endelig fordi den kun er i 3 Acter. Ellers kunde ogsaa »Melampe« komme i Betragtning, men der kan dog gjøres flere Indvendinger mod denne, og især vilde dens Indstudering kræve megen Tid, Flid og Veiledning.

Men in subsidium — for at tale i det parlementaire Sprog — vilde jeg foreslaae, at hvis den første Plan bliver staaende, Indretningen dog maatte blive noget anderledes:

Først finder jeg det ikke ganske rigtigt at give et heelt Stykke af Oehlen-schläger, naar der af Holberg og de Andre kun gives Fragmenter; hvortil kommer, at »Hyrdedrengen« er meget lang, skjøndt kun i een Act, og at den aldrig har behaget, eller idetmindste aldrig har kunnet holde sig paa Repertoiret. Desuden maatte man vel hos enhver af Digterne vælge Noget af det, hvori han fornemmelig har sin Styrke og sit Navn, altsaa hos Oehlen-schläger Tragedien; og af denne maatte man altsaa tage hans Part.

Dernæst mener jeg, at det vil være meget for meget at give et saa stort Partie af »Recensenten og Dyret«, som det foreslagne. Det vilde være Nok at begynde omtrent ved de to Spidsborgeres Sammenkomst med Trop, og ende, hvor Mad. Voltisubito forlader Scenen. Forresten maa man være forberedt paa den Skjæbne-Chicane, at Jfr. Bergnehr kan, som alle Sangerinder, føle sig indisponeret paa den bestemte Dag, og derfor ikke vove sig til at udføre Bravoursang, hvorved da hele dette Partie af Forestillingen vil ryge i Lyset.

Endelig er ethvert af Hertz's Alternativer meget for vidtløftigt, og han maa nødvendig bestemme sig til et kortere Fragment*).

Men jeg vender tilbage til min første Mening: det var bedst, at hele denne Udstilling forsvandt. Saa kan heller Ingen føle sig fornærmet ved at være forbigaaet. Og jeg er overbevist om, at alle disse Stumper og Stykker ville gjøre et yderst mat og ubehageligt Indtryk.

Med Hensyn paa Andersens Forspil maa jeg tillade mig en Bemærkning. I den Sang, hvoraf det første Vers omtaler vor Comedie, det andet vor Tragedie,

*) Ved nærmere at eftersee de anførte Steder i Hertz's to første Propositioner, seer jeg, at de dog ikke ere saa meget lange, men dog altid for lange, naar de komme sammen med alt det Øvrige, og da de ikke danne noget tilfredsstillende Heelt.

og hvor begge da smukt og sindrigt ere knyttede til Issefjorden og Leire, gjør det ingen god Virkning, naar de to Digtene, til hvilke de paa en fiin, men aldeles utvetydig Maade er alluderede, nu i det 3die Vers nævnes ved Navn, især den endnu Levende, Oehlenschläger, der udentvivel personlig vil være til-
 5 stede som Tilskuer. Det er ligesom at nævne Ordet af en Gaade, som allerede strax var gjættet. Det Samme har vel tidligere fundet Sted, saasom i »Kunstnerliv«, men det kunde være en Grund mere til ikke at gjentage det, selv om det ikke maatte regnes til de altfor nærgaaende Complimenter, der hverken ere fine eller smagfulde. Iøvrigt vilde jeg ønske, at Forspillet ikke var blevet
 10 saa overmaade kort, men at flere af de projecterede Ideer vare blevne udførte og mere gennemførte, og navnlig at Valkyriens Tale paa en mere energisk Maade havde grebet Øieblikkets Stemninger og Interesser. Dog, herom kan man nære forskjellig Mening; men paa min første Indvending maa jeg holde.

Jeg har den Ære at undertegne mig

15

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

636. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

27 Novbr. 1848.

Alt, hvad jeg veed om den omspurgte Sag, er, at man er utilfreds med det hele Arrangement. Men at Bevægelsen skulde føre til noget Skridt, hvorved
 20 Directionen kom til Kundskab om den ad officiel Vei, har jeg aldrig ventet, og maa da ikke have udtrykt mig rigtigt eller bestemt, ifald mine Ord kunde lede til en saadan Formodning.

Hvad jeg har hørt Klager over, er: at Forspillet ikke behager; at man har ladet Andersen skrive det; at ikke alle de saakaldte første Subjecter faae Lei-
 25 lighed til at vise sig; at derimod en Begynder, som Mantzius, kommer til at udføre en Hovedrolle; endelig at den betydeligste Celebration af Festen er overladt til Balletten. Disse Klager, som, efter hvad jeg hører, skulle være at læse in extenso i et Blad, som kaldes Flyveposten, har jeg tilfældigviis fornummet ad den mundtlige Vei, og har da benyttet den mig givne Anled-
 30 ning til at oplyse Vedkommende om de nævnte Punkter, og navnlig at Arrangementet ikke er saa upassende, som man troede, og at enhver anden Plan for Festen vilde støde paa andre ligesaa store Vanskeligheder. Hermed troer jeg, at hele Sagen er til Ende; og maa nu kun beklage, dersom jeg ved mine Yttringer har opvakt Formodning om en større og alvorligere Bevægelse, end
 35 jeg selv har anseet den for at være.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

637. *H. C. Andersen til J. L. Heiberg.*
(Koncept).

Kjøbenhavn 6 December 1848.

Kjære Professor Heiberg!

De forestiller Dem neppe hvor meget De og Deres have glædet mig og gjort mig vel ved den hjertelige, venskabelige Modtagelse i Mandags. Siig Deres Moder og Deres Kone hvorledes jeg ret af Hjertet takker dem og holder af dem begge to. Gid jeg ved tilkommende Arbejder maa voxe lidt fast derude i Deres Hjem.

De kjender ikke mine tidligere Romaner, af disse er, som De veed, »Improvisatoren«, den som er gaaet over til de fleste Lande, man har endogsaa beæret mig med at optage den i »Standard Novels«; hvilke Mangler der imidlertid er ved Bogen føler ingen bedre end jeg; dog det der har baaret den frem og som maaskee i Aaringer vil holde den oppe er den friske og tro Skildring af Italiens Natur og Folkeliv; dersom De heri bliver enig med mig vil jeg være meget glad, i alle Tilfælde haaber jeg De begynder paa at læse Bogen, den maa da selv bestemme Dem til om De læser den ud. — En Plads faaer den i Deres Stue og altid vil den sige Dem hvor høit jeg skatter Deres Dom og hvor inderligt jeg fra dette Øieblik ønsker at vise Dem og Deres mit hengivne Sind.

H. C. Andersen.

638. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn, 23 December 1848. 20

Kjære Hansen!

At jeg først idag besvarer Deres venlige Brev af 8de dennes, er dog ikke saa stort et Utaknemmighedsbeviis, som det kunde synes, thi jeg har heller ikke endnu nydt den medfølgende Gave, men forbeholder mig at glæde mig selv og nogle Venner dermed i Ugen mellem Juul og Nytaar. Den indtrufne Frost gjør, at ingen Risico er forbunden med Opsættelsen; det vil tvertimod være til Gevinst for Smagen. Men jeg er ganske skamfuld over at være bleven Gjenstand for en saadan aarlig Tribut, medens Deres Godhed, den velvillige Erindring, hvori De bevarer mig, ere mig særdeles kjære.

Men lad mig først og fornemmelig bringe Dem min hjertelige Lykønskning i Anledning af Deres Bryllup, og ikke blot min, men min Kones og min Moders. Gid der maa være større, ialfald varigere Velsignelse ved dette Ægteskab, end ved det forrige, saa at De og Deres Hustru maae i en lang Række af Aar leve glade og lykkelige med hinanden.

Det gjør mig meget ondt, at jeg ikke saae Dem under Deres sidste Ophold i Kjøbenhavn. Jeg haaber, at De næste Gang vil finde Leilighed til at besøge os, hvilket meget vil glæde os Alle. Maaskee bringer De da Deres Kone med, og hun skal ikke være os mindre velkommen.

Mellem de litterære Sager, som nærværende Jule- og Nytaarstid har bragt for Lyset, vil jeg især anbefale Dem at læse de to nye Bind af Paludan-Müllers »Adam Homo«, hvormed Værket er sluttet. Det er en Bog, som er høist underholdende at læse, medens den tillige heelt igjennem bærer Præget af et rigt
 5 Gemyt, en glimrende Phantasie og en dybsindig Tanke-Udvikling, hvortil kommer, at Sproget og Verset ere behandlede med en forbausende Virtuositet. Ogsaa Andersens nye Roman, »De to Baronesser«, er en særdeles underholdende Bog, fuld af livlige Skildringer, ved hvis Læsning man føler sig ret hyggelig tilmode. Oehenschlägers »Regnar Lodbrok« har jeg endnu ikke faaet læst,
 10 men skal idag eller imorgen ifærd med den. Den roses meget af Dem, som kjende den. Men hans didactiske Digt »Digtekunsten«, som ogsaa er udkommet i disse Dage, er, saagodt som efter Alles eenstemmige Mening, Noget af det Værste, han endnu har brokket af sig, og det er meget sagt.

Mit Brev kommer tidsnok, for at ønske Dem og Deres Kone en glædelig
 15 Juul og et glædeligt Nytaar. Med dette Ønske vil jeg slutte for denne Gang, idet jeg beder Dem være forsikkret om, at jeg er

Deres bestandig hengivne

J. L. Heiberg.

639. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Kjøbenhavn, 17 Januar 1849.

20 Det gaaer, som jeg har forudsagt: Det er blevet til en Forfatter-Feber at skrive Skuespil om Krigen og de slesvigholstenske Affairer. Enhver, som er Bankerot paa Opfindelses-Evne, finder det mageligst at lade Virkeligheden digte for sig. Men alt Dette kan ikke blive til Andet end ufuldbaarne Fostere. Det er Mangel paa Dannelse at troe, at Noget kan være et poetisk Stof, saa-
 25 længe som det endnu udøver Nærværelsens materielle Tryk og Smerte, saalænge man endnu er midt i det, og afficerer ganske umiddelbart af det. Scribe har, i en Tale, som han engang har holdt i det franske Academie, viist, at den franske dramatiske Litteratur har i alle Landets store, bevægelsesrige
 30 Perioder været saa langt fra at benytte dette Nærværelsens Indhold, at den tvertimod har skildret Modsætningerne dertil. Saaledes opførte man i Terrorismens Tid ømme og blide Hyrdestykker paa de parisiske Theatre; Menneskene trængte til denne Modsætning. Under Keiserdømmet fremkom de nye republicanske Tragedier, og man fremdrog de gamle, saasom Voltaires »Mort de César«, som Napoleon selv idelig forlangte. Og først under Restaurationen
 35 fik man den hele Hærskare af militaire Skuespil, der handlede om Napoleons Seiervindinger. Der ligger heri en Lov, som vel kan krænkes af den uerfarne eller ubetænksomme Forfatter, men ikke ustraffet for ham selv og den Scene, der, ved at antage sig hans Stykke, sætter sig paa samme Standpunkt, som

han. Naar vor Krig er endt, naar vore Forhold ere ordnede, da er det paa Tiden at benytte dette Stof som et forbigangent; som et nærværende duer det ikke.

Det er med disse almindelige Betragtninger for Øie, at jeg sender Deres Excellence de tre vedlagte Manuscripter, der alle klamre sig som Blodigler om vore øieblikkelige Forhold og Tilstande, for af dem at suge en lille Smule Næring i den dyre Tid. Af disse Trillinger er Nr. 1 kastet mig ind her i Huset som et Hittebarn; Nr. 2 og 3 har jeg modtaget fra Deres Excellence, og har herved den Ære at remittere dem — næsten som moralsk fordærvede.

Nr. 1. En Fest i Skovshoved. Det er Hittebarnet. Faderens naive anonyme Skrivelse følger med, for at Directionen kan vide, hvor den skal blive af med Ungen, som er et complet Patte- og Pjattebarn.

Nr. 2. Ruinerne i Badstrup. Dette Stykke behandler unægtelig Krigs-Sujettet paa en delicatesere Maade end de andre, ligesom der er en ret smuk idyllisk Tonart, som gaaer igjennem det, og nogle af Melodierne smukke, f. Ex. Nr. 8. Men det er i dramatisk Henseende altfor fattigt. Den hele Benyttelse af Ruinen, til at løse Knuden, er meget daarlig. Og Visen paa Melodie af »Den tappre Landsoldat« er af yderst ubehagelig Virkning. Saavel ved dette som det førstnævnte Stykke er det kjendeligt, at de ere Efterklang af »En Søndag paa Amager«.

Nr. 3. En Tour til Armeen. Tyndhed i Opfindelse, Trivialitet i Characterer, Usandsynlighed i Handling. Men forresten Routine i Sprog og Versification. Men foruden det reent æsthetiske Synspunkt er der her et andet, som gjør sig gjældende, og i hvis Bestemmelse jeg for min Part kan holde mig neutral, da det mere er et Conveniens-Spørgsmaal end et dramaturgisk. Den høie Direction vil selv bedst vide at afgjøre — ikke blot i Almindelighed min Tvivl om Antageligheden af Stykker med dette Sujet, — men isærdeleshed hvad nærværende Stykke angaaer, om det ikke i denne Henseende er ubehageligt nærgaaende, for ikke at sige impertinent? Hvorvidt navnlig det kongelige Theater bør være Organet for de (om end fortjente) Forhaanelser af Wrangel og Kongen af Preussen, som her er ruttet med, og hvorvidt det f. Ex. kan være passende, eller endog kun morsomt at høre Prindsen af Noer nævnes fra Scenen?

Og dog har selv dette Conveniens-Spørgsmaal et æsthetisk Moment i sig, som paalægger mig at betragte Sagen fra mit Synspunkt. Meget, som er godt paa et vist Gebeet, er forkasteligt paa et andet. Forf. har her begaaet den Feil at ville overføre Gadevisen paa Theatret, — Gadevisen, en Digtart, som gjerne nævnes med Foragt, men som, naar den knytter sig til de større, de almindelige Interesser, f. Ex. de politiske, kan faae Betydenhed, saaledes som vi have seet i Frankrig under alle politiske Criser og Omvæltninger. Ja, det er aabenbart den, hvorpaa Béranger har bygget sine berømte Chansons. Vi

Danske ere i denne, som i flere Henseender ikke saa lidet beslægtede med de Franske. Hos os vil Gadevisen, som knytter sig til de sidste, til de nyeste Tildragelser, ogsaa kunne faae en Betydning, og Forfatteren af nærværende Vaudeville vil uden tvivl selv kunne betræde og udvide den ved »Den tappe Land-
5 soldat« aabnede Bane. Ialfald er her Meget at gjøre for en Digter. Men at
gjøre vort Nationaltheater til Gade i denne Betydning, er tactløst, og maa
tillige kaldes i alle Henseender unødvendigt og umotiveret, efter at Kjøben-
havn har erholdt et andet Theater, som kun ved at antage sig saadanne eph-
mere Producter — forsaavidt som de have noget Værd — kan paa en gavn-
10 lig Maade concurrere med det kongelige Theater.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

640. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

4 April 1849.

Det tragiske Drama »Knud den Hellige« og Lystspillet »En Skatte-
15 Executions-Dag i Nordslesvig« ere begge to omtrent saa daarlige og
talentløse, som Skuespil vel kunne være.

Det Samme kan vel ikke siges om Hebbels »Maria Magdalena«, men det
er et høist uhyggeligt borgerligt Grædespil, som sikkert vil være utaaleligt paa
Scenen.

20

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

641. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

21 April 1849.

Skuespillet »Danmark bestaaer« er en Bearbejdelse af Oehlenschlägers
bekjendte Digt: »Uffe hiin Spage«, hvis Sujet her er blevet trukket dygtigt
25 ved Haarene for at tvinge det til ret mange Allusioner paa Øieblikkets Til-
stand, — Noget, der var saa meget mindre nødvendigt, som Sujettet i sig
selv indbefatter Allusioner nok, hvilke det snarere kom an paa at moderere
og holde lidt tilbage, for ikke at ophæve Illusionen, end at forcere frem, man
kan sige: med en Plumhed, der erindrer om de Complimenter, som ved deres
30 Ubehændighed blive til Grovheder.

Desuden er den hele Behandling saa complet mislykket i dramatisk Hen-
seende, at Stykket maatte blive mageløst kjedsommeligt paa Scenen.

Det er en original Idee, temmelig characteristisk for en Forf., at ville have
Stykket indstuderet paa Maa og Faa, for at kunne bruge det strax, saa snart
35 vi have vundet et Hovedslag eller sluttet en hæderfuld Fred. Det kan man

kalde at tage Hatten af, inden man seer Manden. Det er en lignende Forsynlighed som hos en bekjendt Poet her i Byen, der skriver Ligvers over sine Venner, naar han hører, at de ere farligt syge.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg. 5

642. Fr. Høegh-Guldberg til J. L. Heiberg.

13 Mai 1849.

Høist ærede Hr. Professor!

Antag, for Himlens Skyld, ikke denne min Fremtræden for Dem som et Slags Stolthed, saa at jeg skulde dumdrstig mene: at min Tak, mit Bifald vilde blive Dem af Vigtighed! De forsyndede Dem haardeligen mod mig, hvis 10 De antog Saadant. —

Nei! det er af utilbageholdelige Taknemmelighedsfølelser, jeg kommer; thi jeg maa — det kan ei være Andet — jeg maa bevidne Dem min inderlige Tak for den, over al min Ros ophøiede og i de smukkeste Vers affattede Tiltale, De har ladet vort danske Flag holde til den lumpne Prinds af Noer! I 15 Sandhed, jeg kjender intet Digt i den nyere Tid, der saaledes har grebet mig, og kun hos Grækere og Romere vilde jeg vide at finde værdige Sidestykker! —

Nu har jeg lettet mit Hjerte ved at bevidne Dem min dybeste Erkjendtlighed; lad det ei fortryde Dem at have hørt paa mine ærlige Yttringer! —

Bevidne De Deres Moder og Frue min sandeste Høiagtelse! Og troe De, at 20 paa en saadan Samtidigs Godhed for mig, som jeg erkjender i Dem, kan Ingen sætte høiere Priis, end jeg,

Deres, Dem signende

Fr. Høegh-Guldberg.

643. J. L. Heiberg til Jonas Collin

20. Mai 1849. 25

Deres Excellence

maa jeg bede undskylde, at jeg saa længe har beholdt et Par Manuscripter, og deriblandt Skuespillet »Kongens Naade«. Jeg betragtede Saisonen som saa godt som endt, saa at der ikke vilde blive Spørgsmaal om noget af dem for det Første, og erindrede ikke, at Saisonen iaar skal prolongeres en Maaned. »Kon- 30 gens Naade« følger hermed. Det andet Manuscript, saavel som de to, jeg modtog igaar, skulle om faa Dage blive remitterede.

Hvad nu det medfølgende Skuespil angaaer, da maa jeg først bemærke, at Kongens Naade her egenlig er misbrugt, da der ikke kan være Spørgsmaal om Naade, men kun om Retfærdighed, thi her er ingen Forbrydelse begaaet, 35

men en Uskyldig er falskelig anklaget for Hestetyveri, og hensat i Viborg Tugthuus. I det Hele er den megen Talen om vor nuværende Konge, en Talen, der gaaer saa vidt, at man næsten kan sige, at Kongen spiller en Rolle med i Stykket, efter min Følelse meget udelicat, og vilde være tilstrækkelig til at
 5 udelukke Stykket fra Scenen, selv om der ikke vare mange andre Motiver dertil. Paa sidste Side hedder det endog: »Kongen kommer«; og man maa tænke sig H. M. Kong Frederik den Syvende træde ind paa Scenen, i det Øieblik Teppet falder, saa at man rigtignok ikke faar ham at see, men det er dog saa nærgaaende som muligt, uden at tale om, at Tilskuerne jo paa denne Maade
 10 snydes for det Bedste.

Endnu mindre tilbageholdende har Forf. været med nogle andre Individualiteter, hvilke, sans comparaison, dog ligesaa lidt pleie at vises paa Scenen, som en regjerende Konge. I Begyndelsen af 4de Act er det nemlig foreskrevet, at »Harer, enkelte Dyr og Hunde skulle løbe over Skuepladsen«. Denne Fordring
 15 er nu vistnok i sig selv ligegyldig, da den kan rettes ved at slaae en Streg over den; men den er dog betegnende for Forfatterens Anskuelse af Theatret.

Forresten er Stykket et ret besynderligt Phænomen. Det er aldeles ikke uden poetisk Følelse; det har paa mange Steder en hjemlig og gemytlig Tone; Diction og Versification røbe en vis Færdighed. Men rigtignok maae Versene ogsaa
 20 bære en Mængde af intetsigende, kjedsommelig Snak. Der hersker i hele Stykket en mageløs, ja utaaelig Brede og Vidtløftighed; Dictionen forholder sig til Tankerne som en høi og corpulent Mands Kjole til et nyfødt Barn; og af dramatisk Anordning og Sammentrængthed er der ikke Spor. At dømme efter Stykkets baade gode og slette Sider — af hvilke de sidste ere langt overveiende
 25 — skal det ikke forundre mig at erfare, at dette Makværk er af den samme Forfatter, som tidligere ved »Intriguen i Præstegaarden« har documenteret sin fuldkomne Mangel paa dramatisk Evne.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

30

644. J. L. Heiberg til Jonas Collin.

24 Mai 1849.

Deres Excellence

har jeg den Ære at remittere de 3 sidste Manuscripter, som jeg har liggende:

1) Mutter Skjæbne og hendes Luner er et pøbelagtigt Product, hvorom
 35 man allerede kan overbevise sig ved blot at lægge Mærke til Dictionen paa de allerførste Sider.

2) Lord Byron maa derimod kaldes Barnemad. Dersom Stykket er af en ung Pige, kan jeg forstaae det, thi et voxent Mandfolk kunde neppe i den

Grad sætte sig ud over alle Sandsynligheder, Muligheder og bekjendte historiske Facta. Man ser, hvorledes Lord Byron optræder mod Sultan Mahmud og redder Grækerinden Helena ud af hans Serail. Det gaar saa glat, saa let, saa uden al Vanskelighed og Modstand som i et lille Barns Phantasie. Og den samme utrolige Scene gjentager sig siden med Jussuf Pacha. Dernæst bliver Byron — den i England gifte, men fra sin Kone skilte Mand — Kjæreste med Helena, og er holdt saa naiv og uskyldig i dette Forhold, at man skulde troe, det var en ung Students Forlovelse med en Præstedatter paa Landet. Endelig er Byrons Deeltagelse i Grækenlands Befrielse fremstillet saaledes, at han selv er Forkæmper i Krigen mod Tyrkerne, og falder paa Valpladsen. (Som be- 10 kjendt, døde han af en hidsig Feber).

3) Hvad Lucrezia Borgia angaaer, da kan jeg kun gjentage, hvad jeg allerede har sagt Oversætteren: at dersom nogen af Victor Hugos overspændte Tragedier skulde være bragt paa vor Scene, da maatte det have været i deres Nyhed, ikke nu, da deres Tid er forbi, og de gjøre en parodisk Virkning. 15

Med Hensyn paa den Fröhlichske Sag, skal jeg blot tillade mig at anføre følgende Data til nærmere Overveelse:

»En Søndag paa Amager« har 9 Musiknummere, »Abekatten« derimod 14. Det synes da rimeligt, at Musik-Arrangeuren faar større Honorar for den sidste end for den første. 20

Om imidlertid Maximum af Honorar kan tilkomme ham, vil, synes mig, komme an paa, hvad Praxis der er fulgt ved andre Musik-Arrangementer af samme Omfang. I sig selv maatte man vel ønske Maximum reserveret for Vaudeville-Arrangements af endnu større Omfang og Betydenhed (som ikke allene kan bedømmes efter Nummernes Antal), som f. Ex. i »Kjøge Huuskors«, 25 der næsten er en lille Operette. Paa den anden Side, da Maximum dog ikke er overdrevet stort, kunde det dog ogsaa indtræde tidligere, og det kun i enkelte Tilfælde stedfindende betydeligere Arbeide honoreres med et Extra-Tillæg over Taxten. Af Hjertet ønsker jeg Fröhlich al den Fordeel, han kan faae, fordi han er den elskværdigste Arrangeur, jeg har kjendt, der baade gjør sit 30 Arbeide trofast og smagfuldt, og tillige uden alle Ophævelser, uden al forfængelig Prætention, stedse med den største Beskedenhed. Hvad Theaterchefen bemærker om, at han har sat Partierne for høit, kommer, idetmindste for største Delen, ikke paa hans Regning, men ligger i andre musikalske Hensyn, der ikke kunde lades ude af Betragtning, f. Ex. et passende Forhold af 35 de valgte Tonarter, hvilket her frembød mange Vanskeligheder og skaffede ham endeel Bryderi. Fremdeles maa erindres, at naar min Kones Partie paa flere Steder oversteg hendes Omfang i Høiden, da var Aarsagen tilfældig, da hun netop i de samme Dage havde faaet ondt i Halsen. Det Nummer, hvori

Høiden mest generede hende, var den sidste Duet med Wiehe, men her generedes hun næsten ligesaa meget af Dybden, saa at Sagen altsaa skulde sættes ned for den Ene, og op for den Anden. Da dette er en Umulighed, saa ligger Feilen i selve Compositionen af dette Nummer, og falder forsaaavidt Forfatteren til Last, der ikke har taget tilbøieligt Hensyn paa de to bestemte Stemmer, der skulde udføre det; men Fröhlich har ingen Deel deri.

Deres Excellences underdanige

J. L. Heiberg.

645. J. L. Heiberg til C. C. G. Andræ.

17 Juni 1849.

10 Høistærede!

Jeg er meget nysgjerrig efter de lovede Polhøide-(og tillige Længde-)Bestemmelser af Høiskolen, Nicolai- og Frelser's Kirketaarn. Dersom De ikke huskede feil, da De angav Høiskolens Polhøide 40", saa kan jeg ikke forstaae Kortene. Tænker jeg mig nemlig paa Bulls Kort Vindrosen dreiet fra Vest til Øst saa længe, indtil jeg fra Høiskolens Parallel til Rundetaarns faaer en Afstand af 13" eller 650 Alen, saa kommer Meridianen til at gaae parallelt med Nyhavn og Gothersgaden, eller med den øverste Deel af Amagers Østkyst, medens den ikke blot paa Bulls, men paa alle mig bekendte Kort skjærer disse Linier under en stor Vinkel, nemlig af circa 16°, hvorimod paa alle Sø-20 kort Linien fra Nord til Syd virkelig er parallel med de omtalte Retninger, fordi den er bestemt efter det misvisende Compas. Er Høiskolens Parallelkreds 650 Alen sydligere end Rundetaarns, saa er Søquæsthusets 1000 Alen sydligere end Høiskolens, og Søquæsthusets Polhøide vilde saaledes være 20", istedenfor at jeg, efter Bulls Kort, har antaget den for 33". Dette vilde nu være meget glædeligt for mig, da Middeltallet af mine Polhøide-Observationer er meget nær ved 20", nemlig 17",9. Men til denne Glæde tør jeg ikke overlade mig, da det Hele er altfor urimeligt, hvorfor jeg da nu med Utaalmodighed »venter — paa meer Oplysning og paa flere Documenter«.

Hvad angaaer Achilles og Skildpadden, beder jeg Dem endnu at betænke 30 Følgende: Enhver Bevægelse er Continuitet. Idet man nu sætter discrete Punkter i Bevægelsen, negerer man Continuiteten, d. e. standser Bevægelsen. Man antage nu denne Standsning for saa kortvarig som muligt, saa vil man dog til Rækken $1' + 1/2' + 1/4' + 1/8' \dots$ hvis Sum er + 2, faae et Supplement af f. Ex. $+ 1'' + 1'' + 1'' + 1'' \dots$ kort sagt, saa mange Gange 1 Se-35 cund, som den øverste Deel af Rækken har Led, altsaa uendelig mange, altsaa en uendelig Tid, og det er følgelig ganske rigtigt, at Achilles aldrig kan naae Skildpadden.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

646. *J. L. Heiberg til J. N. Madvig.*

Kjøbenhavn, 4 Juli 1849.

Høit ærede Hr. Minister!

Naar jeg har viist mig noget tilbageholdende ved det ærefulde Tilbud, De har gjort mig, medens maaskee enhver Anden vilde have grebet det med begge Hænder, da er det, fordi jeg sætter en saa høi Priis netop paa Deres Tillid til min Evne og Villie, at det vilde være mig yderst smerteligt, om jeg, selv uforsætlig, skulde komme til at skuffe den, om det skulde hændes, at De maatte fortryde Deres Valg. Jeg forsikkrer Dem i al Oprigtighed, at dersom jeg vidste Nogen, der var skikket til at bestyre Theatret, og jeg for mit Vedkommende — thi nogen Egoisme er dog tilladt — maatte beholde Censuren, og dertil faae nogen, om end underordnet Andeel i visse andre litterære eller dramaturgiske Brancher, da vilde jeg foretrække denne roligere og med mindre Ansvar forbundne Stilling for den høiere og indflydelsesrigere. Men jeg veed Ingen at foreslaae. Og hvad de to Alternativer angaaer, som De nævnede igaar, da vilde jeg yttre en falsk Beskedenhed, dersom jeg sagde, at jeg ikke turde optage Concurrencen med disse, og stille mig selv som det tredie Alternativ.

Lad mig da begynde med at modtage Deres Tilbud, med at takke Dem for det, og takke Dem for den elskværdige Maade, hvorpaa De har meddeelt mig det. Og gid jeg maa, ikke blot begynde, men ende med den Overbeviisning, at min allerede fleeraarige Attraa efter at komme til at virke for det danske Nationaltheater, ikke allene ad Productionens, men ogsaa ad Bestyrelsens Vei, maa være grundet i et Kald, ikke vise sig som et ved sin Skjønhed blendende, men unaaeligt Luftsyn.

Men — som allerede omtalt — jeg behøver administrativ Hjelp. Jeg maa have et Slags Adjutant, der, ikke under denne, men under en anden, jeg veed ikke hvilken, honorabel Benævnelse, fremdeles med kongelig Ansættelse og med en ham tilsikkert, om end indskrænket Auctoritet, kan gaae mig tilhaande. Dersom Kammer-Assessor Arnesen skulde være villig til at paatage sig en saadan Post, da vilde jeg meget ønske, at han mellem sine Forretninger tillige overtog Regisseur-Contoret og Alt hvad der hører til Regisseurens Bestilling. Jeg anseer det for meget vigtigt, at den forestaaende Saison begynder netop i denne Henseende med en ny Kraft og under en ny Form istedenfor de gamle, der have vist sig at være lammende for Tjenesten. Hermed vilde Arnesen, saavidt jeg kjender ham, meget vel kunne forbinde Øconomie-Inspectionen og Costumevæsenet, hvilket vilde være en Simplification i Maskineriet; men jeg troer dog, at man indtil videre bør lade Lassen forblive i disse to sidste Functioner, for ikke strax i Begyndelsen at berøve sig den Hjelp, man kan have af hans nøie Kjendskab til Theatrets hele Inventarium, til selve Theaterbygningen, til alle Theatrets Haandværksfolk og Arbeidere og til

en Mængde smaa Ressourcer, der ved flere Leiligheder ere af Vigtighed. Hvad Arnesens Andeel i det Finantsielle angaaer, da maatte det indrettes saaledes, at der ikke kommer en ubehagelig Collision mellem ham og Løffler, som er en meget retskaffen, og vist ogsaa duelig Mand.

5 Hvad som dernæst presserer mest, er Udnævnelser af en Scene-Instructeur, og hertil maa jeg vedblive at anbefale Overskou. Om han bør ansættes paa en vis Tid, eller for bestandig, derom kan Meningen være forskjellig. Det paa- lægges Scene-Instructeuren at holde Oplæsning for Personalet af alle nye Stykker, samt dirigere Læseprøverne ligesaa vel som Theaterprøverne, Alt efter 10 nærmere Aftale og Instrux.

Men saaledes vilde da følgende tre Ansættelser være at inddrage: 1) Schneiders som Regisseur; 2) Niensens som Scene-Instructeur for Skuespillet; 3) Bournonvilles som Scene-Instructeur for Operaen, idet ikke desmindre den Sidstes Assistance maatte kunne rekvireres i de Tilfælde, hvor Ballet-Personalet an- 15 vendes enten i Skuespil eller i Operaer. Men nu kommer den slemme Omstændighed, at disse tre Personer have Gager for de Embeder, som de efter min Mening bør fratræde. At berøve dem disse pludseligt, vil naturligviis ikke give godt Blod; men at betale tre Tjenester dobbelt, vil heller ikke være gavnligt for Kassen. Og dog maa jeg ansee Fordringen, at faae disse Poster nyt 20 besatte, for saa paatrængende, at selv den forøgede Udgift ikke maatte skyes. Men denne vil ogsaa endnu forøges paa en anden Maade, thi de nye Gager maa blive større end de gamle. Hvad min Medhjælper angaaer, da vil det forsaavidt være af mindre Betydenhed, som der dog ialfald maa indrømmes ham en klækkelig Gage, hvori da Regisseur-Gagen absorberes. Men om Overskou 25 troer jeg at vide, at han spænder Buen temmelig høit, baade med Hensyn paa Indtægt og Fuldmagt; idetmindste var det Grunden, hvorfor Collin ikke vilde bruge ham. (Jeg troer, han forlangte 1200 Rbdlr., men tør dog ikke paa- staae det for afgjort). Herved maa dog bemærkes, at en Scene-Instructeurs Embede er baade saa vigtigt og saa byrdefuldt, at Den, som skal opfylde dets 30 Fordringer, maa næsten leve for det, og maa derfor ogsaa kunne (næsten) leve af det. Men det Samme kan siges om den Post, som Arnesen muligviis vil erholde. Ogsaa han maa være saa godt som hele Dagen paa Theatret, og jeg formoder, at han, dersom han modtager et saadant Engagement, maa op- give de Poster, han har under Indenrigs- og Finans-Ministerierne.

35 Det er slemt at maatte begynde med forhøiede Udgifter; men man maa haabe, at der her kan siges, som der staar i en Comedie: »Dette kan siden spares paa hundrede Maader«.

Til de forøgede Udgifter hører da ogsaa Directeurs Gage. Men jeg kan virkelig ikke overtale mig til her at gjøre noget Forslag. De veed, Hr. Minister, 40 hvad jeg hidtil har oppebaaret, og De yttrede jo igaar, at jeg ikke skulde have

Mindre, men Mere. Ved denne Bestemmelse maa jeg lade det beroe, overladende Resten til Dem selv. Kun Følgende til Oplysning om min hidtilværende Gage:

Gagen selv er kun 600 Rbdlr. De 400 Rbdlr. have egenlig Intet dermed at gjøre, men ere den saakaldte Digter-Pension, hvilken jeg var den Første, 5 som erholdt her i Landet; jeg er den egenlige Opfinder deraf, men Exemplet vandt Bifald, og efterfulgtes af flere af vore Digtere, der ligesaa gjerne efterlignede mig heri som i Vaudevillen. Denne Digter-Pension fornyes, efter Ansøgning, hvert tredie Aar. Den blev udbetalt af Finanskassen, indtil den i Begyndelsen af Christian den 8des Regjering, da alle Kassers Bestemmelser 10 forandredes, blev henlagt under Theaterkassen, siden hvilken Tid Directionen, ikke jeg selv, stedse har sørget for dens Fornyelse. Men fra samme Tid, som denne Forandring foregik, blev der, paa Finansministeriets Forlangende ifølge kongelig Ordre, aarlig indeholdt 200 Rbdlr. af de 400, for at indbetales til Finanserne, til Afdrag paa Summer, som jeg i tidligere Aar havde erholdt 15 tillaaans af forskjellige offentlige Kasser, saasom af den daværende slesvigholstenske Kasse ved min Ansættelse i Kiel o. s. v. Saavidt jeg erindrer, ere der nu kun faa Aar tilbage, hvori disse Afdrag ville vedblive. Naar nu denne Digter-Pension falder bort, som jeg naturligviis ikke kan have Noget imod, da kan de 200 Rbdl. Afdrag for de endnu resterende (ialfald ikke mange) Aar 20 anvises af den nye Gage.

At tale foreløbigt med Arnesen eller Overskou, for at høre deres Betingelser, kan jeg ikke, før jeg selv har et officielt Kald til at begynde paa slige Underhandlinger. Skulde der altsaa her skee Noget foreløbigt, inden min egen Ud- 25 nævnelse, maatte det udgaae fra Hr. Ministeren selv.

Det er med sand Høiagtelse og Erkjendtlighed, at jeg har den Ære at under- 26 tegne mig

Hr. Ministerens ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

647. J. L. Heiberg til J. N. Madvig.

5 Juli 1849.

Et Postscriptum 30

til mit Brev fra igaar tillader jeg mig at fremsende.

Jeg har hidtil ikke bekymret mig om Theatrets økonomiske Anliggender, og har derfor kun liden Kundskab om de bestaaende Gageringer. Idag erfarer jeg tilfældigviis fra en, vel ikke officiel, men, som jeg troer, ikke upaalidelig 35 Kilde:

- 1) Capelmester Gläser har i fast Gage 3000 Rbdr.
- 2) Nielsen er, som Scene-Instructeur, ikke kongelig ansat, men kun af Directionen, og betales maanedsviis. Altsaa kan ogsaa Directionen afskedige

ham fra denne Function. (Det samme gjælder udentvivi om Regisseur-Embedet).

- 3) Beløbet af de Fribilletter, som nu skulle inddrages, er for en heel Saison (under Forudsætning af, at de alle vare afsatte til enhver Forestilling) circa 30,000 Rbd. Saa forbausende som Dette synes ved første Øiekast, er det dog ikke usandsynligt, naar man betænker, at det tidligere kongelige Tilskud til Theatret, som gjaldt for at være et Slags rigelig Erstatning for de af Hoffet uddeelte Fripladser, saavel som for selve den kongelige Loge, beløb sig til næsten 50,000 Rbd.
- 10 Dersom disse Angivelser nu maatte befindes rigtige, saa giver det glædelige Nr. 3, i Forbindelse med det mindre glædelige Nr. 1, mig Mod til at fremkomme med et Forslag angaaende det Punkt, hvorom jeg igaar troede at maatte holde min Mening tilbage, fordi jeg dengang savnede en Maalestok. Forresten bemærker jeg, at dette Forslag kun fremsættes til nærmere Overveielse, ingen-
- 15 lunde som en Betingelse fra min Side. Nemlig:

Directurens Gage bestemmes at være.....	3000 Rbd.
Medhjælperens Gage — - —	2000 —
Scene-Instructurens — - —	1200 —
	6200 Rbd.

- 20 Jeg troer, at selv den offentlige Mening vil billige disse efter den almindelige Maalestok høie Gager. Idetmindste har jeg i alle baade skrevne og trykte Forslag til en Theater-Reform læst, at Directuren og de første og vigtigste Embedsmænd burde være høit lønnede, for at de ganske kunne leve for deres Virksomhed, hvilket desuden de nævnte Tre alle blive nødte til, ihvad saa
- 25 deres Gager blive. Men for en Gage af 2000 Rbd. skulde jeg troe, at Arnesen kan vindes for Theatret, og at denne Omstændighed, i Forbindelse med hans store Interesse for Theatret, vil bringe ham til at opgive sine tidligere Forretninger.

Med største Høiagtelse

- 30 Hr. Ministerens ærbødigst hengivne
J. L. Heiberg.

648. *J. L. Heiberg til J. N. Madvig.*

9 Juli 1849.

Hr. Minister!

- Med Assessor Arnesen har jeg talt idag, og han er meget villig til at gaae ind paa de tilbudte Betingelser, uagtet hans nuværende Gage beløber sig til det Samme, som han vil erholde ved Theatret (under Forudsætning af, at den her bliver 1500 Rbdr.), og uagtet han i sin nuværende Stilling har Expectance

paa, snart at kunne erholde 1800 Rbdr. Han har kun en Skrupel med Hensyn paa Pensioneringen, ifald han skulde gaae af ved Theatret, enten af egen Drift, eller nødted dertil af Omstændighederne. Af hans vedlagte Brev til mig vil Hr. Ministeren see, hvilke Fordringer han stiller i denne Henseende. Og da disse Fordringer ere bestemte i Forening med Finansministeren, saa vil der maaskee saa meget mindre være Noget til Hinder for deres Antagelse fra Cultusministerens Side. Hvad hans Titulatur angaaer, da mener han, at den kunde være: Directions-Committeret.

Hvad Scene-Instructeuren betræffer, da mener jeg, at han ikke behøver at være kongelig ansat, ligesom han heller ikke forhen har været det. Ja, jeg 10 troer endog, at det med Hensyn paa den her bestemte Individualitet vil saaledes være bedre, og give stærkere Garantier.

Arnesens oven omtalte Betingelse er grundet i Frygt for den mulige Beskaffenhed af den tilkommende Pensionslov. Herved er den samme Frygt vaagnet hos mig, og jeg beder derfor om, at der i denne Henseende maa blive 15 taget en eller anden betryggende Bestemmelse, saasom at jeg idetmindste beholder min forhenværende Gage (anslaaet til 1000 Rbd.) i Pension.

Først efter vor sidste Samtale faldt det mig ind, at Hr. Ministeren jo var gaaet til Ministeriet ene og allene for at tale med mig, og at jeg altsaa kunde have sparet Dem Veien, ved at møde paa Deres Bopæl. Jeg beder Dem ind- 20 stændigt, at De for Eftertiden ikke vil uleilige Dem, men uden videre tilsige mig at møde, hvor det maatte være Dem beqvemlest.

Det glæder mig, at jeg allerede har faaet Deres første Ønske angaaende Theatret opfyldt, idet jeg forleden — naturligviis uden at indblande Deres Navn — besørgede, at »Den tappe Landsoldat« blev spillet mellem Stykkerne. 25 Den modtoges med stort Bifald og forlangtes Da Capo.

Med særdeles Høiagtelse og Erkjendtlighed

Hr. Ministerens allerærbødigste

J. L. Heiberg.

Imorgen Eftermiddag tager jeg til Sølyst. Skriftlig Meddelelse vil inden faa 30 Timer komme mig tilhænde, naar den afleveres paa Etatsraad Suhrs Contor, Gammeltorv 38.

649. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Frederik VII.

Ministeriet for Kirke og Underviisningsvæsenet den 14 Juli 1849

Allerunderdanigst Forestilling

35

om Ophævelsen af Directionen for de Kongelige Skuespil, Udnævnelsen af en Theaterdirecteur m. m.

Ved Deres Majestæts allerhøieste Kundgiørelse af 30 Maj d A blev blandt Andet Theatret og Capellet saavel som alle offentlige og Kongelige Musæer, Samlinger og Gallerier erklærede for Statens Eiendom; idet Deres Majestæt dog forbeholdt Dem yderligere allernaadigst Bestemmelse saavel angaaende
5 deres Anvendelse, Indretning og Bestyrelse, som navnlig angaaende Kongehusets Adgang til Theatret og om Capellets Afbenyttelse til offentlige og Hof-fester; og ved Deres Majestæts allerhøieste Resolution af 25 f M blev det derhos allernaadigst bestemt, at fornævnte Instituter og Samlinger skulde henlægges under Kirke- og Underviisningsministeriet, hvem det blev paalagt at
10 gøre allerunderdanigst Forslag angaaende samtlige i den allerhøieste Kundgiørelse af 30 Mai sidstl omhandlede, nærmere Undersøgelse og Drøftelse forbeholdte Puncter.

I Henhold hertil skal jeg tillade mig her allerunderdanigst at fremsætte Forslag til visse Foranstaltninger, det Kongelige Theater og Capellet betræffende,
15 der dels indeholde en væsentlig Deel af Ordningen af disse Instituters fremtidige Stilling og Forhold, dels maa gaae forud for og forberede de mere specielle Foranstaltninger, der med Hensyn til dem maatte være at træffe, idet jeg maa forbeholde mig, naar de fornødne forberedende Skridt ere fuldførte, at indkomme med nærmere allerunderdanigst Forslag til Opfyldelsen
20 af det Øvrige af det Ministeriet ved Deres Majestæts fornævnte allerhøieste Resolutioner givne Paalæg.

At jeg tillader mig særlig og først at forelægge Deres Majestæt disse Theatret og Capellet vedkommende allerunderdanigste Forslag, har sin Grund i Nødvendigheden af, at de her omhandlede Foranstaltninger, forsaavidt de vinde
25 Deres Majestæts Bifald, maa iværksættes snarest muligt, for at de fornødne forberedende Skridt til den forestaaende Theatersaisons Aabning den 1ste Septbr betimelig kunne vorde giorte.

Foreløbig maa jeg allerunderdanigst bemærke, at jeg, ved at nedlægge denne allerunderdanigste Forestilling, gaaer ud fra Betragtningen af den Betydning,
30 der maa tillægges Theatret som det Institut, der skal bringe Poesiens og Musikens Frugter paa en særlig, virksom og indtrængende Maade ud i Folket og yde et vigtigt Bidrag for Sprogets og Litteraturens og i det Hele den nationale Dannelse og Folkets Skjønhedssandnes Udvikling, en Betragtning, som jeg tør forudsætte har Deres Majestæts allerhøieste Bifald og som formeentlig bør
35 afgive Reglen for Alt, hvad der, Theatret vedkommende, fra Statens Side foranstaltes.

Som Deres Majestæt bekjendt har det Kongl. Theater saavel i æsthetisk som i oconomisk Henseende hidtil været bestyret af en Direction, bestaaende af Theaterchefen og tvende Directeurer, medens Capellet derimod alene har
40 sorteret under Deres Majestæts Overhofmarskal og saaledes, naar Overhof-

marskallen tillige var Theaterchef, havde Chef, men ikke den øvrige Direction fælleds med Theatret. Hvad først angaaer den saaledes hidtil stedfundne Adskillelse i Bestyrelsen for disse tvende Instituter, tillader jeg mig allerunderdanigst at bemærke, at da Capellet væsentligste Virksomhed er knyttet til Theatret og Capellet fornemmelig maa betragtes som dettes Orchester, samt da dets Virksomhed udenfor Theatret ikke kan antages at være af den Natur eller det Omfang, at der af Hensyn dertil krævedes en særegen Bestyrelse, maa jeg være af den allerunderdanigste Formening, at denne Adskillelse bør hæves og at Capellet bør henlægges umiddelbart under den samme Bestyrelse som Theatret.

Hvad dernæst betræffer den nuværende Organisation af Theaterbestyrelsen, da skjønner jeg fremdeles, efterat have gjort denne Sag til Gienstand for den modneste Overveielse, ikke rettere end at der ogsaa heri bør skee en Forandring.

Det vil formeentlig ikke kunne undgaaes, at der i flere Retninger med Hensyn til Theatret maa træffes Foranstaltninger, hvis Giennemførelse vil kræve forøget Tidsanvendelse og Arbeide fra Bestyrelsens Side; om nu end den nuværende Bestyrelses hæderlige Medlemmer vilde gaae ind herpaa, tildeels ved Fornægtelse og Opgivelse af hvad den hidtil har fastholdt som det Rigtige, er der dog en Betragtning, der væsentlig taler for en Forandring i den omspurgte Henseende, den nemlig, at den collegiale Bestyrelsesform, hverken med Hensyn til Theatrets fremtidige Forhold til Ministeriet eller dets eget Tarv og den dristigste og consequenteste Benyttelse af dets Kræfter, kan ansees hensigtssvarende, saameget mindre som under denne Bestyrelsesform nødvendigen, saaledes som det ogsaa nu er Tilfældet, Bestyrelsen maa dannes af Mænd, der have andre, tildeels meget vigtige og ansvarsfulde Embeder, der kun tillade enhver af dem at offere Theatret en liden Deel af Interesse, Tid og Kraft. Jeg skulde derfor være af den allerunderdanigste Formening, at det vilde være rettest at ophæve den bestaaende Theaterdirection og at nedlægge den umiddelbare Bestyrelse af Theatret og Capellet hos en enkelt Mand, der som Theaterdirecteur kunde hellige Theatret sin udeelte Tid og Omhu og have sin hele Opmærksomhed henvendt paa dets Formaal og Virksomhed; hvorved jeg allerunderdanigst tillader mig at tilføie, at ogsaa den fra andre Lande hentede Erfaring tør paaberaabes til Bestyrkelse for en saadan Bestyrelsesforms Hensigtsmæssighed. Imellem en saadan enkelt Theaterdirecteur og Ministeriet at lade bestaae den nuværende Chefspost som et Mellemed, turde udentvivl være utilraadeligt, navnlig fordi en saadan Embedsmands Stilling ikke let vil være forenelig med det Ansvar, der nødvendig maa paahvile Directeuren, og den Autoritet, som denne maa besidde for at give hele Theatrets Virksomhed den nødvendige kraftige Impuls, ligesom ogsaa Chefen selv lettelig vilde bringes i en skjæv Stilling mellem Ministeriet og Directeuren.

Saafrømt denne min allerunderdanigst yttrede Formening maatte vinde Deres Majestæts allerhøieste Bifald, vilde som Følge deraf Theaterbestyrelsens Medlemmer, saavel Chefen, Overhofmarskal v: Levetzau, som de 2 Directeurer, Geheime-Conferentsraad Collin og Geheime Conferentsraad Adler, være at entledige i Naade; dette vil imidlertid, da deres Entledigelse er en Følge af en Omorganisation, hvorved deres Embeder i denne Skikkelse ophæves, formeentlig ikke billigen kunne skee anderledes, end at der allernaadigst tilstaaes dem i Pension det samme Beløb, som de dem tillagte Gager have udgjort, nemlig for Overhofmarskal Levetzau 800 rbd, for Geheime Conferentsraad Collin 500 rbd og for Geheime Conferentsraad Adler 400 rbd, og der vilde saaledes blive at udrede et Pensionsbeløb af ialt 1700 rbd; saavidt jeg skjønner, vil det imidlertid ikke let være muligt for Theatrets Kasse at afholde denne Udgift, hvorimod jeg har Grund til at haabe, at Beløbet vil blive overtaget af Finantserne til Udredelse, men da Iværksættelsen af den Foranstaltning, jeg her tillader mig at bringe i allerunderdanigst Forslag, formeentlig ikke taaler nogen Udsættelse paa Grund af den korte Tid, inden hvilken Saisonen vil blive aabnet, har jeg troet at kunne opsætte at indlede Brevvexling med Deres Majestæts Finantsminister om dette Punct, indtil selve Foranstaltningen af Deres Majestæt allernaadigst maatte være approberet.

Efter det Forslag, jeg i det Foregaaende har tilladt mig allerunderdanigst at fremsætte, vilde der altsaa være at udnævne en Directeur for Theatret og Capellet. Denne Embedsmand maatte formeentlig, for at hans Ansættelse kunde svare til Hensigten, være forsynet med en udstrakt Myndighed til at lede Anvendelsen af Theatrets personlige og materielle Midler i Konstens Tjeneste, medens Ministeriet, foruden den almindelige Control, det maatte tilkomme Samme at udøve med Hensyn til Theatret som et det underlagt Institut, nærmest kun vilde have at afgjøre almindelige Principspørgsmaal, ligesom Directionen maatte indhente Ministeriets Approbation paa almindelige vigtigere Foranstaltninger og gennem dette fremsætte Forslag til Personalets Ansættelse, Afskedigelse og Gagering, fremdeles forelægge Ministeriet en almindelig Plan for Theatrets Virksomhed, aarlig en Beretning efter Saisonens Slutning samt ved dens Aabning en Oversigt over de indledede Arbejder saavelsom Forslag til Theatrets Budget, der blev at sanctionere til Iagttagelse efter Forholdenes Natur. Derimod maatte den egentlige Specialbestyrelse og Omsorgen for de Theatret vedkommende Anliggenders ordentlige og vedbørlige Gang overlades til Theaterdirecturen, og denne maatte saaledes navnlig, foruden at besørge Censuren af de til Opførelse indleverede Arbejder, bestemme Repertoiret og ved de til hans Raadighed staaende Midler sørge for dets fyldestgørende Udførelse paa Scenen. Bestemmelsen af Forholdet mellem Ministeriet og Directeurten maatte imidlertid formeentlig nærmere være at fastsætte ved

en Directeuren af Ministeriet overensstemmende med de nysanførte Hovedtræk meddeelt Instrux.

Forøvrigt maa jeg endnu tillade mig allerunderdanigst at bemærke, at det formeentlig vil være nødvendigt, at den Directeur, som ansættes, for ikke at inddrages i en for stort Detail og derved udsættes for at tabe det høiere Overblik og den fornødne Aandsfrihed og Friskhed, i Udførelsen af den daglige Tjeneste understøttes af en Assistent, der tillige kunde overtage en stor Deel af Regisseurvirksomheden, ligesom maaskee ogsaa i sin Tid Noget af Oeconomiinspectionen; men en bestemt Indstilling herom saavel som om flere andre Foranstaltninger, der med Hensyn til Theatret maatte være at træffe, maa jeg forbeholde mig nærmere allerunderdanigst at forelægge Deres Majestæt, saameget mere, som jeg maatte ønske forud at have modtaget den ansættende Directeurs Forslag desangaaende.

Forsaavidt betræffer Størrelsen af den Gage, der maatte være at tillægge en saadan Theaterdirecteur, da har jeg ikke troet, at denne, naar hensees til de Qualificationer, hvoraf han maa være i Besiddelse, samt Nødvendigheden af, at han sættes istand til udelukkende at offere sin Tid og Interesse for Theatret, vil kunne sættes lavere end til 2500 rbd om Aaret. Dette Beløb overstiger vel endeel den Sum, der hidtil har været anvendt til Theaterchefens og de tvende Theaterdirecteurs Gagering, hvilket tilsammen har udgjort 1700 rbd om Aaret; men dette er en naturlig Følge af den Tanke at tilvende Theatret en aldeles det tilhørende dygtig Personlighed istedetfor at lade dets Bestyrelse alene være en Bivirksomhed for Embedsmænd i andre Hovedstillinger mod et ringe Tillæg til den større Gage, de andensteds oppebære. Derhos maa jeg endnu tillade mig allerunderdanigst at bemærke, at forsaavidt Deres Majestæt allernaadigst maatte bifalde Valget af den Mand, jeg nedenfor skal tillade mig at bringe i Forslag til at betroes den her omhandlede Directeurpost, vil Forøgelsen i Udgifterne ved dettes Embedes Oprettelse blive betydelig mindre. Imidlertid vil der i ethvert Tilfælde ved de flere Foranstaltninger, der, som jeg i det Foregaaende har tilladt mig at antyde, formeentlig ville være at iværksætte, paadrages Theatret en forøget Udgift, til hvis Bestridelse jeg under de nuværende for Fædrelandet besværlige Tider ikke tør andrage paa et forøget Tilskud fra Statens Side, idet jeg navnlig ikke for det paafølgende Aar tør foreslaae et større Bidrag til Theatret, end det, som for indeværende Aar er bestemt, og jeg skal derfor tillade mig her at omtale en Foranstaltning, som formeentlig bør finde sin Afgjørelse forinden den forestaaende Saisons Aabning og hvorved jeg tør antage, at der vil aabnes Ud-sigt til en noget forøget Indtægt for Theatret. Forsaavidt jeg rigtigt har op-fattet Deres Majestæts allernaadigste Tilkjendegivelse i allerhøieste Resolu-tion af 25 f M., tør jeg nemlig antage, at det er Deres Majestæts Mening ikkun

at forbeholde Dem den Kongelige Loge, den saakaldte Cavaleer-Loge samt Hofdame-Logen og saafremt Deres Majestæt ved særlige Leiligheder maatte ønske at disponere over flere Pladser, at Deres Majestæt da vil behage at lade dette forud tilkjendegive, hvorefter Theatrets Bestyrelse vil have at tilstille 5 vedkommende Deres Majestæts Hofembedsmænd det fornødne Antal Billetter for den bestemte Aften. Saafremt dette maatte være Deres Majestæts Mening, vilde som Følge deraf samtlige Fribilletter være at inddrage, naar undtages de, der ere indrømmede Medlemmerne af og Embedsmændene ved Theatret saavel som Digtere og Componister, hvilke formeentlig for deres egen Person 10 maatte beholde fri Adgang til Theatret i et nærmere bestemmende passende Omfang. Ved denne Foranstaltning, til hvis Ordning og Giennemførelse Theaterdirecteuren maatte have at forelægge Ministeriet nærmere Forslag, tør det antages, at Indtægten ved Salg af Billetter noget vil forøges, men samtidigt dermed maatte man formeentlig søge saavidt muligt at nedbringe Ud- 15 gifterne, ved i den forestaaende Saison ikke at bringe paa Scenen nye, til de kostbareste Kunstarter henhørende Stykker, ligesom det overhovedet maatte komme under Overveielse, om det ikke, for at frembringe en varig Besparelse for Fremtiden, maatte i fornødent Fald være tilraadeligt tildeels at opgive eller dog indskrænke Præstationerne i disse Kunstarter.

20 Ved Besættelsen af den Directeurpost, der saaledes efter mit allerunderdanigste Forslag vilde være at oprette, kan det ikke nægtes, at det stedse vil være forbundet med en ikke ringe Vanskelighed at træffe det rette Valg. Den, der fyldestgiørende skal kunne tilfredsstille de Fordringer, der billigen maa kunne stilles til et saadant Embede, maa nemlig baade være udrustet 25 med utvivlsom, allerede prøvet og anerkjendt Smag og Indsigt i Poesien og dermed beslægtede Kunster, og ikke være uden administrativ Dygtighed, idet man dog, forsaavidt begge disse Qualificationer ikke i lige Grad maatte kunne findes hos een Mand, maatte ansee den førstes fuldstændige Tilstedeværelse for ueftergivelig, medens der i den anden Retning vil kunne forskaffes ham 30 nogen Understøttelse, hvad Detaillen og Forretningsformen angaaer paa den Maade, jeg ovenfor allerunderdanigst har tilladt mig at antyde, ved Ansættelsen af en ham assisterende Embedsmand; men i ethvert Fald maatte Directeurten dog være udrustet med en saadan Sands for det Administrative og Forretningsmæssige, at det fornødne Tilsyn og Control heller ikke i denne Hen- 35 seende fra hans Side savnedes. I Henhold til disse Anskuelser tillader jeg mig efter nøie Overveielse allerunderdanigst at foreslaae, at Professor, Doctor Philosophiæ J. L. Heiberg, Ridder af Dannebrogen, allernaadigst udnævnes til Directeur for Theatret og Capellet, til hvilket Embede jeg maa ansee ham som den meest egnede Personlighed paa Grund af hans anerkjendte selvstændige 40 og fleersidige Dannelse, hans Erfaring og hans Fortjenester af den danske

skjønne Litteratur, navnlig den nationale dramatiske Poesie, som han i flere Retninger har bearbejdet. Ved Valget af Professor Heiberg til Theaterdirecteur, vilde, som jeg ovenfor tillod mig allerunderdanigst at antyde, de med denne Posts Oprettelse forbundne Udgifter blive forringede derved, at Professor Heiberg som Theaterdigter og som Censor hidtil af Theatrets Kasse har oppebaaret en aarlig Gage paa 1000 rbd, hvilken, da en særegen Theaterdigterpost neppe kan findes hensigtssvarende og Censorforretningerne ville udgjøre en væsentlig Deel af selve Directeurvirksomheden, ved hans Udnævnelse til Theaterdirecteur med en aarlig Gage af 2500 rbd vilde være at ind-
10

Da Professor Heiberg imidlertid har yttret det Ønske, at det udtrykkelig maatte tilsikkres ham, at han, hvis han i en nærmere eller fjernere Tid skulde fratræde den Post, hvortil han nu foreslaaes, forsaavidt han ikke til den Tid maatte være berettiget til anden og høiere Pension, i ethvert Tilfælde træder tilbage i Nydelsen af hine 1000 rbd, mod, hvis det da forlanges, at udføre
15 lignende Arbejde for Theatret, som han nu udfører, har jeg troet allerunderdanigst at burde foreslaae, at dette ikke ubillige Ønske opfyldes.

I Henhold til alt Foranførte tillader jeg mig allerunderdanigst at indstille: at det maa behage Deres Majestæt:

- 1) allernaadigst at ophæve Directionen for de Kongelige Skuespil og som
20 Følge deraf i Naade at entledige Overhofmarskal Kammerherre J. G. v. Levetzau fra hans Embede som Theaterchef og Chef for det Kongelige Capel med en aarlig Pension af 800 rbd samt Geheimeconferentsraad J. Collin og Geheimeconferentsraad J. G. Adler som Theaterdirecteurer, med en aarlig Pension af respective 500 og 400 rbd;
25
- 2) allernaadigst at bifalde, at Bestyrelsen af Theatret og Capellet overdrages til en Directeur, hvis Gage bestemmes til 2500 rbd aarlig, og til dette Embede allernaadigst at beskikke Professor Doctor Philosophiæ J. L. Heiberg, dog saaledes at de ham hidtil som Theaterdigter og Censor tillagte 1000 rbd aarlig komme til Afgang i hans Gage som Theaterdirecteur,
30 hvorimod han, hvis han skulde fratræde dette Embede, i ethvert Tilfælde atter indtræder i Nydelsen af hiint Beløb mod en tilsvarende passende Virksomhed for Theatret.

I Forbindelse hermed tillader jeg mig endvidere allerunderdanigst at ind-
35 stille:

- 3) at det maa behage Deres Majestæt med Hensyn til Kongehusets Adgang til Theatret allernaadigst at udtale, at Deres Majestæt alene forbeholder Dem Afbenyttelsen af den Kongelige Loge, Cavaleer-Logen og Hofdame-Logen, dog saaledes, at saafremt Deres Majestæt ved særegne Leiligheder maatte ønske at disponere over flere Pladser, det fornødne Antal Billetter
40

da, efter forudgaaende Forlangende, tilstilles Deres Majestæts vedkom-
mende Hofembedsmand,

samt

- 4) allernaadigst at bifalde, at Theaterdirecteuren foranstalter samtlige nu
5 giældende Fribilletter til Theatret inddragne, og at der for Fremtiden,
overeensstemmende med et af Ministeriet for Kirke- og Underviisnings-
væsenet nærmere approberet Forslag fra Theaterdirecteuren, alene ud-
stædes Fribilletter i passende Omfang til Medlemmerne af og Embeds-
mændene ved Theatret for deres egen Person saavel som for dramatiske
10 Digttere og Componister.

J. N. Madvig.

650. *J. N. Madvig til J. L. Heiberg.*

Kjøbenh. 23 Juli 1849

Høistærede Hr. Professor!

Uagtet jeg ikke endnu fra Frederiksborg, hvor jeg var igaar, har modtaget
15 den underskrevne Resolution, troer jeg dog ikke, at jeg forhaster mig med
at lykønske Theatret og mig selv til Deres Udnævnelse til Theaterdirecteur.
Nogle underordnede Spørgsmaal om de Loger, der forbeholdes Hs Majestæt,
have i Forening med den Omstændighed, at Kongen i denne Tid kun om Søn-
dagen har været paa Frederiksborg for at expedere Forretninger, forvoldet den
20 indtraadte Opsættelse af Afgjørelsen. Det vilde være mig kjert nu at have
en Samtale med Dem; men jeg beklager, at jeg, hvis denne skal finde Sted
imorgen, ikke kan tilbyde en mindre ubeleilig Tid end imellem 7 og 8 Aften
(i min Bopæl). Paa Onsdag vil min Tid ligeledes være optagen til om Efter-
middagen; paa Torsdag derimod er jeg til Tjeneste fra Morgenen indtil Kl. 12
25 eller maaskee 1; men jeg frygter for, at Samtalen ikke vel tør opsættes saa-
længe.

Deres ærbødigst hengivne

J. N. Madvig.

651. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

Kbhavn, 24 Juli 1849.

30 Høistærede Ven!

Min Kone, som hellere udtrykker sig mundtligt end skriftligt, forbeholder
sig i en mundtlig Samtale at yttre sig nærmere angaaende Deres nye Stykke,
hvilket kan skee i Begyndelsen af August, da vi til den Tid udentvivl ere i
Byen. Foreløbig beder hun mig meddele Dem Følgende:

1) At baade Stykket i det Hele og den for hende bestemte Rolle have interesseret hende meget;

2) At hun, i Betragtning af, [at] hun skal udføre Rollen, ikke kan ønske, at Stykket hedder »Den unge Pige i Albano«, hvorimod det kunde hedde kort og godt »Pigen i Albano«, eller »Tonietta«, o. s. v. Hertil tillader jeg mig at 5
føie det Spørgsmaal, om Stykket bør benævnes »Skuespil«, om det ikke snarere bør benævnes »Lystspil«, eller helst »romantisk Lystspil«;

3) At hun maa bede sig fritagen for at dandse. Hertil føier jeg igjen et Spørgsmaal: om det ikke var bedst at lade hele Dandsen falde bort, som kun lidet harmonerende med Digtværkets hele Toneart. 10

Hvad mig selv angaaer, da maa jeg, ligeledes i Henhold til en tilkommende mundtlig Samtale, kun foreløbig og i al Hast, under et flygtigt Ophold i Kjøbenhavn, og med slette Skrivematerialier, bevidne Dem min Tak for dette nye værdifulde Product. Toniettas Character er ny og interessant, hendes Ytringer om Modsætningen mellem de nordlige og sydlige Folkeslag originale 15 og dybe, Scenen med Brevet af udmærket Opfindelse og Virkning, og de comiske Figurer og Scener fortrinlige. Jeg kunde maaskee ønske, at fabula dramatis dreiede sig om en mindre almindelig Gjenstand. Men man maa henregne dette Stykke, ligesom flere af Shakspeares Lystspil, til den dramatiske Digtart, hvor selve Fabelen er underordnet, og Alt kommer an paa Charac- 20
terer og Situationer.

Om De kan forsvare det for Naturhistorien, at lade en Hest have en Instinct, der ellers kun tillægges Hunden, og ovenikjøbet en fornem Dames Hest — en Tartars eller Arabers var en anden Sag, fordi han ikke blot rider sin Hest, men forer og passer den — maa jeg overlade til Dem selv 25
at afgjøre.

Det paa Pag. 87 og siden et Par andre Steder brugte Udtryk »Vindskriger« er neppe rigtigt, ialfald ganske ubekjendt mellem Hestevenner og Hestekjendere, der Alle bruge Ordet »Vindsluger«, hvilket ogsaa betegner Begrebet af Sagen. 30

Pag. 117 har jeg rettet en, som jeg mener, aabenbar Skrivfeil.

Behag nu at tage tiltakke med disse faa og ubetydelige Bemærkninger, og at benytte deraf, hvad De kan og vil. Naar De da remitterer mig Manuscriptet, under min Adresse, og afleveret paa Søqvæsthuset i min Bopæl, saa skal jeg strax lade det udskrive, og siden efter bedste Evne fremme dets snarlige og 35
heldige Fremstilling paa Scenen. Det er ikke en Directeur, der taler, thi det er jeg ikke, tiltrods for Rygtet, men jeg kan ligefuldt paatage mig det, og er vel, i nærværende Interregnum, den Eneste, der kan gjøre det.

Deres meget hengivne

J. L. Heiberg. 40

652. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

[Efter 24/7, 1849]

(Koncept).

Høistærede Ven.

Det har glædet mig særdeles, at mit nye Stykke har behaget Dem og Deres
5 Kone. Deres faa Bemærkninger ere, som De af det herved retournerede Exp.
vil see, næsten alle tagne til Følge. Jeg kan da om disse fatte mig i Korthed.

1) Benævnelsen »romantisk Lystspil« vælger jeg meer end gjerne, naar
Folk blot ikke saa vil vente rom: og usædv. Begivenheder; thi det er i
disse, man gjerne hænger sig. Men Grundtonen og Charactererne i Stykket,
10 der ere mere eleverede end i det locale Lystspil, fortjene, haaber jeg, dette
Epitheton.

2) Hestliebhabererne af den høie Adel i Engl. ere nok ikke langt fra at gjøre
sig ligesaa gemene med deres Heste som Araber og Tartar, passe og fodre
dem selv til sine Tider, forstaae sig fra Grunden paa Training, færdes meget
15 i Staldene osv. At det samme er antaget om en saa mandhaft. Dame som
Emmeline, kan vel indrømmes mig, og er vist i. uden Exempel. »Hendes Hest,
siger Tonietta, saae jeg, aad af hendes Haand og fulgte hende naar hun gik«.
Dette Træk af en Hund danner Mellemløbet til det samme antagne Træk af
dennes Instinkt. Men i Hovedsagen har jeg her søgt en af Tonietta valgt Ud-
20 vei, der i Selsomhed passer med hendes hele Maade at være paa, og der skulde
frappere som saadan, uden at synes ganske utænkkelig.

3) Vindskriger bruges af vort Cavallerie iflæng med Vindsluger. I en Be-
kjendtgjørelse ang. Leverancer til Hestgarden har jeg fundet den førstnævnte
Benævnelse, senere i en anden Bekjendtgjørelse Vindsluger. Det er mig ganske
25 det samme, hvilken Benævnelse De vælger.

4) Dandsen i 2den Act har jeg nu ganske udeladt, skjønt jeg frygter for,
at den megen raisonnerende Dialog, der gaaer forud for den, vilde havt godt
af en saadan oplivende Afløsning, der under Viinhøsten hvert Øieblik improviseres
i de italienske Værtshuse. Men sandt er det, at Stykkets Toneart bedst
30 undværer den.

Med Hsyn til Rollebesætningen vilde jeg, naar De og Deres Kone ere enige
med mig heri, ligesaa godt strax sætte Lieutenant Holst til Stefano, Wiehe
til Sir William og Hultmann til Gaetano, men saa maa Holst saagu' i. faa
Lov til at gaae med Kanonbaadene naar Stykket skal spilles.

35 Af den Berl. Tid. seer jeg nu, at De virkelig er bleven valgt til Dir. for The-
atret, [*Derefter overstreget*: Et bedre Valg, hvad Indsigt i den dram: Kunst
og Smag angaaer, kunde man vist heller ikke have truffet. Iblandt nogle under-
ordnede Ansættelser har jeg kun hørt Arnesen nævne som Overregisseur, troer
jeg. Denne Herre, der er saare uvidende, men endnu meget mere indbildsk,

skal man virkelig have den Sorg at trækkes med ham?] og beder Dem nu modtage mine Gratulationer.

For Deres venskabelige Yttring at De vil tage Dem af mit Stykkes Udskrivning og snarlige Fremførelse p Scenen takker jeg Dem forud. Jeg veed, at det er ikke »Ord, der bliver borte i Luften«, som P. Syv siger. 5

Deres hengivneste

[Henr. Hertz].

653. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsministeriet til J. L. Heiberg.

(Kopi).

25 Juli 1849.

Paa min herom nedlagte allerund. Forestilling har det ved allerh. Resol. af 10
23 dennes behaget Hans Majestæt blandt Andet allern. at ophæve Directionen
for de Kgl. Skuespil og som Følge deraf i Naade entlediget Hs Excellence
Overhofmarskal Levetzau som Chef saavel for det Kgl Theater som for Ca-
pellet samt Hs Excellencer Geh. Conf. Raaderne Collin og Adler som Theater-
directeurer. I Forbindelse hermed har det endvidere behaget Hans Majestæt 15
allern: at bifalde, at den fremtidige Bestyrelse af Theatret og Capellet over-
drages til en Directeur, hvis Gage bestemmes til 2500 rbd aarlig. Til dette
Embede har Hans Majestæt ved fornævnte allerh. Resol. allern. beskikket Hr
Professor[en], dog saaledes, at de Dem hidtil som Theaterdigter og Censor tillagte
1000 rbd aarlig komme til Afgang i Deres Gage som Theaterdirecteur, hvor- 20
imod Hr Professoren, hvis De skulde fratræde dette Embede, i ethvert Til-
fælde atter indtræder i Nydelsen af hiint Beløb mod en tilsvarende passende
Virksomhed for Theatret.

Idet jeg herved tjenstl. skulde tilmelde Hr Professoren Foranstaende til
beh. Efterretning, undlader jeg ikke, til nærmere Bestemmelse af det frem- 25
tidige Forhold mellem Dem som Theaterdirecteur og undertegnede Ministe-
rium, at bemærke, at medens det efter Deres Udnævnelse som Theaterdirec-
teur vil tilkomme Dem at bestyre Theatrets Anliggender og lede Anvendelsen
af dets personlige og materielle Kræfter i Kunstens Tjeneste med den samme
Ret, som hidtil har været overdraget Directionen for de Kongl. Skuespil, og 30
Hr Professoren derhos som en integrerende Deel af Deres Embedsforretninger
vil have at besørge Censuren af de til Opførelse paa Scenen indleverede Ar-
bejder, vil Hr Professoren i Sager, der efter deres Natur maae være Gjenstand
for allerh. Afgiørelse, navnlig saadanne, der angaae Embeds- og Skuespil- Per-
sonalets Ansættelse, Afskedigelse og Gagering, fremdeles saadanne, som an- 35
gaae almindelige Princip-Spørgsmaal saavelsom almindelige vigtigere Foran-
staltninger, der blandt Andet kunne antages paa en mere indgribende Maade

at ville indvirke paa Theatrets Oeconomie og Sager, i hvilke ligeoverfor andre Statsinstitutioner en høiere Autoritets Mellekomst behøves, have at henvende Dem til Ministeriet med Deres Forslag og Andragender desang. Ligeledes vil Hr Professoren have at forelægge Ministeriet aarlig en almindelig Plan for Theatrets Virksomhed og en Oversigt over de indledede Arbejder saavel som en Beretning efter Saisonens Slutning, hvorhos Hr Professoren endvidere aarlig maatte tilstille Ministeriet Forslag til Theatrets Budget, samt indsende hertil de aarlige Regnskaber, ledsagede af en Regnskabs Oversigt til Afbenyttelse ved Affattelsen af den almindelige Regnskabs Oversigt, der aarlig af Ministeriet bliver at tilstille Finantsministeriet.

I Forbindelse hermed maa jeg tjenstl. anmode Hr Professoren om beh. at ville meddele mig Deres nærmere Forslag til de Foranstaltninger, der som en Følge af den indtraadte Forandring i Formen for Theatrets Bestyrelse maatte være at træffe, navnlig om hvorledes det Fornødne med Hensyn til Tilveiebringelsen af den nødvendige Understøttelse for Hr Professoren i Deres daglige Forretninger, nærmest ved Ansættelsen af en assisterende Embedsmand, der tillige kunde overtage en Deel af Regisseurvirksomheden, maatte være at ordne, samt overhovedet til de Forandringer i Administrationen, der efter Deres Formening maatte være nødvendige for at holde Theatret i den tilbørlige ordentlige og kraftige Gang.

[J. N. Madvig].

654. *J. L. Heiberg til Jonas Collin.*

Sølyst, 25 Juli 1849.

Deres Excellence!

Ved den igaar Aftes sildig modtagne Efterretning om den hidtilværende Theaterdirections Afgang, var det mig — selv uden Hensyn paa den stedfundne Udnævnelse — klart, at jeg hverken kunde eller burde skilles fra en saa kjær og høiagtet Foresat som Deres Excellence, uden at bevidne min dybtfølte Erkjendtlighed for alt det Gode, jeg i to forskjellige Aarrækker har modtaget af og ved Dem. Jeg behøver ikke at lægge Skjul paa, at jeg i flere, Theatret vedkommende Punkter ikke altid har kunnet dele Deres Excellences Anskuelse, thi jeg har under alle Omstændigheder æret og agtet Deres Overbeviisning, selv hvor den afveg fra min egen. Om Theorier kunne Meningerne være forskellige, men om Deres Excellences ægte Humanitet og Liberalitet er der sandelig kun een Mening ved Theatret, og vistnok har Ingen i høiere Grad end min Kone og jeg havt Leilighed til at erkjende, hvor vel begrundet denne Mening er.

Just i dette Øieblik, der er et Vendepunkt i min egen Skjæbne, fremstaae saa mange Erindringer for mig, ligesom Syner fra en forbigangen Tid. Jeg

erindrer, hvor ofte Deres Excellence har med Taalmodighed og Deeltagelse hørt paa mine private Ønsker og Begjæringer, og ved Deres Indflydelse fremkaldt Foranstaltninger til at fremme snart mit eget, snart min Kones, snart hendes og mit fælleds Vel. Men ikke Nok dermed; det er mig indlysende, at min hele Tilværelse, baade i Litteraturen og i Livet, er væsenlig knyttet til Deres Excellences Indvirkning, og at den uden denne vilde være bleven en heel anden. Thi det var paa Deres Opmuntring, at jeg i min Digter-Virksomhed sluttede mig til Theatret, og saaledes for længere Tid kom i en Retning, som jeg selv og Andre maatte erkjende for at være ligesom en Naturbestemt-
 hed for mig. Og fra disse første, af Deres Excellence fremkaldte Bestræbelser — med hvilke jeg, selv naar jeg betraadte andre Baner, dog stedse følte mig i Forbindelse — udgik endog mit Ægteskab. Det er saaledes et heelt Liv, paa hvis mange Grændsestene jeg læser Deres Excellences Navn, ligesom man paa Milepælene læser Kongens.

Alt Dette staaer i nærværende Øieblik saa klart for mig, at jeg ikke har kunnet nægte mig selv den simple og ufuldkomne Yttring deraf, nu, da jeg i en vis Betydning skilles fra Deres Excellence. Men en virkelig Adskillelse vil dog aldrig kunne finde Sted; der ere altfor mange Baand, som knytte mig til Dem. Tillad mig at stole paa Fastheden af disse, paa Bevarelsen af Deres Venskab, som jeg aldrig skal gjøre mig uværdig til, og forund mig fremdeles den Lykke at maatte have Dem til Raadgiver, naar jeg — hvad der i min nye Stilling let vil hændes — kan behøve Deres rigere Erfaring og Indsigt.

Jeg veed, at min Kone vil gjøre mine Ord til sine. Foreløbigt bringer jeg hendes venligste Hilsener til Dem og Deres, idet jeg undertegner mig

Deres Excellences underdanige,

stedse hengivne og taknemmelige

J. L. Heiberg.

*655. *Edvard Collin til J. L. Heiberg.*

26. Juli 1849.

Hr. Professor Heiberg!

Tillad, at jeg i al Hemmelighed henvender mig til Dem — ikke som en ubekjendt Forfatter, men som Søn af en bekjendt Mand. Jeg har i dette Øieblik læst det Brev, som De har skrevet til Fader. Det har rørt ham dybt, og jeg tør sige, at den Glæde, han har følt derved, opveier Summen af mange af den senere Tids Krænkelser. Det er derfor en Trang for mit Hjerte, i hans Børns Navn at bevidne Dem vor Tak for Deres hædrende, jeg kunde næsten sige sønligt kjærlige Brev til ham. Gud veed, han har fortjent et saadant fra mange Andre.

Deres

E. Collin.

656. *Jonas Collin til J. L. Heiberg.*

27 Juli 1849

Min hjerteligste Tak, bedste Hr. Professor, for Deres venskabelige Brev; jeg ønsker oprigtig Dem og Theatret til Lykke, og glæder mig — som det glæder mine Nærmeste — at have faaet Dem til Successor.

5 Jeg sender Dem herved Fin. Ministeriets Breve af 20 Marts, 28 April og 9 Juni d. A. om Theaterbudgettet. De vil see at Besvarelsen derpaa haster. Udkast til Svaret fra min Standpunct for et Par Maaneder siden har længe ligget færdigt.

Hils den kiære Hanne paa det Venligste fra

10

Deres hengivne

Collin.

657. *M. W. Brun til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d 27 Juli 1849

Efter idag at have erfaret af Cultusministeren, at det beroede paa en Misforstaaelse med Hensyn til at der kun var een underordnet Post at besætte
15 ved Theatret, og at der virkelig skal ansættes to Embedsmænd, der hver for sig skulle varetage særskilte Brancher — vover jeg atter at henvende mig til Dem. Jeg har i den sidste Tid vidst at gjøre mig bekjendt med Theatrets udviklede Forhold, og det er derfor med fuld Fortrøstning jeg aspirer[er] til en Post, jeg troer at kunne beklæde, idet jeg er mig bevidst, med nøiagtig Iver
20 og Punctlighed at kunne udføre de Forretninger, der maatte betroes mig. Alle-rede i April Maaned indgav jeg et skizzeret Forslag til Overhofmarschallen, og blev derpaa af denne anmodet om en mere detailleret Udarbeidelse, saa-fremt han vedblev at være Chef for Theatret. Jeg kan ikke negte, at dette gav mig Haab om, at erholde en underordnet Ansættelse, og det saameget mere,
25 som Levetzau havde udtalt sig derom til Hans Majestæt, hvilket havde til Følge, at Kongen gav mig sit Ord og Løfte om et Embede ved Theatret enten i den ene eller den anden Egenskab, et Løfte, som han endog senere har gjen-taget.

Uagtet de Forandringer, der nu ere indtraadte, maaskee stille Hindringer
30 i Veien for mit Ønskes Opfyldelse, kan jeg dog ikke andet end i høi Grad glæde mig over dem, og jeg maa kun beklage, at de ikke have levnet mig til-strækkelig Leilighed til itide at henvende mig til D Velbaarenhed. Imidlertid har Cultusministeren lovet at ville tilstille Dem mit Udkast; han veed og kan bekræfte, at hvad jeg ovenfor har tilladt mig at anføre, er Sandhed, da Kongen
35 selv har underrettet ham derom, og jeg nærer desuden den Tro, at han vilde bifalde at jeg erholdt en af de to Ansættelser, naar D Velbaarenhed ikke be-stemt erklærer Dem derimod. Min hele Fremtids Lykke ligger altsaa i Deres

Hænder og det beroer kun paa Dem at bestemme den eller berøve mig et Haab, som jeg, efter det ovenfor Anførte, havde Grund til at see opfyldt.

Med Høiagtelse ærbødigst

M. W. Brun.

658. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.*

5

Kjøbenhavn, 28 Juli 1849.

Efter at have modtaget det høie Ministeriums meget ærede (første) Skrivelse af 25de dennes, undlader jeg ikke, ufortøvet at efterkomme den i Slutningen af bemeldte Skrivelse indeholdte Opfordring.

Jeg tillader mig da at foreslaae, at der udnævnes en »Committeret for Theater- 10
directeuren«, hvilken Embedsmands Function vilde blive: først, at overtage
hvilken som helst af de Forretninger, hvilke Directeuren, efter Overenskomst
med ham selv, maatte ønske at overdrage ham, følgelig en ganske ubestemt,
af Øieblikket og Omstændighederne afhængig Virksomhed, dog saaledes, at
Directeuren selv stedse bliver den Ansvarhavende; — dernæst, som bestemt 15
Virksomhed, at overtage alle med Regisseur-Embedet forbundne Forretninger,
af hvilke dog nogle, efter min Formening, bør skilles fra dette Embede, og hen-
lægges under Scene-Instructeuren; — endelig, at forene med Regisseur-Em-
bedet, om just ikke strax, saa dog med Tiden, visse andre, med dette Embedes
Virksomhed beslægtede Functioner, hvilke nu ere henlagte under særskilte 20
Embeder, som da vilde kunne inddrages, til Besparelse for Theatret. Jeg an-
tager fremdeles, at den Embedsmand, som vil blive udnævnt til den her fore-
slaaede Post, maa være kongelig ansat.

Herr Kammer-Assessor Arnesen, Contorchef under Finansministeriet, er villig til at overtage denne Post, hvortil jeg troer ham at være fortrinlig skikket. 25
Angaaende den ham tilkommende Gage vil han selv have den Ære at meddele
Hr. Cultusministeren sin Betænkning.

Som en Følge heraf vilde altsaa Hr. Skuespiller Schneider være at entledige fra sin Post som Regisseur. Dog vilde det være særdeles ønskeligt, om denne Entledigelse fandt Sted paa saadanne Vilkaar, at han ikke led et pecuniært 30
Tab derved, eller ialfald et ikke altfor stort.

Det næste Forslag, som jeg skal tillade mig at fremsætte, er at Theatret erholder en ny Scene-Instructeur, der paatager sig Scene-Arrangementet i alle de dramatiske Kunstarter, kun med Undtagelse af Balletten, hvis Scene-Instructeur Balletmesteren er og nødvendig maa være. 35

Hr. Overskou, hvis Adkomst til at beklæde en saadan Post, udentvivl er større end nogen Andens, er villig til at overtage den mod en aarlig Gage af 1200 Rbdlr. Han gjør for det Første ingen Fordring paa at være kongelig

ansat, men er tilfreds med et foreløbigt Engagement paa eet Aar, hvilket Aar da helst maatte regnes fra 1ste August 1849 til 1ste August 1850, da det er i Begyndelsen af hvert Aars August Maaned, at Scene-Instructeuren ved vort Theater maa begynde sine Functioner.

5 Atter som Følge heraf, vilde de Herrer Instructeur Nielsen og Balletmester Bournonville være at entledige fra deres Functioner som Scene-Instructeurer, den Første for Skuespillet, den Anden for Operaen. For Balletmesterens Vedkommende kan denne Entledigelse, saavidt jeg troer, ikke foraarsage ham noget pecuniært Tab. For Hr. Instructeur Nielsen vilde derimod et saadant
10 være uundgaaeligt, saafremt han ikke ved Afgangen maatte beholde den Indtægt, som han hidtil har havt i den nævnte Ansættelse, eller ialfald den største Deel deraf, hvilken Foranstaltning jeg derfor tillader mig at anbefale.

Allerærbødigst

J. L. Heiberg.

15 659. *J. L. Heiberg til J. N. Madvig.*

Kbhavn, 2 August 1849.

Hr. Minister!

Hvad angaaer Punkt 1 i Deres meget ærede Skrivelse af Dags Dato, da tillader jeg mig at bemærke: Fredag (imorgen), Løverdags, Mandag kommer i Adresse-Avisen en Bekjendtgjørelse om, at Directeuren er at træffe daglig
20 i Directionsværket paa Theatret fra Kl. 1 til 3. Dette anseer jeg for det første Nødvendige, eftersom jeg boer saa afsides, og mange Mennesker allerede have søgt mig forgjæves. Dernæst vilde Bekjendtgjørelser om Fribilletternes Inddragning blive indrykket Tirsdag, Onsdag, Torsdag, hvilket synes mig betimeligt nok, da Logerne først ere til Eftersyn om Søndagen derefter, og
25 Auctionen begynder den efterfølgende Tirsdag.

Med Hensyn paa Punkt 2 kan jeg ikke have Noget imod, at »Committeret« forandres til »Assistent«. Kun veed jeg ikke, om det kan hedde »Directions-Assistent«, eller om det ikke snarere maa kaldes »Assistent hos Directeuren«, da Directionen kun er een Person. Iøvrigt var »Committeret« hans eget Forslag.
30 Men om Punkt 3 veed jeg ikke, hvad jeg skal sige, da jeg i denne Henseende jo maatte tale med Overskou, hvortil der nu vel neppe er Tid, da jeg imorgen skal til Frederiksborg. Hans Forretning bliver saa byrdefuld, og han vil vistnok saa ganske opoffre sig for den, at det var meget at ønske, at han kunde slaae sig igjennem med den nye Gage, han erholder for den. Men da det er
35 at antage, at hans Pension fra Theatret saa temmelig, om ikke ganske, er optagen af ældre Forpligtelsers Krav, vilde han, naar den fradroges Gagen, neppe være tilstrækkelig lønnet for sit Arbeide. Det er et vanskeligt Punkt

for mig at afgjøre, saalænge jeg ikke har talt med ham derom. Det vil uden-
tvivl blive nødvendigt, for Eftertiden at indføre den af Kirstein gjorte Be-
stemmelse, men som siden er eluderet paa mange Maader: at ingen Gage-
Anviisninger (o: Anviisninger paa Gagen) honoreres i Theatercontoret. Herom
har jeg allerede foreløbig talt med Løffler. Isaaftald vilde Overskou, dersom
han fik 1200 Rbdr i Gage, foruden Pensionen, beholde den ikke blot nominelt,
men i Virkeligheden. Skulde det nu ikke være muligt, netop fordi her er Tale
om en første Budget-Forøgelse, at faae Dette arrangeret saaledes, især da
der jo i Arnesens Gage for det første Aar vil blive sparet 1000 Rbdr for The-
atret, nemlig relativt til den første Bestemmelse? 10

Dette i al Hast. Min Kone og min Moder finde sig meget smigret ved Deres
og Conf. R. Hansens Aarvaagenhed.

Deres allerærbødigst hengivne og forbundne

J. L. Heiberg.

660. August Bournonville til J. L. Heiberg.

Christianshavn d 3. August 1849. 15

Høistærede Herr Professor og Directeur!

Jeg veed ikke om man med god Samvittighed tør gratulere Nogen til at
være bleven Theater-Directeur, allermindst ved en saa forstyrret Maskine som
den, De nu er kaldet at bestyre; dog vil jeg begynde med at forsikkre Deres
Velbaarenhed om min Redebonhed til med Alt hvad min Kunst-Virksomhed
formaaer at gaae min ny Chef tilhaande og derved lette ham Embedets Byrder.
Forventende altsaa Deres nærmere Bestemmelse med Hensyn til Ballet- og
Opera-Repertoiret, tager jeg mig herved den Frihed at udbede mig lidt Assi-
stance af Theatrets Requisiteer til det patriotiske Festmarked, hvis Forskjøn-
nelse Theatermalder Christensen og jeg have paataget os. Vi behøve kun yderst
lidt og skulle svare baade for Behandling og Tilbagelevering, naar Deres Velb.
snarest muligt vilde forunde os en Fuldmagt til Dhr. Günther og Thorup. 20

ærbødigst og forbindtligst

August Bournonville.

661. J. L. Heiberg til August Bournonville.

Kbhavn, 6 August 1849. 30

Hr. Balletmester!

Noget af det Første, hvorpaa jeg, efter at have modtaget Theaterbestyrel-
sen, maatte have min Opmærksomhed henvendt, var at forskaaffe Theatret
en ny Scene-Instruction. Hr. Overskou er derfor ansat som Scene-Instructeur,
og Hr. Instructeur Niensens Function som saadan ophører. 35

Men da jeg tillige maa betragte det som vigtigt, at Operaen, fornemmelig ved vort Theater, sees under Categorien af Skuespil, saa anseer jeg det for nødvendigt, at Scene-Instructionen ikke deles, men at den forestaaes af samme Embedsmand i alle de Kunstarter, hvori Ordet er Form og Udtryk for den kunstneriske Tanke. Som en Følge heraf, bliver Hr. Overskou tillige Scene-Instructeur for Operaen, og Hr. Balletmesteren vil herefter være fritagen for denne Forretning. At denne Forandring imidlertid ikke har nogen Indflydelse paa Deres Gage-Forhold, forstaaer sig af sig selv.

Ikke desmindre vil Deres ærede Assistance, saavel i Operaen, som i Skuespillet, kort sagt, overalt, hvor det kommer an paa Dannelsen af maleriske Grupper, Processioner, o. s. v., ligesom i det Hele, hvor Dandse-Personalet optræder som integrerende Deel af det Hele, for Eftertiden, saavel som hidtil, blive ligesaa nødvendig, som den altid er ønskelig; og jeg tillader mig derfor at bede Dem om, at De ved saadanne Leiligheder vil være villig til at assistere med den kunstforstandige Hjælp, som Ingen, bedre end De, er istand til at yde.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

662. August Bournonville til J. L. Heiberg.

Chrhvn d. 7 August 1849.

Høistærede Herr Professor!

Jeg har modtaget Deres Velbaarenheds Skrivelse af Gaars Dato og finder deri en Foranstaltning, der vistnok for mit Vedkommende frembyder en virkelig Fordeel, nemlig Lettelse for et af de Ansvar der ifølge mit Engagement paahvile mig; det er derfor ligesaa lidt for at paanøde min Tjeneste, som for at hindre en gavnlig Forandring, at jeg maa bede om en nærmere Overveielse af Sagen, men fordi Contracts-Forhold paalægge mig de Functioner, som Deres Velb: har tildeelt Herr Overskou, og jeg endnu ikke kjender den Magtfuldkommenhed efter hvilken Herr Professoren kan indskrænke den Virksomhed hvortil jeg ifølge bemeldte Contract er forpligtet, ei heller tør lade hverken Deres Velbaarenhed eller Deres mulige Efterfølgere angribe de Fordeele som denne min Contract tilsikker mig indtil min Afgang med Pension d. 1:e Julii 1855. Det skulde derfor være mig kjært om denne Sag kunde klare sig til begge Parters Tilfredshed og ønsker Intet hellere end ved Flid og Iver at godtgjøre min Værdighed til den Stilling, som mit Engagement af 22 Marts 1848 sikkrer mig.

Deres ærbødigste

August Bournonville.

663. *J. L. Heiberg til August Bournonville.*

Det kgl. Theater, 7 August 1849.

Jeg maa bede Hr. Balletmesteren om at være beroliget med Hensyn paa den »Magtfuldkommenhed«, hvoraf jeg har betjent mig, og i det Hele at være overbeviist om, at dersom der ikke tilkom mig Magtfuldkommenhed til at foretage de efter min Overbeviisning nødvendige Reformer ved Theatret, da 5 havde jeg sandelig ikke modtaget en Theaterdirecteurs Ansvar.

Hvad den af mig trufne Foranstaltning har til Følge for Dem, er Fritagelse for en Forpligtelse, ikke Berøvelse af en Fordeel, og jeg forstaaer derfor ikke, hvad De mener med det Udtryk: »at angribe de Fordele«, som Deres Contract 10 tilsikkrer Dem.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

664. *August Bournonville til J. L. Heiberg.*

Christianshavn d: 7. August 1849.

Jeg maa bede Herr Professoren om at være overbeviist om at jeg ikke betvivler Deres Magtfuldkommenhed i Alt hvad Theatervæsenet angaaer, men jeg ignorerer den endnu, saaledes som Deres Velbaarenhed synes at 15 ignorere mine Contracts-Forhold, og til at forandre disse, uden mindelig Overenskomst, dertil strækker den omtalte Magtfuldkommenhed sig ikke. At mine Forpligtelser staae i uvis Forhold til mine Rettigheder, vil ikke min ærede Chef benægte, og da jeg ikke ønsker at befries fra mine Functioner, for maaskee snart igjen at paalægges dem, er min Begjæring at der bliver gjort 20 en Aftale, hvori jeg vil vise mig villig til at indrømme hvad der efter Deres Anskuelser kan være gavnligt for Theatret i det Hele. Iøvrigt gjør det mig ondt af Herr Professorens nerveuse Stiil at erfare at mit Brev har været Dem ubehageligt. Ikke jeg ønsker at gjøre Dem Embedet besværligt, og dersom en flittig og ærekjær Mand kan sætte Directeuren i Vrede, hvorledes skal det 25 da gaae ham, naar han kommer i Berørelse med de »lade og drilleverne«. Jeg forbeholder mig derfor en mild Stemning hos min ærede Chef, og giver endnu engang mit Ord paa, at jeg paa alle mulige Maader ønsker at være til Deres behagelige Tjeneste.

ærbødigst

August Bournonville. 30

665. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

d. 8d Aug 1849

Høistærede Hr Professor

Den Samtale jeg havde den Ære at have med Dem, fremavlede adskillige Tanker hos mig, som hverken Tid eller Sted tillode mig at yttre, og som jeg derfor tillader mig skriftlig at meddele Dem. Det vilde nemlig smerte mig 35

meget om De maaskee antog at den forgangne Tid havde mindste Deel i mit Ønske om Afskeed! jeg maae derfor gjentage, at jeg for to Aar siden ansøgte om en forandret Virksomhed, der bedre stemmede overeens med min Helbredstilstand, eller i Mangel deraf, om min Afskeed. En lignende Ansøgning
 5 havde jeg nu besluttet at indgive, og jeg tilstaaer at mit Haab var nu som da, naar jeg traadte fra Scenen, da at finde en passende Beskjæftigelse bag Coulisserne. Kan det forundre Dem, om jeg kunde ønske en Stilling lig Bournonville's, jeg der baade er ældre, har tjent længere og desuden er anbefalet ved min Sygdom? Kan det endelig forundre Dem om jeg mod mit Livs Aften
 10 kunde ønske at udtræde af den Paria-Caste, hvortil jeg hidindtil har hørt?! Dette Haab er nu forandret derhen at jeg maae søge en Stilling udenfor Theatret eller min fuldkomne Entledigelse. Imidlertid, saalænge mine Kræfter tillade det, lover jeg Dem hermed den kraftigste og redeligste Medvirkning til Scenens Gjenfødelse; men da ikke ethvert Øieblik frembyder et passende Em-
 15 bede for en forhenværende Skuespiller, maae det ikke forundre Dem, at jeg foreløbig gjør de Skridt der kunne føre til mit Ønskes Opfyldelse, der dog om ikke lang Tid maae blive til en Nødvendighed. I Anledning af min Afsked som Scene-Instruktør har jeg kun et par Ord at tilføie. Vel var min Ansættelse ikke kongelig men kun kontraktmæssig, dog dette er en Følge af Col-
 20 lins Princip at Alt skulde være arbitrært og udgaae fra ham. Jeg var den første Scene-Instruktør der blev ansat saaledes, og senere end jeg blev Schneider ansat paa en lignende Maade, og først for kort Tid har han været klog nok til, ved sin daglige Berørelse med Collin at faae dette forandret til en kongelig Ansættelse, hvilket jeg stolende paa Direktionens Humanitet har forsømt, og
 25 derved tabt min Ret til at erholde som Pension, hvad man nu har tilstaaet mig af Naade. Hr Professoren yttrede endelig med Hensyn til min Sommerforestilling, at det vilde være en Ubetydelighed hvad den meer end Forskuddet vilde indbringe, og at dette sidste kunde afbetales successive. Dette maae jeg tildeels indrømme men tildeels ogsaa benægte. Et par hundrede Daler er meget
 30 lidt for den som ikke behøver dem; men grumme Meget for den der trænger til dem, har stolet derpaa, og overalt om Sommeren hvor Indtægterne ere formindskede, af ingen ringe Betydning. Desuden skal Laanet dog betales, og jeg behøver vist ikke at sætte Dem ind i Personalets Oeconomie for at overtyde Dem om at uden en saadan extraordinær Indtægt, vil man forgjæves for-
 35 søge at trykke Penge ud af dem. Dette blot til Anbefaling for min Forestilling, uden at jeg derfor vil forsøge at rokke Deres Anskuelse og Principer i den Henseende. Jeg har nu udtalt hvad jeg i Samtalens Gang ikke ret kunde faae frem, og tegner mig saaledes med særdeles Høiagtelse

Deres ærbødigste

N. P. Nielsen.

666. *G. F. Lassen til J. G. Adler.*

d. 15' Aug. 1849.

Deres Excellence har ønsket nogle Linier fra mig om Theatrets nærværende Skikkelse. Det skulde være mig en Glæde at opfylde dette Ønske, men jeg har vistnok Intet at berette, som ikke allerede er Dem bekendt. Saaledes veed De: at Theatret har faaet en ny Directeur, en Eneste, Prof. Heiberg, relata 5 refero, med 2500 rbd Løn, en Vice-Directeur, Hr. Kammerassessor Arnesen, som han selv siger, med 2000 rbd, og en Scene-Instructeur, Hr. Overskou, med 1200 rbd. Prof. Heiberg møder i Directionsstuen hver Dag fra 1—3, og til denne Audients strømmer hele Verden ligesom fordem til Cfraad Collin. Hr. Arnesen lader sig ogsaa see til denne Tid, ovenpaa, hvor Hr. Rungs Syngeskole 10 indrettes til Contoirer for ham og for Hr. Overskou. Hvilke hans Forretninger egentligen skulle være, har jeg endnu ikke kunnet faae at vide; Selv siger han sig at være en Slags Oeconomie-Directeur, Heiberg derimod (til hvem jeg reent ud har sagt, at det gjorde mig ondt at være forbigaet, naar nogen Saadan skulle have, da jeg troede at kiende alt Herhenhørende langt bedre end Hr. 15 Arnesen) at han kun er hans Secretair, der specielt har Regisseur-Forretningerne, det vil sige dem, han synes om; thi de triviellere ere skubbede over paa den nye Scene-Instructeur, der for at kunne bide sig fast i de 1200 rbd (han skal nemlig for det Første kun være ansat paa 1 Aar) tager mod Alt. Men jeg veed ikke hvad jeg skal troe; thi da Heiberg i Kammerraad Løffler har en Se- 20 cretair, vilde det efter mine Begreber, selv om han var den fortrinligste af alle Verdens Regisseurer, være en uforsvarlig dyr Regisseur.

Af Hovedforandringer er der kun foretaget een, nemlig alle Friepladsers Inddragning, saa at for Fremtiden kun Theatrets Personale, Forfatterne, Componisterne og enkelte Andre som f. Ex. de afgangne Directeurer, Theatrets 25 Bygmester have fri Adgang til de 4 yderste N° og Klapperne samt de staaende Pladser i 1ste Parquet paa begge Sider. Alt andet er Smaating, men der kan heller ikke saa nær Saisonen begyndes paa noget Stort. En meget god Beslutning: ikke at laane noget ud af Theatrets Inventarium volder Professoren meget Bryderi for Øieblikket, dog synes det som om han vil staae fast, lige- 30 som han og i det Hele unegtigen viser megen Interesse for Theatrets Anliggender.

Deres Excellence erindrer udentvivl den engang stedfindende Oplæsning af nye Stykker. Dette skal atter indføres, men for at ikke, som da, Nielsen og Heiberg skal strides om hvem der er bedst qualificeret dertil, har Hr. Over- 35 skous Veltalenhed paataget sig det, og jeg er vis paa han vil skille sig ligesaa godt derved, som ved Bestemmelsen af Decorationer og Costumer, hvilket denne, idetmindste efter egen Mening Alt kiendende Mand ogsaa har indlemmet i sin Virkekreds.

Personalet gjør, eftersom det kommer til Byen, underdanigst Opvartning. Om det saa var Hr. Instructeur Nielsen, saa paatog han sig den 1ste Audientsdag et meget henrykt Ansigt idet han forsikkrede Prof. Heiberg om sin Glæde over at have en saadan Foresatte. Hvorledes han saae ud indeni kan Deres
 5 Excellence nok begribe; thi til den gamle Jalousie mellem Heibergs og Niensens, kommer nu at den deilige Plan Nielsen eller vel rettere hans Kone, havde udklækket, bag Hr. Høedt at ville regiere Theatret, aldeles er tilintetgiort. Hvad Mad. Nielsen saaledes ikke opnaaede kan maaskee nu blive mueligt for Fru Heiberg, jeg synes idetmindste i mange Henseender at kunne mærke en Fruen-
 10 timmer-Haand røre ved Roret.

Min Ringhed har man for nærværende Tid megen Brug for, og jeg lader mig bruge i alle Retninger saavidt min Sygelighed tillader, maaskee, ufornuftig nok, lidt til. Hvorledes jeg iøvrigt har det med en, jeg kan vel nu efter 4 Aars Forløb sige det, for bestandig ødelagt Helbred, tilsidesat som sædvanligt, ja
 15 maaskee endog underordnet Personer, hvem jeg ikke kan indrømme nogen Ret til en Stilling, der hædres og lønnes saa langt over min, behøver jeg ikke at sige Dem; thi De vil føle, at jeg kun kan have eet Ønske: det, at være langt borte fra det Hele.

allerærbødigst

Lassen.

20 667. *M. W. Brun til J. G. Adler.*

Kjøbenhavn d. 18d. August 1849.

Deres Excellence!

Jeg burde vistnok allerede for længe siden have tilskrevet Dem og underrettet Dem om, hvorledes Theatersagerne staae; men sandt at sige har jeg været lidt forstemt over den Retning, de have taget, og tilmed vilde jeg nødigt
 25 skrive, inden jeg var saa nogenlunde vis paa hvad der foreløbig skulde skee. Nu er imidlertid Alt i den behørige Orden, og da jeg vover at troe, at det vil interessere Deres Excellence at erfare Maaden, hvorpaa denne Orden er tilveiebragt, skal jeg her i Korthed berette de Facta, der ere mig bekendte. Jeg beder Deres Excellence imidlertid tilgive, hvis min Epistel skulde blive
 30 for lang og trættende; men jeg gjør naturligviis Regning paa Deres Taalmodighed og Overbærelse.

Deres Excellence erindrer vist, hvorlunde Sagerne stode da De reiste til Fyen og at jeg dengang yttrede, at jeg var i Tvivl om, hvorvidt det var klogt at holde mig til Kongens bestemte Løfte. Imidlertid var det, som De veed,
 35 dog min Bestemmelse, først at tale med Heiberg. Jeg gik altsaa til ham; han modtog mig med megen Høflighed, (hvilket forresten gjorde mig mistroisk, da jeg af Erfaring veed, hvad den Slags Høflighed har at betyde) og yttrede,

at det vilde glæde ham meget, hvis han kunde være mig til nogensomhelst Tjeneste. Jeg tog ham strax paa Ordet, sagde ham mit Erinde, fortalte ham hvad der allerede var passeret, og yttrede, at hvis han ikke modsatte sig, vilde mit Ønske være opfyldt, min Lykke gjordt. Dengang var han endnu ikke udnævnt, men han benyttede sig dog ikke af denne Omstændighed som en Bagdør, hvorigjennem han kunde smutte ud; thi han gik lige til Sagen og svarede: at der kun vilde blive udnævnt een Embedsmand (Madvig havde udtrykkelig sagt: to), og at denne ene — allerede for lang Tid siden var udkaaret. Uagtet dette bestemte Svar blottede dog Herr Professoren en svag Side, og jeg angreb den, idet jeg spurgte ligefrem og rolig: »hvorledes kan Herr Professoren udnævne en Mand som Comiteret, førend De selv er udnævnt til Directeur?, Han rødmede, hostede, og svarede derpaa: »at Udnævnelsen kun var en Form og at han var enig med Madvig. Imidlertid — vedblev han — vil der vistnok senere blive Vacancer, og fornemmelig meente man Oeconomiinspecteuren vilde nedlægge sit Embede, ved hvilken Leilighed han da skulde have mig i godhedsfuld Erindring. Jeg havde ikke ventet mig noget hedre Svar, hvorfor jeg bukkede, han trykkede min Haand paa det Venskabeligste, og jeg gik, ledsaget af hans uendelige Høflighed og Smil; han troede rimeligviis, at jeg var over al Maade tilfreds og beroliget, at jeg gik hjem med en Oeconomiinspecteur i Maven. Men jeg gik ikke hjem, jeg gik til Madvig. Denne, som er en aaben Charakter, gjentog atter paa det Bestemtteste, at der virkelig skulde ansættes to Embedsmænd, hvoraf kun den ene foreløbig var bestemt, men sagde mig tillige ærligt og oprigtigt, at uagtet han erkjendte at jeg med Ret kunde aspirere til een af de to Poster, saa kunde han dog umuligt indstille en Mand, naar Heiberg var lige stik derimod. Han kunde ikke negte at Levetzau havde talt min Sag, og at Kongen ligeledes temmelig bestemt havde udtalt sig for mig, og han bad mig derfor, at jeg, hvis jeg blev forbigaet, ikke maatte tilskrive ham det, men ene og alene det Princip, hvorefter han handlede og som gik ud paa, at lade Directeuren have fri Raadighed til at vælge de Mænd, der skulle assistere ham. Samme Dag skrev jeg til Kongen, underrettede ham om det Hele og erindrede ham om hans givne Løfte; thi efter disse to Visitter hos Madvig og Heiberg besluttede jeg at holde mig til Kongens Ord. Søndagen efter reiste jeg til Frederiksborg; jeg fik ikke Leilighed til at tale med Kongen inden Audientsen begyndte og maatte derfor gaae hen i den store Sal og søge Adgang ad officiel Vei. Jeg stod netop for Tour at gaae ind, da Madvig kom. Han saae mig, saae at jeg stod lige ved Døren, og han gik lige hen til Tillisch og hviskede med ham. Resultatet af denne Hvirken var, at Tillisch, som ellers altid venter tilsidst, androg hos den jourhavende Adjutant om at gaae ind før mig, hvilket denne bejaede, saafremt jeg ikke havde noget derimod, da mit Navn allerede var opraabt. Jeg bukkede

og indrømmede saaledes stiltiende Kammerherrens Ønske. Han gik altsaa ind før mig, blev derinde omtrent en halv Time og da jeg atter saae ham, aabnede han blot Døren paa Klem og sagde: »Hans Majestæt kan ikke see flere idag, med Undtagelse af Ministrene«. Jeg begreb den hele Comedie: Madvig vilde have sin Indstilling underskrevet, inden jeg talte med Kongen. Men han forregnede sig. Kongen havde faaet mit Brev og fordrede en bestemt Erklæring, mig betræffende, af Madvig, og da denne ikke kunde give en saadan — blev Sagen midlertidig udsat. Dette erfarede jeg senere, samt at Kongen slet ikke var vidende om, at jeg var i Forgemakket. Imidlertid gik Tiden hen og endelig maatte Kongen udnævne Heiberg til Directeur, men [er], saavidt jeg har erfaret, fast besluttet at bruge sin Magt naar de underordnede Embedsmænd skulde indstilles og udnævnes. Men der kom slet ingen Indstilling og Uger og Dage ere siden den Tid forløbne. Først i disse Dage erfarer jeg Sagens Sammenhæng. Man har gaaet en Omvei, da man frygtede for, at Kongen vilde resolve til Gunst for mig. Man har søgt Sponnecks Tilladelse til at Arnesens Plads som Fuldmægtig maatte staae ham aaben i 1 Aar; man erholdt denne Tilladelse, og derpaa traadte A. strax i Virksomhed som »Comiteret«. Med Overschou har man gjordt færre Ophævelser; Heiberg har blot antaget ham til »sin Medhjælp«, og det kan hænde at Ingen af dem bliver indstillet til Udnævnelse som kgl. Embedsmænd, og det uagtet A. skal have en Gage paa 1500 Rbd. og O. en paa 1200 Rbd. aarlig. At dette forholder sig saa, vil D Excellence kunne see af Aviserne. A. er ikke officielt udnævnt, og dog seer man af Heiberg[s] Avertissement i Adresseavisen at han fungerer som Comiteret; O. er hellerikke udnævnt, og dog taler han allerede om Rollebesætninger og Indstudering af nye Stykker; A. har faaet Charakteren »beqvem«, O. Charakteren ei ubeqvem, og dermed er Sagen foreløbigen afgjort. Hvad Kongen vil sige hertil, veed jeg ikke endnu, da jeg først skal tale med ham imorgen; men jeg maa antage, at han har erfaret Noget derom, thi han har to Gange negtet Professor Heiberg Audientz. For Øieblikket at drive Sagen videre, anser jeg for uklogt; det kunde saa min Sandten bevirke en Ministercrisis og det kunde da blive fortalt i Bladene at jeg stakkels Fyr havde været den Tue, der væltede det »ansvarlige« Læs af Madvigs Skuldre. Himlen bevare mig for en slig Brøde! Imidlertid kan man jo ikke vide, hvorlunde Sagen vil gaae og hvorlænge Triumviratet vil holde sig; maaskee bliver Heiberg snart træt af den hele Herlighed. Med Lassen har det ogsaa tilsyneladende lange Udsigter. Han er pludselig bleven rask igjen og gaar daglig og spøger mellem Coulisserne deroppe, uagtet hans Lidelser tydeligt nok afpræge sig i hans Ansigt; men Heiberg har vel sagt, at han skal være rask, og saa er han vel nødt dertil, stakkels Mand! Schneider har faaet sin Afskeed med fuld Gage i Pension, Arnesen skal tildeels overtage hans Functioner. Den stakkels Portner skal

ogsaa kastes paa Porten, fordi han ikke har Kræfter nok til at holde begge de store Porte lukkede baade Dag og Nat, for derved at spærre Passagen gennem Løngangen. Regisseurværelset skal være der hvor Rungs Syngeskole tidligere har været og Schneiders Værelse er blevet indrettet til et »eneberetigtet« Boudoir for hendes Naade Fru Heiberg (om hun har faaet »Patent« derpaa, veed jeg ikke). Onde Tunger sige, at Forvalterens Værelse, som støder lige op til Fruens, skal indrettes for Herr Wiehe; men det er kun gemeen Bagtalelse. Alle Fribilletter ere inddragne og kun de Udvalgte (i Heibergs Øine) beholde deres respective Pladse. Directionslogen er allerede bortabonneret, Friparquettet ophævet, og de faa Lykkelige, der blive benaadede med Heibergs Polititegn, skulle Alle stuves sammen i Nummerparquettet. Kirstein har allerede fordret Erstatning og man siger, at flere Embedsmænd agte at gjøre det samme. Om Forfatterne beholde deres Pladse, veed jeg endnu ikke; men man kan jo godt være Forfatter i Verdens Øine, uden at man derfor er det i Heibergs. At D. Excellence bliver en af de Udvalgte, der beholde deres Pladse, er vel udenfor al Tvivl; men Deres Damer maa desværre gjøre Afkald paa den Fornøielse, de har havt, idet Logen som stod, ikke mere staar til deres Raadighed. Trods alle disse Besparelser, indseer jeg dog klart, at Theaterkassen i Aar idetmindste vil have 10,000 Rbd. større Udgift end i de øvrige Saisoner, og hvorledes Directeuren vil bære sig ad med at skaffe Pengene tilveie, er mig en Gaade, som ene Heiberg kan løse. Feuvæsenet skal bibeholdes, da det, efter H's sigende, vilde være »en Tilbagegang« at forkaste det! Kommer nu dertil, at ingen Reduction kan foretages, eftersom Sponeck paa det Bestemteste har sat sig derimod, saa indseer jeg i Sandhed ikke, hvorledes det skal gaae, tilmed da de yngre Talenter, som H. dog agter at bruge, ikke længer vil lade sig tilfredsstille med tomme Løfter. Min Forlovede har saaledes allerede faaet flere Roller, og skal derhos begynde Saisonen med »Sovedrikken« og »Figaros Bryllup«; men naar hun har udført disse to Roller, kommer hun vistnok til at spørge: for hvad Priis skal jeg arbeide? og saa faar vi at see hvorledes Heiberg taxerer hendes Talent. Saisonen skal aabnes med »Livet i Skoven« af Shakespeare og »Slægtningerne«, original Vaudeville, og dette finder allerede Mange at være et uheldigt Valg, da Heiberg derved idetmindste tilsyneladende tilsidesætter vore egne Forfattere og deres Arbeider. Det vil blive interessant at erfare, hvad Plads Øehlenschlägers Tragedier vil erholde paa Repertoiret; man er her meget spændt paa at see, hvad Heiberg i saa Henseende bestemmer, og tusinde Argusøine vogte allerede paa ethvert af hans Skridt. Et Theaterblad vil rimeligviis udkomme i Løbet af næste Maaned, saafremt de faa Hindringer, der endnu stille sig i Veien, blive borttryddede. Jeg skal selv være Udgiver og Redacteur og har sikkert mig gode Medarbeidere, hvoriblandt jeg troer at kunne regne paa Goldschmidt. Af nye Operaer, som skal indstuderes,

kan jeg nævne »Jægerbruden« og »de to Dage«. I den første skal Jfr. Lehmann udføre »Agathes« og Md. Sahlgreen »Annas« Rolle, eftersom den forrige Direction, som det hedder, har lovet disse to Damer nysnævnte Roller. Hvorledes en ContraAlt kan synge et høit Sopranparti, begriber jeg forøvrigt ikke. Levetzau
 5 gjorde iforgaars et Afskedsselskab for de Theaterembedsmænd og Kunstnere, han var kommet i Berørelse med. Øehlenschläger, Collin, Heiberg og Theaternotabiliteterne vare indbudne, men hverken Phister, Rosenkilde, Nielsen eller Schneider mødte; de sendte Afbud »paa Grund af Upasselighed« og har derved godtgjort, at de til det Yderste vil forfejte Upasselighedssystemet. Og dog
 10 have alle disse Kunstnere fornylig underskrevet et Tillidsvotum til Levetzau!!

Nu har jeg, saavidt jeg veed, gennemgaaet Alt, hvad jeg troer kan interessere Deres Excellence, og jeg har altsaa kun tilbage at bede Dem tilgive, hvis jeg har stolet altfor trygt paa Deres Taalmodighed. I Haab om at see Dem vende rask og tilfreds tilbage, underskriver jeg mig som Deres Excellences hen-
 15 givne og taknemmelige

M. W. Brun.

Ogsaa min Forlovede vover at bringe Dem en hjertelig Hilsen!

668. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.*

Kjøbenhavn d. 29' August 1849.

20 I Henhold til Ministeriets behagelige Skrivelse af 25 Juli sidstleden undlader jeg ikke at fremsende en foreløbig Plan for det Kongelige Theaters Repertoire i Saisonen 1849/50, hvoraf behageligen vil erfares dels hvilke nye Stykker der ville komme til Opførelse og hvis Antal naturligviis kan ventes forøget, dels hvilke ældre Stykker der paany ville vorde bragte paa Scenen, ligesom
 25 ogsaa Repertoirets Indhold for de 4 første Spillemaaneder nærmere findes antydet. Udover dette Tidsrum seer jeg mig endnu ikke i Stand til nøiere at angive Indholdet, da det i saa høi Grad vil afhænge af hvilke nye Stykker der maatte indkomme, men jeg skal her indskrænke mig til at bemærke, at jeg vil søge at gjøre den Bestemmelse gjeldende, at i Reglen 1 Dag om Ugen
 30 forbeholdes Tragoedien eller i Almindelighed det ideale Skuespil, 1 à 2 Dage — efter Omstændighederne — Operaen og Syngestykket og de øvrige Dage Lystspillet, Vaudevillen og Balletten. Og undlader jeg ikke slutteligen at tilføie, at Holberg's bedste Stykker agtes stadigen holdte i Gang paa Repertoiret, medens de derhos ville modtage de Forbedringer i Rollebesætning og Udstyr,
 35 hvortil de maatte trænge, samt at dette ogsaa vil gjelde om Øhlenschläger's bedste Tragoedier.

J. L. Heiberg.

/ Løffler.

Kjøbenhavn d. 29 August 1849.

Foreløbig Plan for Repertoiret i den forestaaende Theater-Saison.**I. Af nye Stykker, som ville komme til Opførelse i Saisonen, haves:**

- 1) »Livet i Skoven«, romantisk Lystspil i 4 Acter, bearbejdet efter Shakspeare's: »As you like it«. 5
- 2) »Slægtningene«, original Vaudeville i 1 Act.
- 3) »Æsthetisk Sands«, Lystspil i 2 Acter af Hr. Hostrup.
- 4) »Den indbildte Syge«, Comoedie i 3 Acter af Molière. Ny Oversættelse af Hr. Instructeur Overskou.
- 5) »Tonietta«, romantisk Lystspil i 4 Acter af Professor Hertz. 10
- 6) »Knud Svendsen«, Tragoedie i 5 Acter af Hr. Bredal.
- 7) »En forklædt Frier«, original Vaudeville i 1 Act.
- 8) »Familietvist«, Lystspil i 1 Act af Hr. Hostrup.

II. Af ældre Stykker ville fremdrages paany: |; herunder indbefattes ikke Stykker, som alt ere indstuderede og saaledes findes paa Repertoiret :| 15**A. Holbergske Comoedier:**

- 1) »Pernille's korte Frøkenstand« |; ikke opført siden 1830 :|. 15
- 2) »Den Vægelsindedede« |; ikke opført siden 1817 :|.

B. Tragoedier:

1) »Dina« 2) »Hagbarth og Signe« 3) »Væringerne« 4) »Tordenskjold«	}	af Øhlenschläger.	20
- 5) »Hamlet«, af Shakspeare |; henimod Slutningen af Saisonen, maaskee først i Begyndelsen af næste :|. 25

C. Operaer og Syngestykker:

- 1) »Jægerbruden« |; Jfr. Lehmann: Agathe; Wolf: Max :|. 30
- 2) »Tryllefløiten«.
- 3) »Don Juan«
- 4) »Regimentet's Datter«
- 5) »De to Dage«, eller: »Den hvide Dame«.
- 6) Forhaabentlig endnu et Syngestykke enten af Nicolo eller Boyeldieu eller Auber.

III. Balletter:

- 1) »Sylphiden«: indstuderes med Jfr. Juliette Price, der skal udføre Hoved- 35 Partiet.
- 2) Et Par nye Smaa-Balletter ere foreløbigt annoncerede af Balletmesteren.

3) Balletmesteren har modtaget Opfordringen til at componere et nyt Intermezzo i Holberg's: »Maskeraden«.

I September ventes opført af Ovennævnte:

5   »Livet i Skoven« } den første Forestilling.
       »Slægtningene« }
       »Hagbarth og Signe«.
       »Pernille's korte Frøkenstand«.
       »Æsthetisk Sands«.
       »Sylphiden«.

10   I October:

      »Jægerbruden«.
       »Dina«.
       »Den indbildte Syge«.
       »Tonietta«.

15   »Regimentets Datter«.

I November:

      »Knud Svendsen«.
       »En forklædt Frier«.
       »Don Juan«.

20   I December:

      »Den Vægelsindede«.
       »Familietvist«.

Herimellem en Deel af de andre ovenomtalte Syngestykker eller Operaer, eftersom Leiligheden er.

25

J. L. Heiberg.

669. F. Holstein til J. L. Heiberg.

Kjøbenhavn d 1t September 1849

Efter i 29 Aar, at have været Theatrets Chef, og administrerende Directeur, kan jeg ikke undlade, at yttre min Forundring over, at Hr. Directeuren har villet tilstille mig i mit 79de Aar, en Billet, som tyder paa, at jeg trende
 30 Gange om Ugen skal have en staaende Plads, og de øvrige Spilleaftener, søge mig en Plads iblandt 11 adspredte Pladser, hvis en saadan tilfældigviis er ledig.

Pladsen sendes herved tilbage, da jeg vist aldrig skal sætte min Fod i Theatret.

35

F. Holstein.

670. *H. P. Holst til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d 22 Septbr 1849.

Det er til den ærede »Direkteur for det kongelige Theater og Capel«, at jeg tillader mig at henvende disse Linier, som maaskee ere ubetimelige, fordi de kun ere baserede paa et Rygte, men som jeg dog ikke har villet tilbageholde for det Tilfælde, at Rygtet denne Gang skulde tale Sandhed. 5

Det er nemlig fra flere Sider blevet mig meddeelt, at Kammerassessor Arnesen allerede har opgivet sin Post ved det kongelige Theater, eller at i al Fald hans Helbredstilstand vil forhindre ham i at beklæde den længere. Forudsat, at dette er Tilfældet, finder jeg mig, efter moden Overveielse, tilskyndet til at foreslaae Hr. Professoren at prøve mine Kræfter. Forsaavidt man kan kjende sig selv, troer jeg at turde sige, at det ikke mangler mig paa Arbejdsdygtighed, Punktlighed og en redelig Villie. Hvad min æsthetiske Udvikling angaaer, har jeg altid havt Grund til at betragte mig som en Elev af Deres Skole; jeg er derfor overbeviist om, at der er Parallelsteder nok, som ville gjøre det let og behageligt for mig at arbeide, under Deres Auspicier, i en Stilling, hvor jeg haaber at kunne gjøre Nytte. At Hr. Professoren i mig vil finde en villig og utrættelig Medhjælper, tør jeg forudsige med Vished. Om min Stilling til Skuespillerne i Almindelighed finder jeg det ikke overflødigt at tilføie, at jeg kun staaer i et saadant ydre Forhold til dem, der betinger gjensidig Høflighed og Agtelse, men ikke i intimere Forhold til nogensomhelst Enkelt. 10
15
20

Jeg har foretrukket skriftlig at henvende mig til Hr. Professoren, for at De selv kan have Leilighed til at prøve og overveie. Skulde De i Hovedsagen være enig med mig, haaber jeg, at De vil bæare mig med en Samtale, og vi ville da let blive enige om Resten. Idet jeg altsaa indtil videre betragter denne Meddelelse fra min Side som aldeles confidential, forbliver jeg med den største Høiagtelse 25

Deres ærbødigste

H. P. Holst.

671. *Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til Frederik VII.*

Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet d 29 Septbr 1849.

Allerunderdanigst Forestilling om Eftergivelsen af et Professor Dr. Philos. J. L. Heiberg ved allerhøieste Rescript af 15 Juli 1828 bevilget Forskud af Theaterkassen. 30

I Anledning af at Finansministeriet havde anmodet undertegnede Ministerium om, til Brug ved Forfattelsen af en Oversigt over Statskassens udstaaende Fordringer, hidrørende fra Forskud paa Gager eller andre Embeds- emolumenter saavel som paa Pensioner m. m. at meddele Underretning om, hvorvidt der af de dette Ministerium underlagte Fonds, som udgiøre Dele af 35

Statskassen, maatte være udredet Forskud af ovennævnte Art, der for Tiden endnu enten ganske eller tildeels henstaae uafgiorte, er jeg bleven opmærksom paa, at der blandt de Forskud, som henstaae ved Theaterkassen, findes en Post, der er af en saa egen Beskaffenhed, at jeg har troet allerunderdanigst
5 at turde andrage paa dens Eftergivelse.

Ved allerhøieste Rescript af 15 Juli 1828 blev der nemlig bevilget Professor Heiberg af Theaterkassen et Forskud paa 900 rbd Sølv med den Betingelse, at samme skulde afdrages ved at indeholde en Deel af det ham for leverede dramatiske Værker tilkommende Honorar. Dette Forskud blev efter den giældende Qvartalscours udbetalt med 984 rbd 30 β Repræsentativer, hvorpaa i
10 Februar 1833 blev afskrevet 34 rbd 36 β , medens de resterende 950 rbd henstaae til Dato.

I Aaret 1835 indgik Professor Heiberg med et Andragende om for 5 af ham navngivne Stykker, der i et Tidsrum af $9\frac{1}{2}$ Aar vare opførte mellem 30 og 50
15 Gange, at tilstaaes et Extrahonorar, der efter den Beregning, som efter hans Andragende skulde lægges til Grund, vilde udgiøre den Sum 5818 rbd. 6 β . Vel fandt den daværende Skuespildirection ikke Anledning til at anbefale dette Andragende til allerhøieste Bevilgelse, men androg derimod allerunderdanigst paa, at det førømmeldte Forskud paa 950 rbd maatte eftergives Professor Hei-
20 berg og komme til Afgang i Theaterkasse-Regnskabet. Ved allerhøieste Resolution af 4 August 1835 blev Professor Heibergs foranførte Ansøgning efter de af Directionen oplyste Omstændigheder og for Følgers Skyld afslaaet, hvorimod der allernaadigst blev forundt ham Henstand i et Tidsrum af 3 Aar med Afdraget paa det omhandlede Forskud; en lignende 3aarig Henstand blev
25 atter bevilget ved kongl. Resolution af 26 Mai 1839 fra 4 August 1838 at regne, hvorimod der, saavidt vides, ikke senere er passeret Noget i Sagen.

Da dette Forskud imidlertid allerede i og for sig er af en temmelig usikker Natur, eftersom det i sin Tid alene blev betinget, at samme skulde afdrages ved at indeholde en Deel af det ham for leverede dramatiske Værker tilkom-
30 mende Honorar og dets Afbetaling altsaa vilde afhænge af, hvorvidt Professor Heiberg leverede Arbeider eller ei, og det derhos formeentlig ikke vilde stemme med Billighed, om man nu vilde foranledige denne mere end 20 Aar gamle Fordring indkrævet, saameget mindre som Professor Heiberg utvivlsomt maa henregnes til en af det danske Theaters meest fortjente Forfattere og det maa
35 ansees meget tvivlsomt, om det Honorar, der tidligere af Theaterkassen er blevet ham tilstaaet for hans originale dramatiske Arbeider, har staaet i et billigt Forhold til det, disse Arbeider have indbragt, har jeg forespurgt hos Finantsministeriet, hvorvidt der fra Sammes Side maatte have Noget at erindre mod det omhandlede Forskuds Eftergivelse. Finantsministeriet har nu
40 meddeelt dette Ministerium, at saafremt det efter de anførte Omstændigheder

maatte finde Anledning til allerunderdanigst at andrage paa Eftergivelsen af det foranførte Forskud, vilde Finantsministeriet ikke have Noget derimod at erindre, og jeg tillader mig derfor i dybeste Underdanighed at indstille:

at det maatte behage Deres Majestæt allernaadigst at bifalde, at Restbeløbet, 950 rbd, af det Professor Dr. Philos. J. L. Heiberg ved allerhøieste Rescript af 15 Juli 1828 bevilgede Forskud af Theaterkassen eftergives ham og bringes til Afgang i Theatrets Regnskab.

J. N. Madvig.

672. C. Hostrup til J. L. Heiberg.

d. 29. Sept. 1849.

S. T.

10

Hr. Professor Heiberg.

Da den Meningskamp, som »Æsthetisk Sands« igaar gav Anledning til, efter al Sandsynlighed vil blive endnu heftigere ved en gjentagen Opførelse deraf, vilde Hr. Professoren vise mig og Stykket en Tjeneste ved ikke oftere at bringe det paa Scenen. Det er vistnok for blegt og effektløs[t] til oftere at lokke synderlig Mange paa Komædie, saa jeg kan ikke troe, at Theatrets økonomiske Interesse i dette Punkt vil kunne komme i Strid med min litterære.

ærb.

C. Hostrup.

673. C. Hostrup til J. L. Heiberg.

1 Oct. 1849. 20

S. T.

Hr. Professor Heiberg.

At jeg ved at faae »Æsthetisk Sands« udslettet af Theatrets Repertoire gik glip af Honoraret for dets ene Opførelse, var mig indlysende, før jeg udtalte dette Ønske. Naar jeg derfor nu tager min Begjæring tilbage igjen, har dette Hensyn ingen Indflydelse haft paa at omstemme mig.

Efter Opførelsen af mit Stykke var jeg ikke saa meget misfornøjet med Publikum, som med Stykket selv. Det forekom mig øjeblikkelig, som om Oppositionen her var den egentlig berettigede Stemme, som det var min Pligt at vige for, og i denne Stemning skrev jeg til Hr. Professoren. Imidlertid havde en roligere Overvejelse allerede bragt mig til at fortryde dette Skridt, og jeg er derfor Hr. Professoren meget taknemlig for, at De ved Deres Brev har aabnet mig Vejen til et Tilbagetog. Mit Stykke tilhører Theatret og til dets Direction tør jeg tillidsfuldt betroe dets Fremtid.

ærb.

35

C. Hostrup.

674. *J. L. Heiberg til Edvard Collin.*

1 October 1849

Efter at have modtaget Hr. Justitsraadens ærede Skrivelse, har jeg talt med Hr. Kaalund. En Stilling ved Theatret, der kunde passe sig for ham, eller som endog blot var vacant, veed jeg for Øieblikket ikke at angive, og kunde derfor
 5 blot love ham, at jeg skulde have ham i Erindring, naar og ifald der frembød sig en Leilighed. Men da et saadant Løfte, hvis Opfyldelse beroer paa saa usikre Omstændigheder, ikke kan hjælpe ham stort, og da jeg desuden af hans Yttringer, og endnu mere af Hr. Justitsraadens Brev maatte formode, at der her allerede var en øieblikkelig Nød at afhjælpe, saa foreslog jeg ham at lade i
 10 al Stilhed foretage en lille Indsamling hos Personer, der maatte have Villie og Evne til at bidrage, og Delicatesse nok til at tie dermed, hvilket jeg mente, bedst kunde skee, naar De, Hr. Justitsraad, der allerede har taget Dem af ham, stillede Dem i Spidsen derfor. Jeg gav ham strax foreløbigen et lille Bidrag fra mig selv, men paa en Maade, der ikke kunde ydmyge eller krænke
 15 ham, og vist heller ikke har gjort det. Dersom Sagen kommer i Gang, vil jeg gjerne contribuere noget Mere, og kunde maaskee ogsaa give Hr. Justitsraaden Anslag paa nogle andre Contribuenter.

Deres ærbødigste

J. L. Heiberg.

675. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

d. 7d Okt. 1849

20 Hr Professor Heiberg!

Da min Sundhedstilstand har nødsaget mig til at indgive en Ansøgning om min Afsked fra Theatret til Ministeren, og samme blev modtaget med det Løfte at Hr Ministeren vilde tale med Finantsministeren om paa hvilken Maade det bedst kunde arrangeres, tillader jeg mig at underrette Dem om
 25 dette.

For nu at forårsage saa lidt Forstyrrelse som mueligt i Repertoiret, foreslaaer jeg Dem, indtil Resolutionen kommer, at udføre de faa Roller, jeg nu for Tiden spiller, hvorimod jeg antager at det stemmer overens med Deres Ønske, at jeg beder mig fritaget for Indstuderingen af nye Roller, og beder
 30 derfor at fritages for Michel Perin etc.

ærbødigt

N. P. Nielsen.

676. *C. N. Rosenkilde til J. L. Heiberg.*

Tirsdag Middag Kl. 2 d. 9 October 1849.

Kiære Heiberg!

Du vil altsaa absolut at Berner skal gielde for en Autoritet! Berner, Fuld-
 35 mægtig, Skriver ved Theater-Casserer Contoiret, et ungt Menneske 26 Aar gammel, hidtil kun bekendt for, »at kunne skrive«, — for det meeste saa temme-

lig orthographisk — men ikke altid forretningsrigtigt, — for at kunne rigtigt betale Gage ud og modtage Qvittering derfor, saa og punktlig føre sit Maaned- Regnskab, og i Øvrigt for at være et meget ordentligt vakkert ungt Menneske i Adfærd og Opførsel, Ham fordrer Du at et Kunstner-Samfund — thi det skal jo dog Theater Personalet være — skal underordne sig; Deri troer jeg 5 Du tager feil, og overskrider Din egen Authoritets Grændser. Du skal styre Theatret efter Din bedste Conduite, men Du skal og kan vist ikke igien udnævne hvem Du vil til at styre Theatret; og det gjør Du jo, naar Du siger til Berner, at Han, under visse tilfældige Omstændigheder har at gerere sig som Theater Directeur ∴ bestemme paa egen Haand, hvad Forestilling, der under 10 slige Omstændigheder skal gives. Jeg mener, at indtil denne, af Dig valgte Directeur, er af en, Dig og mig overordnet Authoritet anerkjendt og sanctioneret, saa er jeg i min fuldkommen gode Ret, naar jeg nægter Berner Lydighed. Jeg forstaaer ikke Sagen rettere. Kan nu Din Værdighed, som min Foresatte taale, at jeg, hvergang Berner viser sig, for mig, som Authoritet, 15 nægter at lyde? Og det gjør jeg. Jeg lyder ingen Andens Ordre en[d] Din, og saa naturligviis hvad Overskou, som Scenens Instructeur anordner. Dig er jeg, og er det, som Du veed med Glæde og godt Haab underordnet, ifølge Kongens ∴ Regieringens Beslutning og Valg, hvilket maaskee mere end mange vide, fornemmeligen bevirkedes ved Theater-Personalets enige Anerkiendelse af Din 20 Capacitet — men der maae en Regierings Beslutning til førend jeg underordner mig nok en Directeur.

Herre Gud! allerede Kurrer paa Traaden! hvor glad griner ikke S. nu!

Alting var nu saa godt, gik saa villigt, saa gemytligt; alt tegnede saa godt, lovede bedre! Hvortil nu dog denne underlige, jeg maa reent ud sige, uanstæn- 25 dige Foranstaltning? Ikke i mindste Maade nødvendig! Wulff ved Garderoben, skriver en deilig Haand, langt tydeligere end Berners, han kan gjøre alt hvad Berner behøves til; og alt det, hvortil der kræves hvad Berner ikke har, Indsigt i Kunst-Anliggenderne, det vil jo Ov: gierne paatage sig; saa er jo alt i ønskelig Orden. 30

Tænk Dig engang en Følge af at Du fastholder Dig i Din Bestemmelse: De offentlige Blade faae Hold i den Sag og fortælle: »Det gaaer lystigt nu med Theatret; Skuespillerne spille naar de have Lyst; gide de ikke, saa sige de reent ud: nei. Løverdagen d: 6 October indtraf der en Forhindring, som gjorde en Forestillings Forandring nødvendig: Abekatten blev bestemt til at gaae; 35 Hr. Ros: nægtede ligefrem paa det bestemteste at spille i det Stykke« o. s. v. o. s. v. saa kommer jeg, og for første Gang i mine 35 Tjenstaar forsvarer jeg mig offentligen saaledes: Ligesom jeg i mine 35 Tjenstaar uvægerligen har pareret enhver Ordre fra min Direction, saaledes lyder jeg, kun med en endnu større Beredvillighed og Glæde, min nuværende Foresatte og Theater 40

Directeur Hr. Professor H: hos hvem jeg forbandet nødig vil staae slet anskreven, i alt hvad han i Tjenst-Anliggender befaler. Men naar Hr Professor Heiberg udnævner til i sit Sted i visse paakommende Tilfælde, at være Theater Directeur o: bestemme hvad Forestilling der i slige Tilfælde skal gives paa det kongelige Theater Hr. Fuldmægtig Berner ved Theater Casserer Contoiret, hidtil Personalet kun bekjendt som en ung Mand 26 Aar gammel, der kan skrive, betale Gage ud, og i Øvrigt ogsaa er almindelig erkjendt for at være et peent ordentligt og vakkert ungt Menneske, saa mener jeg at være i min gode Ret, naar jeg nægter at lyde en saadan Authoritet, indtil den har faaet Regjeringens, Hs Majestæt Kongens Sanction. Jeg agter derfor, ligesom jeg, Løverdagen d. 6 October nægtede at parere Ordre, umiddelbar udgaet fra Hr Berner, fremdeles at nægte denne Authoritet Lydighed, indtil samme Hr Berners Udnævnelse til Theater Directeur — under omtalte tilfældige Omstændigheder — er, ligesom Dhrr Overskous og Kammer Assessor Arnesens Udnævnelse, af Hr Professor og Theater-Directeur Heibergs og min fælleds Over-Authoritet stadfæstet.

Saa det gjør jeg; og hvad saa?

Saa ligefremt og buus paa, som dette nu er skrevet til Dig, min kiere gode Heiberg! saa velmeent er det, vel meent Dig og Din Anseelse som Directeur, da Du, som mig synes, i dette Tilfælde ikke omgaaes med tilbørlig Forsigtighed.

Jeg vil, skiøndt det vist ikke behøves, give Dig et uimodsigeligt Beviis paa mit Sindelags Beskaffenhed imod Dig, og det er her: I Dag skulde jeg have været hos Dig, for at bede Dig om noget som er mig af største Magtpaaliggenhed (!) nemlig, om Du ikke vil hjælpe mig til 150 r i Forskud paa min Feu. See, det tør jeg jo nu ikke komme med, men det forsikkrer jeg Dig til: hvis Du siger til mig: Eet af to tilstaaes Dig Rosenk: enten forandrer jeg den Bestemmelse, hvorover Du tager saa stor Forargelse, og lader en Anden herefter besørge Regie-Skriveriet, og Overskou saa i Forening med mig det Væsentligere, eller Du faaer 150 rd i Forøring, og saa bliver Tingen som jeg nu har bestemt; vælg nu! Saa vilde jeg svare (kløende mig sagtens noget bag Øret):

Det Første vælger jeg, det Første Heiberg!

thi Du kan nu sige hvad Du vil, sandt er det, at jeg er den hengivneste Ven, Du har i hele Verden.

Ros:

677. A. L. Arnesen til J. L. Heiberg.

d. 10 October 1849.

35 Ærbødigst P. M.

Naar jeg noget længere, end maaskee passende, har tøvet med at besvare Hr Professorens ligesaa venlige som beroligende Brev af 23' i forrige Maaned, da har Grunden dertil alene været den, at jeg ønskede noget udførligere, end

mine Tænke-Evner tillode det, at værgе mig imod den Beskyldning — som unægteligt laae temmeligt nær — at jeg skulde have viist Letsindighed ved at overtage et Embede, som jeg efter saa kort Tids Forløb maatte fratræde. Da jeg imidlertid endnu ikke er kommen saa vidt, at jeg maa læse et Avertissement i Adresseavisen, end sige gjøre noget egentligt Brug af mit Hoved, og, 5 da jeg anseer det for usømmeligt længere at udsætte et Skridt, som dog, efter min Læges Forlangende, maa foretages, saa tillader jeg mig herved at sende Hr Professoren min Ansøgning om Afsked, hvilken, ifølge de collegiale eller ministerielle Former, vil være at tilstille Ministeren gennem Hr Professoren med Deres Erklæring. 10

Idet jeg forbeholder mig senere at takke Dem for den korte Tid, hvori jeg har havt den Ære at arbeide sammen med Dem, beder jeg Dem modtage Forsikringen om, at det er med den meest ubegrændsede Høiagtelse at jeg tegner mig

Deres allerærbødigste

Arnesen. 15

678. *J. L. Heiberg til August Bournonville.*

Kjøbenhavn d. 27 October 1849.

Efterat jeg havde anmodet Herr Hofballetmesteren om at meddele Deres Betænkning over et fra Dandser Funck fremkommet Andragende om en nærmere Bestemmelse angaaende Benyttelsen af Localerne ved Hoftheatret, ikke alene til Prøver og Skoler, men ogsaa til de Solodandsendes egne Øvelser, 20 samt over et dermed beslægtet Andragende fra Solodandser Hoppe, har De i behagelig Skrivelse af 21de dennes, næst at yttre Dem om Hoppe's Forhold som Lærer ved Dandseskolens 1ste Classe, i Almindelighed udviklet Deres Anskuelse om Dandsepersonalets Forhold til Balletvæsenet, samt Deres Bestræbelser for at bringe dette til et virkeligt kunstnerisk Standpunct ved vort 25 Theater.

Hvad Herr Hofballetmesteren har virket i denne Retning ligger klart for Dagen, og jeg griber med Fornøielse denne Leilighed til at bevidne Dem min fuldeste Erkjendelse heraf, ligesom jeg stedse vil benytte Deres indsigtfulde Medvirkning til at holde denne Kunstgenre paa det Punct, hvortil den nu er 30 bragt. Men for disse høiere Hensyn maa den mere underordnede Detail ikke tabes af Sigte, saameget mindre som dennes regelmæssige og bestemte Gang er en væsentlig Betingelse for det Heles Fremme.

Benyttelsen af de ommeldte Localer har alt i længere Tid givet Anledning til idelige Forviklinger, som, saavidt muligt, maa søges hævede. Det af Funck 35 fremsatte Forslag synes at være Udtrykket for et almindeligt Ønske blandt

Personalet, og fortjener vistnok en fuldstændig Prøvelse i dets Enkeltheder, og det var navnlig en saadan jeg ønskede tilveiebragt ved at udbede mig Deres Betænkning derover.

Idet jeg derfor lader Forslaget følge tilbage, imødeseer jeg Deres behagelige
 5 Ytringer punctviis meddeelte om, hvorvidt dette, enten ganske eller for en Deel, maatte kunne tages til Følge, ledsaget med Oplysning om hvilke Hindringer der i benægtende Fald maatte stille sig derimod, hvorfor jeg endnu maa bemærke, at naar Hr. Hofballetmesteren under de i 1847 stedfundne Forhandlinger angaaende Regulativet for Dandseskolen, navnlig har udhævet
 10 Hensynet til Børnenes Skolegang som en Grund for at anvise Dandseskolens 2den Classe Morgentimerne, da forekommer denne Grund mig ikke afgjørende, da netop Morgen- og Formiddagstimerne fortrinsviis, og i de fleste Skoler vel endog udelukkende, benyttes som Underviisningstimer.

Spørgsmaalet vil overhovedet kun være om at see en saadan Ordning tilveie-
 15 bragt med Hensyn til de ommeldte Localer og Tiden for dissers Afbenyttelse, at der — enkelte uforudsete Tilfælde fraregnede — kan fastsættes passende bestemte Timer for:

- a) Indstuderinger og Prøver;
- b) Dandseskolens 2de Classer,
- 20 og c) De Solodandsendes Øvelser.

J. L. Heiberg.

679. August Bournonville til J. L. Heiberg.

Kbhvn d: 28 October 1849.

. . . Overalt hvor jeg kan være Personalet til Tjeneste, skal jeg med Glæde være beredvillig, saaledes som jeg altid har været det. Jeg forstaaer meget vel,
 25 at d'Herrer og Damer ville have deres Beqvemmelighed paa det Rene, for ikke at være mig Tak skyldig for nogensomhelst Behagelighed, derom forbeholder jeg mig min Mening som Menneske. De ønske alle at være mine Lige og søge derfor at rive mig ned, da de ikke kunne hæve sig op, og Deres Velbaarenhed vil vistnok finde en gyldig Aarsag til, hvorfor jeg, hvergang en
 30 Reclamation finder Sted, altid befinder mig isoleret iblandt Hoben. Da Deres Velbaarenhed synes at erkjende min Stræben for Balletten i det Hele, som en værdig Bestanddeel af den dramatiske Kunst, haaber jeg at Herr Directeuren vil staae mig bi i dette som i flere Anliggender Balletten vedkommende og jeg er rede til at bære Ansvaret for enhver derafflydende Ulempe.

35

allerærbødigst

August Bournonville.

680. *J. L. A. Kolderup-Rosenvinge til J. L. Heiberg.*

d. 8de Nov. 1849

Kjære Heiberg!

Jeg sender Dig herved min Zenobia, som jeg anbefaler til venskabelig Behandling, da jeg kjender Dit Had til Dilettanter. Min Anbefaling skal iøvrigt ikke forstaaes saaledes, som om jeg ingen Kritik kunde taale; den skal tvertimod fra Din Haand være mig saare kjærkommen, og da Z. ikke er bestemt til at komme i det større Publikum gennem Boghandlen, beder jeg Dig endogsaa om, ved Lejlighed at erfare Din Mening. Jeg har udarbejdet denne Oversættelse under mangehaande legemlige Smertes, og da jeg maa takke Calderon for, at endeel onde Timer ere overvundne, skulde det gjøre mig ondt, om jeg til Tak havde mishandlet ham ved at lade ham fremtræde i en ham ganske uværdig Dragt. Men jeg indseer meget vel, at dette mit Smertens Barn maa have faaet endeel vanhældende, smertelige Træk, og dersom jeg gennem Din Mund, som i enhver Henseende bedst er skikket til at være den Calderonske Muses Organ, maatte erfare, at det Hele ikke er aldeles mislykket, vilde det være mig en sand Fornøjelse at forsøge paa at afhjælpe de Fejl, Du maatte paavise. Mange Hilsener til Din Kone.

Din
Kolderup-Rosenvinge.

681. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

d. 22d Nov 1849. 20

Ærbødigst.

Efter Hr Minister Madvig's Tilladelse, giver jeg mig den ærbødige Frihed, at overrække Hr Professoren indlagte Ansøgning til videre Befordring. Den deri omtalte Lægeattest, den samme Hr Professoren tidligere har læst, er i Hr Ministerens Værge.

Overbevist om al Hr Professoren's gode Bistand for mit Ønskes Opnaaelse, har jeg den Ære med den største Høiagtelse at tegne mig

Deres meget ærbødige
N. P. Nielsen.

682. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.*

30

Kjøbenhavn d. 27. November 1849.

Ved at tilstille Ministeriet vedlagte Ansøgning, hvori Instructeur og Kongelig Skuespiller Nielsen anholder om, paa Grund af Svagelighed, i Naade og med Pension at entlediges af Theatrets Tjeneste, skal jeg ikke undlade tjenstligst at bemærke:

35

Nielsen, der ifølge allerhøieste Resolution af 31 Mai 1836, er tillagt Anciennitet fra sin Udnævnelse som Lieutenant i Artilleriet, nemlig fra 1 Marts 1811, blev ansat som Kongelig Skuespiller ved allerhøieste Resolution af 26 August 1820, og har saaledes i henimod 30 Aar virket som scenisk Kunstner. Hvor stort Værd hans Virksomhed har havt for Theatret, vil det være overflødigt nærmere at omtale. Ved Kongelig Resolution af 22. August 1829 blev ham tillagt Prædicat af Instructeur, i hvilken Egenskab han ved allerhøieste Resolution af 17. Aug. 1833 erholdt fast aarlig Gage.

	Som Skuespiller nyder han i fast aarlig Gage.....	1,000 r.
10	- Instructeur - - - - -	350 -
	- fungerende Scene-Instructeur nød han en af den daværende Skuespil-Direction tilstaaet Godtgjørelse af 40 r. maanedlig for de 10 Maaneder, = 400 r., i hvilken Henseende han, ifølge den ved Ministeriets Skrivelse af 9 August sidstleden com. allerhøieste	
15	Resolution af 5te s. Md. for indeværende Theater-Saison er tilstaaet et Extraordinarium af.....	300 -
	Han nyder derhos for over 25 Aars Tjeneste en saakaldet Benefice-Godtgjørelse, hvert 5te Aar af 1,000 r. eller aarlig.....	200 -
	hvoraf 100 r., ifølge allerhøieste Bestemmelser, kan fordres udbetalt i hvert af de 4 første Aar i Quinquenniet.	
20	Hans Feu har efter et Gjennemsnitstal for Saisonerne 1842/43 — da denne extraordinaire Lønningsmaade blev indrettet — til 1848/49 incl., udgjort ca.....	670 -
		= 2,520 r.

25 Saavel med Hensyn til Nielsen's lange og virksomme Tjeneste, — der temmelig nær har naaet Grændsen for, hvad en scenisk Kunstner kan antages at kunne præstere, — og den hæderlige Plads, han stedse har indtaget ved Scenen, samt i Betragtning af hans svækkede Helbred, hvorom fornøden Læge-Attest allerede skal være Ministeriet tilstillet, skal jeg tillade mig tjenstligst

30 at anmode Ministeriet om paa det Kraftigste at medvirke til, at hans Entledigelse maatte finde Sted under saa gunstige Vilkaar som muligt, saa at han, saafremt intet heldigere Resultat maatte være at opnaae, hvilket jeg dog ikke troer at burde drage i Tvivl — bevirkes en Pension liig hans nuværende

35 er, ifølge allerhøieste Resolutioner, berettiget til aarligen at optage paa sin Tjenesteaaers-Benefice, eller ialt 1,450 r aarlig.

J. L. Heiberg.

/ Løffler.

683. N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.

d. 20. Decbr 1849.

Velbaarne Hr Professor Heiberg

Foranlediget af den Samtale jeg havde den Ære at have med Hr Professoren og efter Deres Opfordring, giver jeg mig den Frihed, skrivtlig at gjen- 5
tage Samtalens Hovedindhold.

Det er Dem og Alle bekjendt at jeg i Løbet af de sidste tre Aar, har lidt meget af en smertefuld Sygdom, der ikke godt lader sig forene med min Skuespiller-Virksomhed; det er ligesaa bekjendt, at denne Sygdom er periodisk, og i Mellemtiderne har tilladt mig at udføre mine Pligter, ihvorvel det vist nok var bedre for min Helbred, om jeg gandske fratraadte min Stilling ved The- 10
atret. Jevnsides denne Sygdom har mine Indtægter ved Theatret taget saa betydeligt af, at jeg er reduceret til at leve af min Gage, da mit Feu er næsten for Intet at regne. For at oplyse dette, maae jeg tilføie at mit Feu som i Sai-
sonen 1844/45 var 842 r var i Aaret 1848/49 484, og i den forløbne Deel af indeværende Saison er den endnu langt ringere. Naar jeg saaledes skal øde- 15
lægge min Helbred, og kun nyde en Løn der er ligesaa følelig for min Pung som for min Kunstnerære, har jeg foretrukket i de[t]mindste at redde min Helbred, og da ved andet Erhverv erstatte mit pecuniære Tab, og derfor søgt om en Afskeed, hvortil jeg paa Grund af min lange Tjenestetid, og min Læge-
attest troer mig berettiget. De Yttringer, saavel fra Ministerens som Hr Pro- 20
fessorens Side, jeg har hørt, at jeg for en vis Art af Skuespil var uundværlig for Scenen, forenet med min egen Lyst til, saavidt mine Kræfter tillade, under de nye heldigere Udsigter for Konsten, at arbeide med paa det danske The-
aters Gjenfødelse, lod mig formode at Bestyrelsen ikke vilde lade mig være den eneste der bragte et Offer, men at Theatret ogsaa vilde gjøre Noget, for 25
at beholde mig. I denne Formodning er jeg blevet bestyret ved Hr Professorens egen Forsikkring, og tillader [mig] derfor at fremsætte min, som det synes mig, ikke ubeskedne Fordring, nemlig: at Theatret, indtil en anden Bestemmelse om Feu, der bedre svarer til dens Hensigt, indtræder, garan-
terer mig 100 rd Maanedlig i Feu. Paa denne Betingelse er jeg villig til at tage 30
min Ansøgning om Afsked tilbage, ligesom jeg herved skrivtlig forsikkrer at enhver Fordring fra min Side er fyldestgjort, og jeg efter bedste Evne, skal anvende mine sidste Kræfter for den Konst jeg nu har offret 30 Aar af min Levetid. I det Haab at Hr Professoren maae kunde opnaae, dette af Dem selv
billigede Forslag, forventer jeg Deres ærede Svar, og tegner mig med sand 35
Høiagtelse

Deres oprigtige og ærbødigste

N. P. Nielsen.

684. C. Hostrup til J. L. Heiberg.

d. 24 Decbr. 1849.

S. T.

Hr. Theaterdirecteur, Professor Heiberg.

Medfølgende Vaudeville (eller Sangspil, som jeg har tilladt mig at kalde
5 den) ønsker jeg opført paa det kongelige Theater. At den — som maaskee er
Professoren bekjendt — har været opført en eneste Gang privat af Studenter,
kan vel neppe være til Hinder for dens Antagelse paa den offentlige Scene,
for hvilken den dog fra først af er bestemt. Som Studenter- eller Privatkomedie
10 kan man vist ikke stemple det Stykke, som er forfattet uden noget ukunst-
nerisk Bihensyn; tvertimod kan den private Opførelse, naar den er omhygge-
lig og forstandig, vel afgive et Vidnesbyrd om, hvorvidt Stykket tager sig ud
paa et Theater, eller ikke.

ærb.

C. Hostrup.

685. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til J. L. Heiberg.

15

Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet den 31 Decbr. 1849.

Med behagelig Betænkning af 27 f. M. har Hr. Professoren tilstillet Ministe-
riet et Andragende, hvori kongelig Skuespiller Instructeur Nielsen anholder
om, paa Grund af Svagelighed, i Naade og med Pension at entlediges fra
Theatrets Tjeneste.

20 I Anledning heraf har Ministeriet begiert Finantsministeriets Yttringer an-
gaaende Størrelsen af den Pension, der vilde være at tillægge Instructeur Niel-
sen ved hans Entledigelse. I sin Svarskrivelse har bemeldte Ministerium imid-
lertid bemærket, at ligesom den Instructeur Nielsen meddeelte Lægeattest hen-
tyder paa, at de Sygdomstilfælde, hvoraf han lider, kunne hæmmes, naar han
25 maatte komme i en roligere Livsstilling, saaledes indeholder den ikke nogen
afgørende Yttring om, at hans Helbredstilstand gjør det nødvendigt for
ham ganske at opgive sin Stilling som scenisk Kunstner, og da der følgelig i
dette Tilfælde mangler det Datum for Svagelighed og Mangel paa Helbred til
at varetage sit Kald, som i Almindelighed forlanges hos den Embedsmand,
30 der anholder om at entlediges fra sit Embede med Pension af Statskassen,
vilde Finantsministeriet allerede af dette Hensyn ikke kunne give sit Sam-
tykke til, at Ansøgningen anbefales til allernaadigst Bevilgelse. Men hertil,
bemærker Finantsministeriet fremdeles, kommer endnu en særegen Betragt-
ning, hentet fra Ansøgerens egen Personlighed, den Betydning, han indtager
35 som dansk scenisk Kunstner, og det Krav, som Publicum har paa ikke uden
uomgængelig Nødvendighed at miste ham, og det har derfor forekommet Fi-

nantsministeren, at her maatte kunne gaaes en Mellemvei, saaledes at det siældne Talent bevaredes for den danske Scene, medens der tages behørigt Hensyn til ikke at benytte det ud over de legemlige Kræfter, som staae til dets Raadighed — Noget, som, saavidt Finantsministeren bekendt, ogsaa tidligere har været Tilfældet med andre udmærkede Personligheder, som det kongelige Theater eiede og i dette Tilfælde formeentlig vilde være ligemeget i Kunstens og Publicums sande Interesse. Finantsministeren har saaledes formeent, at naar det forestilledes Instructeur Nielsen, at man paa en saadan Maade vilde tage muligst Hensyn til hvad hans Helbred maatte kræve — hvorved det derhos er bemærket, at mulig de særegne Forhold ogsaa tillade at indemnisere ham paa anden Maade for hvad han vilde tabe i Feu ved at optræde siældnere paa Scenen — vilde det Kald til Kunsten, der i sin Tid førte ham fra en anden hæderlig Livsstilling til Theatret, ogsaa fremdeles tilskynde ham til ikke ganske at unddrage det sin udmærkede, og navnlig for den danske dramatiske Kunst saa betydningsfulde Virken.

Ved at meddele Hr Professoren Foranstaaende, skulde Ministeriet, forinden Indholdet af denne Finantsministerens Skrivelse communiceres Instructeur Nielsen, tjenstligst udbede sig Deres nærmere Yttringer desangaaende behørigst meddelte og navnlig om hvorvidt der, som der af Finantsministeriet er hentydet paa, maatte kunne træffes Foranstaltning til at holde Instructeur Nielsen indtil en vis Grad skadesløs for hvad han vilde tabe i Feu ved at optræde siældnere paa Scenen.

J. N. Madvig.

/ G. de Jonquières

Clst. 25

686. *Bernhard v. Beskow til J. L. Heiberg.*

Stockholm den 4 Januari 1850

Högtärade Herr Professor!

Det nyss ingångna tidskiftet väcker icke blott förhoppningar, det återkallar äfwen minnen af det förflutna. Bland dem äro för mig och min hustru inga mer angenäma, än hågkomsten af de glada stunder vi tillbragte i Sånggudinnornas sällskap och hos deras nuvarande ledare i Danmarks hufwudstad. Vår tacksamhet därför är lika warm, som outplånlig. Den 5 September har för mig altid inneburit ett kärt minne, såsom den dag då jag för 30 år sedan först såg Köpenhamn. Nu är den en dubbel bemärkelse-dag.

Jag vet ej, huru jag skall tacka Fru Heiberg och Fru Gyllembourg för all deras godhet och älskvärdhet! Det borde ske i sångens språk, men Ordboksarbetet har så öfwerhöljt min arma lyra med damm, att hon icke ljuder mer.

Kanske wakna några toner, då jag åter besöker Köpenhamn. Åt ingen skola de hellre egnas, än åt Gudruns och Dinas förtrollande framställarinna.

Men jag har en äldre skuld till Herr Professorn, som jag ännu ej afbördat mig. Redan vid ett af mina tidigare besök i Köpenhamn (1834) förärade De mig sina skrifter, som beredt mig så många sköna stunder! Om jag än ej kan gengälda denna gåfva, vill jag dock ej evigt synas otacksam.

Dat Pyra, dat Poma
Qvis non habet aurea dona,

säger en gammal Munk-vers. Jag tillåter mig därför att till ringa minnes-
10 gåfva sända Dem mina »Dramatiska Studier«, hvilkas titel, och den omständighet, att jag aldrig vågat låta uppföra något af dessa stycken, nogsamttittna, huru de af mig sjelf bedömmas*). Möjligen är något af dem i Danmark redan bekant genom Oehlenschlägers öfversättning. Emedlertid skulle det mycket interessera mig att höra, huruvida De, Herr Professor, såsom den säk-
15 raste Domare af scenens fordringar, kunde finna att möjligtvis Torkel Knudsen eller Birger (eller tilläfventyrs sednare afdelningen af Erik XIV, kallad Eriks Försoning) egnade sig till scenisk framställning. — Men jag glömmer att jag genom en sådan begäran ökar min skuld, i stället att minska den.

Af Avisorna ser jag att repertoiren på Deras theater är lika rik som omvex-
20 lande af utmärkta dramatiska och lyriska stycken. För närvarande torde ingen theater öfverträffa den Danska i esthetisk hållning och i uppfyllandet af den sanna smakens fordringar. Jag önskar dertill fortfarande lycka och framgång! Till denna önskan för Scenens Styresman, lägger jag den för Dem enskilt och för Deras älskwärda husliga omgifning, att det nya året och många efterföl-
25 jande måtte medföra för Dem livvets bästa gåfvor af helsa, lugn och lycka! Att derunder bibehållas i Deras fortfarande vänskap, utbeder sig Deras
högaktningsfullt tillgifne
Bernh. v. Beskow.

Tillägg den 12 Februari. Den resande, som skulle medtaga böckerna och
30 ett litet paket Stålsaker från min hustru till Fru Heiberg, har måst uppskjuta sin resa, och jag sänder sakerna därför med en annan, Öfverste Aminoff, som lofvat befordra dem.

Under tiden, hvilken oersättlig förlust har ej träffat Witterheten och den enskilda vänskapen genom Oehlenschlägers så oförmodade frånfälle! Att jag
35 sörjer honom djupt, behöfver jag ej tillägga.

---

*) Jeg har för närvarande blott 2 delar deraf tillhands, men jag skall framdeles hafva äran sända den 3die.

687. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet.*

Kjøbenhavn d. 8 Januar 1850.

Ved i Skrivelse af 31te f. Md. at meddele mig, at Finantsministeriet, navnlig med Hensyn paa Beskaffenheden af den Læge-Attest, der medfulgte den af mig ved Skrivelse af 27 Novbr sidstleden indsendte Ansøgning fra Kongelig Skuespiller, Instructeur Nielsen, om i Naade og med Pension at entlediges af Theatrets Tjeneste, ikke har kunnet give sit Samtykke til, at Ansøgningen anbefales til allernaadigst Bevilgelse, har Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet tillige gjort mig bekendt med Finansministeriets Yttringer angaaende de Hensyn, der, efter Sammes Formening, maatte være at tage, for at bevare Ansøgerens sjeldne Talent for den danske Scene, i hvilken Henseende Finantsministeriet foreslaaer: 1) at skaane Hr. Nielsen for at optræde oftere paa Scenen, end hans Helbredstilstand tillader; 2) at holde ham skadesløs for, hvad han ved en sjeldnere Optræden vil tabe i Feu.

Naar der, med Hensyn paa det første Punct, er yttret af Finantsministeriet, at en lignende Begunstigelse har været viist andre udmærkede Personligheder ved Theatret, da er dette saa vist, at Yttringen endog gjelder ikke blot om de udmærkede Personligheder, men ogsaa om de Andre. Allerede for den forrige Theaterbestyrelse syntes det at være et Princip, saavidt muligt, aldrig at tvinge Nogen til at spille en Rolle, for hvilken han ønskede sig fritagen, selv om Ønsket ikke var motiveret ved den Paagjældendes Sundhedstilstand, men ved Utilbøielighed. Undertegnede Theaterdirecteur deler i denne Henseende ganske sine Formænds Anskuelse, og gjør samme gjældende snarere i større end mindre Omfang. Idet saaledes det første Punct i Finantsministeriets Forslag allerede for længe siden har været bragt i Udførelse, og vistnok ogsaa i fuldeste Maade er kommet Nielsen tilgode (: medens Denne dog, paa samme Tid, som han forlanger sig forskaanet for Arbeide, klager over, at han ikke spiller ofte nok, :) er derimod det andet Punct i Forslaget noget Nyt. Hvad der nemlig hidtil er gjort for Scenens første Notabiliteter, naar Alder eller Svaghed hemmede deres Virksomhed, er, at man uden nogensomhelst Indskrænkning i deres Gage eller øvrige faste Indtægter, ikke fordrede nogen større Tjeneste af dem, end deres Kræfter tillode dem uden Anstrengelse at yde. Men mellem de saaledes begunstigede Kunstnere er Hr. Nielsen den Første, der har forlangt sine Indtægter forhøiede paa Grund af sit Arbeides Formindskelse.

Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet har imidlertid, under den Forudsætning, at det er ønskeligt, at Nielsen bibeholdes for Scenen — en Forudsætning, som jeg visselig indrømmer — forlangt, forinden Indholdet af Finantsministeriets Skrivelse bringes til Nielsen's Kundskab, mine nærmere

Yttringer over Sagen, navnlig om, hvorvidt der maatte kunne træffes Foranstaltning til at holde ham, indtil en vis Grad, skadesløs for, hvad han, ved sjeldnere at optræde paa Scenen, vilde tabe i Feu.

At det vilde være et føleligt Savn for den danske Scene, hvis en Kunstner som Nielsen forlod samme, har jeg tilfulde erkjendt, og det kan derfor kun være mig behageligt at see, at Finantsministeriet med saamegen Varme fremhæver denne Side af Sagen, da jeg derved tør haabe saameget lettere at see Veien banet for en Udjevning af samme, der turde være fyldestgørende for ham. Imidlertid er det ved denne Leilighed, hvor et nyt Arrangement skal træffes, af Vigtighed at see Sagen i dens rette Lys, og ikke lade sig blende af en Illusion. Hvad Theatret vilde tabe ved Nielsen's Afgang, vilde fornemmelig være den Nimbus, der omgiver hans Navn, og som igjen kaster Glands paa Theatret. I sit Repertoire vilde Theatret ikke lide synderligt Afbræk, idet kun nogle faa Tragedier, saasom: »Hakon Jarl«, »Erik og Abel«, samt: »Macbeth«, maatte henlægges indtil videre, hvorimod: »Hamlet«, »Romeo og Julie«, »Axel og Valborg« og mange flere af Shakspeare's og Øhlenschläger's fortrinligste Værker, som findes paa Repertoiret eller forventes optagne deri, ikke ville lide noget mærkeligt Tab. Tragedien vil saaledes ingenlunde forlade vor Scene, fordi Nielsen forlader den, thi han er ikke den eneste Støtte, saalænge den endnu har, f. Ex. hans Hustru og den ældre Wiehe. Betænker man derfor, at den Begeistring, der udtaler sig for Nielsen's Fremstilling, f. Ex. af: »Hakon Jarl«, er et Beviis paa, at den afdøde Ryge's tidligere Fremstilling af samme Rolle nu aldeles er glemmt, saa tør man vente, at om faa Aar vil en anden Fremstiller af denne og andre Characterer paa samme Maade bringe Nielsen's Fremstillinger i Forglemmelse. Jeg anfører alt dette kun i det Øiemed at bidrage til at klare det Standpunct, hvorpaa nærværende Sag befinder sig, forat man skal indsee, at naar et Arrangement som det paatænkte kommer til Udførelse, da er det et Offer, der snarere bringes den offentlige Mening end Theatrets væsentlige Interesser.

Forinden jeg imidlertid ytrer mig om Sagens egentlige Gjenstand, nemlig at tilstaae Nielsen en Skadesløsholdelse for Tab af Feu ved at spille sjeldnere, skal jeg, for at sætte Ministeriet i Stand til fuldkommen at overse og bedømme Forholdene, tillade mig at forudskikke følgende Oplysninger og Bemærkninger:

Efterat Nielsen's Ansøgning om Entledigelse var Ministeriet tilstillet, modtog jeg fra ham vedlagte Skrivelse, hvori han, i Henhold til en Samtale, jeg havde havt med ham, erklærer det for sit Ønske at tage Ansøgningen tilbage, naar ham forskaffes Garantie for en Feu-Indtægt af 100 r maanedlig, — en Størrelse, der dog, forsaavidt han refererer sig til vor Samtale, maa bero paa en Misforstaaelse fra hans Side; thi Alt, hvad jeg yttrede var, at jeg vilde bestræbe mig for, at han, hvis hans Feu fremtidigens skulde synke under et Middeltal

af, hvad den hidtil et Aar med et andet har udgjort, da paa anden Maade holdtes skadesløs for et saadant eventuelt Tab.

Nielsen's Feu har siden den Tid, da denne extraordinaire Lønningsmaade etableredes og indtil Udgangen af Saisonen 1848/49 udgjort saasom:

1842/43 ca.....	660 r.	5
43/44 -	590 -	
44/45 -	840 -	
45/46 -	830 -	
46/47 -	710 -	
47/48 -	570 -	10
48/49 -	480 -	
<hr/>		
4,680:7 = 668 r		

eller i Gjennemsnit ca. 75 r maanedlig.

Det vil allerede heraf sees, at hans Feu ikke har været i stadigt Aftagende, men at den, hvad der ligger i Forholdets Natur, har fluctueret. Alene de 2de 15 sidste Saisoner har den været kjendelig ringere, skjøndt 1847/48 dog kun er 20 r under 1843/44. Men lades endog bemeldte 2de Saisoner ganske ude af Beregningen, bliver Middeltallet dog kun 80 r maanedlig. Det er kun Saisonen 1844/45, der hævede den til ca. 93 r maanedlig, men herpaa kan formeentlig ligesaalidet begrundes en Paastand paa en garanteret Feu af 100 r maanedlig, 20 som der kan hentes noget Beviis for, at hans Feu end yderligere vil aftage med de sidst forløbne Saisoner, i den Omstændighed, at den i de første Maaneder af indeværende Saison virkelig har været endeel ringere. Den er nu allerede i Tilvæxt.

At garantere ham en bestemt maanedlig Feu-Indtægt vilde gribe forstyrrende ind i det hele nu bestaaende System, i hvilket jeg, uden Hensyn paa, hvad 25 Mangler det ellers kan have, dog maa erkjende det Princip for fuldkommen rigtigt at lade Feu være ene og alene en Godtgjørelse for virkelig præsteret Arbeide, ikke tillige og tildeels (: som ved flere udenlandske Theatre :) en fast eller garanteret Sum, der under et tilløiet Navn er en virkelig Gageforhøielse. En saadan forhøiet Godtgjørelse for en forringet Tjeneste vilde være meget stødende 30 for de andre Skuespillere og Skuespillerinder, som maae anstrenge sig for at naae det Maal, hvortil en Anden kom uden Anstrengelse. Den vilde derfor fremkalde en Række af vistnok meer eller mindre grundede Andragender om lignende Garantier, som ikke uden Vilkaarlighed ganske lade sig tilbagevise. Jeg vil i den Anledning blot erindre om Hr. Nielsen's egen Hustru. Hendes 35 Uundværlighed for den tragiske Scene er ikke mindre end hendes Ægtefælles, og hendes Feu hæver sig i Almindelighed kun til en forholdsvis ringe Sum. Forsaavidt hans Andragende derfor gaaer ud paa en garanteret Feu, maa jeg aldeles erklære mig derimod.

Hvad hans Indtægter i Almindelighed angaaer, da har jeg i min Skrivelse af 27 Novbr. sidstleden oplyst: at hans Gage som Skuespiller og Instructeur — i hvilken sidste Egenskab han saagodtsom ingen Functioner har, medens der dog ikke kan være Tale om at inddrage Gagen — udgjør resp.

5 1,000 rd og 350 rd. . . . . 1,350 rd
 at hans Tjenesteaaars-Benefice æqvivalerer en aarlig Indtægt af. . . . . 200 -
 at han som forhen fungerende Scene-Instructeur er for indeværende
 Saison tilsikket 300 r, en Indtægt der i Budgettet er som staaende
 Annum optaget med det fulde Beløb af, hvad han forhen nød for
 10 midlertidigen at fungere i denne Stilling, nemlig. . . . . 400 -

hans faste Indtægt tør vel saaledes ansættes til. . . . . 1,950 rd,
 hvilket allerede er en betydelig større fast Indtægt end den, som nogen anden
 Skuespiller eller Skuespillerinde ved vort Theater nyder, og som endog, hvad
 begge Instructeur-Gagerne angaaer, hidrører fra ikke blot nuværende, men
 15 oprindelige Sinecurer.

Jeg har allerede i det Foregaaende viist, at hans Feu ingensinde har naaet 100 r om Maaneden, som han nu fordrer garanteret, men at den i Gjennemsnit kun har udgjort ca. 75 r maanedlig. Vil man nu, i Betragtning af de særegne Omstændigheder, ansee 100 r som et passende maximum, hvad jeg
 20 ikke kan andet end ønske, skjøndt jeg ikke kan erkjende, at han har noget
 Krav paa en saadan Indrømmelse, bliver der mellem dette maximum og den virkelige Gjennemsnitts-Indtægt af 75 r en Differents af 25 r eller for 9 Maaneder 225 r.

Naar altsaa hans faste Indtægter afrundedes til 2,200 r at regne fra 1 Sep-
 25 tember 1849, tør jeg ansee alle billige Hensyn fyldestgjorte og tillader mig
 saaledes til Ministeriets behagelige Overveielse at henstille, hvorvidt dette
 Forslag maatte kunne billiges. Og er det forøvrigt en Selvfølge, at han lige-
 fuldt vil, efter det gjeldende Feu-System, komme til at oppebære Feu'en for
 de Roller, han til enhver Tid maatte udføre.

30

J. L. Heiberg.

688. Fr. Walther til J. L. Heiberg.

Kbhv. d. 13 Januar 1850.

Til

Directeuren for det kongelige Theater, Hrr Professor Dr. Heiberg,

Ridder af Dbrg.!

35 Jeg troer at burde meddele Deres Velbaarenhed, at Digteren, Hr. M. W. Bruun, efter Forestillingen iaftes i Theatrets Forsal overfusede mig med Uartigheder, ja nedlod sig endog til at bruge Skjældsord om Theaterdirecteuren.

Hrr Bruuns ubesindige Adfærd var fremkaldt derved at Controlleur Raun før Forestillingens Begyndelse havde underrettet Hr B. om, at det var strængt forbudt enhver Uvedkommende at gaae op paa Scenen. Ihvorvel det havde været ønskeligere om Controlleuren havde tilbageholdt sin Meddelelse indtil Hr B. maatte have givet særlig Anledning dertil, saa kan jeg, efter de af 5 Controlleuren meddelte Motiver, dog ikke finde noget dadelværdigt i dennes Fremgangsmaade. Derimod vilde jeg have været istand til at anvise Hr B. den Vei, han havde at gaae, hvis han troede sig fornærmet af en Controlleur, istedetfor som han gjorde at tage sig selv tilrette, dersom han ikke ved sin Hidsighed havde afskaaret mig Leilighed hertil. 10

Jeg har den Ære at undertegne mig Hrr Directeurens ærbødigste

Walther.

689. *J. L. Heiberg til M. W. Brun.*
(Kopi).

Kjøbenhavn d 15 Januar 1850.

Den const. Overcontrolleur Walther har for mig besværet sig over, at De, 15 foranlediget ved en Dem af Controlleur Ravn meddeelt Paamindelse, om, at ingen Uvedkommende maa gaae op paa Scenen, har i Theatrets Forsal behandlet ham paa en uhøflig Maade.

Har nu end Controlleur Ravn muligviis valgt et mindre passende Øieblik til at fremkomme med den ommeldte Paamindelse, saa har han dog, efter 20 Alt hvad der er oplyst, henvendt sig til Dem i en høflig Tone og uden derved at foranledige nogen Opsigt.

Jeg skal derfor ikke undlade at gjøre Dem bekjendt med, at hvis De oftere maatte gjøre Dem skyldig i en lignende Adfærd eller paa anden Maade vise Gjenstridighed mod nogen af Theatrets Embedsmænd og Betjente, hvor disse 25 efterkomme de dem tildeelte Ordre, vil det have den udeblivelige Følge, at den Dem for Tiden indrømmede frie Adgang i Theatret ufortøvet bevirkes inddragen.

J. L. Heiberg.

in fidem copiae 30

Løffler.

690. *M. W. Brun til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d 18d Januar 1850.

Til Directeuren for det kongelige Theater og Capel!

Som Svar paa Directeurens Skrivelse af 15d dennes — en Skrivelse, som jeg først modtog igaarftes i Theatret, under selve Forestillingen — maa det 35 være mig tilladt at yttre følgende:

De har een Gang, Hr Directeur! truffet mig bag Coulisserne; men De veed ligesaa godt som jeg, at det var en misforstaaet Ordre som bragte mig derhen og at jeg i ethvert Tilfælde var uskyldig i, at jeg gik den Vei, eftersom baade Overbringeren af Anmodningen og Controlleuren sagde: »Vær's'go, De kan gaae den Vei, Hr Brun!« Jeg vidste ikke hvem der hiin Aften vilde tale med mig — det kunde ligesaa godt have været Dem, Hr Directeur! som enhver Anden, og jeg er for høflig til at afslaae en høflig Anmodning. De har forøvrigt selv undersøgt den Sag hos Hr Faaborg, og man skulde følgelig troe at den dermed var bragt paa det Rene. Desuden kunde jeg ikke troe, at denne Feil mod Formen saa strængt overholdtes, uden at det netop skulde være med Hensyn til mig; thi ved at gaae op paa Theatret hiin Aften, mødte jeg den gamle Md Pætges' Tjenestepige deroppe, og hun maa vel ogsaa regnes med til de Uvedkommende. Dette har jeg troet at burde forudskikke.

Hvad nu Hr Walther angaar, da siger De, at han har beklaget sig over, at jeg har behandlet ham uhøfligt. Men Hr W. maa have forebragt Dem en Usandhed, ligesom han allerede samme Aften har meddeelt Hr kgl. Skuespiller Pætges og Flere den skammelige Løgn: »at jeg havde villet gaae op paa Theatret, og da Ravn forbød mig det, blev jeg grov og uforskammet«. Sagen forholder sig nemlig ganske anderledes, og jeg skal her i Korthed meddele det Passerede. Løverdagaften den 13de Januar kom jeg i Theatret Kl 7. Jeg havde betalt min Billet med 8 Mark — jeg kunde altsaa med fuldkommen Ret fordre, at man ikke uden Grund fordærvede mig den Nydelse, der muligen ventede mig. Ligesom jeg vilde gaae ind i Parquettet, sagde Ravn, at han havde Noget at sige mig fra Overcontrolleuren. Jeg spurgte, hvad det var? og han svarede høfligt — thi Ravn er altid høflig, som det sømmer sig en Controlleur —: »jeg har Ordre fra Overcontrolleuren at sige Dem, at De ikke maa gaa op paa Theatret«. Hertil svarede jeg: »Det forekommer mig, at det er tidsnok at lade denne Ordre træde i Kraft, naar jeg gjør Mine til at overtræde den«, hvortil Ravn bemærkede: at »han kun sagde, hvad der var paa lagt ham at sige«. Jeg søgte derpaa Hr Walther, men da han som oftest er inde paa Tilskuerpladsen, kunde jeg ikke finde ham, hvorfor jeg sagde til Hr Ravn: »svar Hr Walther fra mig, at saalænge jeg ikke overtræder de bestaaende Love, der ere mig fuldkommen bekjendte, saalænge frabeder jeg mig at blive incommoderet af ham; thi jeg taaler hverken hans eller nogen Andens ufortjente Reprimander«. Dette er Alt, hvad der er passeret mellem Ravn og mig. Da Forestillingen var forbi, forlod jeg med DHr Candidat Arentzen og Erik Bøgh Theatret, men mødte idetsamme Hr Walther i Forsalen. Jeg gjentog da til ham hvad jeg havde sagt til Hr Ravn. Han svarede høit: »det er Heibergs Ordre!« Hertil bemærkede jeg: at »Heiberg har nok givet Dem Ordre til at opfylde Deres Pligter, og maaskee navnlig til at paasee, at »Ingen Uved-

kommende tilstedes Adgang paa Theatret; men han har næppe givet Dem Ordre til at incommodere mig, naar jeg ikke overtræder den mig velbekjendte Befaling, og De har følgelig handlet indiscret ved at gjøre det«. Derpaa gik jeg, ledsaget af mine to Venner, der vare Vidner til denne Samtale. Men nu har Walther jo fortalt, at jeg hiin Aften har villet gaee op paa Theatret, og jeg gjentager: Det er Løgn! At jeg ikke har tænkt derpaa, end sige gjordt Mine til at gaee derop, kan Ravn bevidne.

De seer altsaa, Hr. Directeur! at De har valgt et meget uheldigt Udtryk, naar De i Deres Skrivelse til mig taler om »Gjenstridighed«. Derom kan kun være Tale naar jeg modsætter mig en Befaling eller overtræder den; men det har jeg ikke gjordt, og følgelig er Deres Tilretteviisning aldeles uretfærdig. Forøvrigt maa jeg paa det Bestemtteste frabede mig lignende Skrivelser for Fremtiden. Jeg staar ikke i nogetsomhelst underordnet Tjenesteforhold til Dem, Hr Directeur! og jeg finder det derfor høist besynderligt, at De tillader Dem ad en halv officiel Vei at give mig en ufortjent Irettesættelse. Har Controleurerne Noget at beklage sig over med Hensyn til min Opførsel i Theatret, skal de requirere Politiets Assistance og lade det afgjøre Striden, og jeg forventer, at De i Fremtiden vil anordne dette, ligesom jeg agter, herefter at gjøre enhver Sag af den Natur til Gjenstand for Offenlighedens Dom. Jeg har faaet en Fribillet til Theatret, den kan De berøve mig naar De selv behager; men De kan ikke berøve mig Ret til at forsvare min Ære mod ufortjen[t]e Fornærmelser. Fordi en Hr Walther beskylder mig for at have overtraadt Høflighedens og Humanitetens Love, derfor finder jeg ikke mig beføiet til at modtage en Tilretteviisning af Dem. Jeg gjentager: jeg staar ikke [i] nogetsomhelst Tjenesteforhold til Dem, jeg skylder Dem ingen Forbindtlighed, jeg er ikke afhængig af Dem, og jeg kan derfor fordre, at De behandler mig med den Agtelse og Høflighed, den ene Mand af Ære skylder den anden, samt at De ikke griber den første den bedste Leilighed til at lægge den Uvillie for Dagen, De i det forløbne Aar har viist at De nærer mod mig. Dette har De imidlertid gjort her. De har paa det blotte Udsagn af denne Walther tilstillet mig en fornærmelig Skrivelse, ledsaget af en Trudsel, der er Dem og den Kunstanstalt, De staaer i Spidsen for, uværdig, og jeg gjentager derfor ogsaa dette: Min Fribillet kan De tage tilbage, det maa De forsvare for Humanitetens Domstol; men hvad Fornærmelsen angaar, Hr Directeur! da sender jeg den tilbage med Protest. Desuden, har jeg modtaget hiin Billet for derfor at skulle taale Fornærmelser, da finder jeg denne Priis for høi.

M. W. Brun.

691. *J. L. Heiberg til M. W. Brun.*

Kjøbenhavn d. 21 Januar 1850

(Kopi).

Næst at bemærke, at den Tone, hvori Deres Skrivelse af 18de dennes er affattet, ikke bestyrker Deres deri fremsatte Paastand om, at De ikke ved
 5 den i min Skrivelse af 15de næstforhen ommeldte Leilighed har været uhøflig mod Theatrets Overcontrolleur, skal jeg indskrænke mig til at yttre, at Deres nysnævnte Skrivelser Indhold, navnlig den deri udtalte bestemte Remonstration mod at modtage nogen Tilretteviisning af Theaterdirecteuren, endog uden Hensyn til, hvad der tidligere er passeret, afgiver tilstrækkelig Grund til at
 10 inddrage den Dem hidtil indrømmede frie Adgang i det Kongelige Theater, hvorom derfor vedkommende Controlleurer ere tillagte fornøden Ordre.

Og undlader jeg ikke, forsaavidt De har henpeget paa Tilkaldelse af Politiet, slutteligen at tilføie, at Politiet i Theaterbygningen netop — naar der ikke er Tale om Haandgribeligheder — udøves af Overcontrolleuren.

15

J. L. Heiberg.

in fidem copiae

Løffler.

692. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.*

Kjøbenhavn d 21 Januar 1850.

20 Efterat jeg var kommen til Kundskab om, at Hr. M. W. Brun, der, som Forfatter af Dramaet: »Gustav III«, har fri Adgang i Theatrets første Parket [en] Gang om Ugen, havde mod de bestaaende Forskrifter, en Aften været, oppe paa Scenen, lod jeg vedkommende Controlleur indskærpe Overholdelsen af Forbudet mod at tilstede nogensomhelst Uvedkommende Adgang til Scenen.

25 Faa Dage efter modtog jeg vedlagte Klage fra den const. Overcontrolleur Walther og tilskrev derpaa Brun, som vedlagte Gjenpart viser. Idet jeg endnu fremsender hans Svarskrivelse af 18de dennes, undlader jeg ikke tjenstligst at lade følge Gjenpart af min Skrivelse af Dags Dato, hvormed jeg tør ansee denne Sag som afgjort.

J. L. Heiberg.

30

/ Løffler.

693. *Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til J. L. Heiberg.*

Ministeriet for Kirke- og Underviisningsvæsenet den 22de Januar 1850.

I behagelig Skrivelse af 8de dennes har Hr Professoren meddeelt Ministeriet den af Samme begierte Betænkning i Anledning af Finansministeriets Svar-

skrivelse angaaende kongelig Skuespiller Instructeur Nielsens Ansøgning om Entledigelse fra Theatrets Tjeneste.

Efter Modtagelsen af denne Hr Professorens Betænkning, hvormed tillige fulgte en Skrivelse fra Instructeur Nielsen, hvori han erklærer sig villig til at tage sin Ansøgning om Entledigelse tilbage, naar der maatte blive sikkert ham et Beløb af 100 rbd maanedlig i Feu, skulde Ministeriet nu tjenstligt anmode Dem om behageligst at ville giøre Instructeur Nielsen bekjendt med, at Finantsministeriet i sin foranførte Svarskrivelse har yttret, at ligesom den ham meddeelte Lægeattest hentyder paa, at de Sygdomstilfælde, hvoraf han lider, kunne hæmmes, naar han maatte komme i en roligere Livsstilling, saaledes indeholder den ikke nogen afgjørende Yttring om, at hans Helbredstilstand gjør det nødvendigt for ham ganske at opgive sin Stilling som scenisk Kunstner, og da der følgelig i dette Tilfælde mangler det Datum for Svagelighed og Mangel paa Helbred til at varetage sit Kald, som i Almindelighed forlanges hos den Embedsmand, der anholder om at entlediges fra sit Embede med Pension af Statskassen, vilde Finantsministeriet allerede af dette Hensyn ikke kunne give sit Samtykke til, at Ansøgningen anbefales til allernaadigst Bønhørelse, hvorimod Finantsministeriet har yttret den Formening, at der mulig kunde gaaes en Mellemsvei saaledes at hans sjeldne Talent bevaredes for den danske Scene, idet der toges behørigt Hensyn til ikke at benytte det udover de legemlige Kræfter, der staae til dets Raadighed.

Hvad det sidste af Finantsministeriet antydede Punct angaaer, erfarer Ministeriet nu af Hr Professorens fornævnte Betænkning, at det Princip, saavidt muligt aldrig at tvinge Nogen til at spille en Rolle, for hvilken han ønsker sig fritagen, selv om Ønsket ikke var motiveret ved den Paagiældendes Sundhedstilstand, men ved Utilbøielighed, allerede for længe siden har været bragt til Udførelse ogsaa med Instructeur Nielsen. At dette Ministerium forresten ikke blot sætter Priis paa at bevare Hr Nielsens Talent for Scenen, men ogsaa gjerne vil bidrage til, at han med Lyst og muligst fri for Bekymring kan offere sig til dens Tjeneste, har det tilstrækkelig lagt for Dagen derved, at ikke alene det Beløb af 300 rbd, som det ved allerhøieste Resolution af 5 August f. A. allernaadigst blev tilladt, at Instructeur Nielsen for denne Saison extraordinairt maatte oppebære af Theaterkassen, uagtet hans Virksomhed som Scene-Instructeur ifølge den indtraadte Forandring med Hensyn til Sceneinstructionen ophørte, men ogsaa den resterende Deel af den Indtægt, han i nysnævnte Function havde nydt, er paa Ministeriets Budget Forslag opført som fremtidigt personligt Gagetillæg for ham. Der er saaledes fra Ministeriets Side giort, hvad der kunde giøres, for, under Forudsætning af at Instructeur Nielsen vedblev at virke for Scenen, at sikre ham et aarligt Beløb af 400 rbd, hvorpaa han ikke kunde giøre retligt Krav.

At gaae videre tør Ministeriet ikke, i det Ringeste ikke i dette Øieblik, paa-
tage sig. Instructeur Nielsen vil vistnok selv erkjende, at Ministeriet ikke sam-
tidigt med Forandringen af den omtalte Indtægt til varig, vil kunne andrage
paa et yderligere personligt Gagetillæg for ham, og at fastsætte hans Feu til
6 et bestemt maanedlig Beløb af 100 rbd — en Størrelse, som hans Feu iøvrigt
selv i de heldigste Aar ikke har naaet — eller overhovedet til en fast maanedlig
Sum vilde (hvorom Ministeriet ganske maa være enigt med Hr Professoren)
gribe saa forstyrrende ind i det bestaaende System og i flere Henseender være
et saa betænkeligt Skridt, at Ministeriet ikke kan paatage sig Ansvaret for en
10 saadan Foranstaltning.

I Overensstemmelse hermed anmodes Hr Professoren tjenstligst om at til-
kjendegive Hr Instructeur Nielsen det Fornødne.

J. N. Madvig.

/ G. de Jonquières,
Clst.

15

694. N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.

d. 24 Januar 1850.

Høitærede Hr. Professor!

Indlagte Prolog modtog jeg i Aftes af Hr Professor Hauch, og iler med at
tilstille Dem samme, da jeg med min bedste Villie ikke seer mig istand til at
20 fremsige den. Hakon er allerede over mine Kræfter, og nu ovenikjøbet denne,
ikke lidet forøgede Byrde — tør jeg ikke paatage mig. Om Hr Professoren
maatte finde det passende at lade den fremsige af en anden, skal jeg ikke
yttre nogen Mening om, men henstille til Deres bedre Indsigt. Forblivende
med særdeles Høiagtelse

Deres meget ærbødige

25

N. P. Nielsen.

695. N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.

d. 3d Febr 1850

Velbaarne Hr Professor Heiberg

Af Deres meget ærede Skrivelse af Gaars Dato, har jeg erfaret den endelige
Resolution paa min Ansøgning, men tillige den Godhed De har udvist imod
30 mig for at forskaffe mig et andet Resultat, en Godhed jeg efter vor Samtale
ikke kunde betvivle, og hvorfor jeg her aflægger min Tak. Jeg staaer altsaa
nu paa samme Punkt som da jeg begyndte Sagen; og hele Sagen dreier sig
kun om en anden Lægeattest, den jeg om faa Dage skal tilstille Dem. Dersom
min Læge havde kunne[t] forudsee en saa jesuitisk Forklaring som den Finants-
35 ministeriet har givet, vilde han sikkert nøiere veiet sine Ord. Men naar han

skriver at de smertefulde livsfarlige Tilfælde ere fremkaldte og forøgede ved min Embedsstilling og kunne blot hæves ved et roligere Liv, da synes mig og vistnok den større Deel, at det ogsaa er nødvendigt. Finantsministeriet anseer det ikke for nødvendigt at sætte mig paa Pension uagtet mit nuværende Embedsforhold frembringer livsfarlige Tilfælde, og jeg skal derfor let skaffe Lægens 5 Attest for at det er nødvendigt, hvis jeg ikke skal forkorte mit Liv. Det er en mærkelig Haardhed imod en Mand der i Fredags havde været 39 Aar kgl Embedsmand, og tjent 30 Aar ved Scenen. Jeg skulde næsten antage at jeg var uundværlig for Theatret, naar jeg ikke paa den anden Side saae at man ikke vil offre nogle hundrede Daler for at beholde mig. Men som sagt, 10 min Lægeattest skal komme og jeg gjentager herved min indstændige og bestemte Bøn om Afskeed, den man vel ikke kan nægte mig.

Dog er der endnu et par Punkter jeg maae relevere til min Retfærdiggjørelse, uagtet det ikke forandrer noget i Realiteten af Sagen.

Det lader som om man vil berigtige mit Forlangende af 100 dlr i maanedlig 15 Feu som for høit anslaaet; men jeg har aldrig paastaet at det androg eller havde andraget saameget, men kun at det i Sammenligning med mine Lige burde andrage 100 rdl; vilde man nemlig efterregne Alles Feu saa nøiagtigt som mit tvivler jeg ikke paa at der findes adskillige hvis feu i Gjennemsnit andrager langt meer end 100 rdl. 20

Det andet Punkt er de 400 rdl som jeg oppebar som Scene Instruktør, og som jeg nu skal beholde uden at have retlig Krav derpaa. Dette forholder sig fuldkommen rigtig, jeg har intet retligt Krav derpaa, men jeg troer et billigt Krav. Som bekjendt var det en af Exellencen Collins Principer kun at ansætte provisoriske Embedsmænd; saaledes blev jeg og senere Schneider provisorisk 25 ansatte. Schneider var klog nok i de seneste Tider ved sin daglige Berørelse med Direktionen at faae dette forandret, hvilket jeg rigtignok forsømte, og derved tabte jeg min Ret. At man ved en Reduktion lod mig beholde min tidligere Indtægt, er en Godhed jeg erkjender, men denne Godhed er viist mangan uduelig Person der f. Ex. blev afskediget for Drukkenskab. Har jeg da vel 30 stor Uret i at kalde det et billigt Krav?

Jeg føler meget vel at dette Brev har en mere confidential Form end en Embedsform, dog haaber jeg De vil tilgive mig at jeg efter vor lange Samtale om denne Sag, troer at turde benytte denne Form. Det maae overtude Dem om at jeg ikke tilregner Dem den mindste Deel i det feilslagne Haab; 35 men netop derfor vil jeg ikke heller foraarsage Dem den mindste Ulempe i Deres Embede, men skal til sidste Øieblik som hidtil, med den strengeste Nøiagtighed opfylde min Pligt.

Slutteligen tillader jeg mig blot at gjentage at min Afskeed vil jeg have! og intet Tilbud jeg før med Glæde vilde have modtaget, skal nu forandre min 40

Beslutning. Ministeriet har en egen Maade at ville befrie mig for Bekymringer, som ikke stemmer overeens med min Anskuelse. Jeg har nu betalt min Gjæld for en Obligation paa circa 5000 rd, og er for saavidt uden Bekymringer. Jeg er mæt af Theatret og har saare liden Lyst til at spille Komædie; kun en [høj]
 5 Betaling kan friste mig, og uden den forlader jeg Scenen med inderlig Glæde.

Hr. Professor, modtag den Forsikkring, at jeg med særdeles Høiagtelse og med et virkelig venskabeligt Sindelag undertegner mig som

Deres meget forbundne og ærbødige

N. P. Nielsen.

10 696. *J. L. Heiberg til J. N. Madvig.*

Kjøbenhavn, 6 Februar 1850.

Herr Minister!

Ligesom De selv erkjender, at det af Hr. Bruun skrevne Brev til Dem ikke er fyldestgjørende, saaledes finder ogsaa jeg, at der her burde gjøres noget Mere, selv uden Hensyn paa den Vending, som De agter at give Sagen. Hvad
 15 Bruun har at undskylde, er ikke saa meget det Brud, han har gjort paa Disciplinen, thi det er det Mindste af Sagen; og hvad han har at love, er ikke saa meget at vogte sig for Gjæntagelser af saadanne Brud, thi dertil kan man ialfald tvinge ham. Men han maa undskylde, at han har været grov mod en
 20 af Theatrets Betjente, en af dets Embedsmænd og dets Directeur, og love, at Saadant for Fremtiden ikke skal gjentage sig.

Man kan, efter min Mening, slaae en Streg over hele Anledningen til Sagen og blot holde sig til hans Grovheder, fornemmelig i det Brev til mig, som De selv kalder »tølperagtigt«. Og da Brevet er skrevet til mig, saa finder jeg, at hans Undskyldning ogsaa maa stiles til mig, og i fyldestgjørende Udtryk, for
 25 at jeg, efter min egen gode Villie, kan give ham Amnestie, ikke blot paa Ministeriets Befaling.

En saadan Befaling kan vistnok gives mig, og jeg skal da ogsaa efterkomme den. Men jeg maa blot tillade mig at gjøre Hr. Ministeren opmærksom paa, at min Autoritet derved vil svækkes, til Skade for min Embedsførelse, langt
 30 meer end Sagen er værd. Dersom jeg hidtil har været heldig i min Stilling som Theaterdirecteur, da er det fordi jeg har vidst at holde min Myndighed i Respect. Enhver anden Udjævning af den omtalte Sag, end den af mig foreslagne, vil have Udseende af, at Ministeriet har givet mig Uret, og skade min Anseelse i hele Personalets Øine.

35 Jeg kan virkelig ikke indsee, at der er skeet nogen Formfeil i min Behandling i Sagen. Et »tølperagtigt« Brev til Theaterdirecteuren maa dog berettigede Denne til at suspendere Brevskriverens frie Adgang, og fornemmelig naar den

er indrømmet som puur Faveur, medens den lovlige Ret dertil mangler. Kun ifald Sagen ikke var bleven indberettet til Ministeriet, vilde der, saavidt jeg indseer, være begaaet en Formfeil.

5
 Og hermed indstiller jeg Sagen til Hr. Ministerens Bestemmelse, som jeg naturligviis i enhver Henseende skal underkaste mig.

Nu en anden Ting. Jeg seer hos Casserer Westermann, at Hr. Ministeren har forlangt en Nummerplads til Dem selv, og at De har faaet Nr. 79, som er den næstsletteste og uanseeligste af dem alle. Jeg maa meget beklage, at De ikke har besluttet Dem tidligere og henvendt Dem til mig selv, da jeg isaafald skulde have sørget for et bedre Arrangement. De vil nemlig, naar De 10
 iaften kommer i Theatret, see, at Fordelingen af Pladserne i Nummerparket og 1ste Etage ikke er tilfældig, men gjort efter et Princip, idet de forskjellige Notabiliteter ere grupperede efter en vis Orden. Den Plads, De nu har faaet, bringer Forstyrrelse i Planen; og en anden Forstyrrelse fremkommer ved Biskop Mynster, som, efter at have bestilt en Loge i 1ste Etage, ikke vilde mod- 15
 tage den, endskjøndt han ikke havde afsagt den. Da De, Hr. Minister, havde bestilt en Loge i 1ste Etage, troede jeg naturligviis, at man skulde see Dem i den; ellers havde jeg paa egen Haand reserveret Dem en passende Nummer-
 plads.

Jeg takker Gud, naar denne Aften er overstaaet, thi værre Slid og Sløb og 20
 kjedsommeligere Drillerier har jeg aldrig havt.

Med sand Høiagtelse

Deres allerærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

697. *M. W. Brun til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d. 10d Februar 1850. 25

Til Directeuren for det kongelige Theater, Hr. Professor J. L. Heiberg,

Ridder af Dannebrog.

Uagtet jeg nu som tidligere maa erklære, at hverken min »Adfærd« i Theatret eller nogen udviist »Gjenstridighed« mod Overcontrolleuren eller Theatrets andre underordnede Embedsmænd har været af den Natur, at jeg fortjente 30
 den Tilretteviisning, Hr Directeuren i Skrivelse af 15d Januar gav mig — saa kan jeg derimod med god Fortrøstning atter gjentage her: at jeg baade skylder Dem og mig selv den Tilstaaelse, at mit Svar paa Hr Directeurens Skrivelse tildeels var affattet i Udtryk, som jeg i et roligere Øieblik ikke vilde have betjent mig af. Men i min Alder er det vel ikke saa forunderligt, at Krænkelser, 35
 som man troer ikke at have fortjent, vække en Heftighed, som Fornuften for-
 gjæves søger at tøile, og de nærmere Omstændigheder ved Modtagelsen af Deres første Skrivelse var ikke egnet til at formilde den.

Til denne Erklæring maa jeg endnu føie følgende: Inden Theatrets Omraade erkjender jeg tilfulde dets bestaaende Love, ligesom jeg aldrig har troet mig fritaget for at modtage nogen fortjent Tilretteviisning af Directeuren, naar min Opførsel i Theatret gjorde en saadan nødvendig. Det er kun mod noget-
5 somhelst deraf flydende Afhængighedsforhold udenfor Theatret, jeg har protesteret, og hvad dette angaar, troer jeg at være i min fulde Ret.

Jeg har nu efterkommet Hans Excellence Kultusministerens private Anmodning og Ønske, idet jeg har afgivet ovenstaaende Erklæring, og jeg maa nu overlade til Hr Directeuren at bestemme, om Sagen hermed skal være bi-
10 lagt og om jeg i Fremtiden atter kan gjøre Brug af min Fribillet. Jeg har villig rettet mig efter de velmeente Raad, Cultusministeren har givet mig, men han har allerede indrømmet, at jeg nu har gjort, hvad jeg som Mand af Ære kan gjøre, og dette er saaledes det sidste private Skridt, der fra min Side foretages i Sagen; hvorfor jeg vover at haabe, at Hr Directeuren vil bæere mig
15 med et Svar, for at jeg deraf kan erfare, hvad jeg har at rette mig efter.

Ærbødigst

M. W. Brun.

698. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn, 11 Februar 1850.

Kjære Hansen!

20 Idet jeg dypper min Pen for at besvare Deres sidste venlige Brev, seer jeg til min Forskrækkelse — hvad jeg forresten kunde vide ved Hjelp af lidt Hovedregning — at Deres Brev er over to Maaneder gammelt. De betragter mig maaskee som en Utaknemmelig, der hverken har paaskjønnet Brevet eller det med samme følgende fortræffelige Raadyr. Og dog er det ingenlunde Til-
25 fældet. Min Hensigt var kun at opsætte mit Svar, indtil jeg kunde ledsage det med et Exemplar af den nye Udgave af mine Poetiske Skrifter, men jeg forudsaae ikke, at min Bogbinder kunde lade mig vente en saa urimelig Tid paa de til Indbinding bestemte Exemplarer. Først for faa Dage siden har jeg erholdt dem, og sender Dem nu et, som jeg beder Dem modtage med Deres sædvanlige
30 Velvillie, og som et Tegn paa min bestandige Hengivenhed for Dem. Schu-bothes Boghandling, som allerede har modtaget det nævnte Exemplar, vil i disse Dage besørge Dem det portofrit tilsendt.

Deres Raadyr blev dennegang, imod Sædvane, virkelig fortæret paa min Fødselsdag, som jeg ellers aldrig pleier at høitideligholde; og det gjorde jeg
35 da egenlig heller ikke i Aar, men jeg skulde have et Middagsselskab for Nogle af Theater- og Capel-Etaterne, og kunde ikke finde nogen anden Dag dertil end denne, hvis Betydning for mig selv og mine Nærmeste jeg imidlertid, saavidt muligt, holdt hemmelig. Dyret var ganske fortræffeligt.

Det glæder mig særdeles, at De er tilfreds i Deres Stilling og huuslige Forhold. Deres Kone, som jeg kun eengang har havt den Fornøielse at see og tale med, beder jeg hilse paa det Venligste, og baade Dem og hende gratulerer jeg af Hjertet til den lille Livsarving. At det er en Pige, er da ingen Ulykke, men ialfald forsaavidt en Lykke, som Barnet vil blive fritaget for almindelig Værnepligt, dersom ikke Verden er ualmindelig krigersk sindet paa den Tid, da Barnet bliver voxent. Alma Augusta Marie er et udmærket Navn, og hvis De derfor ikke allerede har skæmmet det med det ildeklingende Heibergine, saa beder jeg Dem lade det være, hvor meget jeg end paaskjønner det venskabelige Sindelag, som bringer Dem til denne Ugjærning. Men min Bøn kommer maaskee for sildigt, 10 og Ulykken er vel allerede skeet. Isaafald vil jeg dog haabe, at De benævner Barnet med et af de tre første Navne, ikke efter det stygge fjerde, som desuden snart vilde erholde den trivielle Forkortelse »Gine«. Man skylder sine Børn at give dem velklingende Navne, for at ikke Navnet, naar de ere voxne, skal kaste et latterligt Lys paa dem og ligesom berede Veien til en ugunstig For- 15 dom imod dem.

Om mig selv og Mine har jeg ikke Meget at fortælle. Min nye Stilling som Theaterdirecteur giver mig Meget at bestille, og optager næsten hele min Tid. Men da jeg hidtil har været heldig i min Function (gid jeg maa sige det i god Tid!) — saa fortryder det mig ikke. Min Kone har skrantet noget i den sidste 20 Tid, men synes nu at være noget bedre, og agter igjen at begynde sin Theater-tjeneste, som hun har været fritagen for i henved en Maaned. Min Moder bliver noget gammel og svag; jeg selv bliver ikke yngre. Men tilrods for disse incurable Onder, tage vi Verden saa let, som vi formaae og ere i det Hele ret tilfredse. 25

Tag nu tiltakke med disse Hastværkslinier, og vær tilligemed Deres Kone paa det Venskabeligste hilset fra min Kone, min Moder og

Deres stedse hengivne

J. L. Heiberg.

699. *J. L. Heiberg til M. W. Brun.*
(Kopi).

Kjøbenhavn d 12 Febr 1850. 30

Efterat De i Deres Skrivelse af 10de dennes har erkjendt det Overilede i Deres Fremgangsmaade, samt tilbagekaldt Deres tidligere uoverlagte Ytringer, i hvilken Erkjendelse og Tilbagekaldelse jeg er berettiget til at see en Garantie for, at De i Fremtiden ikke vil gjøre Dem skyldig i lignende Forseelser, saa 35 har jeg ikke længere nogen Betænkelighed ved at indrømme Deres Begjæring om, at det mod Benyttelsen af Deres Fribillet nedlagte Forbud nu hæves, og har jeg desangaaende instrueret vedkommende Controleurer.

Da Deres Brev imidlertid udviser, at De ikke endnu har fattet Sagens rette Standpunkt, medens jeg maa ansee det for nødvendigt, at De, inden den frie Adgang igjen indrømmes Dem, kommer paa det Rene med Dem selv angaaende Deres Forhold, saa vil jeg herved bidrage til at oplyse dette for Dem.

5 Grunden til, at Deres frie Adgang blev inddragen, var ikke den, at De havde begaaet en simpel Overtrædelse af den gjældende Disciplin, heller ikke — hvad som imidlertid var langt værre — at De havde brugt Uqvemsord mod Over-Controleuren, som forestaaer Udøvelsen af Theatrets indvendige Politi. Begge disse Forseelser havde kun en Advarsel fra Theaterdirecteuren til Følge, endnu
10 ikke nogen Inddragelse af Deres Friplads. Men da De, istedenfor at lægge denne Advarsel stiltiende paa Hjerte, eller ialfald, dersom De troede at have Noget at erindre imod den, da at fremsætte dette i en sømmelig Tone, tvertimod tilskrev Theaterdirecteuren i en Tone, der ikke bruges mellem dannede Mennesker, og allermindst kan tilstedes, naar man henvender sig til en Kongelig Au-
15 toritet, da inddroges Deres Friplads, fordi De selv havde sat Dem ud over en nødvendig Betingelse for Indrømmelsen af en saadan.

Naar De da gjentagende forsikkrer mig om, at De udenfor Theatret ikke staaer i noget Afhængigheds-Forhold til mig, da er denne unødvendige og umotiverede Forsikkring et nyt Beviis paa, hvor desorienteret De er i den hele
20 Sag, der netop dreier sig om et Forhold i selve Theatret. Udenfor samme at staae i Forhold til Dem, er jeg langt fra at præterdere.

Endelig, naar De erklærer, at Deres Brev af 10de dennes er det sidste private Skridt, De vil foretage i Sagen, da, uden Hensyn paa, at ogsaa denne Erklæring er unødvendig og umotiveret, eftersom jeg aldrig har opfordret Dem
25 til at gjøre noget Skridt i Sagen, hverken eet eller flere, maa jeg gjøre Dem opmærksom paa, at et Brev, skrevet til mig i min Egenskab af Directeur for et Kongeligt Departement under et Ministerium, ikke kan betragtes som en privat, men ene som en officiel Skrivelse, og at det kun er som en saadan, at jeg besvarer den, ligesaa officielt. J. L. Heiberg.

30 700. C. Hostrup til J. L. Heiberg.

d. 12 Febr. 1850.

S. T.

Hr. Theaterdirecteur, Professor Heiberg.

Ved den anden Opførelse af »Soldaterløjer«, som jeg bivaanede, har jeg særdeles Grund til at beklage mig over Hr. Instructeur Nielsen. At han næsten
35 ikke gjengav en eneste af sine Replikker ordret, derved er vel intet at gjøre. At han opfyldte sin Rolle med en Mængde Eder og lignende Udtryk, som slet ikke findes i den, har vel sin Grund i, at han anseer sligt for Jovialitetens nød-

vendige Særkjende, og skjøndt jeg heri ikke kan være enig med ham, maa jeg vel finde mig deri. Men at han efter Slutningsverset, hvori Anker synger: »Men af Soldaterløjer har De vel nok?« — stik imod sin foregaaende Replik og hele Rollens Karakter — højt og tydeligt svarede: »Ja jeg har nok!« det maa vel, hvis det ikke skal være meningsløst, betragtes som en Desavouering af selve Stykket, som en Mishagsytring, der paa dette Sted vistnok maa ansees for højst usømmelig. 5

Det er derfor min ærbødige Begjæring til Hr. Professoren, at det maa blive ovennævnte Skuespiller betydet, at han ved den næste Opførelse af »Soldaterløjer« har at afholde sig fra slige upassende Tilføjelser. 10

Med Højagtelse ærb.

C. Hostrup.

701. H. C. Schumacher til J. L. Heiberg.

1850 febr. 16

Mein verehrter Herr Professor,

Erlauben Sie mir Ihnen gleich für Ihr freundliches mir angekündigtes Geschenk zu danken, das mir ein angenehmer Beweis ist dass Sie den gammel Professor in gutem Andenken behalten. Ich sehe seiner Ankunft mit wirklichem Verlangen entgegen, denn seit langer Zeit habe ich kein classisches Dänisch gelesen, wozu man doch nicht Zeitungsartikel rechnen kann, die ich freilich mitunter las. 15 20

Petersen hat am 13' Abends 8 Uhr ein verdächtiges Etwas entdeckt, das so nahe bei Herschels Nebelfleck N° 379 steht, dass man nicht wohl annehmen darf es sei von Herschel übersehen worden, wenn es wirklich damals da gestanden hätte.

Die mittlere Position von Petersens Etwas für 1830 ist 25

$\mathcal{R} 6^{\text{h}} 4^{\text{m}} 14^{\text{s}} \text{ Decl.} + 12^{\circ} 55'$

Es ist sehr schwach und nur mit grosser Mühe zu erkennen.

Herschels Nebelfleck hat die mittlere Position für 1830

$\mathcal{R} 5^{\text{h}} 58^{\text{m}} 51^{\text{s}} \text{ Decl.} + 13^{\circ} 58'$

Während der Beobachtungen am 13ten ward eine sehr geringe Bewegung 30 wahrscheinlich, sie war aber nicht mit Gewissheit zu erkennen sowohl weil die Beobachtungen wegen der Schwäche des Gegenstandes unsicher waren, als auch weil sie zu früh dank Wolken unterbrochen wurden.

Seit der Zeit haben wir keinen Stern gesehen und das Wetter scheint anhalten zu wollen. Es wäre also sehr gut wenn Sie auch danach aussehen wollen, 35 falls das Wetter Sie mehr begünstigen sollte, ich bitte aber nichts über dies Etwas bekannt zu machen, bis seine Bewegung constatirt ist.

Das Nachsuchen wird nicht schwierig seyn da es, auch wenn es sich bewegt, nicht weit gelaufen seyn kann.

Mit ausgezeichnete Hochachtung verharre ich

gehorsamst

H. C. Schumacher.

5

702. N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.

d. 2d Martz 1850

Ærbødigst

Af Hr Direktørens behagelige Skrivelse af 2d Februar d. A. har jeg erfaret at Aarsagen til at min Ansøgning om Afsked ikke kunde bevilliges, var Læge-
 10 attestens ikke stærkt nok udtalte Mening om at det var nødvendigt for mig. Jeg har i den Anledning indhentet min Læges nøiere Forklaring over hiin Attest som hermed følger. Ved at tilstille Hr Professoren denne Skrivelse tillader jeg mig gjentagende at bede Dem om snarest mueligt at iværksætte det Fornødne, for at jeg kan opnaae mit inderligste Ønske — min Afsked
 15 fra det kongelige Theater.

Overbevist om Deres velvillige Understøttelse i denne Sag har jeg den Ære med særdeles Høiagtelse at tegne mig

Deres meget ærbødige

N. P. Nielsen.

20 703. N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.

d. 22. Marts 1850

Min meget ærede Hr. Professor!

Det gik mig i Aftès, ligesom tidligere, at jeg i en Samtale med Dem ikke klart kommer til at udtale hvad jeg mener, men snarere ved Deres Spørgsmaal eller Bemærkninger kommer til at udtale mig anderledes end det var
 25 min Hensigt. Det er naturligt at det maae gaae saaledes, naar man har med en saa overlegen Dialectiker at gjøre, og ligesaa naturligt er det, at jeg da griber til mit gamle Middel, skrivtlig at berigtige det Passerede. — Saaledes forekom det mig da jeg kom hjem, at Resultatet blev: »at jeg vilde see Tiden an med min Ansøgning om Afsked!« Det er imidlertid ikke Tilfældet, thi jeg
 30 er aldeles bestemt paa at ville forlade Scenen ved Saisonens Udgang, og om det skulde være nødvendigt da at præstere end flere Lægeattester. Jeg er kommet til den Erkjendelse at gamle Træer kunne ikke omplantes, og at det gaar Menneskene ligesaa. Det være sagt uden Anvendelse navnlig paa Dem Hr. Professor — de nye Forhold ved Theatret kan jeg ikke ret finde mig i;
 35 det krænker mig daglig, hvor jeg før blev betragtet som en Autoritet, nu lige-

ned til den sidste Maskinkarl, at betragtes og tildeels behandles, som en for Uduelighed afsat Embedsmand. Mueligt er det ugrundet, mueligt kun en Følge af min Irritabilitet som atter er en nødvendig Følge af min Sygdom. Desuden har den senere Tid bragt mig flere nærgaaende og smertende Krænkelser, Nationens fremragende Personer, Intelligencens Notabiliteter have troet sig be-
rettigede til paa Grund af min Stand at vise mig en Ringeagt og Tilsidesættelse
man ellers vilde vogte sig for at vise. Alt dette i Forbindelse med den Svag-
hed jeg bestandig lider af, har givet mig en Afskye for en Stand der hverken
bringer Hæder, Ære eller Rigdom. Det er mig en Modbydelighed at udøve en
Konst for et Folk, der betragter min Stand og mig som en ureen Kaste, over
hvem det nok vil more sig men ikke komme i nærmere Berørelse med. Jeg
forekommer mig som en dresseret Pudelhund, der gjør sine Konster, og som
man til Gjengjeld stundom klapper stundom sparker til, men altid holder borte
fra sin Nærhed — og kaster jeg nu mit Blik hen paa mine Barndoms Kamme-
rater — de ere hædrede og høitstaaende Mænd, blot fordi de vare kloge nok
til ikke at blive Kunstnere, thi i vor Ungdom fandt jeg i Sandhed ingen sær-
deles Berettigelse hos dem fremfor mig. Hvad havde Øhlenschlæger været,
dersom han ikke til Lykke for ham, havde været en daarlig Skuespiller?! —

At det med slige Følelser er dobbelt ubehageligt, maaskee umueligt, at ud-
øve sin Kunst, vil De sikkert indrømme. Jeg længes efter at glemme og glemmes; jeg
ønsker Intet uden at udslette ethvert Spor af min Konstnerbane, jeg kunde
fristet til at forandre Navn for ikke at blive mindet derom. Maaskee har jeg
Uret, men det forandrer ikke Forholdet, maaskee er det kun Sygdom, men
da er den til Hinder for min Virksomhed. Jeg har nu aabnet mit Indre for
Dem, jeg har viist det uforenelige i denne Tilstand og min Konstnervirksomhed,
og haaber at De vil gjøre hvad De formaaer for at ende denne qvalfulde Til-
stand! — Toner kan man ikke bringe for Retten siger Lessing i Emilie Galotti,
heller ikke paa Papiret, jeg vilde ellers ikke frygte for at blive misforstaaet af
Dem ved disse Linier; derfor maae jeg endnu tilføie, at de ere skrevne med
[den] venskabeligste Følelse for Dem og Deres Virksomhed, og med denne For-
sikring, haaber jeg at De vil læse og opfatte dem paa en lignende Maade.

Med særdeles Høiagtelse

Deres ærbødige

N. P. Nielsen.

704. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til J. L. Heiberg.

35

Kjøbenhavn den 15de April 1850.

Med Hr. Professorens behagelige Skrivelse af 4 f. M. har Ministeriet mod-
taget et Andragende fra Instructeur og kongelig Skuespiller Nielsen, hvori han,

ved at fremsende en yderligere Attest fra Stabslæge Dr. Mansa, gjentagende anholder om at entlediges fra Theatrets Tjeneste.

Ministeriet har i denne Anledning begiært Finantsministeriets nærmere Yttringer om Størrelsen af den Pension, der ved Instructeur Nielsens Entledigelse maatte være at tillægge ham og af den fra Finantsministeriet nu modtagne Svarskrivelse fremgaaer det, at Pensionen efter de giældende Regler vilde være at bestemme til 1290 rbd aarlig af Statskassen, nemlig $\frac{2}{3}$ af hans hidtil havde faste Gage, 1350 rbd, og $\frac{1}{3}$ af de uvisse Indtægter, der ere opgivne til ialt 1170 rbd.

Ihvormegit Ministeriet end maatte beklage Instructeur Nielsens Afgang fra Theatret, vilde Ministeriet dog nu i Henhold til hans derom giorte Andragende have at nedlægge allerunderdanigst Forestilling om hans Entledigelse med den foranferte Pension, men forinden Ministeriet foretager dette Skridt, har det dog ikke villet undlade at give Instructeur Nielsen Leilighed til, efter at være giort bekendt med Størrelsen af den Pension, han vilde kunne forvente sig tilstaaet, yderligere at erklære sig i Sagen, og Ministeriet skulde derfor tjenstligst anmode Hr Professoren om behageligst at ville indsende Instructeur Nielsens nærmere Erklæring i den omspurgte Henseende.

J. N. Madvig.

20 705. *Benjamin Schlick til J. L. Heiberg.*

Paris ce 17 Avril 1850

Mon cher professeur Heiberg.

C'est avec un véritable plaisir qu'il y a un couple de mois j'ai appris par Mr. Abrahams qu'on vous a au moins rendu justice à Copenhague en vous appelant à un poste où votre talent a un champ ouvert. C'est à vous à présent 25 à relever cet art qui dans nombre d'années était tombé dans la routine par des intrigues et par flatterie, obtenues à diriger sans avoir aucune connaissance de l'art théâtral, et croyez moi, quoique je n'aie rien dit pendant nombre d'années, je n'y ai pas pensé moins. Il y'a à présent plus de 29 ans que j'ai proposé des changemens entiers, mais alors comme j'étais trop jeune et ne 30 possédais, grâce à Dieu, une grosse et pesante figure, les vieux alors en détournant la tête, disaient il est trop petit: Il est rempli d'idées qu'il ne peut exécuter. Il est assez remarquable qu'a peine à l'étranger, mes plans furent connus et ont obtenus un succès pour ainsi dire unanimes.

A travers les révolutions actuelles journalièrement on suit avec avantage 35 mes plans, et si j'avais le temps et à côté de vous, je montrerais à nos compatriotes ce qu'on est capable de produire dans l'art théâtral. Mes portefeuilles renferment plus de ressources dans cette partie que j'ose dire aucun artiste

de nos jours possède une collection aussi considérable, car pensez donc, mon cher Heiberg, que depuis 1818 où nous étions ensemble dans la petite rue Dauphin qui heureusement pour la salubrité n'existe plus. Quels changemens depuis, et quoique à travers les révolutions le goût de théâtre est plus que jamais à l'ordre du jour ici, sans être pur et spirituel mais extravagant pour ne pas dire bizarre. Cependant dans ce moment on montre un gout extraordinaire pour la mise en scene, aussi les poètes ne font pas de grands frais, car ils trouvent bien commode de produire des effets par des décorations et mise en scène vraiment merveilleux. Aussi en sortant du théâtre, on a ri on a pleuré, on a ouvert les yeux avec étonnement (et les bêtes la bouche) mais lendemain il ne vous en reste que peu. Cela est à l'ordre du jour. Aussi on se demande et on a besoin du vrai talent, et de grands changemens se feront sans contredit par suite d'un égarement que les révolutions occasionnent.

Ces peu de lignes n'ont pas d'autre but que de tenir ma promesse en vous donnant de mes nouvelles, et je n'ai qu'un regret, c'est de n'avoir connu votre épouse qu'un instant pendant ma dernière visite à Copenhague.

En me donnant à l'occasion de vos nouvelles, vous me ferez un vrai plaisir, et de votre côté disposez de moi si je peux vous être bon à quelque chose ici.

Tout à Vous

Benj. Schlick.

706. J. L. Heiberg til August Bournonville.

Theatret, 8 Mai 1850

Hr. Hofballetmester!

Næst efter at gjentage min Tak for det smukke Arbeide, som De igaar har produceret for Publicum, til Ære for Dem selv og for vor Scene, maa jeg komme tilbage til det materielle Anliggende, som jeg allerede mundtlig har berørt, jeg mener den med Faklerne forbundne Fare, ikke just for Theaterbygningen, men for Menneskers Liv og Lemmer, hvilket er endnu mere.

De vil erindre, at jeg allerede paa Generalprøven gjorde Dem opmærksom paa Risicoen, men da De forsikkrede mig om, at der ingen Fare var, gav jeg efter. Men da nu Erfaringen igaar har viist det Modsatte, vilde jeg ikke kunde forsvare det, om jeg forsømte at tage faste Forholdsregler for at forebygge Gjentagelser. Den brændende Spiritus, der brændte et stort Hul i Madam Møllers ene Ærme, kunde ligesaagodt have truffet hende i Ansigtet; og det maa ansees for et lille Mirakel, at den Spiritusflamme, som laa og brændte paa Gulvet i omtrent fem Minuter, ikke tændte Ild i Klæderne deels paa Mad. Møller, deels paa een af de i hvide Gevandter indhyllede Personer, hvilke begge vexelviis stode over Flammen, uden at see den, medens den berørte de ned-

hængende Klæder. Det maa derfor herefter, ved Opførelsen af Balletten, være en ufravigelig Betingelse, at Fakkeltænderne ikke svinge med Faklerne, hvorved det indtræffer, at den brændende Spiritus flyver ud, og jeg maa paa det Indstændigste bede Dem om, at De vil instruere Vedkommende herom, saa

5 at jeg kan være aldeles sikker paa, at Ordren strengt udføres.

Jeg indrømmer vel, at der gaaer Noget tabt i Effecten, naar den i sig selv characteristiske Svingen med Faklerne i Tacten af Musiken gaar bort. Men uden at tale om, at dette Offer hellere maa skee, end udsætte noget Menneske for at komme til Skade paa den ynkeligste Maade, er det vist, at hvad der

10 igaar langt mere skadede Effecten, var den Skræk, som udbredte sig over Tilskuerne ved Synet af den truende Fare, og som blandt Andet yttrede sig stærkt i den kongelige Loge. Balletten er desuden saa smuk, at den godt kan undvære et enkelt Effectmiddel. Publicums rolige og uforstyrrede Nydelse vil være en rigelig Erstatning derfor.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

15

707. C. Hostrup til J. L. Heiberg.

d. 17de Maj 1850

Højvelbaarne Hr. Etatsraad Heiberg.

Siden Hr. Etatsraaden har overtaget Bestyrelsen af det kongelige Theater, ere mine tre Skuespil »Gjenboerne«, »En Spurv i Tranedands« og »Intriguerne«

20 ikke komne til Opførelse der, skjøndt de alle i de foregaaende Aar have nydt Publikums Bifald og vel ikke kunne betragtes som udspillede. Dette Factum

har ledet mig paa den Formodning, at det er Deres Højvelbaarenheds Hensigt at fjerne disse Stykker fra Scenen, en Formodning, som vel ikke synes urimelig, da i det mindste det ene af dem ved den første Opførelse ifjor gav fuldt

25 Huus. Skjøndt det nu ingenlunde kan være en Forfatter behageligt, at hans Arbejder, efterat de eengang have gennemgaaet Theaterdirectionens og Publikums dobbelte Censur og allerede synes at have faaet fast Fod paa Scenen,

pludselig stilles for en ny Domstol og kasseres; skjøndt selve den successive Betalingsmaade, hvorpaa vort Theater lønner sine Forfattere, kunde tale for,

30 at et Stykke, naar det eengang var antaget og opført, ikke burde henlægges, saalænge Publikum viste Lyst til at see det, saa føler jeg dog, at jeg i et saadant Tilfælde maa bøje mig under Deres Højvelbaarenheds bedre Indsigt og Magt.

Men disse Stykkers Forsvinden fra Repertoiret bliver mig naturligviis dobbelt ubehagelig, saalænge jeg kun har løse Formodninger at holde mig til, og jeg

35 tillader mig derfor at udbede mig Deres Højvelbaarenheds Erklæring over dette Punkt.

Angaaende et andet af mine Stykker, Lystspillet »Familietvist«, har jeg vel ingen Grund til at nære en saadan Frygt, da Deres Højvelbaarenhed ikke blot

har modtaget det som en Arv fra den tidligere Theaterbestyrelse, men selv har antaget det, eller i alt Fald — ved at affordre mig en anden Afskrift deraf, samt Rollebesætning o. desl. — sanctioneret dets Antagelse. Imidlertid er der, skjøndt Rollerne have været omdeelte siden Saisonens Begyndelse, endnu ikke — saavidt jeg veed — holdt Læseprøve derpaa, saa at kun Overbeviisningen om Deres Højvelbaarenheds conseqvente og principmæssige Styrelse af Theatrets Anliggender har formaaet at berolige mig. At jeg dog nu ved Saisonens Slutning tager mig den Frihed at forhøre mig om, naar Deres Højvelbaarenhed mener, at dette i Vinteren 1848—49 indleverede Lystspil vil kunne komme til Opførelse, vil vistnok forekomme Dem billigt og berettiget.

Deres Højvelbaarenheds ærb.

Adresse: Rolighed paa Ladegaardsvej.

C. Hostrup.

708. *J. L. Heiberg til C. Hostrup.*

Kjøbenhavn, 31 Mai 1850.

I Anledning af Deres Skrivelse af 17de dennes undlader jeg ikke at bemærke, at Deres tre Skuespil: Gjenboerne, En Spurv i Tranedands og Intriguerne have — hvad De vistnok selv erkjender — et saa specialt localt Præg og røbe en saa particulær Oprindelse, at de udentvivil egne sig bedre for private Forestillinger end til at fremstilles paa et offentligt Theater. Det er af denne Grund, at de ikke ere blevne opførte i min Bestyrelses Tid. Og hvad det Punkt angaaer, at Gjentagelsen vilde have forskaffet Dem et forøget Honorar, da — uden Hensyn paa, at denne Omstændighed ikke kan komme i Betragtning ved Dannelsen af Repertoiret — maa jeg bemærke, at det Honorar, som disse tre Arbejder allerede have indbragt Dem, er saa betydeligt, at De neppe kan have Grund til Klage, om der, af dramaturgiske Hensyn, ikke gives Dem Leilighed til at forøge det.

Hvad angaaer Deres Lystspil Familietvist, da troede jeg, at De havde indseet, hvorfor det i den forløbne Saison ikke blev bragt paa Scenen. Efter det uheldige Udfald af Æsthetisk Sands kunde det vistnok ligesaalidt være i Deres egen, som i Theatrets Interesse at fremkalde en Gjentagelse af den samme Opposition, hvortil udentvivil det ene af disse Stykker kunde give ligesaa god Anledning som det andet. Jeg maatte derfor ansee det for rigtigst, at den første Opposition blev bragt i Forglemmelse, inden man risquerede den anden. Ved den i Mellemtiden forefaldne Opførelse af Soldaterløier vil, som jeg formoder, dette Maal være naaet, og det er derfor ogsaa min Hensigt at bringe Familietvist paa Scenen i Løbet af næste Saison.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

709. *C. Molbech til J. L. Heiberg.*

Kbhvn. 17. Jun. 1850.

Høistærede Hr. Etatsraad,

I det jeg vilde sende medfølgende lille Bog til Deres Frue, kom det mig i Tanker, at jeg i det mindste maatte ledsage det med en ringe Giengield for en stor Gave, jeg engang i Vinter modtog fra Digteren Heiberg. Men nu blev rigtig nok Udfaldet til et omvendt Forhold paa en Maade; eller, i Stedet for et Slags æsthetisk Skrift, der havde passet noget bedre for Poeten, maa han nu nøies med en reen Prosabog, som det slet ikke gik an at sende en Dame — ei engang Fru Heiberg, som dog uden Tvivl læser en og anden Bog, som Damer ellers lade ligge. Jeg maa saaledes i dobbelt Henseende bede Dem, tage til Takke med den gode Villie i Gierningens Sted; i det jeg i det mindste kan sige: at er Skriftet ikke stort, og heller ikke fuldført — som maaskee er godt — saa har det, i Forhold til sin Størrelse, kostet Auctor mere Studium og Umage, end de allerfleste af hans øvrige Arbejder. Jeg beder mig bragt i Erindring hos begge Husets ærede Fruer, og, endskiøndt en Tid lang upasselig og svag af Helbred, er jeg med gammel Høiagtelse og sædvanlig Hengivenhed

Deres

C. Molbech.

710. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d. 3die Juli 1850.

I Forvisning om Deres, Deres Kones og Moders venlige Deeltagelse tillader jeg mig herved at underrette Dem om, at jeg i disse Dage er indgaaet i ægte-skabelig Forbindelse med en Slægtning af mig, Louise v. Halle, Datterdatter af Grosserer Nathanson. Efter en Uges Udflugt til Hirschholm og Omegn ere vi igaar vendte tilbage til vor midlertidige Bopæl, Nørrevold N° 220, 2. Sal.

25 Med venskabeligst Hilsen til Husets Damer

Deres hengivne

Henr. Hertz.

711. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.*

Kjøbenhavn, d. 19 August 1850.

I Anledning af Ministeriets Skrivelse af 17de dennes, om hvorvidt der fra det Kongelige Theaters Side maatte være Noget til Hinder for, at der meddeles Bestyrelses-Comiteen for Kjøbenhavns Sommer-Tivoli Bevilling til paa Tivolis Theater at lade opføre sceniske Forestillinger og Vaudeviller, undlader jeg ikke at bemærke, at der i Udtrykket »sceniske Forestillinger og Vaudeviller« synes at ligge noget Uklart, eftersom Vaudeviller selv ere sceniske Forestillinger, og

det saaledes ikke sees, i hvilket Omfang Bestyrelses-Comiteen agter at tage Begrebet af »sceniske Forestillinger«.

Jeg tillader mig derfor at henstille til Ministeriet, om det ikke vilde være rigtigst at opfordre den nævnte Bestyrelses-Comitee til at angive, hvilke de dramatiske Kunstarter ere, som den, foruden Vaudevillen, vil gjøre Brug af, ligesom det, saafremt Bevilling meddeles, vil være nødvendigt dertil at knytte den Betingelse, at der under ingen Omstændighed røres ved det Kongelige Theaters Repertoire.

J. L. Heiberg.

De meddeelte Actstykker følge hermed tilbage.

10

712. J. L. Heiberg til Henrik Hertz.

Kbhavn, 31 August 1850.

Høistærede Ven!

At jeg ikke for længe siden har ladet høre fra mig i Anledning af Deres Lystspil »Scheik Hassan«, kommer deraf, at jeg har endeel Tvivl og Betæneligheder med Hensyn til dette Stykke, hvilke jeg endnu ikke har faaet Tid til at fremstille for Dem, enten mundtlig eller skriftlig formedelst en Masse andre Forretninger, som i denne Tid have optaarnet sig. Med det Første haaber jeg at kunne efterkomme det Forsømte.

Foreløbig skriver jeg idag, for at sige Dem, at mellem en stor Mængde gamle Roller, som min Kone har afgivet ved denne Saisons Begyndelse, ere ogsaa hendes Roller i »Sparekassen« og »Debatten i Politivennen«. Til den første vil jeg foreslaae Dem Jf. Eidrup, en smuk Pige, der venter paa Leilighed til at producere sig, og for hvem denne Rolle maaskee vil passe ret godt; til den anden Jfr. Petersen. Behag at lade mig snaarest muligt vide — især med Hensyn paa det førstnævnte Stykke — om De antager Forslaget, eller har et andet at gjøre.

Min ærbødigste Hilsen til Fru Hertz!

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

713. J. L. Heiberg til J. N. Madvig.

Kjøbenhavn, 31 August 1850. 30

Hr. Minister!

Allerede tidligere har jeg talt til Dem angaaende Revision af Theaterkassen og de andre under Theaterbestyrelsen sorterende Kasser. Det er ikke for at pressere denne Sag, at jeg idag tillader mig at henvende mig til Dem — forresten ganske privat — især da jeg ikke har Grund til Frygt for, at ikke Alt

35

skulde være i bedste Orden. Men til min egen Beroligelse under uforudseelige Eventualiteter maa jeg nøie og bestemt kjende mit eget Forhold og mine egne Forpligtelser i denne Henseende. Dersom jeg har forstaaet Hr. Ministeren rigtigt, da har jeg som Theaterdirecteur Intet at gjøre med Kasse-Revision, men
 5 denne vil blive foretagen efter Ministeriets Bestemmelse, uafhængigt af mig. At denne min Opfatning er den rigtige, deri bestyrkes jeg ved den Omstændighed, at det i alle Meddelelser fra Ministeriet angaaende Udbetalinger fra Finanserne til Theatret og Capellet hedder, at Udbetalingen skal skee til Hovedcassereren Kammerraad Løffler, og mod hans Qvittering. Men dersom det var
 10 mig, som skulde vaage over Pengenes Tilstedeværen i Kassen, saa maatte jeg selv være Den, som qvitterede, og Summerne vilde ialfald ikke kunne udbetales til Nogen, selv ikke til Hoved-Cassereren, uden min skriftlige Paa-tegning.

Men forholder det sig nu saaledes, som jeg her har antaget, saa følger vist-
 15 nok ligefrem heraf, at min Ansvarlighed i finansiel Henseende idethøieste gjælder med Hensyn paa Regnskaberne, men ikke med Hensyn paa den virkelige Kassebeholdning, saa at hvis denne ikke svarede til Regnskabet, men kun dette i sig selv var rigtigt, maatte jeg være fri for alt Ansvar i denne Henseende.

Dersom Hr. Ministeren — hvad jeg ikke kan betvivle — indrømmer denne
 20 Conseqvens, saa vil De heller ikke nægte mig en Skrivelse fra Ministeriet i officiel Form, fremstillende dette Forhold i udtrykkelige Ord. Det vil beroe paa Dem selv, om jeg skal holde Besiddelsen af en saadan Skrivelse hemmelig, eller ei; men i ethvert Tilfælde maa den ikke opbevares paa Theater-Contoret, men være i mit eget Værge, endskjøndt jeg haaber og venter, at jeg aldrig
 25 vil komme til at gjøre Brug af den.

Jeg behøver ikke at tilføie, at jo snarere en saadan Skrivelse maatte blive udfærdiget, desto snarere vilde jeg føle en Beroligelse, som jeg nu i meer end et Aar har savnet.

Med udmærket Høiagtelse

30 Hr. Ministerens allerærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

714. *Jonas Collin til J. L. Heiberg.*

d 9 Sept 1850.

Hr Etatsraad

min Datterdatter, Jonna Stampe, som jeg sidst i forrige Maaned besøgte i
 35 hendes venlige, smukke og hyggelige Hiem, Christinelund, skriver mig under 6 d. M. blandt andet Følgende:

»Naar Bedstefader seer Heibergs, maa Bedstef. endelig hilse dem, og sige til ham, at jeg den 5te Aug. takket være mine lange Øine, saae de to Stierner;

men den 6te skiulte en Sky dem for mig. Imidlertid tænkte jeg paa ham hvergang jeg søgte dem eller saae dem, paa hvordan det lykkedes ham; saa jeg haaber, at een Gang have mine Tanker mødt hans«.

Til Deres Kone og Deres Moder mine venligste Hilsener!

Levvel!

Deres forbindtlig hengivne

Collin. 5

715. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.*

Kjøbenhavn, d. 4 October 1850.

Efter at have modtaget Ministeriets behagelige Skrivelse af 30 September, 10
betræffende det fra Kjøbenhavns Sommer-Tivoli til Indenrigsministeriet ind-
givne Andragende om at forundes Tilladelse til paa Tivolis Theater at lade
opføre sceniske Forestillinger og Vaudeviller, og efter at have erfaret af det
som Bilag vedlagte Brev fra Bestyrelsen til Kjøbenhavns Magistrat, dateret
10 September, at Bestyrelsen, efter forudgangen Opfordring, har forklaret sit
Udtryk »sceniske Forestillinger« ved »Folkecomedier og andre Lystspil«, und- 15
lader jeg ikke at bemærke:

Da det Kongelige Theater allerede ved flere Leiligheder har viist, at det
var villigt til at opgive sit Monopol paa Opførelsen af Skuespil i Kjøbenhavn
og dets Omgivelser, vil det formeentlig ikke allene ei være skadeligt for det
kongelige Theater, men snarere i dets egen Interesse, at Tilladelsen til at give 20
Forestillinger meddeles ikke til en Enkelt, men til Flere, fordi den mellem disse
opstaaende Concurrence vil bidrage til at forhindre en bestemt Rivalitet med
det kongelige Theater, forsaavidt som en saadan engang i Tiden kunde være
at befrygte. Saaledes troer jeg, at Sagen maa betragtes fra Theatrets Stand-
punkt. De Betænkeligheder, som Kjøbenhavns Magistrat i sin ligeledes som 25
Bilag vedlagte Skrivelse af 19 Juli til Indenrigsministeriet har yttret, udgaae
fra et ganske andet Synspunkt, der vistnok har sin gyldige Betydning, men
ligger udenfor min Competence.

Det er saaledes min Mening, at der fra det kongelige Theaters Side
ikke bør være Noget til Hinder for, at det ansøgte Privilegium indrømmes 30
Bestyrelsen for Kjøbenhavns Sommer-Tivoli, dog med den udtrykkelige Re-
striction, at Tivoli-Theatrets Repertoire holdes inden for Grændsen af de af
selve Bestyrelsen opgivne Skuespil-Arter, nemlig: »Folkecomedier, Lystspil og
Vaudeviller«, samt — hvad der forstaaer sig af sig selv — at Bestyrelsen ikke
tillader sig at benytte det Kongelige Theaters Repertoire. 35

De meddeelte Bilag følge hermed tilbage.

J. L. Heiberg.

716. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*
(Koncept).

d. 20d Oct. 1850

Høistærede Ven.

Rung har i disse Dage tilskrevet mig ang. Gjenopførelse af Sv. D. Huus,
5 og jeg har erklæret mig enig med det af Dem Foreslaaede, betræffende Melo-
dramet og Waltz. Men der er et Par Vanskeligheder i Scene-Anordningen af
4d Act, som jeg ønskede Scene-Instructeurs Opm. henvendt paa, 1) Engle-
Choret i 6te Scene og 2) Stykkets Slutning. Ang. det Første har jeg i Stykket
bestemt, at det skulde tage med pantomim: Bevægelse Deel i Situationen.
10 Men Erfaringen har lært mig, at Engle, der ere meget vanskelige at handtere,
tage sig bedst ud, naar de holde sig ganske stille. I Stykkets Slutning ligger
Vanskeligheden i Helvigs og Engle-Chorets successive Forsvinden. At dette
skeer ved flere nedrullede Flor, tager sig ikke godt ud. En Aftagen af den
Belysning, der er anbragt bagved Bagtæppet, vilde maaskee være tilstrækkelig,
15 kun at der ikke, som hidtil, indtræder fuldkomment Mørke inden Tæppets
Fald. Der maa blive Noget tilbage for Phantasien.

Det Moment, hvor Guldborg vil rive Regisse til sig, men hindres af Byrge
og Svend Dyring, og fremdeles Personalets Stilling p Scenen, efterat Helvig
har viist sig, har hidtil ikke altid været heldigt arrangeret. Ogsaa heri var en
20 større Bestemthd ønskelig. Men dette vil let kunne ordnes paa Prøverne.

Deres Forslag, betræffende Mad. Phister til Fatme, kan jeg vist Intet have
imod.

At Deres Kone muligviis paatager sig Suleikas Rolle kan ikke glæde Nogen
mere end Deres og hendes hengivne

25

[Henr. Hertz].

717. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

Kbhavn, 28 October 1850.

Høistærede Ven!

At Jomfru Møller udfører Guldborgs Rolle i »Svend Dyrings Huus«, veed
De. Men en anden, improviseret Forandring maa jeg give Dem Underretning
30 om, i det Haab, at De ikke vil misbillige den. Hr. Eckard, som længe har
ønsket Leilighed til at optræde for Publicum, udbad sig for et Par Dage siden
at maatte forsøge sig i Ivars Rolle, som han allerede havde indstuderet i dette
Haab. Jeg lod ham da komme paa Prøven igaar, for at tage Deel i den, medens
jeg tillige prævenerede Waltz om at holde sig beredt til at træde ind i sin
35 Rolle, ifald det skulde mislykkes for den Anden. Men Eckard sang sin Vise
meget godt, baade smukt og tydeligt, og udførte den øvrige Deel af Rollen
fuldkommen upaaklageligt, og det ikke blot efter min, men efter alle de Til-

stedeværendes Mening, saa at jeg maatte finde mig beføiet til at tilstede hans Optrædelse i denne Rolle.

Men nu kommer en anden improviseret Forandring, som maaskee ikke saa ganske vil behage Dem, men Nødvendigheden var bydende, og Tiden for knap til at forhandle Sagen med Andre end de Tilstedeværende, nemlig Mad. Nielsen og Syngemester Rung. Det viste sig nemlig paa Prøven igaar, at Fru Helvigs lange Monolog i 2den Act paa ingen Maade kunde undvære den melodramatiske Ledsagelse, saa meget mere, som Mad. Nielsen ikke formaaede at løsrive sig fra den vante Diction, hvis Langsomhed og mange Pauser gjorde Fordring paa Musiken, hvis Mangel udøvede en ubehagelig Virkning af Tomhed. Paa Grund heraf blev Melodramet igjen optaget, men med betydelige Forkortelser hvorved den sceniske Effect udentvivil har vundet ligesaa meget, som det unægteligt er et Tab for Texten. I vedlagte Exemplar, som desuden er Deres Eiendom, og med det Samme sendes Dem tilbage, vil De see, hvad der gaaer ud i Melodramet. Det var mig visselig meget ubehageligt at maatte paa egen Haand, uden at høre Deres Mening, foretage denne Forkortelse. Men der var ikke Tid dertil, saafremt Stykket skulde gaae paa Onsdag, efter Bestemmelsen. I et nyt Stykke vilde jeg ikke have povet en saadan Fremgangsmaade, men hellere udsat Forestillingen. Ved et gammelt Stykke som dette, der allerede har gjort sin fuldstændige Virkning, er Risicoen ialfald langt mindre, og jeg regner derfor i dette Tilfælde paa Deres Tilgivelse.

I Hast

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

718. *J. L. Heiberg til Mathilde Fibiger.*

Kjøbenhavn, 1ste November 1850.

Høistærede Frøken!

25

De Papirer, som De har gjort mig den Ære at betroee mig, have givet mig saa meget Stof til Eftertanke, at jeg næsten ikke veed, hvor jeg skal begynde og ende. Dog, Begyndelsen er ikke vanskelig at finde. Den bør bestaae i, at jeg takker Dem for den Tillid, De har viist mig. Saafremt De i en litterær Sag behøvede en Raadgiver, var der jo saa Mange, mellem hvilke De kunde vælge. Mellem disse Mange maa jeg nødvendig være Den, De har foretrukket. Det er et Naadevalg; som et saadant skal jeg betragte det, som et saadant skal jeg stræbe at fortjene det.

Ved at læse Deres Navns Underskrift havde jeg strax en Anelse om, at De var Søster til en ung Mand, som jeg har kjendt og af og til seet i mit Huus, og som en tidlig Død desværre forhindrede fra at realisere de store Forhaabninger, man havde knyttet til hans Udvikling. Allerede denne Omstændighed maatte give mig Interesse for Deres Meddelelser. Og da jeg havde læst

Deres Brev, som bærer et saa elskværdigt Præg, var mit første Ønske at læse flere Breve fra samme Haand. Og dette Ønske kunde jeg jo strax faae opfyldt ved at tilegne mig Indholdet af den lille Pakke. Jeg tøvede heller ikke med at gjøre det. Under denne Læsning overraskedes jeg meer og mere ved saa-
 5 mange uventede Egenskaber ved Manuscriptet. Jeg forbausedes over den dyb-
 sindige, piquante Reflexion, der syntes at forudsætte en mangeaarig Verdens-
 kundskab, over den energiske Character, som Brevskriverinden udvikler, endelig over den store Veltalenhed, Virtuositeten i Diction og Foredrag. Jeg havde ikke læst Halvparten, før jeg begyndte stærkt at tvivle paa, at Manuscriptet
 10 virkelig hidrørte fra en ung Pige, og jeg tænkte allerede paa, hvorledes jeg, uden at vække nogen Mistanke, skulde gjøre for at erhverve mig nogle Personal-Oplysninger, da i det Samme det heldigste Tilfælde kom mig imøde i Skikkelse af min Cousine Sophie Møller og hendes Datter Christine, som just kom for at tilbringe Aftenen hos os. Jeg veed af Erfaring, at Sophie Møller
 15 kjender næsten alle Mennesker, og kan give Oplysning om Enhver. Jeg benyttede da Leiligheden, idet jeg paa en ganske umærkelig Maade ledede Talen hen paa Deres Familie. Efter at jeg saaledes ganske rigtigt havde faaet en heel Deel at vide, men lutter Ting, som ikke interesserede mig, kom Lykken mig tilhjelp paa en Maade, der overtraf min dristigste Forventning, idet Christ-
 20 stine udbrød: »En af Døttrene, jeg troer, den yngste, er confirmeret med mig; det er saadan en nydelig Pige.« — »Hvad er hendes Navn?« spurgte jeg, dristig paa Grund af det uventede Held. »Mathilde«, lød Svaret. Saaledes var jeg nu ved Maalet. Dagen efter fortsatte jeg Læsningen af Manuscriptet, mistænksom imod mig selv, som en bestukken Dommer, hvem Billedet af »den nydelige
 25 Pige«, i Forbindelse med det i hans Haand nedlagte Præg af hendes aandelige Skjøn-
 hed, altfor let kunde gjøre partisk i sin Dom. Men heldigviis har jeg en lang og god Øvelse i at lade mine personlige Sympathier, ligesaa godt som Antipathierne, være uden Indflydelse paa mine Domme om Værkerne. De skal nu see, at jeg formaaer det.

30 Den Idee, som opfylder Clara*) — saaledes faaer jeg vel at kalde hende, men i mine Tanker hedder hun Mathilde — er Qvindekjønnets Emancipation, ikke i den vulgære Betydning, at Qvinden skal fægte, svømme og ryge Tobak, heller ikke i den mindre vulgære, men næsten værre, at hun skal have Sæde og Stemme i Communer og paa Rigsdage, og kunne aspirere til at blive Mini-
 35 ster, men i den Betydning, hvis Gyldighed Alle maae indrømme, at hun skal have Frihed til at realisere sit Ideal. Og dette Ideal, det qvindelige, betragter Clara som integrerende Deel af Menneskehedens Ideal i Almindelighed. Det mandlige og det qvindelige Ideal ere, hvert for sig, eensidige; kun af begges

---

*) Undskyld dette Kradseri, men jeg kan ikke overtale mig til at skrive Concept.

Forening opstaaer det almindelig menneskelige. Alt Dette maa man indrømme, men derefter vil man spørge: »Hvad er da det qvindelige Ideal?« Det maa jo, efter hvad der er forudsat, være forskjelligt fra det mandlige, være dettes Complement til det menneskelige. Men heri synes det mig nu, at Clara slipper Conseqvensens Traad, idet hun bestemmer det qvindelige Ideal omtrent, som om det var det mandlige, eller maaskee snarere holder det i en saa abstract Almindelighed, at det forekommer, som om det faldt sammen med sin Modsætning, thi Manden er i det Hele et abstractere Væsen end Qvinden. Idetmindste gaaer det mig ligesom den Mathilde, til hvem Clara skriver, at jeg ikke ret forstaaer, hvad det er for en Idee, som Denne vil leve og virke for. Den maatte, synes mig, have et bestemtere Indhold. Dette med Hensyn paa den positive Side. Jeg kommer nu til den negative, det vil sige: den Side af den qvindelige Natur, som Clara vil have udelukket fra Idealet, den jordiske, om jeg saa maa kalde den, den, hvorved Qvinden opfylder sin saakaldte jordiske Bestemmelse. Men at udelukke denne Side er formeentlig det Samme som at ophæve selve Idealet. Det høieste qvindelige Ideal, som Christenheden erkjender, er Foreningen af Jomfru og Moder. Uden at indlade mig paa Mysteriet heri, hvilket, som ethvert Mysterium, bliver til Modsigelse og Absurditet, naar Forstanden vil analysere det, vil jeg kun bemærke, at selv om man kun tager det som Symbolik, som Billedsprog, ligger den Tanke deri, at det kvindelige Ideal har paa eengang en himmelsk og en jordisk Side, og at det vilde være mangelfuldt, dersom den ene af disse manglede. Men Clara finder Idealet mindre realiseret i Guds Moder end i Jeanne d'Arc, og heri ligger udentvivl en Misforstaaelse. Jomfru Maria er det for Alle gyldige Ideal, som enhver Qvinde bør stræbe efter; derimod Jomfruen af Orléans er et particulært Ideal, som umuligt kan gjælde for Alle, thi hendes Mission var selv particulær, foranlediget ved særegne, tilfældige, ialfald udvortes Omstændigheder, der ikke let gjentage sig, og, selv om de gjøre det, dog ikke henvende deres opfordrende Røst til Alle. Netop fordi hun, saa at sige, kun var skabt eller af Forsynet bestemt til at udføre denne ene Mission, maatte hun have den Eensidighed, som Den ikke kan undvære, der vil virke for et enkelt Formaal mellem utallige. Det er derfor rigtigt opfattet af Schiller, at den jordiske Kjærlighed besmitter hende, og at, idet hun berøres af denne, forlader Aandens Bistand hende, og hun taber sin Magt. Men Dette er, som sagt, noget ganske Particulært; det er ikke det almengyldige qvindelige Ideal, og man maa dog antage, at det er dette, som Clara vil realisere.

Det er, som De seer, den sidste Deel af Manuscriptet, der har givet mig ovenstaaende Syn paa Sagen. Det er først her, at der indtræde egenlige Begivenheder, der gjøre det muligt at opfatte den hele Brev-Cyclus som en Novelle; men det er ogsaa først her, at man seer Resultatet af det Hele, og det er dette

Resultat, som jeg ikke kan ansee for den Sandhed, hvori Læseren kan slaae sig til Ro. Inden Begivenhederne indtræde, altsaa i det allerstørste Partie af Bogen, seer man en interessant qvindelig Character i en Crisis af sin Udvikling, og man ønsker næsten, at Resultatet maa udeblive, fordi man føler, at det maa være overilet, naar det kommer, og derfor under den fremtidige Udvikling maa vige Pladsen for et andet. Afseet altsaa fra den omtalte Slutning, gjør Bogen et Indtryk, ikke som en Novelle, men som et Slags »Bekendtnisse einer schönen Seele«, thi Clara er i Sandhed en skjøn Sjæl, en høit begavet og rigt uddannet Aand, en ædel, energisk, sand Character. Naar hendes Omgivelser beskyldte hende for Affectation, beroer det paa en complet Misforstaaelse af hendes Væsen. Men vel kan man tillægge hende Exaltation, ikke den tomme og flauue, der sværmer for det Første det Bedste, som Tilfældet gjør til dens Gjenstand, men den noble, hvis Gjenstand er det i sig selv Sande og Gode. Men Clara er selv saa sand og saa god, at hendes Exaltation maa blive til Inspiration, til den Begeistring, der griber den hele fuldstændige Idee, medens Exaltationen kun griber den ene Side, er blind for den anden, og uretfærdig imod den. Claras Bekjendelser ere langt fra at være sluttede. Den Tid vil komme, da en lille hedensk Gud, som hun nu trodser, vil tage en frygtelig Hævn over hende; og naar det er skeet — vær overbeviist om, at det skeer — da vil hun finde det mere overensstemmende med det qvindelige Ideal at omfavne sin Elskede, end, som Tegnér, at trykke hele Verden til sit Bryst. Den Kjærlighed, som omfatter hele Menneskeslægten, er skjønt, ja meer end skjønt, thi den er en Christens Pligt, men den er for abstract til at kunne fylde hele Pladsen i et ædelt qvindeligt Hjerte. Qvinden skal være medlidende, sympathiserende, hjælp- som mod Alle, men hun skal elske Een; det er Incarnationen af hendes Idee, hendes rette Emancipation; og denne Kjærlighed til Een maa ikke forekomme hende som en Conflict med hendes Kjærlighed til Alle, eller med hendes ideale Stræben i det Hele.

Og lad os see, om denne Eensidighed i Claras Ideal ikke efterlader en lille Skygge i hendes Character, af og til fordunklende hendes naturlige Elskværdighed. Jeg sigter hermed til den Uforbeholdenhed, hvormed hun forsikkrer den unge Greve om sin Foragt, samt den improviserede Prædiken, som hun holder for selve Præsten og et stort Auditorium. I sig selv er denne Prædiken fortræffelig, jeg mener fra Talentets Side betragtet, thi Ideerne selv ere neppe ganske modne, og ville udentvivil engang udvikle sig til et andet Stadium. Præstens Anskuelse er sagtens grundigere end Claras; det er kun Skade, at den gode Mand ikke har Claras Talent. Men det var ikke denne Side af Sagen, jeg vilde udhæve. Min Mening er, at, uden Hensyn paa Claras Anskuelse og Fremstillingsgave, er en saa skarp, saa mandig personlig Oprædten en lille Fornægtelse af den qvindelige Ydmyghed, af den jomfruelige Undseelse. En

hyppig Gjentagelse af saadanne energiske Optrædelser vilde berøve hende Gratien. Men lykkeligviis har hun denne i saa rigeligt Maal, at man gjerne tilgiver hende et Par Skridt udenfor Grændsen. Imidlertid staae disse smaae Udskeielser — om jeg tør kalde dem saaledes — i Forbindelse med den abstracte Opfattelse af det qvindelige Ideal. Thi at ville sætte Sandheden igjennem, uden alt Hensyn paa de Omstændigheder, der betinge dens Modtagelse, er allerede hos en Mand en eensidig, abstract Bestræbelse — det er ved den, at Erasmus Montanus er en saa interessant opfattet Character. Men hos en Qvinde, og især hos en ung Pige, er den allermindst paa sit Sted. Hun kæmper i sine stille Tanker den Strid, som de høirøstede Mænd føre med deres Tunger. Altsaa, med andre Ord: Med al Claras Elskværdighed, er der Noget hos hende, som idetmindste Verden vil kalde uqvindeligt, og maaskee ikke saa ganske med Uret, thi det Abstracte er i sig selv uqvindeligt. Lad Manden have denne skarpe Kant, lad ham af og til, uden Fodfæste, overflyve Virkeligheden; Qvindens Bestemmelse er at kalde ham tilbage til det skjønne Jordiske; hun skal være Iris, der bygger Bro mellem Himlen og Jorden.

2 November.

De vil see, høistærede Frøken, at jeg holder Ord. Hvor stor eller hvor liden Gyldighed der tilkommer min Dom over Deres Arbeide, maa staae ved sit Værd, men De vil indrømme, at jeg har viist mig upartisk, uagtet det var i denne Henseende, at jeg nærede den største Frygt for at forfeile min Dom. Jeg kommer da nu til Besvarelsen af Hovedspørgsmaalet, nemlig Udgivelsen af Claras Breve. De spørger, om jeg vil være Udgiver af Bogen. Med Glæde. Har De kaaret mig til Deres Ridder paa Litteraturens Kampplads, skal jeg visselig ikke undslaa mig for at bære Deres Farver i mit Skjold. Desuden troer jeg, at for at Claras Breve skulle gjøre den rette Virkning, maa Læseren have Sikkerhed for, at Forfatterinden virkelig er en ung Pige, men denne Sikkerhed kan ene gives ham derved, at en bekjendt Mand, hvis Ord bør staa til Troende, beretter det i en lille Forerindring. Forsaavidt har jeg altsaa ikke Mere at sige herom, men er færdig med Sagen; thi at skaffe en Forlægger, som betaler et passende Honorar, at sende Dem Beløbet af samme, at faa Bogen færdig til Juul, alt Dette tør jeg nok paatage mig, ja Eet endnu, ifald De tillader det: at være Den, som overrækker Dem det første Exemplar, naar De ved ovennævnte Tidspunkt kommer til Kjøbenhavn, hvorom De jo i Deres Brev giver Haab. Men inden jeg endnu gjør noget Skridt i denne Sag, maa jeg først stille den for Dem fra Synspunkter, som De maaskee ikke selv har betragtet den fra, men som De bør kjende og overveie, inden De tager en definitiv Beslutning.

Bogen hører ikke til dem, som kunne gjøre Regning paa en stor Kreds af

Læsere; det er ingen Leiebibliotheksbog; dens Interesse hviler paa noget ganske Andet, end hvad de vulgære Læsere begjære. Dens egenlige Publicum vil blive det forholdsviis lille Antal af dannede Læsere, men den vil tillige falde i Hænderne paa mange af den anden Classe, og dertil vil formeentlig Udgiverens

⁵ Navn bidrage, ligesom ogsaa denne sidste Omstændighed — jeg siger det reent ud — vil foraarsage, at Bogen optræder med større Prætension og vækker større Forventninger samt fremkalder en strengere Maalestok for Bedømmelsen, end om den directe udgik fra en i uigjennemtrængeligt Mørke indhyllet Oprindelse. Lad os et Øieblik gjøre os Rede for, hvad Virkning den sandsyn-

¹⁰ ligviis vil frembringe hos begge Classer af Læsere. De Dannede — dens egenlige Publicum — ville upaatvivlelig føle sig grebne og tiltalte af Skjønhederne; men hvor Begivenhederne indtræde, og det Heles Tendens aabenbarer sig, ville de føle sig utilfredsstillende, og efter al Rimelighed fælde en lignende Dom, som den, jeg har fremsat. Men hos mig virker denne formeentlige Mangel ikke

¹⁵ tilbage paa det Foregaaende. Om derimod ikke mangan anden Læser vil dadle det Hele, fordi han troer at maatte dadle Slutningen, er en anden Sag. At raade Dem til at forandre denne, vilde være et taabeligt Raad, eftersom De ikke vil kunne gjøre det, før De har faaet et andet Syn paa Sagen, men det skeer vel ikke inden Juul. En anden Udvei vilde være at bortskjære hele

²⁰ Slutningen; det Hele vilde da blive som et Fragment af en Dagbog, uden at give sig ud for en Novelle. Ved en lidet forandret Vending kunde det Hele ende med et Slags Udsigt til en kommende Crisis, hvorom Læsere indtil videre forblev i Uvished, medens der antydedes en tilkommende Fortsættelse. — Men nu den anden Classe af Læsere, ikke Bogens egenlige Publicum, men

²⁵ Snyltegjæsterne, de ville ikke allene ubetinget fordømme det Hele, hvilket forresten ikke er nogen stor Ulykke, men vore raae kritiske Bladskrivere ville udentvivl fremkomme med nærgaaende Invectiver, der ere krænkende for den unge Forfatterinde. Bliver Slutningen staaende, ville de dygtigt raillere over den; og hvad jeg har tilladt mig at kalde Exaltation, ville de betegne med

³⁰ langt værre Navne. Vil De kunde taale Dette? Vil det ikke fylde Deres Sjæl med en Bitterhed, som den er for god til at burde rumme? Og endnu en Betragtning i denne Anledning: Naar det skeer, som jeg har spaaet, er det absolut nødvendigt, at Forfatterindens Navn bliver den dybeste Hemmelighed, thi der gives Fornærmelser og Forhaanelser, for hvilke en ung Dame aldrig

³⁵ bør udsætte sig, da de, selvom hun er reen og hvid som Sneen, ligesom kaste en latterlig Skygge paa hende og bringe hende i Folkemunde. Tør De nu være forvissat om, at Hemmeligheden vil blive ligesaa dybt bevaret fra Deres Side, som jeg tør indestaae for, at den skal blive det fra min? Min Mening er naturligviis ikke, om De selv formaaer at tie, thi derpaa tvivler jeg ikke noget Øie-

⁴⁰ blik. Jeg kjender Dem jo. Har De ikke i Claras Breve meddeelt mig Deres

inderste Væsen, forsaavidt som det er opgaaet for Deres Bevidsthed? Og dette Manuscript har De jo ikke meddeelt nogen Anden, ifald jeg har forstaaet Dem ret? Dette indgiver mig den maaskee dristige Tanke, at jeg, som aldrig har seet Dem, kjender Dem bedre end De, som ere saa lykkelige at være i Deres Nærhed. Altsaa, De kan bevare Deres egen Hemmelighed, jeg indestaaer der- 5 for. Men er der ikke i Claras Breve Tanker og Anskuelser, som De mundtlig har yttret for Andre, maaskee endog i samme Udtryk og Ord? Det skulde være besynderligt, om De ikke i mundtlige Meddelelser havde ladet Noget af det, som opfyldte Deres Sind, udstrømme til Andre. Er der ikke fremdeles, ved Skildringen af Personer, en eller anden fra Virkeligheden laant Figur, 10 som vil være kjendelig for Deres Omgivelser? Ved alt Sligt vil Deres Anonymitet røbes. Overvei alt Dette, og tag Deres Beslutning. Først da bør jeg gjøre et Skridt i denne Sag.

De slipper saaledes ikke for at skrive mig til engang endnu. De seer, det er nødvendigt, ingen Underfundighed fra min Side, for at forskaffe mig den 15 Glæde at modtage et nyt Brev fra Deres Haand. I Forventning heraf undertegner jeg mig

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg.

719. *J. L. Heiberg til Mathilde Fibiger.*

Kjøbenhavn, 10 November 1850.

I Sandhed, Frøken Mathilde! (tilgiv, at jeg kalder Dem saaledes, men det 20 forekommer mig, som om jeg allerede længe havde kjendt Dem) — der er ved Deres Breve noget ganske Særeeget, som jeg ikke veed at betegne med det rette Udtryk, og hvis Virkning jeg vel heller ikke formaaer at beskrive, uagtet jeg har erfaret den. Det er, som om Deres Ord vare Sædekorn, der fæstede Rod i Læserens Tanke og uformærkt voxede op til en heel Skov, som han tilsidst 25 ikke kan see for lutter Træer. Deres Ord hænge forunderligt fast i Sindet, saa at man, selv om man vilde, ikke kan rive sig løs fra dem, men idelig nødes til at vende tilbage til dem i sine Tanker. Deres Breve, selv om de ere lange, efter den sædvanlige Maalestok, synes Læseren for korte, thi der er saa Meget, hvorom han ønskede at erfare Mere; saa Meget, hvorom han gjerne vilde 30 spørge, hvorpaa han saa gjerne vilde have Svar. Hvad gjør han da i Mangel af Bedre? Han læser Brevet om igjen, han læser det atter og atter, indtil han føler sig overbeviist om, at han nu har tilegnet sig det Hele, og at han ikke har overseet det Ubetydeligste. Men endnu er han ikke færdig; nu begynder han at speide mellem Linierne, for at see, om han ikke kan stave sig til den usynlige 35 Skrift, der ledsager den synlige. Kort sagt, den hele Virkning er hvad man kalder at blive betagen af Noget. Her troer jeg, at jeg har fundet det rette Udtryk.

De selv, Frøken, har forsøgt at læse mellem Linierne i mit Brev, men hvad De har troet at finde, staaer der ikke, kunde og burde ikke staae der. Hvad der allerede gjør mig lidt fortvivlet, er Deres Beskyldning for at jeg har sagt eller villet sige Dem Complimenter. Det er ikke, fordi jeg er en ubetinget
 5 Hader af Complimenter eller har forsvoret at bruge dem, thi det er dog en Fordom at betragte Complimenter som Eet med tomme Smigrerier; en Compliment kan jo være venligt og oprigtigt meent. Men fordi jeg veed, at Complimenter, selv om de ere meente, ja maaskee just naar de ere det, grændse til Impertinencer, vilde jeg være meget bange for at anbringe dem hos en Dame, der endnu
 10 ikke kjender mig, og paa hvis Agtelse jeg sætter saa stor Priis, især fordi jeg beiler til hendes Venskab. Men jeg har vel selv Skyld i Misforstaaelsen, idet jeg, i Betragtning af min Alder og mine Forhold, har troet at kunne spare mig den Uleilighed at lægge Skjul paa, hvor meget jeg var »betagen« af mit Phantasiebillede, dannet deels af den elskværdige Brevskriverindes Ord, deels
 15 af min Cousine Christines i eet Ord indbefattede Skildring af hendes Personlighed, — en Skildring, paa hvis Rigtighed jeg endnu holder, thi De selv, Frøken, indrømmer den, idet De modsiger den: De tilstaaer jo, at det beskednere Prædicat tilkommer Dem; men naar De selv dog indrømmer Saa meget, saa kan man med Vished vide, at det er for Lidt, og at det større Prædicat passer. Stolende altsaa paa den kun lidet behagelige Forrettighed, som
 20 ligger i den Omstændighed, at jeg med Hensyn paa Aarene mageligt kunde være Deres Fader, ja til Nød Deres Bedstefader, dersom det havde behaget Vorherre at arrangere det saaledes, har jeg maaskee altfor uforbeholdent lagt mit Sindelag for Dagen. Og De seer, at jeg fremturer deri, thi nu, da Ulykken
 25 er skeet, er det jo for silde at anslaae en anden Tone; den vilde dog ikke mere kunne bedrage Dem.

Og hvad var Aarsagen til min Mangel paa Forbeholdenhed? De selv. Jeg var rørt over den Tillid, hvormed De, i en for Dem saa vigtig Sag, tog Deres Tilflugt til Dem, som var Dem personlig ubekjendt. Og jeg behøver ikke at
 30 sige, at jeg var rørt derover, thi jeg er det endnu, uagtet De i Deres sidste, forresten saa kjære Brev har blandet mig endeel Malurt i Honningen. Allerede i Deres første Brev forekommer et Sted, som ikke var mig behageligt, da jeg læste mellem Linierne. De siger nemlig, at det vilde være ligesaa taabeligt som fornærmende at antage, at jeg kunde finde Fornøielse i at gjøre en ung Pige lat-
 35 terlig. Læst mellem Linierne, lyder dette Sted for mine Øren saaledes: »Jeg har betroet mig til Dem, men jeg kjender ikke Deres Character. Jeg troer ikke, at De vil handle troløst imod mig, thi isaafald havde jeg ikke henvendt mig til Dem; men vide det, kan jeg ikke. Naar jeg derfor gjør Dem opmærksom paa, at det vilde være en Vanære for Dem selv, om De forraadte mig,
 40 saa tør jeg vente, at De heller ikke gjør det.« — Imidlertid lod jeg ikke min

Tanke dvæle ved denne Yttring. Det er først efter at have læst Deres andet Brev, at jeg er bleven ret opmærksom paa den, og har maattet vende tilbage til den. Thi ved Siden af det meget Behagelige, som jeg ikke nok kan paa- skjønne, hvor megen Mistænksomhed udtaler der sig ikke tillige? De gjør lige- som de smaa, halvtamme Fugle, der nærme sig Mennesket med Dristighed; 5 men idet man byder dem Fingeren til at sætte sig paa, vende de om og flyve bort, af Frygt for, at der kan stikke en List derunder. Thi siig mig, hvorledes kunde De, selv kun »øieblikkeligt« troe, at mine Ord vare Ironie? Har jeg valgt dem saa slet? Fremdeles synes De at mistænke mig for, at jeg ikke har meent det, da jeg lovede at udgive Deres Bog, men at jeg har givet Løftet i 10 den Tanke, at De selv efter nøiere Overlæg vilde afstaa fra Deres Forsæt, og dersom De gjorde det, vilde det, siger De, kanske være det Fineste. Nei, Frøken Mathilde! Jeg selv ønsker i denne Sag kun at gjøre hvad De ønsker. Mine Betæneligheder udsprang af Omhu for Dem, ikke af Frygt for mig selv. Og endelig, hvorledes har De kunnet antage, at det maaskee var mig »ube- 15 hageligt« at udgive Deres Manuscript, at jeg kunde »skamme mig ved Dem«, have »gjort Nar af Dem«? Hvorledes har De kunnet overtale Dem til at skrive disse fæle Ord, som min Pen næsten vægrer sig ved at gjentage? Dette er alt- saa Deres »Tillid« til mig? Med saa megen Mistillid er den blandet! Naar Alt kommer til Alt, er det mig, som har Tillid til Dem, ikke omvendt. Og dog, 20 tiltrods for de slemme Ord, jeg er vis paa, at De har Tillid til mig. Lad mig da gjøre hvad jeg kan, for at styrke den, for, om muligt, at give den, hvad den nu mangler: Sikkerhed.

Altsaa: Jeg udgiver Deres Bog, jeg sætter en Ære og en Glæde i at gjøre det. Jeg udgiver den helst saaledes som den er, med den Slutning, mod hvilken 25 jeg har rettet saa mange Indvendinger, men som dog udentviwl maa med for at afrunde det Hele. De af Dem selv paatænkte Forandringer, sigtende til at befæste Deres Anonymitet, venter jeg at erholde fra Deres Haand. Jeg skal nu ufortøvet see at slutte Accord med en Forlægger, rimeligviis med Reitzel. Om faa Dage, naar Sagen er afgjort, skal De høre nærmere fra mig. 30

See, hermed skulde jeg have begyndt mit Brev, som det Eneste, der kan have Interesse for Dem, og hermed skulde jeg maaskee tillige have endt det. De finder vist, at jeg gaaer over Aaen efter Vand, og jeg maa selv bekjende, at det kan have Udseende af, at jeg har begaaet en stor Feil i min hele Frem- gangsmåade. De har sendt mig et Manuscript, og spurgt mig, dels om jeg 35 fandt det skikket til at udgives i Trykken, dels om jeg selv vilde være dets Udgiver. Vel har jeg svaret Dem paa begge disse Spørgsmaal, saavel i mit forrige Brev, som atter i dette, men jeg har svaret paa meget Meer, end De spurgte om, jeg har næsten talt mere om Dem selv end om Sagen. Jeg ind- seer, at Dette kan have været Dem paafaldende, ja jeg maa befrygte, at De 40

heri kan have seet en Compliment, en saadan som gaaer over til Impertinence. Men til min Undskyldning maa jeg igjen beraabe mig paa den store Tillid, De har indgivet mig. Jeg havde en Følelse af at kjende Dem nøie, og være sikker paa, at De hverken kunde eller vilde misforstaae mig, især da jeg maatte ansee mig for at være i min gode Ret; thi De maa nu sige, hvad De vil, Clara er dog Dem selv, i den Betydning, hvori De jo selv indrømmer det: at hun repræsenterer Deres Anskuelse af det Guddommelige. Anderledes har jeg heller ikke meent det. Det har aldrig været min Mening, at De, siddende foran et Speil, skulde have portraiteret Dem selv. Men enhver Forfatter, enhver Digter kan meer eller mindre identificeres med de af hans Charactereskildringer, i hvilke han har nedlagt sine Grund-Anskuelser; af hans Personer lærer man ham selv at kjende, og forsaavidt maa man sige, at Enhver »udgiver sig selv i Trykken«. Lignelsen om Vandet og Stjernen synes mig heller ikke rigtig; thi ingen Dødelig, altsaa heller ikke Clara, kan være Andet end et Vand, hvori en Stjerne speiler sig; heri seer jeg da ingen Forskjel mellem Dem og hende. Vil De gjøre hende til selve Stjernen, da gjør De Deres egen Skabning til Deres Afgud. Digteren kan vistnok skildre Personer, som i moralsk eller i Almindelighed i practisk Henseende staae over ham selv, men i Henseende til Anskuelser, i theoretisk Henseende kan han ikke gjøre dem til Mere, end han selv er. Da nu Clara — naar jeg undtager den allersidste Slutning, som jeg visselig ikke har taget for Deres egen Historie — væsentligst optræder reflecterende, og meget lidt handlende, saa kan der ikke boe Andet i hende, end hvad der boer i Dem selv, og jeg maa derfor endnu ansee mig berettiget til i mine Tanker at kalde hende Mathilde. De selv giver mig jo Ret, idet De siger: »For mig viste Bebudelsens Engel sig i en Valkyries Lignelse, og jeg troer ligesaa for Clara.« Seer De, min Frøken! Clara er Mathilde, og Mathilde er Clara. Jeg kan ikke skille dem fra hinanden, og da jeg var forpligtet til at tale om den Ene, saa blev jeg berettiget til at tale om den Anden. Jeg behøver ingen flere Argumenter, og vil, af puur Ædelmodighed mod min elskværdige Modstanderinde, ikke udbrede mig videre over, at alle de Personer, med hvilke Clara staaer i Forbindelse, de Forhold, hvorunder hun lever, de smaa Begivenheder, som møde hende, de Anecdoter, hun fortæller, ere Mathildes »Tyverier fra Virkeligheden«.

Øg siden jeg er kommen til at nævne denne Sag, saa lad mig tilføie, at paa dette Punkt finder jeg stor Fare for Deres Anonymitet, selv om De gjør de omtalte Forandringer. Og er der ikke endnu Mere af denne Art, end det, som De allerede har skriftet? Jeg veed det ikke, men spørger kun derom. Kan f. Ex. Claras Tante ikke henlede Tanken paa Mathildes Moder? Det er maaskee et dumt Spørgsmaal; isaafald tilgiv mig det. Fremdeles, kan den Familie, som De lever hos, ikke fatte Mistænke? Skulde Claras Glæde ved Modtagelsen af hendes Bøger, Kobbere og Staffeli ikke være en Gjentakelse af Mathildes ved

lignende Leilighed? Ja, skulde selv de snaddrende Ænder — naturligviis i Forbindelse med andre Træk — ikke kunne være istand til at snaddre Hemmeligheden ud? Jeg veed jo Intet herom, og gaaer som iblinde. Jeg veed ikke engang, hvad Maltrup er; paa mit Kort staaer Navnet ikke. Jeg maa see at faae Mansas Speialkort. Jeg havde i den Grad glemmt Lollands Geographie, at jeg ikke engang erindrede, paa hvilken Kant af Landet Saxkjøbing laae, men maatte søge det paa Kortet. Men det havde heller ikke anet mig, at denne Gjenstand vilde faae Interesse for mig. Nu har jeg tyet til Landkort og til Pontoppidans Atlas, og har i Statskalenderen gjenemgaaet alle lollandske Herre- og Sædegaarde, samt deres Eiere, alle lollandske Sogne, Byer og Præster. Men Maltrup har jeg ikke fundet, derimod Pastor Ehrenreich i Vaabensted. Professor Martensen, som jævnligt besøger Lolland, og kjender de fleste af Landets Præster, spurgte jeg igaar om Ehrenreich. Han sagde, at man ikke just kunde regne ham til de Orthodoxe, men at han, efter oprindeligt at have været Rationalist af den Clausenske Skole, nu var bleven paavirket af Martensens Dogmatik, og søgte at realisere det Umulige ved at forene disse to uforenelige Sider. Iøvrigt sagde han, at det var en ung, smuk, i Omgang behagelig Mand, og hans Kone en livlig og opvakt Dame. Saaledes lød hans Beretning, meget forskjellig fra Deres. Da han ved samme Leilighed kom til at nævne adskillige Steder og Personer paa Lolland, ventede jeg med Utaalmodighed paa, at han ogsaa skulde lade et Ord falde om det mystiske Maltrup, ja maaskee endog om Frøken Fibiger, men der blev desværre Intet af.

Jeg har fast besluttet, at mit Brev ikke maa overstige et Ark, thi jeg vil ikke overvælde Dem med det, som Goethe kalder »das Massenhafte«. Det er vist allerede for langt, og endnu har jeg saa Meget at sige Dem, at det ikke er at tænke paa at anbringe det paa den lille Plads, som her er tilbage. Jeg maa endnu aabne en Discussion med Dem angaaende Idealet. Herom indeholder Deres Brev saa meget Interessant, at jeg ikke kan undlade at knytte mine Betragtninger dertil. Vel er det nogle Indvendinger, jeg vil tillade mig at fremsætte, uden dog derfor at gaa til den Yderlighed, at ansee Deres Idee som »reent forfeilet og pinegal«. De bruger haarde Ord, naar De tillægger mig en Mening. Hertil haaber jeg at finde Leilighed i mit næste Brev, som rimeligviis snart vil følge. De selv siger jo, at den Tid er nær forhaanden, da jeg ikke mere kan skrive Dem til. Fortænk mig da ikke i, at jeg benytter Leiligheden, medens jeg er saa lykkelig at kunne gribe den. Paa nærværende Brev venter jeg intet Svar, thi her er jo Intet at svare paa; idetmindste vover jeg ikke at bede Dem derom. Men jeg behøver ikke at sige Dem, at dersom De vil skjænke mig det Uventede, vil det modtages med dobbelt Erkjendtlighed. Dersom der kommer nogle Øieblikke, hvori De ikke finder Dem oplagt til nogen Beskjæftigelse, ei engang til at tænke, dersom De faaer hvad man kalder nogle moments perdus,

saa lad dem anvendes til et Brev til mig. Jeg skal nok finde et Par Guldkorn deri, og disse skulle ikke være perdus. Og skriver De til mig, da skriv som til »En af Deres unge Veninder«; det vil være mig det Kjæreste, da jeg saaledes snarest tør vente at møde Dem selv. Thi vel er jeg ikke ung, og kan ialfald
 5 ikke være Deres Veninde, men jeg er dog ikke for gammel til at forstaae et ungdommeligt Gemyt, og jeg ønsker Intet mere end at maatte betragtes som Deres oprigtige Ven
 J. L. Heiberg.

*720. Mathilde Fibiger til Anna Fibiger.

[Sidst i November 1850]

Tusind Tak for dit kære Brev, min søde Anna! Det gjorde Følelsen af min
 10 Lyksalighed saa besynderlig virkelig at se det omtalt af dig, som hidtil kun har levet i min egen Sjæl. Jeg veed ikke, hvor jeg skal begynde og ende, en saa velsignet Uorden er der i mine Tanker. Men, kære Anna, du glæder dig for meget over min Bog; husk dog paa, at der vil blive gjort Nar (eller, som Heiberg siger, railletret dygtig over den), baade i Bladene og, tro mig, af En-
 15 hver, der ikke selv kunde skrevet bedre. Ja, jeg vil anføre H.'s Ord: »og vore raa, kritiske Bladskrivere ville uden Tvivl komme med nærgaaende In- vectiver, som ere krænkende for den unge Forfatterinde«. Jeg vil henvende til dig det Spørgsmaal, han henvendte til mig: »Vil du kunne taale det?« — Jeg svarede: »Har jeg ikke i Deres Breve en Amulet mod hver Bitterhed, som
 20 kunde opstaa i min Sjæl?« Min søde Anna, kan jeg stole paa, at disse Breves Tilværelse vil have samme Indflydelse paa dig? Jeg tror det, men jeg ønsker at vide det.

. . . Hans Breve kan jeg ikke lade dig eller Nogen læse. Det er ikke, fordi jeg ikke ønsker, du skal kende dem, tværtimod vilde det om muligt gøre mig
 25 dem endnu dyrebarere, men hør, hvad han skriver: »Vor oprindelige Hemmelighed maa jo snart Deres Nærmeste gøres bekendt med; det finder jeg rigtig. Men der er endnu et Mysterium tilbage; lad det blive imellem os! Jeg beder Dem derom!« — Og i min Henrykkelse svarede jeg ham: »Ingen andre Øjne end mine skulle læse Deres Breve . . .«

. . . Det gør mig saa lykkelig at kunne skrive til dig om ham, og at du skriver igen til mig om ham. Jeg tror ikke, du misforstaar mig — vel? Han skriver: »Kan De ikke fatte, hvad jeg føler ved at have en Hemmelighed med Dem?« — Nej, jeg fatter det ikke, men det behøves jo heller ikke. Det Gud-
 30 dommeligste, Helligste, er os jo ufatteligt. Men saa meget føler jeg, at jeg gjorde mig endnu mere uværdig til hans Venskab, end jeg allerede er, hvis ikke hans mindste Ønske var mig helligt. »Jeg beder derom«, har han sagt.

Han har bedt mig som Bevis paa mit Venskab at laane af ham de Bøger, jeg ønsker at omgive mig med. Han siger, de ville være ham kærere, naar de

ret længe have været hos mig. Er det ikke mageløst? Jeg har bedt ham laane mig alt, hvad han selv har skrevet, desuden Goethes Værker, dem havde han nævnt, og Baggensens Skrifter, som han har to Udgaver af. Shakespeare vilde jeg usigelig gerne have laant, men han havde skrevet, at han havde to tyske og een dansk Oversættelse; saa fandt jeg det dog altfor ubeskedent at bede om den danske, og en tysk brød jeg mig ikke om. Bøgerne pakker han i en Kasse, som jeg saa kan faa med, naar jeg rejser hjem fra København. Er jeg ikke et lykkeligt Menneskebarn? I Dag i Saxebo har jeg bestilt et lille Bogskab af poleret Træ med en Glasdør med Laas; deri skulle hans Bøger bo under deres Ophold hos mig. — Kan du begribe det Hele? Det forekommer mig som et Feæventyr. Han har lovet at skrive til den 13de December, naar jeg saa vilde skrive til ham til den 14de, da han kanske saa havde samme Grund til gerne at ville være glad. Er det ikke morsomt? . . .

At Rejsen bliver noget kostbarere, gør ikke noget, i denne Tid i det mindste skulle de afskyelige Pengebetæneligheder ikke stille sig imellem os og vore uskyldige Ønsker, thi jeg faar 120 Rd. i Honorar for Bogen af Reitzel, der er Forlægger. En Hundreddalerseddell sendte H. mig forleden i et Brev; de andre tyve vilde han ikke sende, da et saa tykt Brev maatte vække Mistanke om dets ulovlige Indhold. Han spurgte, om jeg vilde have dem sendt for sig, eller om han skulde beholde dem, til jeg kom. Jeg har bedt ham sende dem til Komitéen for de Faldnes Efterladte.

Hvor jeg glæder mig til den Rejse! Men tænk, hvor underligt det bliver for mig at høre tale om »Clara Raphael«. Hvis jeg kommer paa Bal, ville Herterne vist vælge den til Genstand for Konversationen. Bare jeg ikke dør af Latter! H. vil jeg ikke se; jeg har skrevet det til ham. Jeg veed, at jeg slet ikke svarer til det yndige Billed, han har dannet sig af mig, og desuden vilde jeg bære mig saa tosset ad.

. . . Du frygter, at det skal være farligt for min Beskedenhed, at han skriver saaledes til mig. Det tror jeg ikke. Er noget skikket til at gøre En hovmodig, saa er det at leve blandt Mennesker, der staa under En baade i Forstand og Dannelse; og det skylder jeg Sandheden at tilstaa, at jeg har gjort, siden jeg kom herover. Og det fylder let Sjælen med Foragt saaledes altid at se det Smaa hyldet og det Store fordømt. Jeg var bleven mindre god og kærlig, end det ligger i min Natur at være det, hvis jeg var bleven i disse indskrænkede Forhold. Det er mig saa velgørende at se op til H., at hengive mig til ham, at føle mig forstaaet af ham. Netop det, at jeg saa dybt føler, hvor lidt jeg fortjener den Interesse, den Godhed, han har for mig, gør, at jeg modtager alt som en Gave. Se, det er velsignet, glædeligt og skønt at modtage saa meget af den, man saa gerne vil være i Gæld til, men det er ikke den Slags Glæde, man bliver stolt af. Jeg husker nok, at jeg brugte det Udtryk, at han smig-

rede mig og sagde smukke Ting. Hans første Brev kunde ogsaa give mig denne Idee. Jeg skrev til ham selv, at jeg langt fra turde tilegne mig alt det smigrende, han havde sagt, men jeg ansaa det for Komplimenter. I sit næste Brev skrev han iblandt andet: »Hvad der allerede gør mig lidt fortvivlet, er, at
 5 De beskylder mig for at have sagt eller villet sige Dem Komplimenter o. s. v.« Og i hans senere Breve er der heller intet, man kunde kalde Smigreri. Det er hans digteriske Aand, der altid griber skønne poetiske Udtryk og Sammenligninger, der lyder for mig som en dejlig Musik, som Toner fra et fjernt, fortryllet Land, og de vækker ingen anden Følelse hos mig end stille, opløftende
 10 Glæde, Kærlighed til Gud og Menneskene og begejstret Iver for at virke til Ære for ham og til Gavn for dem.

....

Den 29de.

Siden jeg forrige Gang skrev, har jeg modtaget og besvaret et Brev fra H.;
 15 det overgik, ligesom ethvert nyt, de forrige i Indhold. Tre Søndag Aftener i Træk har han nu tilbragt med at skrive til mig, ikke Forretningsbreve men Breve til en Veninde. Jeg har i alt faaet sex Breve fra ham i denne lyksalige Maaned. Han skriver i det sidste saa meget glædeligt om Bogen, at jeg ikke kan lade være at meddele dig enkelte Steder deraf. Saaledes:

20 »Om jeg end ved anden Læsning af Manuskriptet kanske var mindre upartisk end ved første, tror jeg dog at turde indestaa for, at Bogen skal gøre Opsigt i Læseverdenen og faa sympathetiske Toner til at klinge i mangt et beslægtet Gemyt.«

Et andet Sted staar der:

25 »Clara, ledet af det energiske og heroiske i sin Karakter, ja, undertiden lidt misledet deraf, viser helt igennem Tilbøjelighed til at sætte sig fast i Yderlighed; men her har Forfatterinden en ypperlig Modvægt i Frøken Carlsen, der modsiger hende med saa megen Sandhed og Kraft, at Ingen kunde gjort det bedre. Dette er en skøn Upartiskhed fra Forfatterindens Side; hun selv giver
 30 Læseren det Vaaben i Hænde, hvormed han skal bekæmpe hende, og Læseren vil tænke: Den unge Forfatterinde befinder sig i en Udvikling, hvis Maal hun ikke selv fatter. Det er interessant at være Vidne til denne Udviklings Kamp, fordi den er sand og oprigtig. Det er interessant, fordi Forfatterinden ikke har anden Fejl end at være ung; men er Ungdommen en Fejl, da er det saa
 35 skøn en Fejl, at hele Menneskeslægten begræder dens Forsvinden.«

Hvad der mest hævdede mit Mod og gjorde mig ganske lykkelig, var, at han skrev — i Anledning af, at han ikke fandt det tydelig nok antydet, hvad Clara egentlig vil virke for, og paa hvilken Maade: »Hvad Mathilde vil, forstaar jeg: hun vil virke og kæmpe med sin Pen, og dertil har hun uden Tvivl
 40 ogsaa et Kald, thi hvo skriver med saa veltalende Overbevisningsgave som hun?«

. . . . Hvor denne Maaned har været vidunderlig og rig paa Liv! Og i næste Maaned udkommer min lille Bog, som han kalder interessant og nydelig. I næste Maaned kommer jeg selv til København og kan tale med Eder Alle. . .

. . . .

Din

Mathilde. 5

721. *J. N. Madvig til J. L. Heiberg.* Christiansborg, Folkethingssalen, 22 Novbr. 1850.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Den Stedangivelse, som dette Brev bærer, er af ominøs Natur; Theaterdirecteuren kan ikke længer undgaae umiddelbar Berørelse med Rigsdagen. Den Afdeling af Folkethingets Finantscomite, der behandler Cultusministeriets 10 Budget (dHrr. Hall, Prof. Larsen og Alberti), har ønsket en Conference med mig imorgen (Løverdage) Aften Kl. 7, og da Theatrets Anliggender der ville blive bragte paa Bane, tillige erklæret, at den ikke ugjerne saae, at Theaterdirecteuren var tilstede, hvilket jeg ogsaa kan have Grund til at ønske. Jeg tillader mig altsaa at anmode Hr. Etatsraaden om at indrette Dem paa at 15 opoffre en Deel af Aftenen imorgen paa den antydede Forhandling. Mødet skal holdes i et af de saakaldte Afdelingsværelser i Christiansborgs venstre Fløis Stueetage; men da jeg ikke antager Dem for at være særdeles orienteret i disse Localiteter, vil det maaskee være bedst, at vi to støde sammen imellem 6 og 7 i Cultusministeriet og derfra i Forening drage til Kampen; mulig kunde vi 20 da i Forveien alene tale noget om Sagens Stilling og Maaden at tage den paa

Jeg er uendelig stolt over idag at have opfyldt min Hofpligt hos Hs. kgl. Høihed Arveprindsen bedre end mindst tre af mine Colleger, hvorimellem to Kammerherrer; vil den Dame, hvis Fællesskab i Fødselsdag med Hs. kongelige Høihed har styrket min Hukommelse og hjulpet mig til denne Triumph, 25 tillade, at jeg taknemmelig bringer min Lykønskning til hende, og vil De være Lykønskningens Overbringer? Hall siger mig, at han som privilegeret har lykønsket personlig. Ministre have nuomstunder ingen Privilegier og ingen Tid til at benytte dem, hvis de havde dem.

Ærbødigst og hengivnest 30

J. N. Madvig.

722. *J. L. Heiberg til Julie Sødring.*

26 Novbr. 1850.

Gode Madam Sødring! Eller gode Julie! min oprigtige Veninde! (det bilder jeg mig ind).

Jeg skriver disse uordenlige Linier til Dem, for at bede Dem og Deres Mand 35

om at gjøre min Kone og mig den Fornøielse at drikke en Kop Thee hos os imorgen (Onsdag) Aften, og høre paa Ole Bull, hvem jeg venter med sin Violin.

Deres oprigtigt hengivne

J. L. Heiberg.

5 723. *H. C. Ørsted til J. L. Heiberg.*

[1850?]

Høistærede Ven

Tillad at jeg herved anbefaler Dem en polytechnisk Candidat, som efter en heldigt overstaaet Examen nu studerer Astronomie. Hans Navn er Schjellerup. Han har vel Adgang til Prof. Olufsen og til det astronomiske Observatorium;
10 men jeg vilde ogsaa gjerne skaffe ham Leilighed til at høste Nytte af Deres astronomiske Kundskaber og til at see Deres Instrumenter. Hans Charakter er agtværdig; men han har ikke endnu havt megen Leilighed til den Slags Uddannelse, som Omgang med Verden giver.

Jeg er stedse

Deres med Høiagtelse hengivne

15

H. C. Ørsted.

724. *Ilia Fibiger til J. L. Heiberg.*

Den 2den Februar 1851.

Da jeg forleden Dag troede at burde skrive til Fru Heiberg, skeete det dog med en hemmelig Angst for muligvis at gjøre ondt værre. Jeg blev derfor inderlig glad, da jeg saae, at hun ikke havde misforstaaet mit Brev. Jeg har
20 altid den Følelse, at naar man blot vilde tale ganske oprigtigt om enhver Uenighed eller Mislighed, vilde alting blive godt; jeg har forsøgt det den enegang efter den anden, og altid er det gaaet galt. Hvergang tænker jeg nu at blive klog af Skade, men bestandig kommer jeg tilbage til det samme igjen. Det gik galt, da jeg talte med Fru Heiberg. Det jeg vilde sige, var ikke det
25 hun vilde høre og det, hun vilde høre var noget, jeg for ingen Pris vilde sagt, men dog, da hun er mig saa overordenlig overlegen i den Retning, kom til at sige alligevel. Det gik galt, og nu vender jeg mig paa samme Maade til Dem. Hvorfor? siger De sagtens, og jeg er overbevist om at De siger det meget spydigt.

30 Jeg skal svare Dem saa ærligt som om vi begge var otte Aar: Fordi jeg nu i to Dage har gaaet med den Følelse at jeg har havt Uret, uden at se noget muligt Middel til at gjøre den god igjen — og fordi det saa pludselig faldt mig ind idag i Kirken, at jeg skulde skrive og sige Dem, hvad der i denne Sag laae mig saa stærkt paa Hjerte. Fra det Øieblik var jeg aldeles rolig og
35 derfor troer jeg, jeg maa have Ret i at gjøre saa.

Seer De: jeg synes rigtignok ikke, De har været saa betænksom med Mathilde, som De burde; og dog forekommer det mig som tillige hun har tilføiet Dem en Uret, som er vanskelig at oprette. Ved De, hvad der var min første Hjertesorg? Den var ikke personlig, men det var en stærk Følelse af den Menneskehedens Hjertesorg vi kalde Synd, Ufuldkommenhed, Forkrænkelighed. Den greb mig med Magt, da jeg endnu var et halvt Barn og jeg har aldrig kunnet blive den qvit. Illusioner har jeg kun kjendt meget lidt til, men jeg har seet dem ødelægge flere af dem, som vare mig kjærest i Verden. Men hvad jeg kjender, det er denne Trang til noget, som hæver en udaf den Smaalighed, den underlige Intethed, hvori man føler sig fangen og aldrig hjemme; det er den evige Længsel og Higen, Søgen og Griben, om man dog ikke kunde faae noget Høiere, noget Tilfredsstillende — thi egenlig vil man dog nødigt gribe til det yderste og opgive alt, for at faae Fred. Underlig upoetisk er kanske et Menneske uden Illusioner; og dog synes jeg det er saaledes bedre. Thi ligesom man ikke kan rive en Plante op, uden at der følger nogen Jord med Roden, saa troer jeg, at ingen Illusion svinder, uden at noget af Hjertets Friskhed og Tillid gaaer med. Lede følger den og Lede bliver tilbage.

Jeg har altid været bange, at nogen skulde skatte mig for høit, thi tidlig eller sildigt maatte de dog komme efter det, og hvordan skulde jeg da erstatte dem deres Tab? Den samme Følelse havde jeg nu paa Mathildes Vegne, thi skjønt hun har store Evner og fortræffelige Egenskaber, følte jeg nok, at hun netop ikke var saaledes som De troede: hun er ikke Clara, men jeg haaber, hun med Tiden skal blive noget bedre.

Og nu sidder jeg og betænker mig, om jeg ogsaa [skriver nog]enledes forstaaelig. Jeg ved det ikke, men jeg kan dog ikke tro, at De kan tage feil af min Mening: at give Dem den Opreisning, der staaer i min Magt. Kanske De finder dette ganske overflødigt: nu vel! saa kan De jo betragte dette som Svar paa Deres lille Billet forleden, skjønt det var rigtignok en i Øst og en anden i Vest. Men sig mig det ialfald ikke altfor fornemt. Jeg kan ikke lide Fornemhed; den er mig saa uvedkommende.

Endnu et: jeg takker Dem meget for Billetterne. Min Dumhed først at lukke op da Tjeneren var gaaet, laae mig saa stærkt paa Hjerte, at jeg havde skrevet et Par Ord for at undskylde mig; men da jeg hørte, De var kjed af Mathildes Billetter foer det i mig, og jeg havde ingen Ro, før jeg havde faaet min vel brændt. Og saa satte jeg da Kronen paa det hele ved at blive hjemme om Aftenen; men jeg var saa ødelagt, netop derved, at jeg følte, jeg havde baaret mig galt ad, at det var mig umuligt andet, end at jeg maatte hjemstrax, saasnart jeg kunde.

Farvel, og Gud give, De har fundet det Umagen værd at forstaae mig rigtig.

725. *J. L. Heiberg til H. A. Hansen.*

Kjøbenhavn, 13 Marts 1851.

Kjære Hansen!

De har altfor sanguinske Forestillinger om de københavnske Forlæggere, naar De troer, at det staar i min Magt at skaffe Dem en Forlægger til Deres
 5 to Sange, og ovenikjøbet et Honorar. Jeg er overbeviist om, at dersom De ikke selv vil betale Omkostningerne, er der Ingen, som indlader sig derpaa. De Sange, som nuomstunder finde Afsætning, ere af et comisk og ephemert Indhold, og udgives for det meste af en Boghandler Møller, der sælger dem for 2 β Stykket, naturligviis uden Noder. Viser med Claver-Accompagnement ud-
 10 komme hos Musikhandlerne, ikke hos Reitzel eller andre Boghandlere. Jeg vil oprigtigt tilføie, at, ligesom disse Sange neppe vilde erholde nogen Udbredelse i Publicum, ifald de udkom, saa synes de mig heller ikke at fortjene en saadan.

Jeg vilde ønske, at det var en for Dem behageligere Anledning, der havde givet mig det fornødne Skub til at gjøre, hvad jeg for længe siden skulde
 15 have gjort: takke Dem for Deres forrige Brev og det dermed følgende, ganske udmærkede Raadyr, som nu næsten synes at være blevet til en Dem paalagt aarlig Skat. Men jeg veed, at De gjør det med god Villie, og derfor har jeg ogsaa glædet mig ved Modtagelsen, da jeg derved seer, at jeg er i Deres venlige Erindring.

20 Det glæder mig at høre, at De og Deres have det godt, og at den lille Alma trives og gjør sine Forældre saa stor Fornøielse. Ogsaa hos mig er Alt saa temmelig ved det Gamle. Jeg beder Dem anbefale mig i Deres Kones Erindring, og vedføier de venligste Hilsener til hende og Dem fra min Kone og min Moder.

Deres oprigtigst hengivne

25

J. L. Heiberg.

*726. *J. L. Heiberg til C. Hostrup.*

Kbhvn. 17. Marts 1851.

Det af Dem indsendte Skuespil »Tordenveir« har vistnok flere gode Sider, og indbefatter baade smukke og underholdende Elementer; men jeg maa dog
 henstille til Deres egen Overveielse, om det ikke tillige har visse Sider, som
 30 ville skade Indtrykket af det Hele, og som derfor kunde have godt af at undergaae en Forandring. Da Stykket dog neppe vilde kunne komme paa Scenen førend i næste Saison, er der god Tid til at overveie Sagen og tage en Beslutning.

Først maa jeg ansee det for nødvendigt, at Dialogen concentreres og for-
 35 kortes paa et Sted, hvor den falder noget i det Brede. Dette synes mig især at gjælde om Slutningen, navnlig om 13de og 14de Scene, hvor saa Meget fortælles, som Tilskuerne vide iforveien. Forsoningen mellem Ribolt og hans Frue

synes mig altfor rørende og alvorlig holdt, hvilket gjør Situationen tung, uden at man faaer nogen Tro paa, at den forskruede og ondskafulde Dame staaer til at forbedre. At Ribolt kommer til at bekjende sin Mordbrænder-Plan, synes mig ogsaa vel massivt. Dersom man ikke skal betragte hele hans Fremtid som forspildt, hans Rygte og Anseelse som ødelagte, saa maa hans forfeilede Plan 5 forblive en Hemmelighed for Andre og kun finde sin Straf i hans egen Samvittighed. Men det forstaaer sig, saa maatte Morten i 4de Acts 11te Scene ikke have været Vidne til Anslaget, men dette maatte ved andre Midler være tilintetgjort.

Hvad Anna angaaer, da forekommer det mig, at De har ladet en god Lei- 10 lighed slippe Dem af Hænderne, nemlig til at skildre Kampen mellem to modsatte Naturer i denne Character, omtrent som i »Tonietta«. Naar man undtager hendes halvt trodsige Replik i 1ste Acts 1ste Scene: »Min Moder døde i Tugthuset«, — er der Intet, som erindrer om Taternaturen i denne Pige, før hun i Slutningen af 4de Act opfordrer til Mordbranden. Men just derfor 15 fremkommer dette Træk ikke blot uventet, hvilket kunde være en Dyd, men usandsynligt, hvilket ikke er en Dyd.

Endelig har dette Stykke en Egenskab, som man vel er vant til i burleske Comedier, men som i Dramaer af en alvorlig Character pleier at virke skadeligt paa Publicums Sympathie, der er mellem de mange Personer ikke Een, 20 for hvem man kan interessere sig som Menneske eller Personlighed. Anna kunde været en saadan, men er neppe bleven det. Men isvrigt ere Personerne enten skikkelige og raae, eller baade uskikkelige og raae. Selv Dr. Skarre er jo en høist overfladisk Person, raa med en vis Pli, der dog selv er temmelig raa, og vistnok ikke bedre værd end at giftes med Frøken Rosalie. 25

Denne Omstændighed, mener jeg, er farlig for Stykkets Modtagelse hos Publicum, men jeg indseer vel, at den ikke hører til dem, som kunne forandres, med mindre det kunde lykkes Dem at bringe noget Mere ud af Anna. Vel er Vendel en ganske net Mand, men dog temmelig ubetydelig. Jeg kan ikke bedre udtrykke min Mening end ved at sige, at dersom alle Stykkets Personer 30 vare virkelige, levende Mennesker, saa var der ikke Een af dem, som man kunde ønske indlemmet i sin Omgangskreds. Dette er slemt med Hensyn paa Publicums Deeltagelse i en for største Delen alvorlig Handling.

En Vanskelighed ved Opførelsen vil være, at uidentvilt Mange skulle tale jydsk Dialect i forskjellige Nuancer fra det Ram-jydske til den svagere Led- 35 sagelse deraf. I denne Anledning ønskede jeg ved Leilighed at erfare Deres nærmere Bestemmelser om Detaillen. Skal der f. Ex. i Annas og Elses Tale være Noget af den jydsk Accent? Ligeledes i Vendels? Ja selv i Hornums, Fru Hornums, Rosalies, Skarres etc.?

Hvad Rollebesætningen angaaer, da antager jeg, at Mad. Phister og Mad. 40

Sødring ikke vel kunne undværes, den Første i Fru Ribolts, den Anden i Fru Hornums Rolle. Men isaafald er det en Grund mere, til at Stykket ikke kan komme paa Scenen i denne Saison. Jeg henstiller til Deres Overveielse, om ikke Mad. Mortensens Rolle hellere bør gives til Jfr. Møller end til Mad. Nielsen, 5 hvilken Sidste let vil komme til at erindre om sin Rolle i »Pak«.

Idet jeg herved lader Manuskriptet følge tilbage, afventer jeg Deres nærmere Svar paa ovenstaaende Bemærkninger.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

727. *J. N. Madvig til J. L. Heiberg.*

Kbhvn 4. Mai 1851

10 Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Det har i længere Tid været mig bekjendt, at Kammerraad Løffler, hvem det jo ikke lykkedes ved et Tillæg at erstatte det Tab, han leed ved Jernbanecommissionens Ophør, trykkedes af en Bekymring, der vilde lettes ham ved en Extrairndtægt, omendog kun for eengang, af et Par hundrede Rigsbankdaler, og jeg har tænkt paa, hvorledes dette Beløb kunde tilveiebringes for den saa omhyggelige og arbejdsomme Embedsmand. Jeg troer nu at turde 15 paatage mig Ansvar for at bevilge ham paa Contoen til ekstraordinære Udgifter en Sum af 200 rd for Bestridelse af Contrabogholderiet siden Etatsraad Olsens Død (100 r for hvert Aar), men behøver, for at kunne gjøre dette et 20 Andragende derom fra Dem eller fra ham med Deres Anfaling, og det er for at foranledige Fremkomsten af et saadant, at jeg tillader mig at skrive Dem disse Linier til. Resolutionen vilde da paalægge Kammerraad Løffler uden videre Godtgjørelse at fortsætte dette Arbejde indtil definitiv Bestemmelse er tagen om, hvorledes Theatrets Regnskabsvæsen for Fremtiden kan 25 blive at ordne. Saafremt De altsaa ikke anseer en saadan Begunstigelse for ufortjent, udbeder jeg mig Deres velvillige Medvirkning.

Sagen om den Commission, der skal nedsættes, har hvilet noget under min Fraværelse, og hviler nu, indtil Svar indløber fra Etatsraad David paa et Brev, jeg har skrevet ham til for at formaae ham til at indtræde i Commissionen, med Hensyn til hvis Sammensætning jeg skal forsøge en billig Udjevning 30 af Deres Ønsker og hvad jeg maa fastholde som nødvendigt. Conferentsraad Holm kan ikke vindes.

Hengivnest og ærbødigst

J. N. Madvig.

728. *Augusta Afzelius til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d: 4/6 51

35 Bestemmelsen af min Pension giver mig Anledning til at henvende mig til Herr Etatsraaden for at bringe Dem min hjerteligste Tak og Paaskjønnelse

for hvad De i den Henseende har gjort for mig. Da jeg antager det maa være enhver brav Embedsmand kjært at vide, at have erhvervet sig sine Undergivnes Tilfredshed og Taknemlighed, som det var hans Pligt at sørge for, saa undlader jeg ikke, ved min Fratrædelse fra det Kongelige Theater endnu engang at bringe min oprigtigste og hjerteligste Tak, for hvad Herr Etatsraaden ved denne Leilighed, som ved flere tidligere har virket for mig, som ellers var blottet for enhver Talsmand og Støtte.

Med den kjærligste Hilsen til Etatsraadinden, tegner jeg mig, som Herr Etatsraadens,

inderlig hengivne og taknemlige,
Augusta Afzelius.

*729. *J. L. Heiberg til Augusta Afzelius.*

Skodsborg, 17. Juni 1851

Høistærede Frue!

Deres venlige lille Brev af 4. ds. modtog jeg først herude paa Landet og maa derfor bede Dem om Undskyldning for, at jeg saa sildigt besvarer det. At De er tilfreds med de Vilkaar, hvorunder De forlader Theatret, glæder mig særdeles, og jeg beder Dem være overbevist om, at jeg i høi Grad paaskjønner Deres venlige Bevidnelse deraf.

Med mange Hilsener fra min Kone undertegner jeg mig

Deres ærbødige
J. L. Heiberg.

730. *J. L. Heiberg til J. H. Paulli.*

Skodsborg, 27 Juni 1851.

Høistærede!

Ligesaa forundret som jeg blev over den i Deres Brev indeholdte Efterretning, at De agter at disputere for Doctorgraden — ikke fordi Sagen er for underlig, men fordi jeg ikke vidste det, og derfor blev overrasket — ligesaa taknemmelig blev og er jeg over Deres venskabelige Indbydelse til at tage Deel i Celebrationen af den Seir, som jeg for min Part ikke kan ansee for uvis. Men jeg maa beklage, at jeg, paa Grund af et tidligere Løfte, blot med mine Ønsker kan være tilstede i Deres Kreds. Allerede for lang Tid siden har et Landpartie paa Mandag været aftalt med Etatsraad Suhr og Conferensraad Treschow, og jeg har givet mit Løfte paa, at jeg, efter at have gjort Vanskeligheder ved Valget af forskjellige andre Dage, skulde være tilrede paa denne.

For dog efter ringe Leilighed at give min Skilling med i Lauget, som man siger, skal jeg i disse Linier møde mellem Opponenterne — at sige, mellem de høflige, thi det skulde være mærkeligt, om De ikke ogsaa fik et Par uhøflige

— og knytte en lille Opposition til Pag. 8, Anm. 3. Naar N. Hemmingsens Fødselsdag angives af Nogle at være den 12 Mai, af Andre den 22, saa er heri ingen Modsigelse, men tvertimod god Overeensstemmelse, thi de Første regne efter gammel Stiiil (den julianske Calender), de Sidste efter ny Stiiil (den 5 gregorianske). Men i det 16de Aarhundrede var det netop 10 Dage, som maatte lægges til de julianske Bestemmelser for at gjøre dem til gregorianske. Saaledes angiver Tycho Brahe sin Fødselsdag og Time til 13 Decbr. Kl. 20, hvilket, da Dagen nu antages at begynde ved Midnat, vil sige den 14 Decbr. Kl. 10 om Formiddagen. Men den 14 Decbr. betyder efter ny Stiiil den 24, eller Dagen 10 før Juul, og denne er hans virkelige Fødselsdag.

Med gjentagen Tak for den venskabelige Indbydelse saavel som for Meddelelsen af Deres Afhandling, og med de venligste Hilsener og Lykønskninger fra os Alle til Dem og den nye Frue Doctorinde in spe, forbliver jeg

Deres ærbødigst hengivne

15

J. L. Heiberg.

731. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

26 Juli 1851.

Høistærede!

Naar jeg herved sender Dem det mig af Dem tilstillede Lystspil »Audiensen«, da er det i det Haab at erholde det tilbage, efter at De først har taget under 20 Overveielse, om ikke Historien med Barnet, som vil være en Anstødssteen for Publicum, og som maaskee ogsaa er et for alvorligt Moment i en saa lystig Comedie, kunde idetmindste formildes noget eller holdes lidt længere tilbage, ialfald ved ikke at lade Barnet bæres ind paa Scenen. At Kjøbmand Johansen beslutter at banke en kgl. Embedsmand i hans eget Værelse, synes mig ogsaa 25 vel unaturligt.

Min Kone, som af mange Grunde maa holdes udenfor det Repertoire, hvori hun ikke er absolut nødvendig, og som derfor ogsaa har undskyldt sig for at modtage to nye Roller i Stykker af Hauch og Hostrup, maatte vel ogsaa her være udenfor, hvorimod Rollen synes at passe særdeles godt for Mad. Phister.

30

Deres hengivne

I Hast.

J. L. Heiberg.

732. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*
(Koncept).

[ca. 1/8 1851]

Høistærede Ven

35 I det hermed retournerede Expl af »Audiensen« har jeg nu foretaget den antydede Forandring i 13de Scene saal. at Barnet ikke bringes ind med paa

Scenen, og Sophies Replik ligeledes ere holdte mere determinerte end alvorlige. Derimod troer jeg ikke, det er Umagen værdt at forandre Noget i den Scene, hvor Richardt lønnes med Prygl. I Provindserne, og maaskee især i Helsingør, er det ikke saa sjeldent, at Toldembedsmænd baade trues med og erholde Prygl — en Følge af det Odium, hvormed hele Toldopsynet betragtes, og Johansen er skildret brutal nok til at kunne falde derpaa i Richardts eget Huus.

Deres Kone bad mig engang ifjor om at skrive en lystig ell. munter Rolle for hende. I »Audiensen« har jeg nu gjort et Forsøg paa at opfylde den mig saa behagelige Anmodning, men seer desværre nu at hun maaskee vil være 10 forhindret fra at udføre Rollen. I saa Fald maa man vistnok vælge Mad. Phister; men maaskee saa Phister ikke saa gjerne vil spille Richardt med sin egen Kone, og det kommer da an paa, om Mantzius kan. Besætningen af de omqvæstionerede Roller vil da blive alternativ:

Richardt. . . . . Mantzius (eller Phister). 15

Sophie. . . . . Fru Heiberg (ell. Mad. Phister).

Jens Driversen. . . . . Phister (eller Holst).

Deres hengivne

[Henrik Hertz].

733. *Søren Kierkegaard til J. L. Heiberg.*

(Koncept).

[August 1851] 20

Høistærede Hr. Etatsraad!

Tilgiv, at jeg uleiliger Dem! Jeg vilde bede Dem have den Godhed at tilstille Deres Frue medfølgende, for hende bestemte lille Pakke.

Som hiint standhaftige Tretal, om hvilket Socrates taler, hellere vilde finde 25 sig i Alt end at blive et Firtal: med en saadan Vedholdenhed har jeg, vistnok plagende Dem, holdt fast ved min første Beslutning, at De skulde have et Exemplar af Alt hvad der kommer fra mig. Jeg erkjender fuldk., hvor sandt det er, hvad De engang i en Samtale yttrede, at jeg overøser Dem med Bøger; jeg erkjender det i den Grad, at jeg forstaaer, at det er Dem, Hr. E., der, 30 medens jeg har været vedholdende i at følge min Lyst, har vist Standhaftighed eller Taalmodighed ved at ville finde Dem i, at udholde disse stadige Overøsninger.

Tillad da, at jeg engang gjør en lille Forandr. De modtager herved et Exemplar af en lille Bog. Men samtidig er en anden udkommet, og Exemplaret af 35 den har jeg tilladt mig at bestemme for Deres Frue. Det er saa vist ikke af Oeconomie, eller som om jeg var blevet forandret, nei, men da jeg alligevel

havde bestemt et Exemplar for Deres Frue, frygtede jeg, at det da skulde blive altfor galt med disse Overønsninger, naar det nu endog blev to Exemplarer.

Deres ærbødige

[S. Kierkegaard].

5 734. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsministeriet.*

Kjøbenhavn, d. 27. August 1851.

I behagelig Skrivelse af 4de dennes har Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet forlangt mine Ytringer over en fra Overhofmarschallatet indkommen Forespørgsel om hvilke Principer der i det Kongelige Theaters Interesse ønskes antagne i de Tilfælde, hvor danske Skuespillere meddeles Til-
10 ladelse til at give Forestillinger paa det Kongelige Hoftheater.

I Anledning heraf undlader jeg ikke tjenstligst at bemærke, at saafremt Benævnelsen: »danske Skuespillere« kun forstaaes om saadanne, der ikke ere i det Kongelige Theaters Tjeneste, og under Forudsætning af, at saadanne
15 Skuespillere ikke organisere sig til staaende Troupes, der paa visse Dage om Ugen eller i Maaneden give Forestillinger, samt naar det derhos tilkjendegives Vedkommende, at de ikke tør benytte det Kongelige Theaters Repertoire uden Theaterdirecturens specielle Samtykke, vil der fra det Kongelige Theaters Side ikke være noget at erindre imod, at danske Skuespillere indrømmes Til-
20 ladelse til at give Forestillinger paa Hoftheatret.

J. L. Heiberg.

/ Løffler.

735. *J. L. Heiberg til C. Molbech.*

19 Septbr. 1851.

Det skulde gjøre mig ondt, Hr. Etatsraad, om min lange Taushed efter Modtagelsen af Deres ærede Skrivelse af 30 August skulde af Dem være bleven
25 fortolket som Ligegyldighed i et Anliggende, der interesserer Dem. Jeg beder Dem troe paa Sandheden af mine Ord, naar jeg forsikkrer Dem, at jeg lige fra min Tilbagekomst fra Landet har været, hvad man kalder saa »ophængt« i Forretninger (blandt hvilke den nedsatte Theatercommission, der først nu er bleven færdig med sine Arbejder, ikke har givet mig mindst at bestille),
30 at jeg ikke har kunnet faae Tid til at befatte mig med Noget udenfor disse Forretningers Kredse.

Hvad nu angaaer Skuespillet »Dante«, da er det jo rigtignok min Mening, at samme ikke egner sig for Scenen. Men denne Mening er ingenlunde blot støttet paa en Betragtning af vort Publicums ephemere Smag eller paa Til-
35 stede værelsen af saadanne sceniske Vanskeligheder, som en øvet Theaterskribent veed at undgaa eller overvinde. Min Betænkelighed er hentet fra Stykkets

egen, indre Beskaffenhed, idet jeg finder, at det ikke er et dramatisk Arbeide, ikke noget ret Skuespil. Hvad enten nu denne formeentlige Mangel udspringer af Sujettet — hvilket jeg er tilbøielig til at troe — eller af Behandlingen, er den for mine Øine ligefuldt tilstede, og vil forhindre den livlige Deeltagelse, som intet Arbeide, der bringes paa Scenen, kan undvære. Det Hele forekommer nemlig snarere som en Abstraction end som en Virkelighed, og man erhoder intet klart, objectivt Billede enten af Personerne eller af Tidsalderen.

At jeg kan feile i min Mening, er jo vistnok meget muligt, og det skulde derfor meget glæde mig, om Stykkets Forfatter vilde henvende sig til en eller anden i vor dramatiske, eller ialfald poetiske Litteratur anset Forfatter, og indhente hans Mening om dette Arbeide.

Med største Høiagtelse

Deres ærbødigst hengivne

J. L. Heiberg. 15

736. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*
(Koncept).

d. 20d Sept. 1851

Det skulde, baade for min og Theatrets Skyld gjøre mig ondt, om det alvorl. Partie i Audiensen (der imidlertid indledes paa en lystig Maade, med Mad. Stabel) skulde bringe Stykket til at »strandes«. Jeg har naturligviis beregnet, at Deres Kone, hvis hun havde spillet Sophie, forstaaer at give deslige Replikker med en saadan Smag og en saa uforlignelig Sanddruhed, at de let finde Gjenklang. Men selv nu vil jeg haabe det bedste. Publikum har ikke saa Meget imod, at der glimter noget Alvorligt frem af det Lystige; og i nærværende Tilfælde vilde man maaskee have bebrejdet mig, at Sophie syntes vel letsindig og gjorde sig vel meget lystig over sin Mand, naar hun ikke mod Slutn. viste (saavel i Anl. af Mandens Gjæld som hs uægte Barn) at hun havde sand Omhu for hans Bedste og en dybere Grund for sit lystige Væsen. Det er i det mindste dette, jeg har havt for Øie.

Rollebesætningen, som den nu er ordnet, har jeg forresten Intet at bemærke ved.

Deres ganske hengivne

[Henr. Hertz].

737. *Kr. Mantzius til J. L. Heiberg.*

[Efteraar 1851]

Hr Etatsraad!

De vil tilgive mig, haaber jeg, at jeg vover at besvære Dem med nogle Linier i Anledning af vor Samtale igaarftes, men det er et Livsspørgsmaal for mig

i min Kunst, og De vil med Taalmodighed og Overbærelse høre min Anskuelse; om jeg end kun ufuldkomment kan udvikle den. Hr. Etatsraaden mente, at jeg var paa en Afvej i min altfor store Bestræbelse efter at være naturlig i mit Spil. At det har vakt min Eftertanke i høj Grad, vil ikke undre Dem, og De vil tillade mig i al Beskedenhed at forsvare mig saa godt jeg kan, — det er nemlig tungt at skulle troe sig allerede paa Afvej, naar man knap er kommen ind paa Vejen. Min Skuespillerkatekismus har jeg altid fundet i Hamlets Ord: »Retter Gebærden efter Ordet, Ordet efter Gebærden, og vaager nøje over, at I ej overskride den beskedne Natur, thi al saadan Overdrivelse er mod Skuespilkunstens Hensigt, som er at holde Spejlet op for Naturens Ansigt«. At, som Etatsraaden omtrent sagde, Kunsten har Naturen anderledes til Basis end det daglige Liv, føler jeg vel, men en hel anden Natur er det vel ikke. Det, som De, hvis jeg mindes ret, i en Afhandling i flyvende Post, har kaldt Stoffet i et Digterværk, Duften med et svagere, tyndere Udtryk, maa visse-

15 lig gennemstrømme en Skuespiller under Udarbejdelsen af hans Rolle; men det lader sig jo ikke lægge for Dagen i nogen bestemt Maade at gerere sig paa, — det beror jo ene paa, om der er Poesi i Skuespilleren; vil han — navnlig i en Karakterrolle — fremtvinge noget udenfor hans egen eller Rollens Natur Staaende for at følge med Poesien i Stykket, saa bliver han vistnok maniereret.

20 Hr. Etatsraaden vil tillade mig et Par Exempler. I »Kong Renés Datter«, hvor det efter mit Skjøn maa komme an paa at frembringe den milde vemodige Aftentone, som gaar igjennem dette yndige Arbejde, der er det vistnok aldeles nødvendigt, at Enhver af de Spillende har hele Stemningen for Øje, og ikke tænker paa at ville skabe ejendommelige Karakterer; — men i »Æren tabt

25 og vundet«, som er et Karaktermaleri, maa det være En om at gjøre at udsondre hver saa skarpt som muligt, og hvad navnlig min Rolle angaar, da forekommer Lesley mig at staa som en prosaisk Modsætning til Seaton; — han mener, at Seaton tager Sagen for alvorligt, ja han raader ham endogsaa til at benytte sig af det Indtrufne for at komme ved Kongens Hof. Nu veed jeg meget vel,

30 at man kan være prosaisk i at skildre en Prosaist og at man ikke skal være det, — men er der ingen Poesi i mig, da var det jo dog rent galt, om jeg forlod Naturen og ikke blev ved Jorden. Et i mine Tanker afskrækkende Exempel paa, hvor farlig en saadan Bestræbelse for at forene Hovedstemningen i Digterværket med ethvert Punkt i sin Rolle, afgiver Phister i Narren i Kong Lear,

35 hvor han endogsaa siger i en rørende Tone til Lear: »Giv mig et Æg, Far Lear, saa vil jeg give dig to Ting«. Hvad derfor Polonius angaar, som De har vist mig den Ære at tildele mig, og hvorfor jeg er Dem inderlig taknemmelig, skal det være min Bestræbelse ikke at frembringe nogen disharmonisk Virkning i det tragiske Maleri, men jeg ser ingen anden Vej end at trænge ind i Karakterens Aand for sig; og jeg gaar til den med godt Haab, thi han staar levende

for mig, som et Menneske med Kjød og Blod, der ved sine Svagheder bliver komisk, ligesom Hamlet ved sine tragisk, men uden at blive Karikatur. — Jeg slutter med det sikre Haab, at Hr. Etatsraaden ikke tager mine Ytringer ilde op; det var mig en Trang at udtale min Anskuelse for Dem efter min ringe Evne; Kunsten er mit Liv og min Kjærlighed, — det er saa sjælden at den kommer paa Tale i vore Dage, saa at den der elsker den griber enhver Lejlighed til at tale et Par Ord om den der, hvor han tror det finder et godt Sted.

Med Høiagtelse

Deres ærbødige

K. Mantzius. 10

738. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

den 10de Octb. 1851

Høivelbaarne Hr. Etatsraad Professor Heiberg

R. af Db.

At slutte efter den Understøttelse jeg modtog i Sommer, maatte jeg antage, at min Virksomhed ved Theatret skulde være blevet forøget, og at det Paa- 15 skud man brugte for at nægte min Afskeed, nemlig min Uundværlighed, skulde blive til Sandhed. Destoværrer maae jeg erkjende, at den Uvirksomhed, der tog sin Begyndelse med Deres Direktorat, tiltager i en for mig foruroligende Grad, baade med Hensyn til den nærværende Tid, som og til min Fremtid. Ved Indførelsen af Feu afskaffedes Aftenunderholdninger, og senere er af Dem 20 Sommerforestillinger bortfaldne, saa at jeg, der saa godt som ikke har noget at bestille ved Theatret, seer mig berøvet en betydelig Deel af min tidligere Indtægt. Hvad nu Fremtiden angaaer, da er den endnu sørgeligere, thi nu da jeg har tjent i 41 Aar, vil min Pension blive langt ringere end om jeg for Drukkenskab eller Uduelighed, eller andre Grunde var blevet afskediget tid- 25 ligere, og jo længer jeg tjener, har jeg den Udsigt at erholde mindre i Pension. At jeg ikke med Rolighed kan betragte en saadan Tilstand, haaber jeg De vil indrømme, og da jeg ikke antager at De kan forandre noget heri, da De ellers vist vilde have gjort det, tillader jeg mig selv at gjøre Noget, hvorfor jeg spørger Dem om det er mig tilladt at benytte min store Fritid, som jeg vil og 30 paa den for mig meest indbringende Maade. Uagtet det lidet vilde stemme med vor liberale Tid, at nægte en Mand at gjøre den Tid frugtbringende, som man ikke selv kan eller vil benytte, og tvinge ham til at lide Nød i Lediggang, anseer jeg det dog for min Pligt at indhente Deres ærede Tilladelse, og i Forventning af Deres ærede Svar, forbliver jeg med særdeles Høiagtelse, 35

Deres meget ærbødige

N. P. Nielsen.

739. N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.

Kiøbenhavn d. 24d Oct. 1851

Høivelbaarne Hr Etatsraad og Professor Heiberg.

Ridder af Dannebrog.

Det gjør mig ondt at jeg i mit Brev har været saa uheldig i at finde de rette
 5 Udtryk, saa at Hr Etatsraadens meget ærede Skrivelse besvarer hvad jeg
 ikke har spurgt, idetmindste ikke villet spørge om. Jeg vilde nemlig gjerne
 bevirke en større og for mig passende Virksomhed; derpaa svarer Hr Etats-
 raaden at jeg har et større personligt Tillæg end nogen Anden ved Theatret.
 Da jeg nu ikke har omtalt noget om Tillæg, maae jeg antage at Hr Etats-
 10 raaden troer mit Brev fremskyndet ved det Tillæg der er givet tvende af
 Scenens meest fortjente Kunstnere. Men jeg kan forsikre Hr Etatsraaden,
 at jeg af fuldeste Hjerte glæder mig over denne forøgede Indtægt for to saa
 velfortjente Mænd, hvad jeg høit har udtalt, og endmere at mit Brev var
 skrevet førend jeg havde Kundskab om denne Sag.

15 Mit Brev er opstaaet ved at betragte det for mig høist sørgelige Repertoire,
 hvorved mine Indtægter formindskes i en stadig Progression, der er foruro-
 ligende for mig, og om det Udtryk at lide Nød, er slet valgt, saa er en saadan
 Udsigt af formindskede Indtægter naar man ikke kan formindske Udgivterne,
 dog en Slags Nød.

20 I Parenthes maae jeg dog bemærke at jeg aldeles ingen personligt Tillæg
 har, thi hvad jeg oppebær uden for Skuespillergagen, er for Forretninger man
 havde overdraget mig, og som nu uden Foranledning af mig, atter ere mig
 fratagne, men ikke vedkommer Skuespilleren mere end om jeg havde privat
 Formue kunde komme i Betragtning.

25 Den anden Deel af Hr Etatsraadens meget ærede Skrivelse indeholder et
 Svar, som jeg maaskee selv har forskyldt ved at udtrykke mig utydeligt, thi
 en saa klog Mand som De, vil indsee at jeg ikke kunde falde paa at spørge
 om Tilladelse til hvad der er tilladt. Meningen var, at da der intet nyt Regle-
 ment er udkommet, men jeg dog har oplevet at Ting jeg hidtil ansaae for
 30 tilladt er blevet straffet, saa ønskede jeg at vide om det gamle Reglement
 staaer fuldt ved Magt eller ei. Det hele Udbytte jeg altsaa har af Skrivelsen
 er at Hr Etatsraaden meget beklager mig, men hvor stor Priis jeg end sætter
 derpaa, vil De dog indrømme at det ikke kan være mig til nogen reel Hjelp:
 Jeg maae derfor selv see at hjælpe mig ud af en Stilling, der er mig saa ube-
 35 hagelig som den, at gaae ledig, være parat til Tjeneste naar det forlanges,
 og under denne Venten, ikke turde paatage sig andre Forretninger. Indtil jeg
 faaer indledet det Nødvendige dertil, tillader jeg mig med særdeles Høiagtelse
 at tegne mig

Deres meget ærbødige

N. P. Nielsen.

740. *J. L. Heiberg til A. F. Hartnack.*

Kjøbenhavn 31 October 1851.

Efter at have læst Deres Lystspil »Den bevægede Tid« i den nye, forkortede Bearbejdelse, finder jeg, at det har vundet meget i Brugbarhed for Scenen, og jeg skal derfor nu ogsaa være betænkt paa at drage det frem, saasnart der er Leilighed dertil, hvilket dog for Øieblikket ikke er Tilfældet. Til hvad Tid ⁵ det vil kunne komme paa Scenen, tør jeg endnu ikke afgjøre. Før i Februar eller Marts Maaned vil det ikke kunne skee, muligviis ikke engang i denne Saison. Det er afhængigt af forskjellige Eventualiteter, som ikke lade sig forudsee, men De kan være overbeviist om, at det vil skee saa snart som muligt.

Men i denne Henseende maa jeg meget lægge Dem paa Hjerte at være ano- ¹⁰ nym og bevare Deres Anonymitet godt, indtil Stykket er spillet og dets Skjæbne afgjort. Ja, jeg maa endog gjøre Opfyldelsen af denne Begjæring til en Betingelse for Stykkets Antagelse. Thi ved et Stykke som dette, der vil mishage visse Partier og mange Individuer, er det af Vigtighed, at Forfatteren er ukjendt, for at Gjætningen kan have det størst mulige Spillerum. Idet saaledes den ene ¹⁵ Formodning holder den anden Stangen, brydes Partikampen lettere, og Stykkets Seir er langt mindre usikker, end den ellers vilde være.

Iøvrigt maa jeg endnu bemærke, at den anden Act udentviisl endnu kunde have godt af nogen Forkortelse, især jo mere Stykket nærmer sig sin Slutning. Denne bør komme noget raskere. Men en saadan Forkortelse anseer jeg det ²⁰ for meget let at tilveiebringe. Endelig troer jeg, at Poul Jochumsen ikke bør optræde i Hofjunker-Uniform (hvilket allerede vil have mange Replikers Udeladelse til Følge og altsaa bidrage til Forkortelse). Thi er det allerede noget usandsynligt, at den unge Mand kan troe sig udnævnt til Hofjunker, saa bliver den Maade, hvorpaa han kommer i Uniformen, endnu usandsynligere, end- ²⁵ skjøndt den jo ikke er umulig, men i Kunsten seer man meest paa Sandsynligheden. Stykket faaer derved noget Farce-agtigt, som det ved Siden af sine Characteertegninger ikke burde have; og da dets Modtagelse af Publicum dog ialfald er — hvad De jo vel kan vide — i høi Grad usikker, er det raadeligt at fjerne Alt, som kunde forøge det Anstød, hvoraf der, paa Grund af dets ³⁰ politiske Tendens, allerede er Meer end Nok.

Disse Punkter indstiller jeg til Deres nærmere Overveielse.

Ærbødigst

J. L. Heiberg.

*741. *Ilia Fibiger til Axel Fibiger.*

[Begyndelsen af Novbr. 1851] ³⁵

... Du maa vide, at Heiberg i Fjor, endnu før Nytaar, medens Mathilde logerede hos mig, pludselig holdt op at besøge hende. Senere fik jeg at vide

fra paalidelige Kilder, at Fru Heiberg offentlig beskyldte Mathilde for »Løgn« og for at have »ført Heiberg bag Lyset i flere Ting i sine Breve«. Medens H. paa den mest paafaldende Maade afbrød sine Besøg, vidste jeg, at han hemmelig — skriftligt — havde anmodet M. indstændig om hemmelig at besøge ham i Theaterkontoret. Saaledes han, mens hun, Fruen, søgte at give det Skin af, at H. gerne vilde trække sig ud af Sagen, medens M. væltede sig ind paa ham — stakkels Mand! — Hvad synes du?

Jeg vilde nødig blande mig i denne Sag, thi al slig ydre Optræden er imod min Natur; jeg viste bestemt mine Bekendte tilbage, som absolut vilde, at jeg — jeg — med Værdighed skulde drage H. til Ansvar. Men skønt jeg forsikrede, at jeg ikke vilde have det mindste med det Hele at gøre, lod jeg mig dog forlede — dog ikke til at stævne Etatsraaden herop og holde en moralsk Tale. Jeg skrev hemmelig til Fruen og gjorde hende opmærksom paa det urigtige i at omtale en ung Pige saaledes. At jeg gjorde dette paa den lempe-
15 ligste Maade, kan du nok vide. Fruen vilde da endelig tale med mig, og det kom til Forklaringer o. s. v., som hun dog har paalagt mig at holde saa hemmelige som muligt, da hun var bange for, at Folk skulde mistænke hende for Jalousi. Vi kom meget godt ud af det sammen, skønt jeg nok tror, hun til Slutningen mærkede, jeg ikke ganske var den kvindelige Skilleløb, hun først
20 antog. Hun vilde nemlig, efter at hun havde sagt mig, at hun ikke ønskede, M. skulde komme oftere der i Huset, absolut have mig til at love, at vi vilde sige »Folk«, at M. kom der »en sjælden Gang« — altsammen for M.s Skyld, »at den unge Pige ikke skulde lide i Folks Dom«. Jeg fattede i Øjeblikket ikke Betydningen af dette Forslag, men svarede dog naturligvis paa det bestemte nej, af den simple Grund, at det ikke var sandt. Hvad det kunde gøre
25 til Sagen, vilde eller kunde hun ikke begribe.

Du kan ellers tro, det var haardt for mig at høre saadanne Ting, som at hun ikke ønskede, M. skulde komme der, og at maatte finde mig deri, da hun dog i sin Egenskab af Kone havde et Slags Ret — som hun jo rigtignok heller
30 ikke glemte at bruge, thi naar man tier af Skaansel, tror Folk altid, at det sker af Mangel paa Muligheden af at kunne svare. Tilslidst gik hun dog saa vidt, at jeg, som gerne vilde sparet H., kun beholdt Valget mellem at lade ham eller M. staa i Stikken — og saa blev det da ham. Han havde løjet for Fruen, og hun — det tvivler jeg ikke paa — løj igen saa smaat for mig. For
35 Resten var hun meget elskværdig. Der er vistnok meget godt ved hende, men i den store Stil er hun ikke.

Men nu kommer Ulykken. Jeg veed ikke at forklare det, men det gjorde mig saa ondt for Etatsraaden. Det er vist grumme latterligt, men det er sandt.

Det syntes mig, at skønt han selv havde stor Brøde mod M., var der dog
40 ogsaa ligesom sket ham en Uret ved denne hele Historie. Hans Fejl gik ikke

mig an, men ligesom jeg, fordi der ogsaa kunde være Forseelse, i alt Fald Overilelse fra M.'s Side, taalte Ytringer af Fru H., som jeg selv for ingen Pris kunde kommet med, saa syntes jeg nu, at jeg ligesom skyldte H. en Slags Oprejsning, og saa skrev jeg tre Gange taabelige Menneske til ham, saa ærligt, ja, saa inderligt som muligt. Men derved, tror jeg, er Sagens hele Forfløjenhed 5 gaaet op for ham; han følte det latterlige og havde ikke Kraft til en ærlig Tilstaaelse af sin Overilelse, hvorved han alene kunde faa en ren og fast Fod at staa paa. Han svarede meget høfligt, men temmelig flovt. Og jeg blev lige-saa dum som før. . . .

742. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn d 27de Nov 1851 10

Ærbødigst Pro Memoria!

Den kongelige Befaling at, enhver Ansøgning til Hs Majestæt skal forevises enhver Foresat, forinden den indleveres, har jeg herved den Ære at opfylde, idet jeg beder Hr Etatsraaden om at anbefale eller i altfald paategne medfølgende Ansøgning, den jeg selv ønsker at aflevere paa høiere Steder. 15

i dybeste Ærbødighed

N. P. Nielsen.

743. *Cosmus Bornemann til J. L. Heiberg.*

St. Annæplads 5 Decbr. 1851(?)

Meget ærede Herr Etatsraad!

Maaskee erindrer De endnu, at min afdøde Svigerfader Generalkrigscommis- 20 sair Mathiesen var fra Norge af en mangeaarig Ven af Deres afdøde Fader, der meget fortroligt omgikkes med ham under hans og Families Ophold i Paris. Ved Familiens Afreise derfra skjænkede Deres Herr Fader — efter hvad jeg tilfældigviis har bragt i Erfaring — min afdøde Hustru, Louise, dengang et Barn, medfølgende Kurv, der i længere Tid havde været i hans Besiddelse, og 25 da jeg aldrig har havt den Ære at kjende Deres Herr Fader — i Paris traf jeg kun hans Grav — har jeg troet, at den turde finde en mere passende Plads paa Deres eller maaskee Deres Frues Bord end paa mit. Skulde Deres Frue ville tage sig af den, tør jeg bede Dem forklare hende de Omstændigheder, der ene have bevæget mig til at byde hende en Kurv, idet jeg forbliver 30

Deres hengivne

Bornemann.

744. *Claudius Rosenhoff til J. L. Heiberg.*

Alleenberg, d: 14 December 1851.

Til J: L: Heiberg.

Hvad en »Geburtsdag« for Betydning har,
 (Skjøndt al Tidsmaalen jo igrunden halter),
 5 Det føler tidt om Aaret jeg som Fa'er
 Og alle Sparebøssernes Forvalter.
 Ved slig en »evig Juul« blandt mine Smaa,
 For Hjemmets Mange er det intet Under,
 At jeg faaer sjelden eller aldrig Stunder
 10 Til Enkelt udenom at huske paa.

Men — Snese tre, det er et Phænomen,
 En Gjennemgang, Formørkelse, Bedækning,
 En saadan Stjerne, som vor Ven paa Hveen
 I sin Tid gav en astronomisk Vækning —
 15 Kortsagt: da jeg tilfældigviis faaer seet
 (Jeg troer i »Dansk Pantheon«), at Du fylder
 Idag de Treds — [Du Billedet undskylder!] —
 Saae jeg blandt Hverdagsstjerner en — Comet.

Og denne rev mig med sig i en Fart
 20 Fra Hjemmets Ecliptik, fra Vægt og Tyren,
 Fra Krebs og Alt — Mørkt eller Klart —
 Langt ud i Rummet, til jeg naaede Lyren.
 Her er jeg da, og skal en Sanger Sang
 Opdiske paa en Mærkedag, som denne . . .
 25 Det kan, det tør, det vil jeg ikke nænne,
 Du skal ei pines just med lyrisk Klang.

Ak! den Undskyldning selv er klangløs, huul,
 Er Noget, jeg kan ei oprigtigt mene;
 Misundelse, guul — gulere, end guul, —
 30 Den er det, ærlig talt, ei Skaansel ene,
 Som lukker Ønskers ødsle Fyldehorn,
 Som lader al Lyrik til Dig forstumme,
 Som lærer Rossi som en Torre brumme,
 Som lover Roser, bringende en Torn.

- Ja, puur Misundelse mig svage Mand
 Ved Haaret lader gribe Leiligheden,
 Til Dig de Treds at stikke som en Brand
 I Næsen nu og bryde Tausheds Freden.
 Det er Malice, et Memento! som 5
 Slaaer gratulerende ulægbar Vunde —
 Du fylder Treds!!! — Men det, jeg maa misunde:
 Det er det nu, som jeg skal tale om:
- Først, at Du frygtløs lægge kan Din Stav,
 At Dine Børn, de aandige, tilsammen, 10
 Ei faae Dig til at vendes i Din Grav,
 Men volde Dig og Verden Fryd og Gammen.
 Vi Andre, som med Børn af Kjød og Blod
 Maae plage os i slige Grundlovs Tider
 (Du aner ikke, hvad en Fader lider), 15
 Vi neppe leve, mindre døe med Mod.
- Og dernæst jeg misunder Dig Din Ro,
 (Hvad eller Rastløshed); thi Directeuren
 Han skal ei malke Krigens golde Ko,
 Forvandle Blod til Mælk for Søn af Søren. 20
 Han tør, i Galskabsheden klog og kold,
 Sin egen Harpe hænge op paa Knagen,
 Som alle Musers Herre hele Dagen,
 Den enkeltes Besøg har ringe Hold. —
- Vel sandt, at Scenerne bag Scenen tidt 25
 »Ei blot til Lyst« — saa siger man — udføres, —
 At Meget fordres just, hvor gaves Lidt, —
 At Rigsdagsmændene skal ogsaa høres;
 Men, ligemeget! denne Hurlumhei,
 Som seent og aarle summer Dig for Øren, 30
 Den Rolighed, som skjænkes Directeuren
 Formedelst Uro, — jeg Dig under ei.
- * *
- See! det er Verset — til Presenten nu,
 (De to maae følges ad, som Skam og Skade): 35
 En Stump af: »Clara! hvorfor rødmer Du?« —

Din Viv — og Goethe paa tre Egeblade.
 Undskyld! det er lidt Hastværks Pilleri,
 Og lad mig saa i Hjertets Tonart ende:
 Lev længe lige lykkelig med Hende,
 Er der end ei den mindste Lighed i!

Claudius Rosenhoff.

745. *J. L. Heiberg til H. C. Andersen.*

15 Decbr. 1851.

Kjære Hr. Professor!

Det er utilgiveligt, at jeg ikke allerede for flere Dage siden har takket Dem
 10 for Deres venlige Gave, Deres »Hyldemoer«. Men er det utilgiveligt, er det
 maaskee dog undskyldeligt, og det paa den Grund, at jeg havde foresat mig
 at bringe Dem min Tak mundtligt, men stedse er bleven forhindret deri, saa
 at jeg nu dog tilsidst maa gribe til Pennen, som et Surrogat.

Jeg har læst Deres lille Digtning med megen Fornøielse, idet jeg i den har
 15 gjenfundet den samme oplivende Phantasie, hvormed De saa ofte har glædet
 os i Deres Eventyr. Især Alt, hvad der angaaer Hyldetræet og Hyldemoer,
 finder jeg særdeles smukt, endog rørende. Visen »Det gamle Træ, o lad det
 staae« — er et nydeligt Moment, ligesom den følgende: »Imellem Havens
 Buske«, og begge gjøre ypperlig Virkning ved den Maade, hvorpaa de vende
 20 tilbage. Dette er ikke blot i sig selv poetisk skjønt, men ogsaa dramatisk.
 Om derimod de fire Elementer, som komme paa Barbeerstuen, og visse andre
 Opfindelser ikke altfor meget trodse den dramatiske Øconomie, endskjøndt
 de i en Fortælling kunne tage sig meget godt ud, vil jeg ikke afgjøre.

Jeg læste igaar i Kjøbenhavnsposten en Kritik over »Hyldemoer«, eller rettere
 25 sagt, jeg begyndte at læse den, men slap den paa Halvveien, fordi jeg ikke
 kunde udholde de meningsløse Omsvøb i Form af Vittigheder, som ikke vare
 tilstede. Da den er udgaaet fra det Firma, E. S., der allerede er anerkjendt
 som en af de første Vrøvlere i Bladlitteraturen, saa har den vel ikke afficeret
 Dem; idetmindste burde den ikke gjøre det.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

30

746. *Claudius Rosenhoff til J. L. Heiberg.*

Alleenberg, Juleaften 1851.

Dersom man ikke turde glæde sig over en Gave, fordi man ikke kan gjøre
 sig Haab om at lægge sin Taknemmelighed for Dagen ved at gjøre erkjendtlig
 35 Gjengjeld, — saa maatte Deres ligesaa smukke som kjærkomne Foræring rig-

tignok have bedrøvet mig. Men, om jeg endikke nærer det sanguinske Haab, nogensinde at kunne berede Giveren en saa behagelig Overraskelse, som den, han ved sin Godhed og Generositet har forskaffet mig, saa vil jeg dog ikke taabelig forspilde mig min Glæde ved at græmme mig over Forhold og Omstændigheder, hvis Herre jeg ikke er, eller ærgre mig over Fortunas og andre 5 deslige Blindebukkes virkelige eller indbildte Træden imellem mig og mine maaskee egoistiske Ønsker. Altsaa modtager jeg det Tilstillede rødmende af Glæde og Overraskelse, og ikke af Undseelse over at være kommen dybere i Gjæld. Jeg vil stedse anvende Gaven med hjertelige Tanker paa Giveren, og engang lade den gaae i Arv som et kjært Familiestykke. 10

I den Skrivelse, som ledsagede Instrumentet, og hvis Velvillie aandende Indhold om muligen virkede lige saa velgjørende paa mig som selve Gaven, er De kommen til at nævne afd: Prof. Weyse. Samme forunderlige Mand har en ikke ringe Andeel i, at de skjønne Sager ere komne i mine Hænder. Jeg gjorde mig nemlig Scrupler ved at lade min Fødselsdags Epistel afgaae, be- 15 frygtende, at De maaskee kunde søge Mere eller Andet i min uskyldige Spøg, end Øieblikkets Stemning havde lagt deri. Da faldt en Anecdote mig ind, som Weyse engang fortalte mig, Dem og Oehlschlæger betræffende. Denne betvang min Frygt og hævdede mine Betæneligheder: Epistlen afgik, og Optagelsen — — — 20

Men i dette Øieblik skinner den kjære Sol saa deiligt ind til mig, at Fristelsen til at prøve Corpus delicti er altfor stor til at jeg roligen kan hengive mig til at søge efter Takkeord. De vil tilgive, at jeg afbryder. Det røde Glas maa skydes for, Vinduet aabnes og »Pletterne« tages i Øiesyn. — Der er dog, Gud skee Lov! endnu Meget her paa denne Planet, der er »Mere end Perler og 25 Guld«.

Deres hengivne

Claudius Rosenhoff.

747. J. N. Madvig til J. L. Heiberg.

Kjøbenh. 24 Decbr 1851

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

Jeg modtager i denne Tid saamange Breve fra Supplicanter, der anmode 30 mig om i deres Interesse at forsøge at udstrække min Indflydelse udover dens lovlige Ende, at jeg tilsidst næsten maa troe, at Sligt gaaer an, skjøndt jeg har været noget uvillig til at antage Sætningen; heri beder jeg i ethvert Tilfælde at see en Undskyldning for disse noget ubeskedne Linier. Ved min Forbøn og Anbefaling og Deres Godhed blev, jeg troer i 1850, en Skræddermester 35 L. Hansen antagen som Controlleur ved Theatret, hvor jeg haaber, at han har viist sig saaledes, som jeg ellers kjender ham, skikkelig og ordentlig. Denne Mand, der sidder i trange Kaar, har engang i Sommer nævnt, at han endnu

ikke havde opnaaet den ugentlige Løn, som de fleste Controlleurer havde, og at han meget længtes derefter, da en enten yngre eller samtidig havde naaet den. Jeg lovede dengang min Familie, imellem hvem Manden har sine Patroner, at jeg ved Leilighed skulde sige nogle Ord til hans Bedste i denne Anledning; 5 men Tiden gik hen uden at jeg opfyldte Løftet, og da jeg faa Dage før min Udrædelse ved et Besøg i Theatret havde besluttet at tale derom med Overcontrolleur Walter, betænkte jeg mig, idet jeg først vilde nævne Sagen for Hr. Etatsraaden; Walter vil erindre, at jeg anmodede ham om Leilighed til at tale med ham efter Forestillingen, men opgav Samtalen. I dette Forhold 10 ligger nu den Forpligtelse, der driver mig til, hvor uberettiget jeg end nu er dertil, at bede Dem ved forekommende Leilighed at tænke paa min Client. At De tilgiver mig denne Importunitet, regner jeg i ethvert Tilfælde paa.

Med den ærbødigste Høiagtelse

J. N. Madvig.

15 748. *Kristian Arentzen til J. L. Heiberg.*

10/1 52.

Det banker paa Døren.

»Kom ind!«

»Gunløg Ormetunge, tragisk Drama i tre Acter!«

»Ak, jeg bliver oversvømmet af Stykker, og det ene middelmaadigere og 20 slettere end det andet! — »Tragisk Drama!« Tragødiens Tid er nok omtrent forbi; jeg troer næsten, jeg selv engang har sagt det i »Intelligensblade«. — »Gunløg Ormetunge! En oldnordisk Titel, altsaa et oldnordisk Stof. Den Kilde er vist udtømt af Oehlenschläger. Dette Arbeide er derfor rimeligvis kun en Planets Gjenskin af den store Sol. — Og Stykket er tilmed anonymt, altsaa 25 af en »homo novus«, de berømte Forfattere kjende mig og henvende sig personligt til mig.«

— Saaledes omtrent tænker jeg mig, at ovennævnte Drama, som jeg indsendte den fjerde November forrige Aar, er blevet modtaget. En saadan Modtagelse laa saa nær, var saa naturlig og rimelig.

30 Jeg indstillede mig, ledet af disse Betragtninger, for en Maanedes Tid siden til »Audientsen« paa Theatret. Jeg tænkte ved mig selv: Naar Moses kunde tale med Jahve »som en Mand med sin Næste«, kan Du vel vove det Samme med Theaterdirektøren.

Men, ak, da jeg stod ligeoverfor Hr Etatsraaden, gik min Mund i Baglaas. 35 Jeg forespurgte mig blot om det indsendte Arbeide og fik til Svar, at dets Skjebne endnu ikke var afgjort. Jeg opgav derpaa mit Navn og min Bopæl, for at simplificere Kommunikationen — bukkede og gik.

Og selv nu, da jeg sidder i mit eget Værelse med Pennen i Haanden, for at

tilskrive Hr Theaterdirektøren og altsaa naturligvis har et ganske andet drabeligt Mod end i Audientsgemakket, forekommer min Hensigt: at vække Deres Høivelbaarenheds Interesse for mit Arbeide og søge at bevirke Afgjørelsen af dets Theaterskjæbne inden ikke alt for lang Tid mig næsten pyramidalsk og uopnaelig. Hvilken List er vel ikke alt anvendt af snildere Folk end mig »Fattige i Aanden« for at naae det samme Maal! Al Diplomati er sagtens opbrugt i den Retning — vissere opbrugt end det oldnordiske Stof! Ethvert Middel er vist forslidt og kjendt, indtil Overmættelse, af Dem. Den Tid, da der var nye Veie at slaae ind paa, for at drage Opmærksomheden hen paa et indsendt Arbeide, er sikkert forbi — sikkert forbi end Tragødiens!

Ja, disse Overveielser faae, medens jeg nedskriver dem, en saadan Magt over mig, at jeg opgiver alt Haab om at kunne indvirke paa Deres Høivelbaarenhed og lægger min Skjebne i Gudernes og Hr Theaterdirektørens absolute Hænder. »In manus tuas committo spiritum meum!«

For at dette Brev dog ikke skal være aldeles ørkesløst og altsaa latterligt, vil jeg tage mig den Frihed at referere Hovedtanken i mit Drama.

Den forjættelsesrige, fremtidssvangre Ungdom er underkastet en Hovedfare. Den stormer tit vildt frem mod et Maal, der ikke staaer klart for den — spilder derved sine Kræfter og gaaer tilgrunde. For at holde os til vor egen Tid, lider »det unge Europa« med al dets unegtelige Begavelse ikke — idetmindste tildels — Skibbrud paa denne Klippe i Religion, Politik, Æsthetik, i alle Livets Hovedbrancher? Dette upaatvivlelig Tragiske var det min Hensigt dramatisk at fremstille. Oldtiden, Menneskeslægtens Ungdom, Ungdommen *κατ' ἐξοχήν*, og af den igjen den nordiske Oldtid, som den mest daadkraftige og altsaa mest dramatiske, forekom mig at egne sig bedst til Bærer af denne Ide. I den gamle, smukke Saga om Gunløg Ormetunge, som Hr Professoren naturligvis kjender, fandt jeg et efter min Mening passende Grundlag.

Hvorvidt jeg har mægtet dramatisk at gennemføre ovennævnte, som mig synes, heldige Ide; hvorvidt jeg har været Herre over den oldnordiske Kolorit, gennem hvilken den bæres frem — det er dette, der skal underkastes Hr Theaterdirektørens Dom og afgjøre, om mit Stykke egner sig til Opførelse. Hvad Koloriten angaaer, tillader jeg mig dog at bemærke, at jeg ikke har mit Kjendskab til den nordiske Oldtid fra Oehlenschläger eller overhovedet paa anden Haand; Beviser derpaa foreligge i de »Nordiske Myther«, »Oldnordiske Sagn« og »Sagaer« (4 R.): o: s: v:, som jeg har udgivet.

Idet jeg nu slutter dette, maaske altfor lange, Brev, beder jeg kun om en Gunst. Vil Hr Theaterdirektøren ikke bevise mig den Tjeneste at angive mig en Tid, inden hvilken jeg vil faae min Dom?

Med Ærbødighed og Høiagtelse

Kristian Arentzen 40
(Vognmagerg: 75,2).

749. *Carsten Hauch til J. L. Heiberg.*

Fr.b. Slot 5te Febr 1852.

Høivelbaarne Herr Etatsraad Heiberg

Theaterdirecteur, R. af Dbrog. o. s. v.

Hermed tager jeg mig den Frihed at sende Dem det omtalte Drama, som
 5 jeg inderlig ønsker maa vinde Deres Bifald og findes værdigt til Opførelse.
 De vil see, at den ny Stjerne virkelig udgjør det dramatiske Vendepunkt deri,
 saa Skuespillet gjerne kunde benævnes derefter, imidlertid vilde vel en slig
 Titel være uforstaaelig og forvirrende for Mængden; dog vil jeg gjerne ogsaa
 i denne Henseende rette mig efter, hvad De anseer for mest passende.

10

Med Høiagtelse og Venskab

ærbødigst

C. Hauch.

750. *Athalia Schwartz til J. L. Heiberg.*

Kjøbhvn, Marts 8. 1852.

Høistærede Hr. Etatsraad!

15 En forulykket Forfatter er en sørgelig Rolle at spille, veed jeg nok; men
 jeg veed ogsaa, at han først er ganske forulykket, naar han intet Haab tør
 gjøre sig om nogensinde at præstere noget Fyldstgjørende. Dette Haab har
 jeg ikke opgivet, saameget mere, som Hr. Etatsraadens gunstige Dom over
 mit Værk mere end alt Andet berettiger mig til at forsøge min Lykke endnu
 20 engang i Fremtiden. Jeg er nemlig Forfatterinden til Sørgespillet: »Charlotte
 Corday«, som jeg har indleveret til Antagelse paa den kongl. Skueplads, men
 forrige Maaned erholdt tilbage, forkastet, og med Tilføiende, at det, efter Hr.
 Etatsraadens Mening, stod over de franske Bearbejdelser af samme Sujet, om-
 end Vanskelighederne neppe vare saaledes overvundne, at det kunde opføres
 25 paa det kongl. Theater. Det er denne i og for sig selv gunstige Dom, der be-
 væger mig til at fremkomme med en Bøn til Dem, ikke til Theaterdirecteuren,
 men til Digteren eller rettere til den skarpsindige Criticus. Jeg skylder mig
 selv min hele æsthetiske Uddannelse; da jeg for omtrent to Aar siden fattede
 den Plan at forsøge, hvorvidt jeg havde Talent for at arbeide i det drama-
 30 tiske Fag, indsaae jeg fuldtvel, at dertil hørte en langvarig Forberedelse, og
 jeg har anvendt en betydelig Tid og Møie for at gjøre mig bekendt med alle
 de Fordringer, der kunne gjøres til et dramatisk Værk, hvis dette skulde bære
 Præget af en omhyggelig Behandling og af den tilbørlige Agtelse for Kunsten.
 Jeg vilde ikke tillade mig selv at opfinde Indholdet, men fandt, at naar man
 35 ønsker klarligen at overbevise sig om sine Kræfter i Behandlingsmaaden, burde
 Stoffet være givet, og idet Forfatteren paa den ene Side havde erholdt den
 Lettelse, at Historien havde leveret Elementerne, skulde han paa den anden

Side vise sin Kunst i at ordne og benytte dem. Jeg læste netop dengang »Les Girondins« af Lamartine, hans virkelig fortryllende Beskrivelse af Charlotte Cordays Personlighed tiltalte mig i høi Grad, og idet jeg overveiede hans Yttring: »L'appréciation d'un tel acte place l'âme dans cette redoutable alternative de méconnaître la vertu ou de louer l'assassinat. — Il y a des actes humains 5 tellement mêlés de faiblesse et de force, d'intention pure, et de moyens coupables, d'erreur et de vérité, de meurtre et de martyre, qu'on ne peut les qualifier d'un seul mot, et qu'on ne sait s'il faut les appeler crime ou vertu«, fandt jeg Behag i at reflectere over Grunden til at en saadan Handling, som i sig selv er afskyelig, og dobbelt afskyelig for Qvinden, kunde opvække Beundring, 10 og jeg fik pludselig den Idec, at jeg her havde fundet det Stof til et Sørgespil, jeg søgte. Tør jeg uden at trætte Deres Taalmodighed videre udvikle min Tankegang? Charlotte Corday stod for mig som Forbilledet paa den fra alle Indskrænkninger løsrevne Idee, der søger voldsomt sin Fuldendelse i sig selv, uden at ville tage Hensyn til alle de andre ligeberettigede Ideer, der maa 15 modificere den. Det strider mod hendes Væsen at optage Kjærligheden som noget Berettiget, uagtet hun ikke altid kan støde dens Indflydelse fra sig, og for at vise, hvor Lidet alle saaledes isoleret staaende Bestræbelser i Livet kunne lykkes, stillede jeg ved Siden af hende i de andre Personer Ideer, der paa samme Maade søgte deres Fuldendelse. Charlotte Corday higer efter Fri- 20 heden, er dog selv ufri, og gjør voldsomt Indgreb i Medmenneskets Frihed; fordi hun oprøres mod Mordet, myrder hun selv; Franquelin repræsenterer ligesaa fanatisk Kjærligheden, Lux den ubundne Begejstring, Dusaure den lovløse Frihedsfanatisme. Der er vel intet mere Tragisk end hendes unyttige Opoffrelse — alle disse heftige Følelser fortære sig selv mod Stykkets Slut- 25 ning. Tidens Aand har ophidset alle Lidenskaber til Vanvid. Marats Død — Anstødsstenen i de franske Stykker — bliver herved Bisag, og ligger saa at sige udenfor Stykket; vi behøve kun at vide, at hendes Forsæt fuldbyrdes; Pointet og Slutningen maa blive den Maade, hvorpaa hun betragter sin Handling efter Fuldbyrdselen. Historien beretter, at hun gik til Skafottet i Bevidst- 30 heden at have frelst sit Fædreland, det var Digterens Sag at motivere det. Det var dette, jeg forsøgte, men da det tillige tilkommer Digterne, at drage frem for Lyset de mangfoldige S sammensætninger i Bevæggrundene til alle menneskelige Handlinger, har jeg ikke troet at støde an mod Historien eller mod Hovedideen ved at lade en Kjærlighedsfølelse — uden hvis Indblanden 35 vi ikke kunde føle Medlidenhed for hende — blande sig deri, om hun end selv neppe tydeliggjør sig dens Tilværelse, før hun i sine sidste Ord anerkjender dens Berettigelse — i en anden Verden. Saaledes var min Tanke — det er mig naturligviis umuligt at bedømme, hvor Manglerne i Udførelsen ligge; men jeg har knyttet mit Vee og Vel og mit hele Hjerte til mit Værk. Vil De ikke, 40

høistærede Hr. Etatsraad! af Hensyn til den Dom, De har fældet over det, bevise mig den Godhed at criticere det lidt nøiere for mig, eller med andre Ord give mig en lille Underviisning i Kunsten at skrive dramatiske Værker. Jeg var i forrige Uge i Deres Bopæl, men havde ikke den Lykke at faae Dem itale; 5 jeg veed vel, at jeg kunde træffe Hr. Etatsraaden i Theatret; men jeg kan begribe, at jeg, paa et Sted, hvor De søges af Saamange, vilde kun gjøre Dem Uleilighed, det er derfor, at jeg skriftligt har taget mig den Frihed at henvende mig til Dem, for at bede Dem bestemme en Tid, hvorpaa jeg turde aflægge Dem mit Besøg. Jeg behøver vel ikke at tilføie, at Deres Discretion i denne 10 Sag er mig af høieste Vigtighed.

Med Høiagtelse
 Athalia Schwartz,
 Kronprindsessegade 390.3.

751. Chr. Hansson til J. L. Heiberg.

Bergen, 22 Marts 1852.

15 Hr. Etatsraad m. m. J. L. Heiberg!

Tyve Aar ere omtrent forløbne, siden jeg havde Anledning til at henvende mig til Dem, bedste Hr. Etatsraad! — og jeg tør derfor ikke regne paa, at De gjenkender min Haand, — eller engang erindrer mit Navn; naar De læser det under dette Brev. Lad mig da ile med at sige Dem, at det tilhører en gam- 20 mel Ven af Dem og Tilbeder af Deres Musa, der endnu er lige dyb, lige entusiastisk, men fremfor Alt: Danmark og Dem endnu ligesaa hengiven, som da han i sit 21de Aar første Gang blev indtagen af Dem. De vil maaskee af en eller anden blandt vore fælles Bekjendte have hørt, at jeg, efter i 7 Aar at have været ansat i Christianssand, kom til Bergen i 1844 som Politimester og i 25 1847 avancerede til Byfoged i dette ultima Thule, hvormed sandsynligviis min Embedscarrière er afsluttet. Læg hertil, at jeg har en elskelig Hustru, 2de Døttre, den ene 14, den anden 8 Aar gammel; og 2de Sønner, hvoraf den Ældste er 12 Aar og den Yngste 10 Maaneder, — Alle vakre og qvikke, — saa har De al den Underretning, De kan ønske om en af Deres varmeste 30 Tilhængere, der kun ab illa parte ikke er beatus, at han mangler pecuniaire Ressourcer til engang imellem at besøge Kjøbenhavn og sine Danske Venner!

Anledningen til, at jeg atter besværer Dem med min Correspondance er den, at Bestyrelsen for det herværende »Norske Theater« har anmodet mig om hos Hr. Etatsraaden paa det Bedste at anbefale dens Andragende om, at 35 der maa blive aabnet 2de af Theatrets haabefuldeste Subjecter Adgang til at overvære det kgl: Danske Theaters Forestillinger i denne Saison, og om muligt, tillige at være Auscultanter ved den Instruction eller de Prøver, hvortil det kgl: Theaters egne Elever finde Adgang, eller hvori de deeltage. Et lig-

nende Andragende fremkommer ogsaa med Hensyn til Hr. Student H: Ibsen, bestemt til Instructeur ved det Norske Theater, — en opvakt og med ikke almindeligt lyrisk Talent begavet ung Mand, som jeg fra først af er kommen til at holde af, fordi jeg hos ham fandt den sværmeriske Hengivenhed for Dem, der udgjorde en af min egen Ungdoms bedste Følelser. 5

Jeg har ikke taget i Betænkning at opfylde Theaterbestyrelsens Anmodning, deels fordi jeg smigrede mig med, at min Bøn kunde gjælde lidt, deels fordi Deres hele Forfattervirksomhed maa overbevise Enhver om, at Intet for Dem kan synes mere hæderligt og berettiget, end Følelsen for national Kunst, hvorfor heller Intet kan gjøre Regning paa en varmere Understøttelse 10 fra Deres Side, end Bestræbelsen for at fremlokke denne. Jeg var fra Begyndelsen mod dette Project: at oprette et Norsk Theater i Bergen, deels af æsthetiske deels af locale Hensyn. Saalænge der ingen Norsk dramatisk Litteratur gives, syntes det mig temmelig ligegyldigt, hvad enten Man spillede tydsk og Fransk Comedie paa Norsk eller paa Dansk, — og jeg troede, at 15 vort Folk endnu havde formeget med sin materielle og politiske Tilværelse at bestille, til at en alvorlig Trang kunde være opstaaet efter dens Afbildning paa Scenen. Jeg tænkte mig derfor ikke Muligheden af, at en Norsk Scene kunde fremkaldes og opelskes paa dette afsondrede Sted, som den halve Deel af Aaret saagodtsom er udelukket fra alt Samquem med den øvrige Verden, 20 og [hvor] saagodtsom intet Seeværdigt der har været præsteret; — de dramatiske Talenter ere aldrig blevne vakte, og have aldeles primitive maattet slumre i denne Ubevidsthed. Det har imidlertid viist sig, at min Tvivl om dens Tilstedeværelse var ugrundet; og det er virkeligt et mærkeligt Phænomen; at — ligesom Norsk Kunst i andre Retninger har maattet søge sine vægtigste 25 Repræsentanter fra Bergen (: Ole Bull, Dahl, Velhaven:), — saaledes har det viist sig, at her ogsaa slumrer sceniske Kræfter, der blot tiltrænge Underviisning og Veiledning — fremfor Alt dog Dannelse, for at vinde Betydning. De kan derfor nok tænke Dem Hr. Etatsraad! — at hele min gamle Lyst for Theatret, (— som jeg forhen aldrig her besøgte —) er vaagnet paany, og at jeg 30 med Glæde offerer mit Otium — som dog er saare lidet — paa at pleie den spæde, endnu ei engang fæstede Plante. Det er derfor med den største Inderlighed, at jeg anbefaler Dem Hr. Bruun og Kone, i hvem De vil finde 2de meget unge (c: 20 Aar:), hjertensgode, men endnu aldeles udannede Personer, hvis ualmindelige Talent for Scenen (: hun i det alvorlige, han i det comiske Genre:), 35 utrættelige Flid og hæderlige Forhold har erhvervet dem saavel Publicums som deres Foresattes Yndest og Velvillie. Jeg kan med Sandhed sige, at jeg vil betragte hvad De, Hr. Etatsraad! gjør for dem og for Ibsen som gjort for mig selv — og De kan nok tænke, hvor stolt jeg vil være ved at see Frugterne af min Anbefaling om De end ikke gider svare mig. 40

Jeg drister mig til at bede en ærbødig Compliment fremført for Deres Frue, der endnu ikke har eller faaer nogen varmere Tilbeder, end

Deres heelt hengivne

Chr. Hansson.

5 752. Bestyrelsen for det norske Teater i Bergen til J. L. Heiberg.

d. 26de Marts 1852.

Deres Høivelbaarenhed!

Det er ikke uden Frygt for at blive anseede for paatrængende, at vi vove at henvende os til Hr Etatsraaden med nedenstaaende Linier, og kun Sagens
10 store Betydenhed har givet os Mod til denne Henvenden, der saa dristig den end synes, dog vil finde sin Undskyldning i en reen Iver for vor unge Kunsts Opkomst.

Muligens er det Hr Etatsraaden bekjendt, at man her i Bergen har gjort Forsøg med at danne en National-Scene, — og at det forsaavidt er lykkedes,
15 som vi tør sige at Begyndelsen er gjort. Men Ingen veed bedre end De Hr Etatsraad, hvilken Række af Hindringer, der stille sig iveien for et saadant Foretagende, hvilke overordentlige Vanskeligheder, der maae bekjæmpes, for at en Nationalscenes Udvikling tidssvarende skal kunne fremmes; — og hvor gunstigt det maaskee i enkelte Henseender kan være, at vi boe paa et isoleret
20 Sted, saa er det dog altfor vist, at Vanskelighederne ved vort Foretagende staae i et progressivt stigende Forhold til vor Fjernhed fra den øvrige civiliserede Verden. Som fast enhver Begyndelse var ogsaa vor raa og ufuldkommen; de Elementer, hvoraf Scenen skulde skabes, vare mere end almindelig ubeqvemme, og der maatte saaledes hengaae en Tid, i hvilken Alt betragtedes
25 som en Forberedelse, og hvori Alt svævede imellem Frygten for at den vaagne Idee atter skulde indslumre og Haabet om at de længe nærede Ønsker, den dristige Tanke skulde blive til Virkelighed. I denne Dunkelhedsperiode, hvori selv de vordende Kunstnere neppe havde en dunkel Følelse for deres ophøiede Kald, neppe havde en Ahnelse om, hvad man vilde, var det ikke saa
30 vanskeligt at finde Lærere, der kunde tilfredsstille de nødvendigeste Fordringer; og vi kunde derfor saa meget desto lettere hjælpe os med de Kræfter, vort eget fattige Land havde at raade over. Men anderledes stiller Sagen sig nu: Ingen tvivler længere om Muligheden af at danne en Nationalscene; Scenens unge Dyrkere ere forstørstedelen komne til Bevidsthed om, hvor uendelig
35 fjernt det Maal er, de have sat sig; og vort Publikum har naturligviis langt større Fordringer, end nogen dødelig Magt kan tilfredsstille. Vi have altsaa gjort nogle Skridt fremad, men netop denne Fremadskriden, netop den større

Aandsmodenhed hos vore begyndende Skuespillere gjør det til Nødvendighed at søge de Lande, hvor Kunsten allerede længe har havt sit Hjem, for der at kunne tilegne sig om end kun en yderst ringe Deel af deres Frembringelser. Med dette for Øie have vi tildeelt To af vort unge Skuespillerpersonale Hr Bruun og Kone samt Sceneinstrukturen Hr Student Ibsen et Stipendium 5 for at de under et Ophold af 6 Uger i Kjøbenhavn kunne uddanne sig noget. Tilfulde erkjende vi det Utilstrækkelige i et saa kortvarigt Ophold og vi indsee heelt vel, at uden en sikker Ledelse skulde en saadan Reise give lidet eller intet kunstnerisk Udbytte. Men idet vi fattede Beslutningen, skedte dette med den fulde Fortrøstning at De Hr Etatsraad vilde skjænke vor unge Scene 10 en Smule Opmærksomhed, at De vilde yde vore Stipendiater nogen Hjælp, saa at de ved Deres store Indflydelse maatte faae Anledning til som Elever at freqventere den kongelige Scene paa den Maade, De Hr Etatsraad maatte finde meest hensigtsmæssigt for deres fremtidige Udvikling. Skulde vi være saa lykkelige ved vor Bøn at formaae Hr Etatsraaden til at tage sig noget 15 af vore unge Udsendinge, da ere vi forvissede om at vort Øiemed opnaaes og den Tak vi kunde bringe Hr Etatsraaden er ringe imod den Erkjendtlighed, det hele Land vil skyldte Dem for den Velvillie og Opoftelse, De skjænkede et af vore vigtigste Nationalforetagender.

Vor velbegrundede Frygt for at ansees for anmassende er bleven noget for- 20 mindsket ved den Opmuntring, Hr. Byfoged Hanson har ydet os, en Opmuntring, vi saameget mere sætte Priis paa som vi vide, at han staar i personligt Bekjendtskab til Hr Etatsraaden.

Bestyrelsen for det Norske Theater i Bergen.

Nergaard.

D. C. Danielssen.

Edv. Bull.

25

753. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

d 28de Maj 1852

Høivelbaarne Hr Etatsraad Ridder Heiberg

Efter den Velvillie hvormed Hr. Etatsraaden modtog min Begjæring og det Løfte, De i den Anledning havde den Godhed at meddele mig, er det maa- skee ubeskedent at tilføie nogen Bøn, og dog kan jeg ikke tilbageholde den, 30 at min Ansøgning maae nyde saa megen Fremme, at jeg kan erholde den omtalte Forestilling forinden de forskjellige nødvendige Hjelpere adspredes saameget, at det vil være umueligt at faae dem samlede. I fuld Erkjendelse af Hr Etatsraadens særdeles Godhed for mig, forbliver jeg mig med udmærket Høiagtelse

Deres meget ærbødige

35

N. P. Nielsen.

754. *J. L. Heiberg til N. P. Nielsen.*

Kbhavn, 29 Mai 1852.

Høistærede!

Da jeg har paategnet Deres Ansøgning, som mig foreviist, saa ligger det i denne Form, at Ansøgningen ikke kan indsendes ved mig, men maa produceres af Dem selv, enten for Ministeriet, eller umiddelbart for Hans Majestæt Kongen. Naar den da kommer til min Erklæring, skal jeg gjøre Alt hvad der kan staae i min Magt for at fremskynde et Resultat.

Deres ærbødige

J. L. Heiberg.

10 755. *N. P. Nielsen til J. L. Heiberg.*

d. 30te Mai 1852

Høivelbaarne Hr Etatsraad

Da det vilde være at gaae Peer Gantes Gjenvei først at sende Ansøgningen en anden Vei end til det Sted, hvor dens Afgjørelse dog egentlig beroer, har jeg omskrevet den og haaber at De nu vil tage den i Deres Beskyttelse. Der- næst vover jeg at spørge om jeg skal indgive et Andragende om den omtalte Afskeds-Forestilling, eller om Hr Etatsraaden vil bevillige mig denne af egen Godhed som følgende med Afskeden.

Med særdeles Høiagtelse

Deres allerærbødigste

20

N. P. Nielsen.

756. *Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn den 21de Juni 1852

Med Hr Etatsraadens behagelige Skrivelse af 5te dennes har Ministeriet modtaget en allerunderdanigst Ansøgning fra kongelig Skuespiller Instructeur Nielsen, hvori han paa Grund af vedvarende Svagelighed anholder om Entledigelse med Pension.

Efter en Samtale, jeg har havt med Instructeur Nielsen, tør jeg imidlertid antage, at han, naar der kunde bevirkes et Arrangement, hvorved der for Fremtiden tilsikredes ham den samme accidentelle Indtægt ved Theatret som den, han for Tiden har, og denne derhos som Følge heraf i sin Tid bliver medtaget ved en eventuel Pensionsberegning, — vilde være tilbøielig til at tilbage- tage sin Begjæring om Entledigelse, og da jeg for mit Vedkommende maatte ønske at bidrage til at bevare denne fortrinlige Kunstners Virksomhed for den danske Scene saalænge som muligt, har jeg fundet, at der var Anledning til at tage dette Spørgsmaal under nærmere Overveielse.

Det er af Instructeur Nielsen antydet, at han navnlig ønskede, at hans Indtægt af Feu, beregnet efter Giennemsnitsbeløbet af, hvad denne Indtægt i de sidste 5 Aar har andraget for hans Vedkommende, maatte tillægges ham som en fast aarlig Godtgørelse.

Efter hvad Hr Etatsraaden imidlertid i Deres behagelige Skrivelse til Ministeriet af 8 Januar 1850 har yttret i Anledning af et ganske lignende Spørgsmaal, maatte jeg finde det meget betænkeligt at lægge en fra Theatrets almindelige Forhold og Feu'ens Væsen saa afvigende Begiæring til Grund for et Andragende om en eventuel Bevilling ved Finantsloven; derimod har jeg tænkt mig, at det bedre vilde kunne forenes med Forholdene, at man søgte at udvirke for Instructeur Nielsen en Bestemmelse om, at Giennemsnitsbeløbet af hans Indtægt af Feu i de sidst forløbne 5 Aar, hvilket i den med Hr Etatsraadens fremførte Skrivelse fulgte schematiske Beregning over Hr Nielsens Indtægter er angivet til 579 rbd 50 β, blev ved hans eventuelle Afgang fra Theatret at optage blandt de Indtægter, der skulle komme i Betragtning til Pensionens Bestemmelse, selv om hans Feu i Fremtiden ikke vilde udgjøre saa stort Beløb som nysanførte Giennemsnitsbeløb.

Forinden jeg imidlertid foretager noget nærmere Skridt i saa Henseende, har jeg ikke villet undlade tjenstligst at udbede mig Hr Etatsraadens behagelige Yttringer om Sagen.

Simony.

/ H. Christensen.

757. *J. L. Heiberg til Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.*

Kjøbenhavn, d. 24 Juni 1852.

Ministeriet har, ved i behagelig Skrivelse af 21de dennes at gjøre mig bekendt med, at Instructeur Nielsen har yttret sig tilbøielig til at tage sin Ansøgning om Entledigelse tilbage, saafremt der maatte kunne bevirkes et Arrangement, hvorved ham for Fremtiden tilsikredes den samme accidentelle Indtægt ved Theatret, som han for Tiden har, m. m., tillige forlangt mine Yttringer over Sagen.

Forsaavidt Nielsen har tænkt sig at erhverve en saakaldet garanteret Feu, liig Gjennemsnitsbeløbet af hans Feu for de sidste 5 Sæsoner, hvad der i Realiteten ikke vil sige andet end en fast aarlig Indtægt af den nævnte Størrelse, uden Hensyn til Omfanget af hans Virksomhed i Theatrets Tjeneste, da har jeg allerede i Skrivelse af 8 Januar 1850 udtalt mig herimod, og jeg skal saameget mindre nu gaae ind paa denne Punkt, som det af Ministeriets ovennævnte Skrivelse synes at fremgaae, at Det under ingen Omstændigheder er sindet at understøtte et saadant Andragende.

Om Ministeriet derimod maatte ville virke for at forskaffe Nielsen Tilsagn

om, at hans Pension ved hans eventuelle Afgang fra Theatret vilde, forsaavidt Feu'en vedkommer, blive at beregne efter et Gjennemsnitstal af de 5 Saisoner 1847/48—1851/52, begge inclusive, uden Hensyn til, hvorledes denne Deel af hans Indtægter i Virkeligheden maatte stille sig, naar Entledigelsen indtraadte, er en Indrømmelse mod hvilken jeg fra Theaterbestyrelsens Side Intet kan have at erindre; men ligesom jeg paa den ene Side ikke kan andet end dele det af Ministeriet udtalte Ønske om at bevare Nielsen for Scenen saalænge som muligt, saaledes kan jeg paa den anden Side ikke overse, at hvis en slig Concession gjøres i hans Faveur, vilde Scenens øvrige Notabiliteter ansee sig ligesaa berettigede til at nyde samme Begunstigelse, der da ei heller uden Vilkaarlighed vilde kunne nægtes dem.

J. L. Heiberg.

/ Løffler.

758. Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet til J. L. Heiberg.

15

Kjøbenhavn den 29 Juni 1852.

Efter Modtagelsen af Hr Etatsraadens behagelige Brev af 24 f. M. paa min Skrivelse af 21de næstforhen, hvori jeg meddeelte Hr Etatsraaden hvorledes jeg havde tænkt mig at kunne bidrage til, at kongelig Skuespiller Instructeur Nielsen tilbagetog den af ham indgivne Ansøgning om Entledigelse, har jeg havt Leilighed til ved en Samtale med Instructeur Nielsen at erfare, at han vil være villig til at frafalde sin Begiæring om Entledigelse, naar der maatte kunne tilstaaes ham en Understøttelse til at foretage en Badereise i denne Sommer.

Medens jeg nu maa dele den af Hr Etatsraaden fremhævede Betænkelighed ved et saadant Arrangement, som berørt i min Skrivelse af 21de dennes, tør jeg ansee det senest paapegede Middel til at opmuntre Hr Nielsen til at vedblive i sin Stilling ved Theatret for saameget bedre foreneligt med Forholdene ved Theatret og stemmende med dettes Tarv, som det vel kan forventes, at en Reise vil virke gunstigen paa hans Helbred, og saaledes indirecte komme Theatret tilgode, og ligesom der i forrige Aar ved allerhøieste Resolution af 16 Juni blev tilstaaet Instructeur Nielsen en Understøttelse af Theaterkassen paa 400 rbd til en Badereise, saaledes er jeg ogsaa sindet allerunderdanigst at andrage paa en lignende Understøttelse til Instructeur Nielsen for iaar. Forinden jeg imidlertid foretager noget Nærmere i saa Henseende, skulde jeg tjenstligst udbede mig Hr Etatsraadens behagelige Yttring navnlig om, af hvilken Conto paa Theatrets Budget en saadan Understøttelse maatte være at afholde.

Simony.

/ H. Christensen.

759. J. L. Heiberg til Bernhard v. Beskow.

Kjøbenhavn, 12 August 1852.

Kjære Baron!

Jeg maatte være meget utaknemmelig, om jeg ikke strax efter min Hjemkomst bragte Dig min og min Kones hjerteligste Tak for al den Godhed, Du har viist os under vort Ophold i Stockholm, idet Du fremfor nogen Anden⁵ har bidraget til at forskjønne os Opholdet og gjøre det rigt paa kjære Erindringer. Det var heller ikke uden Veemod, at vi idag for 8 Dage siden toge Afsked med Dig *par distance*, da vi passerede forbi Nyckelviken, og saae Dig vifte til os med et hvidt Tørklæde. I min lille Kikkert kunde jeg kjende Dig, hvorimod jeg ikke med Bestemthed kunde see, hvilke de Andre vare, navnlig¹⁰ Damerne.

Vor Reise var meget behagelig, med Undtagelse af den første Eftermiddag, da det uophørligt regnede, saa at vi maatte opholde os i den snevre Kahyt. Ikke desmindre undgik min Kone dog al Søsyege; jeg selv er, i Egenskab af dansk Mandsperson, naturligviis hævet over dens Angreb. Mellem Passagererne¹⁵ paa Skibet traf vi et Par Skaaninger: en Baron Benett, som er Maler og Kunstkjender, og en Lieutenant Rosencranz, som vi havde seet hos Statsminister Due, fremdeles Oberstlieutenant Thulstrup, Gouverneur for Krigs-Academiet i Stockholm. Han var Den i Selskabet, som behagede mig meest. Desuden var der ogsaa en ret original Person, en ung hollandsk Dame, som var echapperet²⁰ fra sit Reiseselskab i Stockholm, og nu reiste allene tilbage til Rotterdam, fordi hun var kjed af at reise i Udlandet, og træt af at trækkes omkring for at bese alle Mærkværdigheder. Da den ældre Landsmandinde, som hun reiste med, nu vilde begive sig til St. Petersborg, betakkede den yngre sig, og vendte om. Begge disse Damer have været anbefalede til Kammerherre Lilienstolpe,²⁵ som kjender dem.

Det var en forbausende Hurtighed, hvormed vi tilbagelagde den lange Vei mellem Stockholm og Kjøbenhavn. Torsdag Eftermiddag Kl. 2 afgik vi fra Stockholm, og Løverdags Aften Kl. 7½ landede vi ved Toldboden i Kjøbenhavn. En Bouquet, som min Kone, kort før Afreisen, havde modtaget af Notarien³⁰ Wannqvist, var ved Ankomsten ganske frisk, og blev sat i Vand, hvor den prangede som et Vidunder af Stockholms Blomster i Kjøbenhavn. Det var imidlertid paa et hængende Haar — som vi her sige — at vi ikke vare komne nær saa hurtigt hjem; thi da vi nærmede os Ystad, saae vi det danske Dampskib Skirner i lang Afstand foran os, allerede paa Veien fra Ystad til Kjøben-³⁵havn. Men vor Capitaine satte et Signalfalg op, og den danske Capitaine, som havde Formodning om, at vi vare underveis, vendte om, og tog os ombord i rum Sø, inden vi endnu vare komne til Ystad, hvilket foraarsagede, at Skirner kom næsten en Time sildigere til Kjøbenhavn, end den pleier.

Vi ere altsaa nu igjen i vore gamle Forhold, men de stockholmske Erindringer ere ikke borte. Din Romance til Laura hører jeg lyde ved Pianofortet, og Dit Portrait ligger her paa Bordet. De Smaaskrifter, Du har medgivet os, skal jeg nu til at læse, og Erindringen skal ikke blot opfriskes ved disse, men ogsaa
 5 ved det fornyede Bekjendtskab med Dine andre Skrifter, som Du tilforn har skjænket mig. Paa det svenske Dampskib begyndte vi paa at læse en Brochure om Emilie Höggqvist, som ligeledes Wannqvist havde bragt min Kone ved Afreisen; men Læsningen blev ubehageligt afbrudt derved, at Bogen faldt i Vandet, hvor den nu kan læses af Fiskene paa Havets Bund.

10 Og nu, kjære Beskow, Farvel for denne Gang! Bring Din Friherrinde vore oprigtigste Ønsker for hendes Helbredelse ved Brøndcuren. Og glem ikke at forsikre baade hende og den elskværdige Familie paa Nyckelviken om vor Taknemmelighed for al den Godhed, de have viist os. Ogsaa hos Frøken Walmoden bede vi Dig at bringe os i Erindring, idet vi haabe, at hun nu ganske
 15 har overstaaet den lille Upasselighed i Foden. Det forekommer mig, at jeg saae hende vifte ad os fra Strandbredden ved vor Forbifart, men jeg er dog ikke vis derpaa.

Men først og sidst hilses Du selv fra min Kone og mig, samt fra min Moder, som glæder sig over at være erindret af Dig og Baronessen.

20 Din særdeles hengivne og forbundne

J. L. Heiberg.

760. *Bestyrelsen for det norske Teater i Bergen til J. L. Heiberg.* d. 24 August 1852.

S. T. Herr Etatsraad Ridder J. L. Heiberg!

Ligesom de Elever fra det norske Theater, der i Sommer besøgte Kjøbenhavn, i sin Tid kom hjem med fornyet Lyst og Iver for deres unge Kunst, saaledes er nu ogsaa Herr Ibsen, efter et længere Ophold i Dresden, vendt tilbage for at træde i Theatrets Tjeneste som Scene-Instructeur.

De have Alle aflagt os Beretning om den godhedsfulde Velvillie, hvormed De Herr Etatsraad har værdiget at modtage og veilede dem samt forskaffet
 30 dem fri Adgang til det Kongelige danske Theater, og det er for os, der i sin Tid ogsaa med megen Erkjendtlighed modtoges Herr Etatsraadens ærede Skrivelse af 5 April d. A., en Trang, herved at bevidne Dem Herr Etatsraad vor uskrømte Taknemmelighed for al den Forekommenhed, hvormed De saaledes har bæret Theatret.

35 Idet vi ikke kunne tilbageholde den Yttring, at vi derved endmere ere blevne bestyrkede i vort Forsæt, at ville vedblive, efter Evne og saavidt vore Stillinger forøvrigt levne os Tid dertil, at søge at lede denne Kunstanstalts

Barndomsdage til det Maal, hvis Opnaaelse vistnok alene vil tilhøre en fjernere Fremtid, tillade vi os at gjentage Bevidnelsen af vor høiagtelsesfulde Erkjendtlighed.

Bergen, i Bestyrelsen for det norske Theater.

Nergaard.

D. C. Danielssen.

Edv. Bull.

5

761. *Bernhard v. Beskow til J. L. Heiberg.*

Wendelsö den 24 Augusti 1852.

Bäste Vän!

Det är vi, som skola tacka Dig och din älskwärda Fru för edert besök, som så oförmodadt spridde ett poetiskt lif i vår enformiga hwardaglighet. Vi lefwa om i minnet de glada, interessanta, men tywärr altför få stunder, I skänkt 10 oss. Då min hustru och jag från stranden hviftade vårt afsked åt det förbilande skeppet, tyckte vi att det war en skön dröm som flydde, men wi öfwerlemnade oss åt hoppet att den kan förnyas, antingen här eller på andra sidan Sundet. Den snabba hemresan wisar, huru lätt man kommer till Stockholm, och vi hoppas att de sista dagarnes Martyrskap, af besökande Seccatori, ej 15 afskräckt Eder från tanken på ett nytt besök. Under tiden återlifwa wi hågkomsten af Er med läsningen af de sköna skrifter Du förärat mig och med betraktandet af de Thorwaldsenske minnesbilder, hwarmed Din älskwärda Fru begåfwat oss.

Den ledsamma Brun[n]sdrickningen har nu nalkats sitt slut. Vi hoppas att 20 den genom förkofrad helsa må gengälda alla de försakelser, som den medfört för min hustru, särdeles genom de tillfällen den beröfwat henne att få njuta af Edert sällskap. Men hwad tycks? Nu har jag i min ordning börjat att dricka brunn. Jag är dock i brunnsdrickning, som i allt annat, endast diletant, d. v. s. jag dricker så länge det roar mig, utan att låta regimen inwerka på mitt wan- 25 liga lefnadssätt.

Jag har framfört Din og Din Frus wänliga hågkomst till Nyckelwikens innevånare och får nu återbära deras samtliga, tacksamma helsningar. De Sceniska Sånggudinnornas besök har der werkat en hänförelse, som kommer att gifwa sig luft i en dramatisk föreställning, hwarmed min Bror skall emot- 30 tagas, då han hemkommer från sin resa. En materialbod i trädgården är förwandlad till en wacker Theater, der nu repeteras alla dagar.

Vi hafwa för en wecka sedan förflyttat oss till det Landställe, som äges af min Bror Expeditions-Sekreteraren, hwilken Du såg jemte hans fru på Ångbåten från Wadstena. De anhålla, liksom min hustru, om sina wänskap- 35 liga helsningar till Dig og din Fru.

Vid sednaste besöket på Nyckelviken tillät Din Fru mig att få sända ännu

en af mine sånger. Den følger här innelyckt, med önskan, att den någon gång för Eder må återkalla minnet af Eder

tillgifne, förbundne vän

Bernh. v. Beskow.

5 E. S. Min hustru och jag hafwa fått löfte af Dig og din Fru om ett par rader hwar för våra Album. Glöm ej att fägna oss dermed och gif dem datum från Stockholm, till minne af Edert wänliga besök der.

762. *Athalia Schwarz til J. L. Heiberg.*

Kjøbenhavn, Octbr. 4. 1852.

Høivelbaarne Hr. Etatsraad!

10 Da De afvigte Vinter beviste mig den Ære at tale med mig, gav De mig Deres venlige Tilladelse til, naar jeg atter forsøgte mig i Forfatterskabet, da at turde directe oversende Dem mit Forsøg. Det er altsaa ifølge denne, at jeg tager mig den Frihed at henvende Deres overbærende Opmærksomhed paa vedlagte Drama. Efter Hr. Etatsraadens Opmuntring har jeg skrevet det i
15 bunden Stiil, hvorvidt det er lykkedes mig, drister jeg mig ikke selv til at afgjøre. Gid det maatte finde Deres Behag, om det end — som Franskmanden siger — skulde være mon unique salaire!

Anbefalende paa det Inderligste mit Værk til Deres Overbærelse, forbliver jeg
20 med den erkjendtligste Høiagtelse

Athalia Schwartz.

763. *J. L. Heiberg til Bernhard v. Beskow.*

Kjøbenhavn, 11 October 1852.

Kjære Baron Beskow!

Det sortner for mine Øine, idet jeg tager Pennen for at besvare Dit kjærkomne Brev, og seer, at det er dateret 24 August. Men jeg har siden min
25 Hjemkomst fra Stockholm havt saa mange Forretninger, at jeg kun af og til har faaet Tid til at dvæle ved de saa kjære Reise-Erindringer, mellem hvilke Dit Billede staaer i den stærkest forgyldte Ramme. Denne Lignelse har jeg nok stjaalet fra Holberg, som siger med endnu mere Fynd: »Eders Dyders Skilderi hænger paa mit Hjertes Krog«. Og saaledes er det. At oversætte den
30 barokke Lignelse i en smuk og poetisk, behøver jeg ikke, thi Du er selv Digter og vil forstaa at gjøre det bedre end jeg, skjøndt ikke bedre end jeg mener det. I Sandhed, efter den lange Pause tørster jeg efter at høre Noget fra Dig og Dine Omgivelser. Man troer stedse, at der i en lang Mellemtid maa være skeet Noget, som man gjerne vilde vide. Og dog, naar jeg slutter fra mig selv,
35 skulde jeg lade være at troe det, thi naar jeg nu skulde fortælle Dig hvad

der er foregaaet i min Kreds, siden vi sidst saaes, vilde jeg komme tilkort, thi der er egenlig Intet skeet, ligesom, efter Baggesens Ord den 1ste Januar

»Aar attenhundrede, minus eet,
I hvilket endnu Intet er skeet«.

Og det er mig i Grunden kjært, at Intet er skeet, thi jeg er bange for Forandringer. Jeg siger derfor med Fornøielse, at Alt er hos os endnu ved det Gamle. Vi dreie os ogsaa troligt i den gamle Hestemølle. Vore Forretninger, de gamle, sædvanlige, ere i fuld Gang; med Theatret gaaer det meget godt, hvilket jeg, ifølge Romernes Princip, ikke bør sige, uden at tilføie: Gid det maa være sagt i en god Tid! 5

I Dit Fædreland har det desværre viist sig, at det Nye ikke altid er det Gode. Prinds Gustavs Tab har her i Landet vakt en almindelig Beklagelse og Deeltagelse; hvor meget mere da hos Eder! Man gaaer ved saadanne Leiligheder irette med Forsynet, og tænker: Europa har, ved Gud, Prindsere nok, som hellere maatte undværes; næsten ethvert Land havde med Glæde givet 10 een af sine for at frelse den, som Loddet traf. Men — som jeg i samme Anledning skrev til Grev Gustav Taube — Vor Herre vil have det Bedste, og Fanden vil ikke altid tage Sine.

I Henseende til hvad Du skriver om vore stockholmske »Seccatori« (paa Dansk kalde vi dem »Knusere«), falder det mig ind, at dersom Du tilfældigviis 20 skulde see Pastor Ekdahl (han er jo, desværre for Dig, i Familie med Dig), vil jeg bede Dig sige ham, at jeg personlig har overbragt Kongen hans Bog, og at Hans Majestæt har paalagt mig at bevidne ham sin Tak derfor. Jeg har forresten Grund til at troe, at han lykkeligen vil undgaae den Fare, som han frygtede for, nemlig at erholde en dansk Decoration, men det behøver Du 25 ikke at sige ham, ligesaa lidt som at jeg selv har i disse Dage været mindre heldig — efter hans Anskuelse — idet jeg er bleven Dannebrogsmænd. Jeg burde udentvivel selv skrive ham til, for at bringe ham Kongens Taksigelse, men vil Du ikke nok bidrage til at befrie mig for at blive indviklet i en Correspondance, som jeg nødigt befatter mig med. Hellere vil jeg, naar Tiden tillader 30 det, skrive et Brev til Notarius Wannqvist, som virkelig viste os megen Godhed under vort Ophold, og som jeg derfor heller ikke har Hjerte til at regne blandt »Seccatori«, medens jeg derimod — mellem os sagt — maa give Kammerherre Lilienstolpe den første Plads mellem disse. Jeg ængster mig allerede over hans bebudede Besøg i Kjøbenhavn. Det er Din Pligt at komme her paa 35 samme Tid, for at afparere hans Angreb her, ligesom Du af og til gjorde det i Stockholm.

Dersom Du engang finder for godt at give mig et Svar paa mit intetsigende, ialfald intetfortællende og intetberettende Brev — og det haaber jeg virkelig,

Hvor Statoraad! Man det naar mig
lillaik at faa vands nogle faa Ord til dem i
at personligt betragtede. - Høedt for sam-
vittighedsfuldt udført det tvære, statoraadet
faa det faa om at overtag, men jeg var
ikke vant No til at være i disse dage.

Det fremter mig, at statoraadet staa i
den dommeing, at jeg ikke var bet mig frit-
gøt for den overtagne Rolle, da jeg var vant den
Ord, at det først var efter statoraadets med-
Aflæg gaa mine gjentagne indstændige Bøn-
ner, at jeg - med Bedrøvelse - greb til det
jeste Middel. At dette Middel er ulovligt,
at jeg følgerig var fuldkommen Uret, lige
overfor Diraktøren, det ved jeg, og det

gjørende jeg allerede gjentagne Gange under
den Raadets, jeg fandt med Diraktøren.
Det er derfor heller ikke om dem Sag, jeg
sigter at tale. Derimod er det nu Hæring
af statoraadet, der gjør mig personlig ud, og
det er dem, at de ikke var forkyldt om
faadun Ogsøndel af mig. Si for at statoraa-
det skal kunne bringe dette Uret, men
den Auktualpe staa bagved, at Grunden
til min Ogsøndel skulde være at søge i alle
staa i Berørelse med dem. Derfor til mig,
at jeg skulde gaa om andre hæufigt, and at
blive Rollen gøit, nu hæufigt imod, dem,
og i faa Cifolde er det mig, der ma sig om
faadun Auktualpe for jeg ikke forkyldt af
dem. Vel om de er saa vrede paa mig,
at de skal ikke bringe dem om at vide dette,
vil jeg dog for mine egne Skyld udtale det for
dem, at Tabet i lang Tid for gjort mig saa

ud, som dem Modstand, og at hvad der
and staa, saa vilde mine personlige gode
Tilblifelse imod dem, jeg statoraad, ikke
forandret.

Jeg stætter med det Jaab, at statoraa-
det vrede ikke vil være allfor længe, og
med det Ønske, at jeg maatte faa Lailig-
hed til at gjengjælde, hvad jeg med dem
Lailighed for udbrødt.

(D. 29de October 1852.

Arbødigst

M. K. Wiehe.

at Du vil gjøre — saa venter jeg deri at modtage en kjær Efterretning, nemlig om Din Fru Baronesses fuldkomne Helbredelse efter Curen i Sommer. Ligeledes haaber jeg at erfare, at Du selv ikke har maattet undgælde for Din frivole Brug af samme Cuur; at Din Broder Grosserereren er kommen lykkelig
5 tilbage fra sin Reise, kort sagt, at Alt er i god Skik.

Min Kone bringer naturligviis Dig og Baronessen sin hjerteligste Hilsen, og anbefaler sig i Eders Erindring. Hun takker Dig særdeles for den nydelige Romance, hvilken hun, ligesom den tidligere, har sunget til Manges Fornøielse, uagtet hun, paa Grund af sin Stemmes Beskaffenhed, har været nødt til at
10 transponere begge i andre Tonarter.

Vore Bidrag til Dit Album haabe vi, at Du selv med det Første vil personligt afhente hos os. Imidlertid forbliver jeg med sand Høiagtelse og Venskab

Din hengivne

J. L. Heiberg.

15 764. *Michael Wiehe til J. L. Heiberg.*

d. 29de October 1852.

Herr Etatsraad!

Maa det være mig tilladt at henvende nogle faa Ord til Dem i et personligt Anliggende. Høedt har samvittighedsfuldt udført det Hverv, Etatsraaden havde bedt ham om at overtage, men jeg har ikke havt Ro til at svare i disse
20 Dage.

Det smerter mig, at Etatsraaden staaer i den Formening, at jeg ikke har bedt mig fritaget for den omtalte Rolle, da jeg har havt den Tro, at det først var efter Etatsraadens rene Afslag paa mine gjentagne indstændige Bønner, at jeg — med Bedrøvelse — greb til det sidste Middel. At dette Middel er
25 ulovligt, at jeg følgerig har fuldkommen Uret ligeoverfor Directeuren, det veed jeg, og det yttrede jeg allerede gjentagne Gange under den Samtale, jeg havde med Directeuren. Det er derfor heller ikke om denne Sag, jeg ønsker at tale. Derimod er der een Yttring af Etatsraaden, der gjør mig personlig ondt, og det er den, at De ikke har forskyldt en saadan Opførsel af mig. Thi for at
30 Etatsraaden skal kunne bruge dette Udtryk, maa den Anskuelse staae bagved, at Grunden til min Opførsel skulde være at søge i eller staae i Berørelse med Deres Forhold til mig, at jeg skulde have en anden Hensigt, end at blive Rollen qvit, en Hensigt imod Dem, og i saa Tilfælde er det mig, der maa sige: en saadan Anskuelse har jeg ikke forskyldt af Dem. Selv om De er saa vred
35 paa mig, at De slet ikke bryder Dem om at vide dette, vil jeg dog for min egen Skyld udtale det for Dem, at Intet i lang Tid har gjort mig saa ondt, som denne Modstand, og at hvad der end skeer, saa ville mine personlige gode Følelser imod Dem, Herr Etatsraad, ikke forandres.

Jeg slutter med det Haab, at Etatsraadens Vrede ikke vil vare altfor længe, og med det Ønske, at jeg maatte faae Leilighed til at gjenoprette, hvad jeg ved denne Leilighed har nedbrudt.

Ærbødigst

M. R. Wiehe.

765. *Bernhard v. Beskow til J. L. Heiberg.*

Stockholm den 11 November 1852. 5

Bäste Vän!

Under våra sorgedagar härstädes war det en stor glädje att emottaga Ditt wänskapliga bref, som underrättade om Ditt og Din älskwärda Frus wälbefinnande och erinrade om de glada stunder I skänkt oss i somras, på Djurgården, på Nyckelviken, på Fieldstuen, och hemma på Drottninggatan! Jag ämnade, sedan något lugn nu här inträdt, swara i samma glada ton, då jag får se af tidningarna (ty mina Köpenhamnskorrespondenter äro tröga) att Din Fru helt nyligen warit betänkeligt sjuk. Vi äro nu i största oro att få erfara något om Hennes helsotillstånd. Bäste wän, gif oss med ett par ord under rättelse derom ju förr dess hellre. Vi hoppas på Guds makt att det icke måtte 15 vara någon egentlig fara, men vi afwakta dock med otålighet närmare under rättelse. Edra många härvarande vänner dela denna oro med oss och vi önskade så gerna att kunna lugna oss och dem med ett tröstande ord. Lyckligtvis är Din Fru af en sund och förträfflig konstitution, samt Köpenhamn känt för att äga utmärkta Eskulaper. Vi hoppas derpå, i fall helsotillståndet skulle 20 tagit någon betänkelig wändning.

Jag wille gerna skrifwa något annat och gladare, men mitt sinne kan ej wända sig dertill förrän vi erfarit att allt hos Dig är på den gamla goda foten. Med min Hustrus hjertliga helsning till Eder alla, förenar jag min till Din älskwärda Fru og din wördnadswärda Moder, förblifwande med oföränderlig högaktning och wänskap

Din tillgifnaste

Bernh. v. Beskow.

766. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

11 Novbr. 1852.

Kjære Ven!

Visselig har jeg modtaget Deres Skuespil »De Deporterede«, og det er kun 30 formedelst den lange og farlige Sygdom her i Huset, at jeg ikke for længe siden har underrettet Dem om Modtagelsen. Med Hensyn paa Stykkets Anbringelse paa Scenen, er dog ingen Tid spildt, eftersom nogle andre Stykker allerede staae for Tour og indstudies eller forberedes.

Jeg vil imidlertid sige Dem, at jeg ikke har meget Haab om, at Publicum 35

vil goutere dette Stykke, eller at det vil skaffe sin Forfatter megen Glæde eller Fordeel. Det frappante Local og Costume vil vel have noget Piquant, men det er for mine Øine indlysende, at Sujettet burde være behandlet som Fortælling, ikke som Drama. Jeg maatte, hvis det var af en anden Forf. end Dem, 5 formode, at det var taget af en Fortælling, hvis dramatiske Vanskeligheder Forf. ikke havde formaaet at overvinde. Endnu skal jeg bemærke, at Overfaldet i sidste Act erindrere om »Tonietta«, og saadanne Idee-Associationer ere ikke gunstige.

Min Kone, hvem jeg, ifølge Deres Anmodning, lod læse Stykket inden hendes 10 Sygdom, takker Dem for den tiltænkte Rolle, men mener, at det i den væsentlig kommer an paa en virkelig ung Person, som dog ogsaa nok vil findes. Desuden maa hun for det Første afvise enhver ny Rolle, da det vistnok har meget lange Udsigter med hendes Fremtrædelse paa Scenen.

Igaar og idag er hun iøvrigt i kjendelig Bedring, men det vil gaae langsomt 15 med Convalescencen. Hun takker Dem og Fru Hertz for Deres venlige Deeltagelse, og jeg selv anbefaler mig til Dem begge.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

767. Henrik Hertz til J. L. Heiberg.

Kbh. d. 12te Nov. 1852.

20 Kjære Ven.

Næst efter at takke Dem for Deres venskabelige Skrivelse, vil jeg med et Par Ord gaae Deres Bemærkninger om mit Stykke imøde.

Det er helt igjennem af min egen Opfindelse. Hverken Sujettet, Charactererne eller Skildringen af Colonial-Forholdet er taget af nogen Fortælling. 25 Man har vel en Novelle af James, der hedder »Den Deporterede« (overs. for Flyveposten af Overskou), men den handler, saa at sige, slet ikke om Deportation, og Forf. har aabenbart ikke været synderligt bekjendt med denne Gjenstand.

Jeg nægter imidlertid ikke, at Stykket indeholder episke Elementer, men 30 troer, at disse ere nøie forbundne med det Dramatiske, og tjene til, i større Korthed at kaste Lys over de skildrede Forhold, saaledes nogle Repliker af Gray i 1ste og 3die Act, og en af Daniel i 2den Act. — Endnu formaaer jeg ikke at see, at Stykket ikke udvikler sig dramatisk, og jeg vil, i denne Henseende, erindre Dem om Katastrophen i 1ste Act, og den Maade, hvorpaa den igjen- 35 nem hele Acten skridtviis indledes; fremdeles Tobbys særegne Forhold til Gray, Constance og sine Kammerater, hans Scene med Mary Butterton i 3die Act, hvor hun indespærres, og endelig Slutnings-Scenerne. At disse skulde

minde særdeles om Tonia, kan jeg dog ikke troe; de Handlendes Forhold indbyrdes er dertil altfor forskjelligt.

Til Deres Yttring »at vel det frappante Local og Costume vil have noget Piquant« maa jeg, selv under Forudsætning, at De her tager »Local« og »Costume« i en meget udvidet Betydning, endnu tilføie, at hele det i Stykket skil- 5 drede Samfundsforhold maa for de fleste Tilskuere være noget Nyt, og formentlig kunne interessere, især maaskee for Øieblikket, da, som De veed, Indbyggerne i Ny-Syd-Wales og andre Deportationssteder, paagrund af de berørte Ulemper, med stor Heftighed modsatte sig Colonisationen ved Forbrydere. Ogsaa har jeg haabet, at en saa ualmindelig Character som Tobbys maatte 10 kunne fængsle Tilskuerne.

Jeg er visselig ikke blind for dette Skuespils svage Sider, men jeg troer, at det, godt udført, kan interessere, og haaber, at hverken Theatret eller jeg skal have Skam deraf.

I det Haab, at der Intet vil være iveien for dets Opførelse i denne Saison, 15 skal jeg, saasnart jeg af Dem erholder et lille Vink, indsende Rollebesætningen.

Deres hengivne

Henr. Hertz.

768. *J. L. Heiberg til Bernhard v. Beskow.*

Kjøbenhavn 16 November 1852.

Kjære Ven!

20

Lad mig ret af Hjertet takke Dig for Dit venlige, deeltagende Brev, som jeg modtog idag og strax besvarer. Jeg kan, Gud være lovet, meddele Dig, at min Kones Helbred nu er meget beroligende. Faren er overstaaet, og nu er Convalescencen tilbage. Men der var nogle Dage, fornemmelig den 2den og 3die November, da der var stor Fare for hendes Liv. Du kan tænke Dig, 25 hvilken Tid, jeg har maattet gjenleve i Skræk for det værste Udfald. Hendes Sygdom var en Inflammation i Digestions-Organerne, og det var kun ved meget smertelige Midler at den blev hævet. Hendes Læger vare Conferensraad Bang og Professor Dahlerup; og der var et Par Dage, da de kun havde lidet Haab. Nu kan jeg skrive derom med et frit Sind, thi hun er aldeles 30 helbredet, skjøndt den nødvendige Forsigtighed byder hende endnu at holde Sengen.

Du seer, jeg havde Ret, da jeg i mit forrige Brev skrev, at jeg ikke holdt af at berette Nyt, fordi det Nye sjældent er godt, og jeg holder meest af at have Alt paa den gamle Fod. Med Guds Hjelp vil Alt nu komme igjen i den 35 gamle Tilstand; med den er jeg tilfreds, og ønsker ingen anden.

Jeg har meddeelt min Kone Dit Brev, og hun takker Dig hjerteligt for Din Deeltagelse, og beder mig anbefale hende til Dig og Din Friherrinde. Min

Moder, som ogsaa har havt sørgelige Dage i denne Tid, takker Eder Begge for den venlige Hilsen.

Vi — og jeg tør sige Alle her i Landet, tage inderlig Deel i den sørgelige Skjæbne, der, lig et Uveir, er trukket op over Eders hæderlige Kongehuus. 5 Dagsposten bringer gunstigere Efterretninger om Prindsesse Eugénies, men ugunstigere om Kong Oscars Sygdom. Man veed ikke, hvad man skal troe, thi for et Par Dage siden lød Budskabet omvendt. Du kunde vel i Dit Brev have med et Par Ord givet os en autentisk Efterretning om en Sag, der i Sandhed ligger os paa Hjerte.

10 Jeg beder Dig bringe min ærbødigste Hilsen til Friherrinde Beskow, og anbefaler mig selv i Din venskabelige Erindring.

Din meget hengivne

J. L. Heiberg.

769. Bernhard v. Beskow til J. L. Heiberg.

Stockholm den 25 November 1852.

15 Käre vän!

Det war en innerlig glädje för oss att genom Ditt efterlängtade bref med förra posten erfara Din goda älskwärda Hustrus tillfrisknande! Vår egen oro, liksom alla Hennes wänners, kunde lätt gifwa oss föreställning af hwad Du skulle lida och hvilka sorgedagar Hennes närmaste skulle utstå! Gud ware 20 lof att faran är öfwerständen och att ett så älskeligt, dyrbart lif är räddadt! Vi erinra oss kanske icke alltid nog tacksamt allt det goda som Gud förlänar oss, men då Han visar oss möjligheten af dess förlust, inse vi först hela widden af den lycka, som vårt dagliga, husliga lif innebär. Jag har också uppgjort min enkla lefnadslära sålunda, att så snart en tanke af missnöje waknat efter- 25 räknar jag strax icke hwad som saknas, men hwilka glädje-ämnen jag äger, och då måste jag genast tacka Gud för allt det oförtjent goda Han förlänar. Jag har också trott mig finna att de flesta missnöjda äro dumma eller otacksamma gökar, som inbilla sig att wår Herre i främsta rummet skall wara deras Ministre des menus plaisirs.

30 Jag skulle allt nog redan i mitt förra bref hafwa lemnat tillförlitligare underättelser om helsotillståndet inom wår älskade Konungaborg, i fall jag sjelf ägt dem, men jag har i sednare tider tyckt mig märka, att det diplomatiska språket tagit sin förnämsta tillflykt i Läkare-bulletinerna, hwilka, liksom Richelieus noter, eller Räf-kulorna, hafwa ej blott en utan två eller tre ut- 35 gångar. De arma Eskulaperna äro dock att beklaga, ty för att icke oroa folket, som på det lifligaste deltagar i allt som rörer Konungen, wåga de stundom icke utsäga sin tanka, i fall innan kort en förändring skulle inträffa i motsatt riktning, hvilket nu äfwen många gånger händt. Det är först i dag som under-

rättelsen, Gud ske lof! talar något tydligare språk om förbättring, ehuru wisslerligen all oro för utgången ännu [ej] är undanröjd. Emedlertid har olyckan, mer än något annat, visat, huru högt och allmänt Konungen är älskad. Drottningen är sublim i sin sorg, wakande oafbrutet wid hans sjukläger, med dödsångsten i hjertat men det lugnande leendet på läpparne, återhållande sina tårar öfwer en Sons och en Broders död, inträffande nära samtidigt med farhågan för Hennes Makes och Dotters fränfalle. Det är hwad Skriften kallar »en sorg efter Guds sinne». En utlänning sade härom dagen: Vous n'avez point de Saints en Suède? Eh bien, je proclame votre reine une sainte!

10

Du tycker ej om nytt, emedan detta sällan är godt. Det enda nya rörande min ringa person gör intet undantag från regeln, alldenstund det består i en swår hosta som plågat mig längre än en månad. Det stod en gång i en Läkarebulletin om Kung Fredrik VI: »Hosten er ubebredelig». Så långt har jag nu också kommit, men jag skulle utan såråd fåfånga afstå denna likhet med den wördade Monarken. Läkarne kunde nog kurera hostan blott de viste hwarifrån den kom, ifrån halsen, bröstet eller magen, om den vore astmatisk eller en följd af Kathedral — — Katarrhal-feber vill jag säga, o. s. v. Dieu sait d'où nos maladies viennent, au moins les medecins n'en savent rien, sade Voltaire redan på sin tid. Emedlertid har jag förlorat min Sherry-fraicheur och är nu blek som en lilja. Det är dock något. Dessutom har man lofwat mig att bröstsjukan nog skall gå öfver, blott det blir varmt i luften igen.

Framför nu till Din älskwärda Fru min hustrus och mina hjertliga lyckönskningar till Hennes återvunna helsa, och många helsningar till den wördnadsvärda Fru Gyllembourg. Säg äfwen att Amor och Ganymed erhållit de mest musikaliska platser i huset, emedan de stå på sjelfwa Piano't.

Vid det sorgliga tillfälle då Prins Gustafs lik återfördes hit, skref jag några verser, som jag tillåter mig sända. I fall Din Fru önskar Hans sköna Romans: »I Rosens doft», skall jag skicka en afskrift deraf.

30

Lef wäl, och haf i wänligt minne

Din tillgifnaste

Bernh. v. Beskow.

770. *F. L. Høedt til J. L. Heiberg.*

[Novbr. 1852]

Giulio Romanos Rolle har jeg nu gjentagne Gange læst igjennem, tildeels endog lært udenad. Jo mere jeg imidlertid har syslet med den, desto mere er jeg kommen til den Overbeviisning, at jeg ikke har Evne til at udføre den,

35

idetmindste ikke saaledes, at jeg vil kunne erstatte Hr. Wiehe, og jeg nærer derfor det Haab, at Hr. Etatsraaden godhedsfuldt vil fritage mig for et Arbeide, hvoraf Hr. Wiehe kun kan have liden Gavn, men jeg muligviis megen Skade. Kan jeg paa anden, mindre farlig Maade bidrage til at lette Hr. Wiehe 5 hans anstrængende Virksomhed, behøver jeg vel ikke at sige, hvor gjerne jeg gjør det.

I dybeste Ærbødighed

F. L. Høedt.

*771. *J. L. Heiberg til F. L. Høedt.*

Kbhavn. d. 26de Novbr. 1852

10 Under 5te f. M. har jeg modtaget et af Dem besørget Sammendrag af P. Wulffs Oversættelse af Shakespeares »Richard den Tredie«, til Brug for Scenen.

Hvad selve den berømte Tragedie angaaer, da er jeg ikke uden Betænkelighed ved at optage den i Repertoiret, og Grundene til min Betænkelighed vil jeg ikke undlade at meddele Dem.

15 Den sorte Colorit, som hviler over dette Stykke, er i stærk Modsigelse med den danske Nations Temperament og Charakter, som selv i det Alvorlige foretrækker lysere Billeder. Jo sandere det er, at et Nationaltheater bør betragtes som en æsthetisk Opdragelses-Anstalt for Nationen, desto vigtigere er det, at man her, som i al Opdragelse, gaaer ud fra de naturligt givne Evner og 20 Tilbøieligheder, og ikke forsøger paa at indpode noget Fremmed, som er ufordrageligt med de naturlige Sympathier. Jeg maa derfor befrygte, at naar »Richard« bragtes paa Scenen, og først Nysgjerrighedens Fordringer vare tilfredsstillede, vilde, seent eller tidligt, den Indvending mod Theaterbestyrelsen opstaae, at denne havde miskjendt Theatrets nationale Betydning, og hvad 25 jeg endnu mere maa befrygte er, at jeg i det Tilfælde ikke i mine egne Tanker vilde kunne møde eller gjendrive Beskyldningen. At den omtalte Tragedie opføres i England, hvor den maaskee er i Harmoni med den hypocondre engelske Charakter, er ikke noget Exempel for os, og lige saalidt, at den gives i Tydskland, der selv ingen egentlig dramatisk Literatur har, og derfor, naar 30 det alligevel vil have et Theater, maa grunde det i Laan fra de fremmede Literaturer. Men i Danmark, hvor der er og kan være et Nationaltheater, fordi den uundgaaelige Betingelse for samme er tilstede i en national dramatisk Literatur, er der Noget at tabe ved et uheldigt Valg af fremmede Værker. Hos os har den oehenschlägerske Tragedie, tiltrods for alle sine Mangler, forstaaet at træffe den nationale Tone og tiltale de nationale Stemninger, og jeg 35 tvivler paa at vi nu nogensinde kunne vænne os til at see Melpomenes Dolk forvandlet til en Slagterkniv.

En anden ikke mindre Hindring for at bringe Stykket paa Scenen er, at det er uforstaaeligt for et Publicum, uforstaaeligt saavel i Motiverne som i de blot ydre Forbindelser. Dette kommer deraf, at det hele Stykke kun er et Fragment, nemlig af den store Cyclus af Shakespeares engelsk-historiske Tragedier. Hvo som ikke iforveien har gjort sig bekendt med de 15 Acter af »Henrik den 6te«, forstaaer ikke de 5 Acter af »Richard den 3die«. Naar Richard i den allerførste Scene af Stykket optræder med den Erklæring, at han har »besluttet at være Nidding«, da er det allerede tvivlsomt nok, hvorvidt dette Træk er psykologisk muligt; men savnes endog alle de Præcedentia, gennem hvilke man skulde see ham gaae til et saadant Maal, bliver Sætningen parodisk. Selv det Punkt, hvorom den hele Tragedie dreier sig, er uforstaaeligt, fordi det historiske Fundament, nemlig Striden mellem de forskjellige Fyrstehuse, mellem den røde og hvide Rose, ikke kan forudsættes som bekendt for et dansk Publikum, ialtfald ikke i de her nødvendige Details. De talrige Personer i Stykket maae, da man ikke har seet dem i de foregaaende Tragedier, for en stor Deel optræde som blege Skygger, hvis Contourer løbe i hinanden; og inden man endnu formaaer at skjelne den ene fra den anden, hører man, at de ere henrettede, og nærmere Bekjendtskab saaledes afbrudt. Er det forkasteligt — hvorom vel ingen smagfuld Dommer tvivler — at opføre enkelte Acter af et Stykke, Fragmenter, hvori Effecten concentrerer sig, medens dens nødvendige Forbindelser mangle, da maa den samme Forkastelsesdom ramme et Stykke, der, uagtet det er i fem Acter, dog ikke er Andet end Catastrophen af en stor, omfangsrig Tragedie. I England, hvor Kundskab til Shakespeares Værker, eller ialfald Kundskab til den engelske Historie kan forudsættes efter en langt større Maalestok end hos os, er Forholdet et andet.

Der er kun eet Synspunkt, hvorfra Optagelsen af dette Stykke paa det danske Theater kan forsvares, og det er at betragte dets Opførelse som et dramaturgisk Experiment. Men selv dette Forsvar er neppe fyldestgørende; thi Experimentet høre ikke hjemme paa et offentligt Theater, men kun i en privat Kreds af udvalgte Kjendere. Jeg vil imidlertid ikke nægte, at naar man ikke ganske vil opgive Indførelsen af ældre, berømte Værker — hvilket man vistnok ikke bør gjøre — vil man i mange Tilfælde komme til at streife noget ind paa Experimentets Enemærker. Jeg vil af dette Hensyn, og desuden fordi De selv interesserer Dem for at fremstille Richard den 3die, da heller ikke ubetinget bestemme, at Stykket ikke maa komme til Opførelse, men kun, at det ikke kan skee for det Første, da der er andre Arbejder, som først skulle sættes igang. Fornemmelig har Publicum Krav paa, at een, eller om muligt, to af Oehlenschlägers henlagte Tragedier fremføres for det, inden man byder det en saa tvivlsom Erstatning for det Savnede. Betænker jeg nu tillige den meget lange Tid og Forberedelse og de store Bekostninger, som Richard den

3die vil medtage, finder jeg det sandsynligt, at denne Tragedies Opførelse ialfald ikke kan finde Sted før i næste Saison.

Imidlertid vil der være nogle Forandringer at foretage i Deres Redaction af Oversættelsen. De vil finde dem angivne i Manuskriptet, fornemmelig i den 5 femte Act af Stykket.

Men dernæst maa jeg endnu foreslaae en anden Forandring, der, om den end ikke er absolut nødvendig, dog udentvivelig er meget ønskelig. Min oven anførte Bemærkning om de mange Personers altfor løse Charakteristik, hvorved det bliver vanskeligt at skjelne den ene fra den anden, finder blandt 10 Andet Anvendelse paa Hastings, som dog Shakspeare har udhævet med nogle characteristiske Træk, der saa meget mindre bør savnes, som Hastings er mellem dem, hvis Aander aabenbare sig i sidste Act, hvilket bliver saa meget betydningsfuldere, som Personen iforveien har havt Betydning for Tilskuerne. Nogle af de Scener, som nu ere udeladte, for at undgaae Sceneforandring, 15 maae, efter min Mening, bibeholdes, ialfald i Omarbeidelse, og dette vil kunne skee uden Sceneforandring, naar den Gade, som er foreskrevet i Begyndelsen af 3die Act (i Manuskriptet) nærmere bestemmes som en Gade udenfor Tower. Herved kan Meget vindes, da Tower netop er det beqvemmeste Midtpunkt for en Handling, som bevæger sig mellem Fængsel og Rettersted. Der maa 20 da fortælles, at Rivers, Grey og Vaughan, som ere arresterede i Pomfret, ville blive førte til Tower for der at lide Døden; thi saaledes motiveres deres ellers umotiverede Optræden paa Londons Gader. Paa dette Sted kan man da ligeledes see Hastings gaae til Tower tiltrods for Stanleys Raad, og, med Forbigaaelse af Scenen, hvori han dømmes til Døden, kan man fremstille 25 den, hvori Dødsdommens Fuldbyrkelse meddeles Richard, samt dennes næsten comiske Retfærdiggjørelse for Lord-Mayoren. Skriverens Scene kan da ganske falde bort. Men derimod kan den Scene anbringes, hvor Dronning Elisabeth forgjæves søger at komme til sine Børn i Tower, og hendes smukke Slutningsreplik, hvori hun tiltaler Tower — en af de faa formildende Toner 30 i den vilde Dissonants, som opfylder Stykket — behøver da ikke at udelades.

J. L. Heiberg.

772. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

26 Novbr. 1852.

I Sommer, under mit Ophold i Stockholm, forefandt jeg vedlagte Tegninger til Bellman, og tog dem hjem med mig, i den Tanke, at De, med hvem vi have 35 levet saa meget i bellmanske Minder, ikke vilde forsmaa denne lille Erindring om hvad der for en stor Deel gav hine Dage deres Indhold.

Deres »Deporterede« skal jeg nu, tiltrods for mine Betænkeligheder, idag

give til Udskrift. Jeg udbeder mig derfor Deres Forslag til Rollebesætning. Men jeg forudseer, at hvem De endog har tænkt Dem i Grays Rolle, vil han forlange den lange Replik i 3die Acts 2den Scene forkortet.

Deres hengivne

J. L. Heiberg. 5

773. *Henrik Hertz til J. L. Heiberg.*

2d Dec. 1852

(Koncept).

Jeg takker Dem ret meget for Deres venlige Tilsendelse af de belmanske Illustrationer. Det er 2den Gg, jeg fra Dem eller ved Deres Mellemkomst erholder en Erindring om det for mig uforgl. Ophold i Hirschholm, og i »Brev- 10 vexlingen« er den paa en Maade ogs. knyttet til Belman, eller til en Melodie af ham. Hans Sange ere for mig uadskillelige fra dette skjønne Sted, og det forekommer mig ofte, at Scenen for dem maa være der.

Rollebesætningen til De Deporterede følger indlagt. At Instr. Nielsen udfører Gray, maa jeg ansee for meget ønskeligt; men da han jo et Par Gge har 15 gjort sig udtilbeens, saa maa jeg nok skrive ham til i den Anledning. Ligeledes veed jeg ingen Anden end Hædt til at udføre Toby som jeg har tænkt mig denne. En mindre Rolle, Mrs. Hick, har jeg ladet ubesat, da den vel er for lille til, at jeg tør foreslaae Mad. Sødr. dertil, saa meget jeg ellers ønskede det — altsaa vel Md. Winsløw, ell. Jfr Müller. 20

Med min venligste Hilsen til Deres Kone

Deres hengivne

[Henr. Hertz].

774. *J. L. Heiberg til Henrik Hertz.*

3 Decbr. 1852.

Jeg maa bede Dem, kjære Ven, at opgive det Forsæt at skrive til Instruc- 25 teur Nielsen, da saadanne Skridt kun blive en ny Vanskelighed for Bestyrelsen. Jeg tvivler aldeles ikke paa, at han jo gjerne modtager Rollen, naar den tildeles ham ad officiel Vei.

Paa Deres Forslag til Rollebesætning savner jeg Winsløw, som dog upaa- 30 tvivlelig maa egne sig for en eller anden af Skurkerrollerne, og som det af flere Grunde vilde være ønskeligt at anvende i Stedet for en anden af de mere beskjæftigede Skuespillere.

Deres hengivne

J. L. Heiberg.

775. *Claudius Rosenhoff til J. L. Heiberg.*

Alleenberg, d: 14d December 1852.

Ja nu troer De ganske sikkert,
At jeg atter fisker efter en Kikkert —

men nei, jeg gjør idag endog Afkald paa at rime Urimeligheder. I det jeg med
5 Erkjendtlighed tænker paa ifjor, har jeg rigtignok havt svære Anfegtelsler at
modstaae, for ikke atter at celebrere d: 14 December med et »Geburtsdags-
vers«; men Tanken om, at et saadant kunde træffe Dem i en huslig Stemning,
der ikke svarede til det forespillede Thema — (hvilket vistnok overhoved kan
være Tilfælde med ethvert Følelsesbrev, hvis Afsender ikke staaer i nærmere
10 Rapport til Modtagerens Familieliv) — byder mig gjemme mine mulige Tan-
ker i Hjertets Lønkammer indtil tryggere Tider.

Hvad jeg imidlertid ikke troer at behøve at opsætte som »ubetimeligt«, er
Bevidnelsen af min oprigtigste Deeltagelse i Henseende til de Angreb, hvor-
med alle Blade — hvor uenige de nu ellers ere — med en forunderlig »Enighed
15 i det Væsentlige« regaler Dem. Det smerter mig dybt; thi jeg har den fulde
Overbeviisning, at De med god Villie forener den bedste Evne til denne lidet
taknemmelige Post, som De beklæder, og jeg har noget Mere end en Anelse
om, at alle Ulemper have en Aarsag, der ligger i Omstændigheder, hvorover
hverken De eller Nogen for Tiden kan byde; — forsaavidt ikke de høie Guder,
20 af stadigt Hensyn til Digteren Heiberg, have havt Medynk med den klagende,
forladte Muse, og nu plage Directeuren Heiberg.

Jeg havde ventet mig en stor Nydelse af Hauchs seneste Drama, da selv
altid gnavne Critici stødte i Roes-Basunen. Men jeg blev smertelig skuffet.
25 Jeg holder ikke saa ganske Lidt af Hauch; thi der er en god Portion af den evige
Poesi i ham, og han bryder sig ikke mere om Moden, end jeg om et Stjerne-
skud i August; men Akademiet i Soer har bestemt fordærvet ham. Fru Inger
er, efter min ringe Mening, en simpel Rufferske, (s. v. v!), der fører unge Piger
ved Nattetider til eneværende unge Stjernekeigere. Elias taler som en Bager-
30 svend; har ikke Hauch kunnet lagt ham anden Lignelse i Munden, end:

»I er æltet af en anden Deig
End alle de, som jeg har kjendt tilforn« —?

Tycho selv er alt Andet, end hvad »Urania«s Forfatter vilde have gjort ham
til. Han lader sig sine Instrumenter og alt Skrevet og Trykt fratage som et
35 Barn, men geraader udi Harnisk fordi man ogsaa vil confisquere »de nova
stella«, skjøndt han jo har et Par Expl. i Baghaanden, sendte omkring som
Manuscript for Konger. Poetisk smuk er unegtelig Scenen i det aabne Vindue,
hvor Tycho midt under Forklaringen af Svanens og Lyrens Billeder erklærer

sin Kjærlighed; men, hvorfor man skal mærke »nøie«, at Pleiaderne culminere ved Midnatstid i Novbr., og at Aldebaran og Orion følge efter dem, indseer jeg ikke — det er jo noget ganske sædvanligt. Dog — hvor vil jeg hen! Det er blot min sværmeriske Kjærlighed for Tycho Brahe og hvad der med ham staaer i nogen Forbindelse — en Følelse, jeg deler med Dem og hvilken De ikke lidet har bidraget til at nære —, der maaskee gjør mig ubillig eller stiller mig ogsaa i de Vrantnes Samfund. Jeg forstaaer mig vel egentlig heller ikke paa det Dramatiske; det mærkede jeg forleden da Hr: Mantzius i Avisen fortalte, at Polonius er et Fæ, forsaavidt Shakspeare ikke har antydnet nogen videre Kløgt hos ham. Jeg har dog altid staaet i den Formening, at den, der taler som Polonius, da han tager Afsked med Laertes (jeg veed ikke om Talen udelades ved Opførelsen), og den, der kan give Instruxer, saaledes som Polonius instruerer Reynaldo, ikke er saa dum endda. Polonius har jeg tænkt mig som en graanet Hofmand, der er bleven saa vant til Smiger, at han allerunderdanigst lader Kamelen, Væselen og Hvalfisker see ud, saaledes som det behager den naadige Herre, uden Hensyn til Naturhistorien. Værre endnu dog end Mantzius' Gjenmæle, fandt jeg Hauch's, da man opfordrede ham til at omtale sit Stykke og »En Episode«. En saadan Høflighed, at svare paa slig Opfordring og derhos at svare saaledes, minder stærkt om et poetisk Gemyt — ifærd med at gaae i Barndom.

Tilfældigviis har jeg faaet fat paa et Par gml., noget sjeldne Bøger, hvilke jeg, af Mangel paa Bedre, tillader mig at oversende Dem. Den Ene har den Fortjeneste at være trykt i Wittenberg og har forholdsviis ret gode Stjernebilleder; den Anden har et snurrikt Portrait af Tycho Brahe og i Fortalerne maaskee nogle curieuse Notitser.

Iligemaade vedlægger jeg et lidet, chemisk Kunststykke: en visnende Krands, der grønnes ved Varmen. Det kunde have været nettere; men Dagene ere mørke, og den gamle Arvesynd: at opsætte Alt til det sidste Øieblik i Haab om en altid bedre Stemning, er jeg heller ikke fri for.

Maa jeg saa af et oprigtigt Hjerte ønske Dem og Deres Kone varig god Helbred og godt Humeur — alt Andet jevner sig nok.

Deres altid hengivne

Claudius Rosenhoff.

*776. *Carl Simony til J. L. Heiberg.*

[²³/₁₂ 1852] 35

Efter at jeg for ikke længe siden havde haft en Samtale med Hr. Etatsraaden, betræffende den af Skuespiller Høedt fremsatte Begjæring om Op-

tagelse paa Repertoiret af Shakespeares »Richard den Tredie«, har Høedt senere, ved at henvende sig personligt til mig, ligeledes fra sin Side bragt Sagen under Omtale, og jeg har da, i Henhold til, hvad De havde yttret til mig, udtalt som min Overbevisning, at det paagjældende Stykkes Optagelse paa 5 Repertoiret ikke vilde blive nægtet af Hr. Etatsraaden, naar De anser Tid og Omstændigheder for passende dertil.

Med Hensyn til den Betydning, som Høedt har troet fra sin Side at maatte tillægge den Maade, hvorpaa Spørgsmaalet om Stykkets Optagelse paa Repertoiret afgjøres af Theaterbestyrelsen, og som vil være Hr. Etatsraaden til 10 strækkeligt bekendt, vil det imidlertid ikke undre Dem, at det ikke er lykkedes mig ganske at fjerne den Misstemning, som har bemægtiget sig Høedt; men idet jeg erkjender, af hvor megen Vigtighed det er for Theatret, at Misforstaaelser, som kunne indtræde mellem Bestyrelsen og Skuespillerne, især hvor disse høre til de mere begavede, søges udjevned, har jeg troet, efter hvad 15 der allerede er passeret, ikke at burde ansee Sagen for mig uvedkommende, saafremt jeg maatte kunne bidrage til hos Høedt at styrke den Tillid til Theaterbestyrelsen, som maa ønskes bevaret hos Personalet, og hvori jeg tør troe, at den Autoritet, som Theaterbestyrelsen maa besidde ligeoverfor Skuespillerne, og som jeg fra min Side vil bidrage, hvad jeg formaar, til at opretholde, vil 20 finde en ikke uvæsentlig Støtte.

Ledet af denne Betragtning er det, at jeg herved tillader mig at henvende mig til Hr. Etatsraaden, idet jeg udbeder mig Deres behagelige Erklæring, om der fra Deres Side maatte kunne gives et nærmere bestemt Tilsagn om, at »Richard den Tredie« i en vis Periode eller Saison vil blive optaget i Reper- 25 toiret, idet jeg dog herved ikke overseer, at Tiden for Opfyldelsen af et saadant Tilsagn nærmere vil afhænge af Omstændigheder, hvis Bedømmelse nu tilkommer Theaterdirecteuren.

Naar jeg ved Hr. Etatsraadens Besvarelse heraf maatte blive istand til at kunne meddele Høedt en yderligere Forsikring om, at hans Begjæring vil 30 blive opfyldt, da betvivler jeg ikke, at han deri vil see en saadan imødekommende Velvillie fra Theaterbestyrelsen, som vil forstærke hans Følelse af sine Pligter, og giver Hr. Etatsraaden et velbegrunnet Krav paa Erkjendtlighed og Tillid fra hans Side.

[Simony].